

Hungarian Academy of Sciences
Centre for Social Sciences
Institute for Minority Studies

A PDF fájlok elektronikusan kereshetőek.

A dokumentum használatával elfogadom az
[Europeana felhasználói szabályzatát](#).

MEHEDÉK

Migránsokat Segítő Egyesület

1997-1998

OLTALOMKERESŐK

A Menedék Egyesület hírlevele a nemzetközi migrációról

III. évfolyam 1. szám

1997. január-február

Kedves Olvasónk!

Egyesületünk migrációs hírlevele 1997-ben új formában jelenik meg. Régi vágyunk teljesül, amikor szebb kivitelben adhatjuk közre a lapot, az Európai Unió PHARE-Micro Projektje támogatásának köszönhetően. Ez hozzásegít bennünket a Fővárosi Önkormányzattal, a kerületi önkormányzatokkal, polgármesteri hivatalokkal és az általuk fenntartott intézményekkel való együttműködéshez is. Hírlevelünket – korlátozott példányszámban – e szervezetek munkatársaihoz is eljuttatjuk. Várjuk híreiket, információikat, s a szerkesztők is azon fáradoznak, hogy lapunkban bemutathassuk e szervezetek, intézmények migránsokkal kapcsolatos tapasztalatait.

JOGSZABÁLYFIGYELŐ

Megjelent a kormány rendelete, amely meghatározza – a korábbi években kiadott rendelet mechanikus másolatával – az évente kiadható bevándorlási engedélyek keretszámát [4/1997. (I. 15.) Kormányrendelet]. A rendelet értelmében 1997. évben is kétezer engedélyt lehet kiadni, s továbbra is e kvótán felül szerezhetnek engedélyt a törvényben meghatározott valamennyi feltételnek megfelelő migránsok, ha családegyesítésre vagy magyár nemzetiségükre hivatkozva nyújtják be kérelmüket. Ugyanakkor a kvóta felhasználásakor előnyben kell részesíteni azokat a külföldieket, akik a bevándorlásra vonatkozó feltételeket teljesítése mellett

– ideiglenes menedéket élveznek Magyarországon (a személyekről egyedül a 129/1996. (VII. 13.) Kormányrendelet tesz említést, anélkül, hogy meghatározná e státus előfeltételeit, megszerzésének eljárását és a státus lényegét), vagy

– korábban menekültstátussal rendelkeztek, ám azt nem méltatlanságból veszítették el, hanem azért, mert hazájukban megváltoztak a körülmények, megszűnt az üldöztetés.

Továbbra is értelmetlen a rendelkezés, hiszen a kvótából 1995-ben és

1996-ban is csak töredéket töltött ki az idegenrendészet. Miért? Mert a kérelmezők elsőprő többsége a kvótán kívüli kategóriába tartozó családegyesítő vagy magyar nemzetiségű kérelmező.

A népmozgást jelentősen befolyásolja – különösen a jövőben – Magyarország csatlakozása az Európai Unióhoz. Ennek előkészítését kormányzati szinten az Integrációs Kabinet mint kormánybizottság hangolja össze. A kabinet tagságát január végén kibővítették [1005/1997. (I. 22.) Kormányhatározat]. Így részt vesz munkájában a belügyminiszter, a földművelésügyi, az igazságügyi, az ipari-kereskedelmi-idegenforgalmi, valamint a pénz- és a külügyminiszter. A tagok köre jól illusztrálja, hogy mely területek fontosak a kormány számára az integrációs felkészülésben. A közigazgatásért, a rendőrségért, a határőrizetért felelős miniszter köztük van, míg például az oktatási vagy a népjóléti miniszter nincs.

Az Alkotmánybíróság friss határozatában azt firtatja, vajon van-e hatásköre arra, hogy megvizsgálja egy már megkötött nemzetközi szerződésnek az alkotmánnyal való összhangját. A testület arra a döntésre jutott, hogy a nemzetközi szerződést kihirdető jogszabály részét képező szerződés alkotmányellenességét igenis megvizsgálhatja. Amennyiben a vizsgálat során azt talál-

ja, hogy a szerződés ellentétes az alkotmánnyal, úgy azt formailag csak a kihirdető törvényre állapítja meg, Magyarország nemzetközi vállalására nincs közvetlen hatása. Ugyanakkor az alkotmányellenesség kimondásával intézkedni kell annak megszüntetéséről, akár az alkotmány módosításával, hiszen csak így teljesülhet az alkotmány 7. §-a szerinti összhang a belső jog és a vállalt nemzetközi kötelezettségek között. Ennek megtörténteig az Alkotmánybíróság a megsemmisítés időpontja tárgyában a határozathozattal ésszerűen felfüggesztheti [az Alkotmánybíróság 4/199. (I. 22.) határozata]. Mindez azért érdemel figyelmet, mert a menekültekről szóló 1951. évi egyezmény, amelyet 1989-ben tettek – fenn tartással – a belső jog részévé (1989. évi 15. tvr.), nem áll összhangban az alkotmány menedékjogi rendelkezéseivel (65. §). Az ellentétet azonban maga az alkotmányozás során hozták létre, mert eltértek a nemzetközi egyezményben szereplő menekültfogalomtól. A nemzetközi egyezmény elsőbbsége alapján a menedéket kért „sajátos társadalmi csoporthoz tartozása” alapján is megillesheti a státus, mégpedig a genfi egyezmény szerint az üldözéstől való megalapozott félelem esetén.

A TARTALOMBÓL:

- ☐ Kinek hiányzik a migrációs politika?
- ☐ Menedék-díj '96
- ☐ Készül a menedékjogi és a határőrizeti törvény
- ☐ Az ombudsman vizsgálata az idegenrendészet háza táján
- ☐ Tél végi beszélgetés egy honatyával a népmozgásról
- ☐ Független a menedékesek hazatérési szándéka az életszínvonalról?

A honosítási ügyek vontatottan haladnak...

Ma még közel három évet kell várni egy bevándorlónak a honosítási kérelem elbírálására, de 1997-ben felgyorsítják az állampolgári ügyek intézését. A Belügyminisztériumban azt ígérik: az év végén talán már hozzákezdnek az 1995-ben benyújtott kérelmek feldolgozásához, s még az idén lezárják az 1993-as ügyeket.

Az állampolgári ügyeket intéző főosztály decemberben új helyre költözött: javultak a személyi, technikai körülmények. Célul tűzték ki, hogy két évre mérséklék az ügyintézési időt. 1996-ban 2746 új honosítási ügyet iktattak, s az állampolgári kötelékből 831 lemondásra került sor. Tavaly 11 977 volt a honosított, visszahonosított személyek száma. Kétezer kérelmet formai okból elutasítottak. A honosított személyek közül korábban 6794 román, 1273 jugoszláv, 520 volt szovjet, 110 pedig orosz állampolgár volt.

1992 óta hazánkban illetékmentes az állampolgársági ügyintézés. Az 1993-ban elfogadott állampolgársági törvényt mindazonáltal korszerű, ami az Európai Unióhoz való csatlakozás esetén is csak kisebb korrekciókra szorul. Jelenleg készül egy átfogó nemzetközi egyez-

mény az Európa Tanácsban, amely a többes állampolgárság kérdéseit is rugalmasabban kezeli, ugyanakkor az állampolgári ügyintézésnél a diszkrimináció valamennyi formáját kizárja. Még a szakemberek sem tudják, hogy a nagyvilágban hány magyar állampolgár él. Nem készült állampolgári nyilvántartás, s a magyar konzulátusok is legfeljebb becsült adatokkal rendelkeznek a külföldre távozott magyar polgárokról és azok leszármazóiról.

Egyébként új, ambíciózus vezetője van a BM Állampolgársági Főosztálynak dr. Ugróczky Mária személyében. Reméljük, sikerül az ügyintézési időt lerövidíteniük – miként ígérte.

Új útlevél

1997 második felétől már új, a mainál nehezebben hamisítható útleveleket adnak ki az igénylőknek. Az új okmány csak annyiban tér el majd a jelenlegitől, hogy személyi lapja – amelyen a fénykép is található – új eljárással készül majd. További sajátossága, hogy emeli illetékek megfizetésével lehet beszerezni.

Amerikai vízumlottó

Az amerikai lakosság sokszínűségét egy sajátos intézménnyel, az évente meghirdetett vízumlottóval is igyekeznek fenntartani. Az 1998-as vízumlottóra 1997. február 3-tól 1997. március 5-én délig lehet jelentkezni a budapesti amerikai nagykövetség konzuli osztályán. A jelentkezés a sorsolásra díjtalan. Feltétel viszont, hogy a jelentkezőnek vagy középiskolai végzettséggel, vagy két éves szakmai gyakorlattal kell rendelkeznie.

Hová tűntek a menekültek?

Ma már kevesebb, mint ötezer menedékest tartanak nyilván Magyarországon az 1995. végén regisztrált kb. nyolcezerrel szemben, s csupán ötödük él befogadóállomásokon.

A daytoni békeszerződés 1995. évi aláírását követően az egykori Jugoszlávia területéről már nem fogadtak menedékeseket. Azóta a délszláv válság miatt otthonukat elhagyók többsége visszatért hazájába, vagy más országokba távozott, s a még hazatelepítésre váró menedékesek zöme a Boszniai Szerb Köztársaság területéről elüldözött muzulmánok közül kerül ki. Miután az érintettek biztonsága meghatározó szempont, ezeknek az embereknek a hazatérésére ma is kevés a remény. Ausztrália, Kanada, illetve az Egyesült Államok eddig is számos me-

nedékest fogadott be, ám elsősorban a fiatal és képzett munkaerőre számítanak, így a lakóhelyükről elüldözöttek egy részének sorsa hosszabb távon is bizonytalannak tűnik.

A nagyatádi menekülttábor végleges bezárását megelőzően a debreceni befogadóállomásra költöztették azokat a bosnyák menedékeseket is, akik eddig a nagyatádi tábor felszámolásában segédkeztek. 620-ra emelkedett a táborlakók száma, közülük 140 a gyermek. A táborban 80 fős általános iskola működik, de megkezdődött a tanulás a középiskolai csoportban is, sőt óvodás közösség is van.

Kisdiákok Budapesten

A határon túli magyar gyerekeket Budapestre szállító századik autóbusz január 31-én érkezett a fővárosba. A Szent Adalbert Misszió Alapítvány jóvoltából az elmúlt öt év alatt 4500 erdélyi és kárpátaljai kisdiák vendégeskedett Magyarországon, akiket a vendéglátó települések családjai fogadtak be. Két hétig a határon túli gyerekek is itteni iskolába járnak. A harminc beregszászi és kisbégányi általános iskolást Budapest XI. kerülete látja vendégül.

A Menedék Egyesületi jogi tanácsadó munkájáról

Egyesületünk Budapesten, Szegeden és Pécsen nyújt – rászorultság esetén – ingyenes jogi tanácsot a menedéket kérőknek, az ideiglenes védelemben részesülőknél, a nemzetközi kötelezettségek ellenére visszafordítandó/kiutasítandó külföldieknek, bevándorlók-nak. Az egyesület ügyvédi irodákkal kötött szerződést, s így vállaljuk át a kliensek helyett bizonyos ügytípusokban a munkadíjat, a szükséges illetékek megfizetését államigazga-

tási és bírósági képviseletet ellátva. 15 hónap alatt az ily módon segített migránsok száma meghaladta az 1100 főt. Sokszor úgy tűnik, több ügyvédre lenne szükség e munkához, nem csupán hat főre. Persze tudjuk, nem a sokaság számít, hanem a szakmai felkészültség, a segítőkészség, a migránsokkal kapcsolatos szolidaritás – és nem utolsósorban az a gesztus, hogy mindezt jelleljes összegért, jórészt pro bono megteszik.

Határellenőrzés és a készülő törvény

1996-ban 111 millió személyt léptettek át a határon, jogellenes cselekmények miatt mintegy 19 ezerrel szemben intézkedtek. Összességében csökkent a jogellenes ügyek száma. Tavaly 108 ország polgárai kíséreltek meg, illetve követtek el jogellenes cselekményeket a határon. Tiltott határátlépés miatt 10 579 főt, ember- és árucsempészsért, gépjárműlopás és egyéb bűncselekmény miatt több, mint nyolcezer személyt fogtak el, illetve indítottak ellenük eljárást.

Az igazgatóságok határforgalmi kirendeltségein 110 861 204 személyt léptettek át, és több, mint 35 millió gépjárművet ellenőriztek. Az idegenrendészeti törvény alapján a beutazási feltételek hiánya miatt 252 ezer személyt, főként ukrán és román állampolgárokat irányítottak vissza a határról. Január végén a határőrség által működtetett közösségi szálláson elhelyezett külföldiek száma összesen kétszáz fő volt. A határőrség országosan tavaly több embercsempész szervezet kulcsfigurájával szemben kezdeményezett eljárást. 2679 bűnelkövetőt értek tetten közokirat-hamisításon. Kábítószerrel való visszaélés miatt 14 személy ellen kezdeményeztek eljárást, s a határőrök 419 lopott gépjármű átvitelét akadályozták meg. Például Nyírbátor körzetében tavaly az előző évihez képest közel húsz százalékkal több, vagyis mintegy két és fél ezer jogellenes cselekményre derült fény. Ennek során 225 fő követett vagy kísérelt meg tiltott határátlépést, és 17-en tartózkodtak jogellenesen hazánkban. E keleti határszakaszon 22 embercsempészt fogtak el, megakadályoztak 113 lopott gépkocsi kicsempésztését, értékük meghaladja a háromszázmillió forintot. Az 568 jövedéki törvénysértőtől és 21 árucsempésztől a vám-szerveknek átadott áruk értéke meghaladja a negyvenmillió forintot. Egy másik, észak-magyarországi határ-

szakaszon a hatályos egyezmények alapján 206 külföldi állampolgárt toloncoltak ki hazánkból, három magyart pedig visszavettek. Jelentősen csökkent a határsértések, az embercsempészségek száma a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei magyar-szlovák határszakaszon az elmúlt esztendőben. 1996-ban 125 esetben, 242 határsértővel szemben kezdeményeztek eljárást.

Míg 1995-ben 38 bírói intézkedés született megvesztegetési ügyben, addig 1996-ban 27 határőr keveredett korrupcióba az országos adatok szerint.

A parlament márciusban megkezdi a régóta esedékes határőrizeti törvény tárgyalását – s ez összekapcsolódik a szervezet korszerűsítésével. A tervek szerint 1997-ben 450-nel növekszik a határőrök létszáma, és korszerűsödnek a testület által használt technikai eszközök is. A születő új törvény jelentős változást hoz a testület életében.

Többek között nyomozóhatósági jogkört kap a határőrség, ami azt jelenti, hogy a jövőben hatékonyabban léphet fel az államhatárral összefüggő bűnügyekben. Készül továbbá a testület középtávú fejlesztési koncepciója. Ez többek között érinti majd a 26 határvadász századot is. Számuk az elképzelések szerint tizenöt-re csökkenne, de a jövőben csak hivatásos és szerződéses katonákból állnának az egységek. Hatékonyabban kívánják felvenni a küzdelmet a kábítószer-, a fegyver- és az embercsempészet ellen. Külön tárgyalásokat folytatnak az osztrák határ-csendőrséggel, hogy 1997-ben zökkenőmentes legyen a forgalom a két ország határállomásain. Folytatódik az informatikai rendszer fejlesztése is, hogy a magyar határőrség csatlakozni tudjon majd a schengeni egyezményhez, amely Ausztriában 1997. július 1-jén lép hatályba, legalábbis részlegesen.

Miért van szükség minderre? Osztrák hivatalos vélemény szerint: ha Magyarország belügyi, vámőri vagy határőrizeti kapacitása nem megfelelő az ellenőrzések megbízható lefolytatásához, a nyugat-európai országoknak és – saját érdekében – Ausztriának kell megoldania a probléma nagyobb részét. Erre a megfelelő anyagi eszközök rendelkezésre állnak, de az Eu-

rópai Unió országai is hozzájárulnak az ellenőrzés feltételeinek megteremtéséhez. Az osztrákok jelentős személyi átcsoportosításokat terveznek Ausztria Magyarországgal határos területeire, mivel több jelzés érkezett osztrák vámőrök korrupciós magatartására. Ausztria kétségbeesetten küzd az elszigetelődés ellen, hiszen egyre távolabbinak tűnik az a dátum, amikor az ország teljes joggal csatlakozhat a schengeni megállapodáshoz. Jelenleg azt remélik, hogy az eredetileg kitűzött 1997. júliusi időpont helyett jó esetben október végétől szűnhet meg Ausztriának más EU-országokkal közös határain az ellenőrzés.

Burgenland néppárti tartományfőnök-helyettese, Karl Stix szerint: „Nemcsak a határőrizeti szervek tagjainak kiképzésére kell nagyobb súlyt fektetnünk, hanem a Burgenland és Magyarország közötti közlekedéstechnikai lehetőségeket is szélesíteni kell.” A kisebbik koalíciós partner, az Osztrák Néppárt (ÖVP) politikusa konkrétan azt javasolja, hogy az osztrák oldalon legyen több határátkelőhely, és több sávban bonyolódjon a forgalom a már meglévő határállomásokon. Azok számára, akik rendszeresen átmennének a határon, kivételes rendelkezéseket kellene hozni, hogy lerövidüljön az átléptetésük.

Újabb egyezmény készült személyeknek a határon történő átadásáról

Magyar-francia toloncegyezményt, azaz hivatalos nevén személyeknek az államhatáron történő átadásáról és átszállításáról szóló megállapodást írtak alá Párizsban. Kuncze Gábor az aláírást követően kijelentette: az egyezmény része annak a folyamatnak, melynek során Magyarország egyre több szálon kapcsolódik az Európai Unió-

hoz. A megállapodás lehetővé teszi, hogy a két ország kölcsönösen hazaküldje a területén illegálisan tartózkodó külföldieket. Ez Magyarországon esetében nemcsak a Franciaországban illegálisan tartózkodó magyar polgárokra vonatkozik, hanem azokra a külföldiekre is, akik útjuk során, Franciaországba menet, áthaladtak hazánkon.

Az ombudsman és az Alkotmánybíróság vizsgálata az idegenrendészet háza táján

Aránytalanul súlyos joghátrány az idegenrendészeti őrizet és annak büntetés-végrehajtási intézetben való végrehajtása. Az ombudsman a határőrség kiskunhási közösségi szállásán és a nagyfai büntetés-végrehajtási intézet idegenrendészeti körletében vizsgálódott decemberben. Az őrizet kiszámíthatatlan és elhúzódó időtartama, a végrehajtás jelenlegi módja az esetek döntő többségében nem méltányos és nem arányos az elkövetett jogsértéssel, a végrehajtás módja pedig nem illeszthető a büntetés-végrehajtás rendszerébe. Mindezek alkotmányos visszasságokra utalnak, mert sértik a jogállamiság elvét és veszélyeztetik a jogbiztonságot. Az ombudsman ajánlásokat is megfogalmazott.

Az ombudsman vizsgálattal párhuzamosan az Alkotmánybíróság is áttekintette a külföldiek jogi helyzetét rendészeti szempontból. Hamarosan tárgyalja azokat az indítványokat, amelyek alkotmányellenesnek tartják az 1993. évi LXXXVI. tv. (idegenrendészeti törvény) több rendelkezését.

Egy Erdélyből áttelepült magyar ajkú nő három éve házasodott össze magyar állampolgárságú férjével, a frigyből gyermekük is született. A boldogító igen kimondása óta szinte minden megtakarított pénzüket az aszszony tartózkodási kérelmeire, vízumaira, az ügyintézés-sel összefüggő romániai utazásaira, illetékekre költik. „Amíg nem kapja meg a feleségem a magyar állampolgárságot, ő itt a hatóságok szemében idegen” – mondja a férj.

Szikinger István, az Alkotmányos és Jogalkotási Irányvonalak Intézete (COLPI) főmunkatársa szerint a törvény emberi jogokat sértő, diszkriminatív szabályokat tartalmaz a külföldiekkel szemben, miközben korlátlan mérlegelési jogot ad számos kérdésben a rendőrségnek. Példaként a vízumkérelmek szabályozását, a magán- és a családi élet tiszteletben tartásához fűződő jogok korlátozását említette. Elfogadhatatlan, hogy hazánkban a rendőrség foglalkozik az idegenrendészettel. Szerinte gond van a szemlélettel is. Az idegenrendészeti határozatok bírósági kontrollját nálunk ugyanis nem közigazgatási, hanem büntetőbírák végzik. A külföldit a hatóságok gyakran potenciális bűnözőként kezelik. Ehhez képest tavaly októberig a külföldiek 3869 bűncselekményt követtek el, az ismérté vált esetek négy százalékát. Az adatok csökkenést mutatnak, hiszen az előző év azonos időszakában a külföldiek 4446 bűncselekményt követtek el.

Baraczka Róbertné, a BM helyettes államtitkára szerint nem halogatható tovább az ország migrációs politikai stratégiájának megfogalmazása. A Pallas Páholly közelmúltban tartott kerekasztal-beszélgetésén is elhangzott: a migrációs politika, amely az állampolgárság, az idegenrendészet, a menedékügy kérdéseit öleli fel, több vonatkozásban nem felel meg a nemzetközi elvárásoknak. A parlamentet alkotmányosértő mulasztás is terheli, hiszen nem született meg a menedékjogról és az ideiglenes védelemről szóló törvények.

Mikor lesz menedékjogi törvény?

A BM Menekültügyi és Migrációs Hivatala február elején elkészítette és néhány társadalmi szervezethez, így a Menedék Egyesülethez, a Magyar Helsinki Bizottsághoz, a Magyar Emberi Jogi Központhoz (MEJOK), a Magyar Ökumenikus Szeretetszolgálatához, a Magyar Vöröskereszthez el is juttatta a menedékjogról szóló törvény első tervezetét. Mint korábban beszámoltunk róla, a belügyminiszter november végén beterjesztette a kormányhoz a szabályozás elveit, ám azt a testület – fontosabb ügyekre hivatkozva – nem tárgyalta. Nincs arra utaló adat, hogy a kormány elfogadta volna a tervezetet. Vajon akkor mi-

lyen felhatalmazás alapján készült ez a jogszabálytervezet? További kérdésünk: vajon miért siettek annyira, ha már 1989 óta várat magára a törvény előkészítése? A Menedék Egyesület szervezésében február 12-én került sor a társadalmi szervezetek álláspontjának egyeztetésére, amelyről következő számunkban összefoglalót adunk, amennyiben egyértelművé válik, hogy a szabályozás elvei nem változnak. A szabályozás koncepciójával kapcsolatosan 1996. december közepén sajtótájékoztatót mondtunk el lesújtó véleményünket, közösen a Helsinki Bizottsággal és a MEJOK vezetőivel (Oltalomkeresők, 1996/11–12.).

Továbbképzés Linzben

A Caritas Austria és az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága bécsi irodájának közös szervezésében 1997. január 17–18-án Linzben továbbképzésre került sor a Caritas által menekültügyi és idegenrendészeti kérdésekben foglalkoztatott osztrák ügyvédek számára. A konferencián meghívottként előadást tartott Dr. Back András ügyvéd, a Menedék Egyesület jogászálózatának tagja.

A jogász konzultáción Back ügyvéd részletes tájékoztatást adott a magyar menekültjogi szabályozásáról és azok gyakorlati problémáiról. Osztrák részről megfogalmazódott, hogy szívesen vennék a Caritas Österreich és a Menedék Egyesület kapcsolatainak erősítését, s az adott tárgyban képviselőt ellátó osztrák és magyar ügyvédek rendszeres tapasztalatcseréjének kialakítását.

Elhunyt Solt Ottília (1944–1997)

A hivatalos nekrológok talán nem emlékeztek meg arról, hogy az 53 éves korában elhunyt asszony a Wesley János Főiskola életre hívója és a szociális munkás szak alapítója volt. E semmiből kinőtt intézményben is jutott ereje arra, hogy szorgalmazza olyan kurzus megindítását az utolsó éves hallgatók körében, amely a migránsok támogatására, a beilleszkedés elősegítésére készíti fel a leendő szociális munkásokat. Kevesen ismerték fel, hogy a szegények, szegregáltak között menekültek, vendégmunkások, elcsatangolt külföldi kamaszok is vannak – s hogy a társadalmi szolidaritás nem túl erős e személyek irányában sem, így a hivatásos segítők-re még nagyobb feladatok hárulnak. Solt Ottília hiányozni fog nekünk is...

Kinek hiányzik a migrációs politika?

„Politikai stratégia és a migráció” címmel 1996. december 10-én konferenciát rendezett az Európa Intézet, a KSH Népeségtudományi Kutató Intézet, a Magyar Külügyi Intézet, a Migrációs és Menekültügyi Kutató Központ és az MTA Politikai Tudományok Intézete.

Világosi Gábor, a Belügy-minisztérium politikai államtitkára bevezettként elmondta, hogy Magyarország a nyolcvanas évek végén nem volt felkészülve arra, hogy befogadó ország legyen. Reményét fejezte ki, hogy a menekültügyi törvényt – amelynek megvitatását a kormány nemrégiben levette a napirendről – hamarosan elfogadják, és ennek keretében feloldják a menekültekre vonatkozó földrajzi korlátozást. Egyetértett azzal, hogy a menedékjoggal foglalkozó intézményrendszert át kell alakítani. Lehetséges, hogy a BM Menekültügyi és Migrációs Hivatala helyett megalakítják a Bevándorlási Hivatalt, amely szélesebb hatáskörrel működik majd.

A további előadások javareszt a migrációs és a magyar kisebbségek kapcsolatrendszerével foglalkoztak. Néhány előadásra különösen felhívjuk a figyelmet.

Tóth Pál Péter kifejtette, hogy a magyar migrációs politikai stratégia megfogalmazása nem halogatható tovább. A magyar társadalom jelenének, jövőjének alakulása szempontjából nem elhanyagolható, hogy a hozzánk érkezők milyen demográfiai, szociológiai, folyamatokat erősítenek, gyengítenek vagy semlegesítenek. A migrációs politikai stratégia kialakításakor figyelembe kell venni, hogy a környező országokban élő magyarok mind jelentősebb számban Magyarországon kívánnak élni.

Szabó A. Ferenc az ún. „szubszidiaritás”-ra hívta fel a figyelmet, amely a társadalmi problémák keletkezésének helyükön való megoldását biztosítaná, a kölcsönös segítség és érdekérvényesítés messzemenő figyelembevételével. A módszer nemzeti, népesedési problémák enyhítésére is alkalmassá tehető. Szabó példaként idézte a német és zsidó szubszidiaritást, amely nyilvánvaló párhuzamokat mutat a magyarság kérdéseivel. A bevándorlás egyaránt szolgálja a befogadottak és a befogadók érdekeit.

Nagy Boldizsár elvontabb világba vezetett: „Lehet-e morális a migrációs politika?” című előadása a jog és a morálfilozófia határvidékeit járta be. A tíz percben megszabott rövid idő csupán arra volt elegendő, hogy a migrációs politika számára ajánlott elveket vázlatosan ismertesse. Mely elvekről van szó? A szolidaritás és a nemzetközi tehermegosztás elve, a történelemben vetettség elve, a nemzet iránti felelősség elve, a hosszú távú makrogazdasági hasznosság elve, a jogtisztelet elve. E tágas szemléletű előadás teljes szövege remélhetőleg hamarosan olvasható lesz az MTA Politikai Tudományok Intézete Nemzetközi Migráció Kutatócsoportjának „Migráció és politika” című évkönyvében.

Tóth Judit az a rokon-szenves tudósalkat, akit a teoretikus érdeklődés nem szakít el a praktikumtól. Előadása arra összpontosít,

milyen variálható elemekből épüljön fel egy migrációs politika és eszközrendszer. Ilyen elem például a befogadás időtávja, szelektivitása, azaz honnan és kik jönnek, jönnek, miért jönnek a migránsok, mi a befogadók szándéka velük, milyen eszközöket vehetünk igénybe céljaink elérésére...

Gagy József csíkszeredai kutató a Hargita megyeiek magyarországi munkavállalásáról számolt be. Hetente 45 buszjárat indul Magyarországra, havonta mintegy tízezer utaznak oda-vissza. Az előadó röviden ismertette a székelyföldi népfelesleg áramlását századunk során. Öröm volt hallgatni ezt a „hagyományos módszerekkel” dolgozó, nem csupán a számítógépes zsonglőrökkel eljátszó, a környezetet empatikusan is ismerő tudóst.

Szónoknő Ancsin Gabriella a Szegedre települt külföldiek társadalmi-gazdasági struktúrájáról tartott elő-

adást. Feltételezése szerint Szeged a vidéki városok közül az ország egyik legjelentősebb migrációs célállomása. A Magyarországon működő külföldi vállalkozások 2,6 százalékát Szegeden létesítették, kiugróan magas, 34,3 százalék a jugoszláviai vállalkozások aránya. Szónoknő Miss Marple logikájával és szívságával járt utána ezeknek a nemegyszer kétes ügyleteknek. Reméljük, nem esik bántódása... Kutatását kérdőíves adatfeldolgozással kívánja folytatni.

Hely hiányában nem tudunk minden előadásról, hozzászólásról beszámolni. Zömük olvasható lesz a márciusban megjelenő, már említett évkönyvben. A konferencián érdekes emberek és eszmék találkoztak. Kár, hogy egyetlen pártpolitikus sem méltatta figyelemre az összejövetelt. Ide kívánczik Tóth Judit előadásából egy kérdés: „Kinek hiányzik egyáltalán a migrációs politika?”

Menedék-díj '96

Az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága Menedék-díjat adományozott a Magyar Helsinki Bizottságnak. Az elismerést Kőszeg Ferenc, a bizottság vezetője vette át.

A Helsinki Bizottság az általános emberi jogok védelmére jött létre, és tevékenységét két fő területre összpontosítja. Az egyik az idegenrendészettel, a menekültek helyzetével, míg a másik a rendőri túlkapásokkal, jogsértésekkel kapcsolatos.

A menekültek helyzetének javulását Kőszeg Ferenc szerint három fő szempont nehezíti. Az első a politika, hiszen Kőszeg értékelése szerint a kormány erősen tart a nagyobb számú külföldi, netán külföldi állampolgárságú magyar beáramlásának engedélyezésétől. A második a vélt vagy valós társadalmi ellenállás, a harmadik pedig az intézmények ellenállása. A Helsinki Bizottság vezetője úgy látja: a hatóságok eleve rendbontó jelenségnek tekintik a külföldiek jelenlétét Magyarországon.

Tél végi beszélgetés egy honatyával a népmozgásról

Az alábbiakban részleteket közlünk dr. Mészáros Istvánnal, az Országgyűlés Emberi Jogi, Kisebbségi és Vallásügyi Bizottságának alelnökével készített interjúból a nemzetközi népmozgásról és annak hazai összefüggéseiről. Aki kérdezett: Éliás Dávid főiskolai hallgató (Wesley János Főiskola, Szociális Munkás Szak)

– 1996. december 10-én egy migrációról szóló konferencia volt a Professzorok Házában, amely a migrációs politika stratégiájával foglalkozott. Minden párt meghívást kapott, és egyik sem tett eleget a meghívásnak. Mi lehet az oka ennek a távolmaradásnak? Nem tudtak róla? Vagy az SZDSZ esetében is, a pártok gondolkodásában is ennyire perifériára szorult ez a kérdés?

– December 10-e keddre esett. Köztudott, hogy ekkor a parlamentnek ülésnapja van, amelyen szavazások zajlanak, tehát nem volt szerencsés ez az időpont. Decemberben végig a költségvetési és az adótörvények szavazása a jellemző, így a parlamenti képviselők bajorosan tudnak eleget tenni a meghívásnak. Természetesen ez nem magyarázat arra, hogy szakértői szinten miért nem vettek részt. Az SZDSZ részéről annyit tudok mondani, hogy mivel Világosi Gábor az SZDSZ-hez tartozó BM politikai államtitkára, rajta keresztül az SZDSZ részt vett. Mindenesetre sajnálatos, hogy így történt.

– Ezen a konferencián elég komoly véleménykülönbség alakult ki a genfi menekültügyi egyezményhez fűződő földrajzi korlátozás feloldása kapcsán. Mi a véleménye az Európán kívüli menekültek befogadá-

sáról, azaz a területi korlátozás megszüntetéséről?

– Nekem az a véleményem, hogy a területi korlátozás fenntartása már jó ideje nem szalonképes dolog Európában, viszont mindaddig nem lehet feloldani, amíg nincs egy mai viszonyoknak megfelelő menedékjogi szabályozás. Néhány alapvetően fontos kérdést kell tisztázni. Például el kell dönteni, hogy a menekülteknek a magyar állampolgárokkal azonos jogállást biztosít-e majd a törvény vagy sem. A ma hatályos szabályozás az állampolgárokkal közel azonos jogállást biztosít számukra, kivéve olyan jogokat, amelyeket csak magyar állampolgárok gyakorolhatnak. Ilyen például a választójog. Ezt a nagyvonalúságot a genfi egyezmény nem várja el annak aláíróitól, csak annyit, hogy az adott országban létező, a külföldieket megillető legkedvezőbb elbánást kell biztosítani a menekültnek, kivéve néhány területet. Ott az állampolgárokkal azonos jogok illetik meg őket. Ilyenek például az igazságszolgáltatással vagy a társadalombiztosítással kapcsolatos jogok. Magyarországon éppen fordított a szabályozás. Ha megszűnik a területi korlátozás, akkor számot kell vetni azzal, megfelelhet-e annak az or-

ság, hogy azonos jogállást biztosítson az esetleg megnövekedő számú menekültnek. Nekem az az álláspontom, hogy nem kell túlteljesíteni a genfi egyezményben írt elvárásokat, tehát a fő szabálynak a külföldiekre vonatkozó legkedvezőbb rendelkezéseket kell tekinteni.

– Miért alakult így a szabályozás?

– Ez azért van, mert amikor Magyarország a genfi egyezményt elfogadta és kihirdette 1989-ben, akkor Erdélyből, a közismert okok miatt jelentős számú magyar nemzetiségű menekült érkezett az országba. Akkor kisebbségi kérdés volt az Erdélyből menekülő magyarok kezelése, ez indokolta a magyar állampolgárokkal azonos jogállást. A menekültügy mögé rejtve egyfajta nemzetiségi politika jelent meg, álláspontom szerint ezt akkor nagyon üdvös volt megtenni, mert így lehetett segíteni. Mára megérett az idő arra, hogy a nemzetiségi kérdést és a menekültügyet szétválasszuk egymástól, és tiszta vizet öntsünk a pohárba. Tehát ez alapvető feltétele annak, hogy feloldható legyen a földrajzi korlátozás.

– Milyen főbb kérdések várnak még megoldásra?

– El kell választani három dolgot. Az első a menedékjog és a menekültügyi politika, a második a bevándorlás, amely összekapcsolódik a honosítással és az utolsó az illegális migráció. Noha a három összefüggő, mert egy illegális migránsból lehet menekült, ha tudja bizonyítani az üldöztetést, de a fő szabály szerint e három csoport elkülönül egymás-

tól. A menekültügyben humanitárius megfontolások érvényesülnek, itt az állami szuverenitás is korlátozott, mivel azt nemzetközi egyezmények korlátozzák. A bevándorlás területén ezzel szemben már az államon múlik, hogy milyen személyeket lát szívesen az országban, akár foglalkozási csoportok szerint. Ilyen hasonlóságot ma a gyakorlat nyugaton, ahol mérlegelik, kinek a bevándorlását támogatják. Az illegális migránsok ügye viszont kökevényen rendészeti jellegű, közbiztonsági szempontok alapján mielőbb visszaküldik az embereket oda, ahonnan jöttek. Kivéve, ha kiderül, hogy az életük ott veszélyben forog. A legerősebben felépülő hivatal az illegális migrációval kapcsolatos terület, ezért valahogy az tapasztalható, hogy az egészre rányomja a bélyegét a rendészeti jelleg, a bevándorlásra és a menedékjogra is. Ezért lenne fontos a bevándorlást és a menekültügyet minél erősebben civilizálni, ezeket egy hivatalba összevonni. Jelenleg a Menekültügyi és Migrációs Hivatalnak csak a neve ez, ott csak menekültüggyel foglalkoznak. Ezért kellene egy ilyen hivatalt erősíteni, viszonylagos önállóságot adni neki és elválasztani az illegális migráció kérdéseitől.

– A készülő menedékjogi törvényt ezt szolgálja?

– Sajnos a koncepció nem ezt célozza... remélem, hogy ez a törvényjavaslatban nem jelenik meg, és inkább figyelembe veszik az SZDSZ észrevételeit.

– Köszönöm a beszélgetést.

Vizsgálat a baranyai és kelet-szlavóniai menedékesek körében

Kovács András kutatási beszámolója (II. rész)

Az embereket megkérdeztük arról is, hogyan jöttek ki egyhavi jövedelmükből otthon (menekülésük előtt) és miként élnek meg belőle most. Egy hétfokú skálán kellett értékelniük korábbi és jelenlegi helyzetüket, ahol az 1-es azt jelentette, hogy „nagyon rosszul”, a 7-es pedig azt, hogy „igen jól”. A 7. táblázat szemlélteti a válaszolók megoszlását az általuk adott pontok alapján.

A 7. táblázat oszlopai közti különbség jól látható. Körülbelül három pontnyi eltérés mutatkozik az otthoni és a magyarországi átlagos pontszámok között (a kelet-szlavóniaiak esetében 3,13, a baranyaiaknál valamivel alacsonyabb, 2,72). Ez azt jelenti, hogy az emberek többsége a mai napig sem tudta kiheverni a háború és a menekülés okozta veszteségeket, noha legtöbbjük már legalább öt éve itt él. A válaszolók 14,3 %-a ugyanakkor azt nyilatkozta, hogy ugyanolyan vagy még jobb anyagi helyzetben van, mint otthon volt (a két alcso-

Az anyagi helyzet érzékelése (%)							7. táblázat
Otthon			Magyarországon				
Pont	K-Szlavóniából N=170	Boszniából N=793	Együtt N=963	K-Szlavóniából N=171	Boszniából N=782	Együtt N=953	
1	0,6	3,5	3,0	12,3	13,0	13,5	
2	1,8	1,6	1,7	19,3	28,0	26,4	
3	1,8	3,8	3,4	39,2	35,8	36,4	
4	12,4	12,9	12,8	24,6	17,3	18,6	
5	7,6	20,3	18,1	1,8	2,6	2,4	
6	21,2	28,1	26,9	1,2	0,9	0,9	
7	54,7	29,8	34,2	1,8	1,7	1,7	
Összesen	100	100	100	100	100	100	
Átlag	6,07	5,48	5,59	2,94	2,76	2,79	

port között nincs lényeges eltérés e tekintetben).

Mindemellett, a jelenlegi anyagi helyzettel való elégedetlenség és a „rég szep idők” iránti nosztalgia a visszatérési szándékot is mutatja. A vajdasági magyarok esetében például (akik né-

hány kivételtől eltekintve nem akarnak visszatérni), az átlagpontszámok között mindössze 0,28 pontnyi különbség van.

Jelentős különbség tapasztalható akkor is, ha összehasonlítjuk a háztartások tulajdonában lévő járművek és

tartós fogyasztási cikkek számát most, és a menekülés előtt. A 8. táblázat ezekre a tárgyakra vonatkozik, amelyek birtoklása szintén a relatív jólét mutatója.

A menedékesek magyarországi helyzete láthatóan rosszabb az otthoninál. Menekültté válásuk előtt csupán 13,0 %-uk élt olyan háztartásban, ahol a táblázatban felsorolt tárgyak egyike sem volt megtalálható. Jelenleg Magyarországon az ilyen, depriált háztartásokban élők aránya 41,2 %. (A boszniai muzulmánok között ez az arány rendkívül magas, 80,0 %.) Azoknak a „jómódúaknak” az aránya, akiknek mind a hét tárgy volt a háztartásukban, az otthoni 15,2 %-ról, 0,4 %-ra csökkent. A válaszolók 22,4 %-a az otthonihoz képest ugyanolyan vagy még jobb helyzetben van, igaz, kétharmaduknak semmije sem volt (legalábbis a fentebb említett javak közül) odahaza.

(A kutatást anyag befejező része következő számunkban olvasható.)

A háztartásokban található járművek és tartós fogyasztási cikkek otthon és Magyarországon (%)							8. táblázat
Otthon			Magyarországon				
Volt/van a háztartásban	K-Szlavóniából N=184	Baranyából N=839	Együtt N=1023	K-Szlavóniából N=184	Baranyából N=839	Együtt N=1023	
gépkocsi	37,0	52,7	49,9	25,0	32,8	31,4	
motor	33,7	36,9	36,4	1,6	1,1	1,2	
munkagép	58,7	52,4	53,6	6,0	4,2	4,5	
színes TV	71,7	76,8	75,9	44,6	37,3	38,6	
mosógép	72,3	74,0	73,7	21,2	18,0	18,6	
hűtőgép	84,2	80,7	81,3	32,1	31,7	31,8	
hifi	32,6	33,1	33,0	4,9	3,1	3,4	

A hónap idézete

„Harmincöt évesen úgy képzeltem, hogy én, ha erre lehetőségem nyílna, hazamennék. Közben múltak az évek... Értem már én is, hogy negyven év számkivetés után nem szánja rá magát olyan könnyen a hazatérésre az ember. Idegenben élnek a gyerekek, az unokák, nehéz feláldozni a biztost a bizonytalanért. De talán még ennél is többet nyom a latban a csalódástól való félelem... Tudomásul kell venni, hogy az 1989-es fordulat után a magyar emigráció nem települt haza.”

(Ferdinandy György)

Rólunk írják Genfben

(International Migration Bulletin, 1996/nov.)

„Budapest vonzó a migránsoknak. Az egy évnél hosszabb tartózkodási engedéllyel rendelkező külföldieknek több mint harmada, 46 712 fő élt Budapesten 1995 áprilisában. Ebbe nem számítanak bele az illegális munkavállalók, például a külföldi cégek nyugati menedzserei, akiknek nincs munkavállalási engedélyük, és bár van érvényes útleveleik és kérhetnének tartózkodási engedélyt, azt mégsem teszik. Becslések szerint az ilyen nem regisztrált külföldiek

száma Budapesten 40 és 100 ezer között lehet, így a fővárosban élő külföldiek együttes száma elérheti a 105 ezer főt.

A kelet-közép-európai és ázsiai vándorok főként kevésbé képzett munkákat végeznek az építőiparban. Zömük erdélyi. Néhányuknak van ugyan munkavállalási engedélye, de a többiek az „emberpiacon” szereznek munkát, amely jól ismert a helyi munkáltatók és a migránsok között. Ilyen például a Moszkva tér. A romániai magyarok bírják a

nyelvet, gyakran vállalnak építkezést, kalákában is. A munka befejeztével a megtakarított pénzből támogatják az otthoniakat Romániában. Időnként ezt némi vásárlással kötik egybe, hogy az így szerzett dolgokat Romániába visszatérve értékecsítsék.

A keleti és a nyugati migránsok életkörülményei, lakhatása láthatóan különbözik egymástól. A nyugatiak főként nemzetközi cégeknél, bankoknál, biztosítóknál dolgoznak, a drágább övezetekben bérelnék lakást, ahol még néhány pénz osz és ukrán is előfordul. Mivel a lakáspiac korlátozott, a keletiek omladozó lakásokban élnek, rossz infrastruktúrával a szegényebb negyedekben, ahol olcsóbb a bérleti díj is.”

Kérem, hogy az **Oltaomkeresők** című ingyenes kiadványból részemre egy példányt küldjenek.

Név: _____

Cím: ☐☐☐☐ _____

Javasolom, hogy az alábbi szervezetnek/intézménynek is küldjenek a kiadványból, illetve vegyék fel a kapcsolatot:

Név: _____

Cím: ☐☐☐☐ _____

MENEDÉK EGYESÜLET – Péter Györgyné
1068 Budapest, Benczúr u. 33. Tel./fax: 342-9571

Felelős szerkesztő:

dr. Tóth Judit

Felelős kiadó:

Menedék –

Migránsokat Segítő

Egyesület

A hírlevelet gondozta

a Sík Kiadó Kft.

Tipográfia,

tördelés:

Beck Bojanka

Nyomás:

MSZH Nyomda

Kérjük a migránsokat, menekülteket tömörítő, továbbá érdekeiket képviselő társadalmi szervezeteket, helyi önkormányzatokat, hogy működésükről, rendezvényeikről, valamint kiadványaikról tájékoztassák szerkesztőségünket. Célunk az, hogy e szerény hírlevél lehetőségein belül elősegítsük a migrációra vonatkozó információk cseréjét.

Információkat, anyagokat az alábbi címre várjuk:

Menedék Egyesület, 1068 Budapest, Benczúr u. 33.

Tel./fax: 34-29571. Heimlich István (hétfő, szerda, péntek 9.00-13.00).

OLTALOMKERESŐK

A Menedék Egyesület hírlevele a nemzetközi migrációról

III. évfolyam 2. szám

1997. március

JOGSZABÁLYFIGYELŐ

Tallózás a bírósági határozatokban

• **Hogyan értelmezendő a bevándoroltak és a hazatérők vámmentessége?**

A bevándorlási engedéllyel rendelkező külföldi vagy a hazatelepült magyar polgár a korábban tulajdonában levő használati tárgyait, gépkocsiját, munkaeszközeit, bútortárgyait vámmentesen hozhatja be Magyarországra. E rokonszenves szabály alkalmazásának előfeltétele, hogy beköltözését megelőzően a behozandó vagyontárgyak igazolható módon legyenek a tulajdonában. A hatóság értelmezésében a tulajdonlás időpontját a külföldiek részére rendszeresített (kék színű), illetve a magyar személyi igazolvány kiadásától visszamenőleg kell számítani. Ezen jogértelmezés miatt például egy Los Angelesből hazatért magyar személy nem hozhatta be gépkocsiját vámmentesen. A férfi személyi igazolványa birtokában még kiutazott, hogy rendezze függő ügyeit, így a korábban részletre vásárolt gépkocsi utolsó részleteinek befizetését. A gépkocsi csak ekkor, azaz a személyi igazolvány megszerzését követő napokban került a tulajdonába. Ugyanakkor azonban az is kiderült az okmányokból, hogy a tényleges magyaror-

szági beköltözésére a kocsi tulajdonosaként került sor. Így a Legfelsőbb Bíróság a korábbi határozatokat megsemmisítve rámutatott: bár lehet, hogy az igazolvány kiadása és lakcímének bejelentése egybeesik a tényleges beköltözés idejével, de a vámmentesség megállapításakor a kezdő időpontot a beköltözés jelenti. (BH, 1996., 616. sz.)

• **Szerezhet-e külföldi zártkerti ingatlant?**

Egy szerb férfi meg kívánta megvásárolni egy 1400 négyzetméteres, a telekkönyvi bejegyzés szerint zártkerti telket, az azon álló házzal együtt. Az eljárásban vitatták: vajon helyes-e a bejegyzés, hiszen a zártkert alapvetően termőföldet jelent, amely fekvése miatt elsősorban kézi művelésre alkalmas, ám az ingatlanon emeletes ház állt, ráadásul egy üdülőterület határán, a víz, a villany, a gáz bevezetve. Tökintettel arra, hogy az ingatlan-nyilvántartás közhiteles, ellenkező bizonyításig az abban foglaltakat kell irányadónak tekinteni. Mivel külföldi nem szerezhet még engedéllyel sem termőföldet és védett természeti területet, a tulajdonszerzési kérelmet elutasították. (BH, 1995., 183. sz.)

Érdemes-e az szja egy százalékaról rendelkezni?

A Soros-NIOK Iroda (Bp., II. ker. Margit krt. 58.) rendelkezik a legnagyobb adatállománnyal azokról a társadalmi szervezetekről, alapítványokról, akik várják a lakosságtól a személyi jövedelemadó 1 százaléka felajánlásából származó támogatásokat. Sok bizonytalanság övezi az 1996-ban elfogadott törvényt. Az egyik: kap-e értesítést az adójából juttató magánszemély a pénz célba juttatásáról? Az APEH osztályvezetője (Kovács István) szerint sem az adományozót, sem a címzettet nem kell értesíteni, hogy megérkezett a pénz, illetve kitől származik az összeg. Ha nagyon szívós az adózó, úgy érdeklődésére felvilágosítást kaphat a felajánlott összeg átutalásáról, mert „elvileg ennek nem látom jogi akadályát ... ám az adótitokra vonatkozó előírásokat ebben az esetben is be kell tartanunk.” Az adózás határideje március 20., ugyanakkor a megcélzott szervezeteknek csak október

31-ig kell átutalni a pénz. Addig a befizetett adó egészét – kamatmentesen – a költségvetés használja, s az 1 százalék is mindaddig az szja-számlán marad, amíg biztosítva nem válik: a szervezet a támogatás megszerzéséhez szükséges minden törvényi feltételnek megfelel. Az APEH szeptember 1-ig felhívja az adózókat megjelölni szervezeteket, hogy 30 napon belül nyújtsák be a törvény szerinti igazolásokat, különben ne is álmodjanak a pénzről. (Ez a határidő jogvesztő.) A szervezeteket valamikor augusztusban abban az esetben értesítik, ha legalább egy személy 100 forintnál több pénzt kíván átutaltatni a részükre. Ha hiányoznak a törvény szerinti követelmények, úgy ott marad ezen az szja-számlán a pénz az államnak. Másik szervezetet pedig nem lehet megjelölni. Vajon miből gondolja azt az osztályvezető, hogy a 4,5 millió adózóból 20–50 százalék fog az adója 1 százalékaról rendelkezni?

A TARTALOMBÓL:

- ☐ Megkezdődött a határőrizetről szóló törvény parlamenti vitája
- ☐ Külföldi munkavállalás sok ígérettel és kevés eséllyel
- ☐ Villáminterjú a polgármesteri hivatalban
- ☐ Konferencia az informális gazdaságról és a biztonságról
- ☐ Vizsgálat a menedékesek hazatérési szándékairól

Csapataink a határon állnak!

Az Országgyűlés megkezdte a T/3570. számú törvényjavaslat vitáját. A határőrizetről és a Magyar Köztársaság Határőrségéről szóló javaslat expozéját a belügyminiszter már megtartotta a 86 paragrafusból álló szabályozás elfogadtatása érdekében.

„A határőrség a korábbi elvárásoknak megfelelően alapvetően katonai módszerekkel látta el feladatát, szigorú centralizáció és a titkosság magas foka jellemezte tevékenységét. Legfontosabb feladata az ország illegális elhagyásának megakadályozása volt, ami kiterjedt a többi volt szocialista ország polgárai nyugatra szökésének megakadályozására is.” Vajon honvédelmi vagy rendészeti, igazgatási feladat-e a határon a rend fenntartása, a beutazók okmányainak ellenőrzése, velük kapcsolatosan az intézkedés?

A Hadtörténeti Múzeumban látható relikviák szerint mindkét megoldást kipróbálták Magyarországon. A Habsburg Birodalomban még katonai határőrvidékeket szerveztek, míg 1903-ban jött létre a Királyi Határrendőrség, bár a pénzügyőrség és a csendőrség is végzett határőrizeti munkát. Az előbbieket fegyveresen szolgálták a határon, az utóbbiak pedig a szerb és a román határon felügyeltek.

A békeszerződések alapján a mérsékelt fegyverkező magyarok számára a két háború között a honvédség fedőszervezete volt a határőrség, hivatalos nevén Magyar Királyi Vámőrség (1921 után). Csak 1932-től változott az elnevezés Magyar Királyi Határőrségre. Ez már mind a hét kerület parancsnokságával és 157 őrsével együtt a Honvédelmi Minisztérium alárendeltségébe tartozott, valódi fegy-

verekkel, vegyes dandárok-kal. 1938-tól a határvasdász egységek nyíltak a honvédség részévé váltak, s a határrevíziót követően már 9500-an teljesítették határszolgálatot.

1945-től formálisan külön működött a honvédség és a belügy határőrsége, a honvédségi határvasdászok az újjászervezéskor a HM katonapolitikai osztályvezetője, Pálffy György alárendeltségébe kerültek. Párhuzamosan létrehozták a Magyar Határrendőrséget a BM irányítása alatt, 1946-tól közvetlenül a miniszter felügyelete alatt működtek a határrendőrök a Határrendészeti Kapitanyság beosztottai-ként. 1946 márciusára a BM és a HM kötelékében mintegy 15 ezer határőr dolgozott, míg nem 1948-ban az ÁVH megalakulásával abba beolvasztották először a határrendőrséget, majd 1950-ben a honvédségi határőröket (a zöld ávosokat) is.

A történet szerint 1956-ban a Határőrség Országos Parancsnoksága a BM irányítása alatt önálló szervezetté vált. Ennek ismeretében nem mondhatjuk, hogy csak a szovjet minta nyomtára bélyegét e militáns szervezetre.

A mostani kormány előtt már a Németh-kabinet is meghirdette a totális határőrizet átalakítását. 1988-ban 22 ezer főre duzzadt a határőrségi létszám. Ezután a 15 ezer fős sorkatonai állomány felszámolásával a hivatásos határőrök létszámát összesen 8600 főben hatá-

rozták meg. Az Antall-kormány programjában még az állt, hogy a határőrséget nyugati mintára, határrendészetté kell átforgatni, hogy többé ne lehessen része a fegyveres erőnek. A Horn-kabinet kezdetben még ezt a vonalat követte, ám különösebb hírverés nélkül a háttérben folyt a katonai-határőrségi lobbizás. Így ma a szervezet létszáma 20 ezer felett van, és továbbra is 8 ezer sorkatonára teljesít itt szolgálatot.

A határőrség „profilizálása”, rendészeti szervvé tétele helyett a mai kettős jogállás erősödik; békeidőben a belügyminiszter, rendkívüli helyzetben vagy háborúban a HM irányítása alatt működik. A hét éve vajdó törvényjavaslat ezt a legalább ötven éve megfogalmazott öszvér megoldását akarja megőrizni.

Szikinger István szakértőként (COLPI) több alkalommal is hangsúlyozta, hogy éppen a sokszor emlegetett Nyugat-Európában nem ez a mód. Ott köztisztviselői státusban működő rendőrség látja el a határrendészeti feladatokat, nem pedig egy parancsot teljesítő katonai szervezet. Miért érdekes mindez? Mert féltő, hogy a kormányzat karhatalomként használja e szervezetet kritikus helyzetekben, vagy egyszerűen csak tréningruhába bújtatva szórólapokat osztogattnak, netán a Parlamentet őriztetik a határőrökkel a jövőben is. Ezt egy jogállam nem engedheti meg magának, mert mindegyik állami szerv jogállásának lényege az egyértelműség és a saját feladatkör ellátása – azaz nem csereszabatos egy rendőr egy határőrrel vagy egy honvéddel. Például az akciószázadok működteté-

se, a határőrség titkos információgyűjtésre való felhatalmazása, a határfigyelőztetés mind-mind ezt a csereszabatossgát erősíti.

A második hadseregről szóló vita még folyik... „A rendszerváltozással párhuzamosan megsokszorozódott a nyugat-európai országokba irányuló migráció, hazánk ennek tranzit-útvonala alá esik. Ezt mutatja az is, hogy a Határőrség a nyolcvanas évek végéig évente 1500–2000 illegális határátlépővel foglalkozott. Ez a szám a kilencvenes években 25–30 ezerre növekedett. Döntően befolyásolta a Határőrség helyzetét, szervezete fejlesztésének irányát a délszláv háború. Illúzióvá vált az a korábbi elképzelés, hogy a határőrség 1995 végére a hivatásos és közalkalmazotti állománnyal rendészeti szervvé alakul, teljesen feladva a katonai szervezetét. A honvédelmi törvény megalkotása kapcsán ... a Határőrség a fegyveres erő részé maradt, tehát katonai védelmi feladatai is vannak.”

Csapataink tehát a határon állják a fegyveres turisták, terrorista utazók, veszélyes menedéket kérők, idegen nyelven karattyoló devizakülföldiek rohamát, amelyet csak néha szakít meg az évi 40 millió békés beutazó tűzszünete.

A hónap idézete

„A száműzetésben élő ember néhány év elteltével azon tűnődik, vajon milyen érzés nem száműzetésben élni.”

(Czeclaw Milosz – Akklimatizálódás)

Olcsóbb az igénylőlap!

Egy ügyvédi beadvány nyomán március közepétől csak önköltségi áron kívánják értékesíteni az útlevelekérő és az erkölcsi bizonyítványt kérő nyomtatványt. A nyomtatványok ára egységesen 47 forint. A belügyminiszter intézkedése nyomán ez az összeg nem változik 1998-ban. Sajnos, ilyen ígéretet az illetékbélyeg ügyében nem tett a pénzügyminiszter. Így az erkölcsi bizonyítványt kérő lapra ezer-, az útlevelekérő lapra négyezer forintos bélyeget kell ragasztani – ma még.

A BM útlevélosztálya elköltözött

Mindazok, akik sürgősen, soron kívül szeretnének útlevelet váltani, mert a régi lejárt, márciustól az V. Alkotmány u. 25. alatt kereshetik fel a BM útlevélosztályát. A sürgős ügyintézés itt öt munkanapot jelent az új útlevel kiváltásához – az emelt illeték megfizetésén kívül. Idén egyébként mintegy 380 ezer főnek jár le az útlevele.

Illegális határátlépés

Egy magyar férfi 7,5 tonnás teherautójával február végén nemcsak széket és asztalokat, de közöttük 41 szerb és koszovói albán férfit, asszonyt próbált meg – papírok nélkül vagy már korábban kiutasítottként, körözött külföldiként – becsmpészni Németországba. Az osztrák–német határon bukkott le a fejenkénti fuvarért csupán 300–500 márkát kasszírozó vezető.

Az ügy egyik következménye: a toloncegyezmények alapján Magyarországnak át kell e személyeket venni a határon, és sorsuk innen a kiutasítás.

A másik következmény: az eset jó ürügy az osztrák határőrségnek arra, hogy megszigorítsa az ellenőrzést. 24 órán belül bejelentette ugyanis az osztrák belügyi illetékes: nagy torlódásra kell számítani, mert minden Magyarországról kilépő autót szigorúbb ellenőrzésnek vetnek alá, mint korábban. Négy száz fővel növelték a határon fegyveresen szolgálatot teljesítők számát, így e rövid szakaszra majdnem kétezren vigyáznak. További intézkedésként a szlovén és a magyar határszakaszon júliustól éjszakai helikopteres figyelés lesz. Hiába a sógorság, a schengeni egyezmények hatálybalépéséig az osztrákoknak is intézkedéseket kell tenniük.

Vajon miért nem fedezték fel a potyautasokat a magyar–osztrák határon? Két magyarázatunk van. Az egyik: a németek úgy fedezték fel az illegális beutazókat, hogy a ponyvás autó légterében megmérték a szén-dioxid-tartalmat. Gyors mérés egy kis készülékkel, és nem tartják fel a forgalmat. Nekünk miért nincs ilyen készülékünk? A másik: nem is akarták a magyar határőrök észrevenni a rejtőzködőket, hiszen a hivatali bűncselekményekről szóló hírekből tudjuk, hogy e szervezetben is megjelent a korrupció. Például február 28-án hét határőr ügyében ítélték a Csongrád Megyei Bíróság.

A Battonyán és Nagylakon szolgált útlevelezéskor 1995 végétől 1996 szeptemberéig (azaz legalább kilenc hónapon át) több esetben közreműködtek nyugati típusú személygépkocsik illegális külföldre juttatásában. E napon azonban éberségről tettek bizonyosságot a letenyei vízművek. Ők ugyanis egy narancsot szállító teherautóból kilenc kurdot húztak elő, akik a Görögországból érkező autóra útközben szálltak fel. A lebukás oka az volt, hogy gyanús hangok jöttek ki a narancsos ládák közül. Ha már nincs szén-dioxid-mérő, legalább audiológiai eszköz van még raktáron...

Mi a különbség a külföldi munkára közvetítés és a csalás között?

Hiába keressük a választ a munkaügyi jogszabályokban: a külföldre irányuló munkaközvetítéshez csak a Munkaügyi Minisztériumban kell nyilvántartásba vétetnie magát a közvetítésre vállalkozónak. A hatóságok sem szakismertet, sem jogi vagy anyagi biztosítékokat (a becsapottak kárának viselésére) nem követelnek meg a vállalkozás előfeltételeként.

A személyes adataikra nem kényes naiv polgárok pedig legutóbb is felültek a Kanadában munkát ajánló Global Green Network hirdetésének. A Kanadai Nagykövetség nem győzi óvni az olvasókat, hogy munkavállalási engedély nélkül semmiféle közvetítői díj ellenében nem kaphatnak állást. További részletes felvilágosítást a követség vízmosztá-

lya szívesen ad Bécsben (tel.: (431)-531-3831-18).

A külföldi munkavállalásra vágyóknak ajánlatos tanulmányozniuk a hatályos jogszabályok gyűjteményét, amelyből kiderül, mely országokkal és milyen feltételekkel kötött Magyarország foglalkoztatási egyezményt. Mi eláruljuk: Németországgal, Ausztriával, Luxemburggal, Svájjal és Íror-

szággal. Az egyezmények pontosan meghatározzák, hogy évente hány magyar kaphat munkavállalási engedélyt, mennyi időre és milyen előfeltételekkel (nyelvtudás, életkor, szakterület).

A legtöbb álláslehetőséget továbbra is Németország kínálja:

- vállalkozási szerződést elnyert magyar cég hétezer fő munkaerőt vihet ki magával (például építőipar, szerelőipar); ez a korábbi szám fele – a német munkanélküliség növekedésével szigorodtak a körülmények;
- évente kétezer fő lehet az egyéni kezdeményezés alapján kiutazó, 40 éven aluli, németül tudó munkavállaló (például szállodaipar, vendéglátóipar);

- évente kétezer fő válhat szezonális, legfeljebb hat hónapra szóló munkát.

Ausztriában a nem EU országokból jövő külföldi munkavállalók teljes száma nem haladhatja meg évente a teljes foglalkoztatotti létszám nyolc százalékát. Eddig évi tízezer magyar vállalkozott ott munkát, de csökken a keretszám.

Svájcban csupán száz gyakornok utazhat ki évente munkavégzési célból, Luxemburgba húsz fő, míg Írországba tizenkét 30 éven aluli személy.

A munkaügyi hivatalokban – ha munkahelyhez nem is – további információkhoz lehet jutni.

Villáminterjú a VI. kerületi polgármesteri hivatalban

A Menedék Egyesület a PHARE-program keretében kísérletet tett arra az év elején, hogy felvegye a kapcsolatot a kerületi önkormányzatokkal egy információs hálózat kiépítésére. Azoknak az önkormányzati munkatársaknak a segítségére számítunk, akik közvetlenül vagy közvetve az itt élő külföldiekkel, azok ügyeivel foglalkoznak. A migránsok ügyeinek intézése nem tartozik a polgármesteri hivatal kiemelt feladatai közé, így az első nehézség olyan munkatársat találni, aki birtokában van a szükséges információknak.

Germán Lajossal, a VI. kerületi Polgármesteri Hivatal Szociális Irodájának vezetőjével beszélgetett Heimlich István.

– Örömmel veszünk minden tájékoztató anyagot, mint például az egyesület szórólapjait és a hírlevelet, ami segít eligazodni a külföldiekre vonatkozó elég szövevényes jogi szabályok között.

– *Hány külföldi él ebben a kerületben?*

– Nagy baj, hogy nincs semmiféle nyilvántartás itt az önkormányzatnál a területünkön élő, tartózkodó külföldiekről, számukról, mert ilyen jellegű adatokat csak a rendőrség kezel.

– *Önhöz fordultak-e külföldiek ügyes-bajos dolgaikkal?*

– Nem mondhatom, hogy nagyon gyakran. Például két erdélyinek biztosítottunk szociális segítyt, de később már nem találkoztunk velük.

– *Jelenleg segíveznek külföldit?*

– Egy idős, beteg, szintén erdélyi orvost, mert rászorult a támogatásra.

– *Visszaigénylik-e a menekülteknek nyújtott támogatásokat a menekültügyi hatóságoktól?*

– Nem, az önkormányzat ezeket a kiadásokat magára vállalja. Eddig kevés ilyen ügyünk volt.

– *Van-e olyan külföldi igénylő, aki önkormányzati bérletre, szükségállásra szorul?*

– Tudni kell, hogy alig hétezer bérlet maradt az önkormányzat tulajdonában. A bérleti díj pedig nem alacsony, így a bérleti lehetőség a szegényebb külföldieknek nem jelent igazi megoldást. Ők a periférián élnek...

– *A külföldi gyerekek beiskolázása okoz-e valamilyen nehézséget?*

– Mivel a gyerekek felvételéről az egyes iskolákban döntenek, ott sokkal

többet tudnak erről a kérdéssel, s erről külön nem tájékoztatnak minket. Ha úgy értem, hogy kellett-e fellépniük külföldi szülőkkel szemben, mert elhanyagolták a gyerekek iskolába járatását a tankötelezettség alapján, akkor elmondhatom, nem volt eddig ilyen problémánk.

– *A helyi önkormányzati rendeletekben vannak-e külön kitételek a külföldiekre?*

– Nem lenne jó, ha ilyen alapon lenne az önkormányzat különbséget rászoruló vagy ügyfelek között. Ezért úgy vélem, helyes, hogy nincsenek külön ilyen rendelkezések.

A kínai kolónia és a rendőrség

A kínaiak gyakrabban áldozataik, mint elkövetői különböző bűncselekményeknek. Ezt nem csak a bűnügyi statisztikákból tudjuk.

A megállapítást erősíti az a tény is, hogy a Nagy Fal vendéglőben elkövetett merénylet tettese után nyomozó rendőrök gyenge felszereltségét látva a kínai közösség, különösen pedig a vendéglátó-iparosok szövetsége kétféle és fél millió forintos támogatást adott át a BRFK életvédelmi osztálynak munkáját segítő alapítványnak februárban. A nyomozók vezetője, Doszpot Péter szerint ebből azonnal két gépkocsit vesznek – hogy forró nyomon haladhassanak...

A kínai közösség adott már támogatást mozgássérülteknek, magyarországi szegényeknek, de először egy hatóságnak. Vajon ilyen látványosan szegényedik a rendőrség?

Új közösségi szállás Bicskén?

A Határőrség Országos Parancsnoksága és a Menekültügyi és Migrációs Hivatal megállapodása értelmében minden Magyarországon – bármely okból – védelmet kérő külföldit s közöttük nem európai személyt a jövőben a bicskei, eredetileg menekülteket befogadó állomásként létrehozott intézményben helyezik el.

Az érintett szervek közös utasítását 1997. február 17-től alkalmazzák – hozta a hírt a MEJOK. Más emberi jogi szervezet is a Menekültügyi és Migrációs Hivatalhoz fordult, mert e megállapodást vitathatónak tartják. Vajon miért nem kérték ki egy ilyen fontos funkcióváltást jelentő ügyben a társadalmi szervezetek véleményét? – tette fel kissé önmagának a kérdést Ill Márton, a MEJOK igazgatója. A *ius murmurandi* alapján felveti, hogy itt

nem kevesebbről van szó, mint arról: a menedéket keresőket a világtól elzárva, szinte gettóba zárva tartják. A befogadóállomás területét tilos elhagyniuk, az egészségügyi célú karanténzárnak nincs meghatározott maximális tartama. Egy libériai menekült például két hétig várta, hogy egyáltalán orvos elé kerüljön. Az állomáson dolgozók közül csupán egyetlen beszél angolul, nincsenek idegen nyelvű tájékoztatók sem. Ez pedig Ill Márton szerint is csak tovább fokozza az illegális migrációt.

Az *Oltalomkeresők* nevében mi is beszélünk az állomás irodáján dolgozókkal március elején. Tőlük tudtuk meg, hogy március 6-án 261 főt szállaltak el az állomáson, s közülük 51 személy volt Európán kívüli – bár 7-ére virradóra is volt szökés...

Ugyanaz másként az idegenrendészetben

„Amennyiben a hatóságok a kiutasítási eljárás folyamán arról győződnek meg, hogy az illető külföldi az állam érdekeire és a közrendre gyanúsak látszik, de vele szemben a kiutasítás kimondása túl szigorú lenne, őt rendőri felügyelet alá is helyezheti, melynek tartama alatt a külföldi rendőrhatalmossági engedély nélkül lakóhelyét el nem hagyhatja, s a rendőrhatalmosságnál időnkint – havonta legfeljebb egyszer – jelentkezni tartozik. A lakóhely engedély nélküli elhagyása és a jelentkezés elmulasztása büntetést von maga után. A rendőrhatalmosság a rendőri felügyelet alá helyezést – amennyiben nevezett tartós kifogástalan magaviselete és foglalkozása beigazolást nyer – megszüntetheti. A rendőri felügyelet alá helyezés ellen 15 napon belül jogorvoslattal lehet élni.” Az idézet a Magyar Királyi Rendőrség Országos Szaktanfolyamai számára 1925-ben készült kétnyelvű füzetcskéből való. Sajnos ma hasonló hivatalos, nagyközönségnek szóló ismertető nem készült. Így nincs más forrás a vonatkozó rész idézéséhez, mint az 1993. évi LXXXVI. törvény 43–44. §-a. „A rendőr-főkapitányság, a határőrség igazgatósága vagy kirendeltsége alakszerű határozattal – idegenrendészeti őrizetnek nem minősülő – személyes szabadságot nem korlátozó intézkedésként a külföldi kijelölt helyen való tartózkodását rendelheti el, ha a) személyazonosságát igazolni nem tudja, annak megállapításáig; vagy b) magyarországi tartózkodásának jogszerűségét nem tudja igazolni, annak igazolásáig vagy a tartózkodás hatósági engedélyezéséig; vagy c) az a kiutasítás végrehajtásának biztosítása érdekében szükséges, a kiutasítás feltételeinek megteremtéséig, feltéve,

hogy az őrizetbe vétel e törvényben meghatározott feltételei nem állnak fenn; vagy d) visszairányítását rendelték el, elutazásáig; vagy e) visszairányításának vagy kiutasításának lenne helye, de a 32. § (1) bek. szerinti tilalom értelmében nem irányítható vissza vagy nem utasítható ki. A határozat rendelkező részében meg kell határozni a kötelező tartózkodás helyét és a tartózkodási hely elhagyásának feltételeit. A kötelező tartózkodási hely közösségi szálláson is kijelölhető, ha a külföldi magát eltartani nem képes, megfelelő lakással, anyagi fedezetrel vagy jövedelemmel, az eltartására köteles meghívóval, illetőleg eltartására kötelezhető hozzátartozóval nem rendelkezik... A kijelölt helyen történő tartózkodást elrendelő határozat ellen fellebbezésnek nincs helye, a külföldi az elsőfokú határozat bírósági felülvizsgálatát kérheti... költősegmentesen.”

Vajon melyik szabályozás a jobb? Miért nincsenek ma hasonló, kormányhivatalok által kiadott, idegen nyelven hozzáférhető kiadványok? Van-e új a jogi szabályozás napja alatt? A választ az Olvasóira bízunk!

Migráló egyetem?

Részlet a 75. évét ünneplő Incze József történésszel készült beszélgetésből:

„Kolozsváron 1872-ben alapították a Ferenc József Egyetemet, amely az első világháború végéig működhetett, amikor az impériumváltás miatt Szegedre települt át a rangos tudományos színvonalú, négy karú intézmény. A második bécsi döntés értelmében költözhetett vissza Kolozsvárra a Királyi Ferenc József Tudományegyetem, 1940. október 24-én nyitották meg ünnepélyesen a tanévet. Elsősorban a szegedi, de a budapesti, pécsi és debreceni tudományegyetemekről toborzódott az új professzori kar. 1944 őszéig működhetett hivatalosan, a front közeledtével azonban elrendelték kiürítését.

A tanári kar és a hallgatók többsége a kiürítési parancs ellenére is maradt, így tovább működött, névváltoztatással, már Bolyai Tudományegyetemként. A román Mihály király 1945 májusában törvényt hozott: Kolozsváron állandó és önálló magyar egyetem legyen Bolyai Tudományegyetem néven. Ezt a tör-

vényt soha nem helyezték hatályon kívül, ám magát az intézményt semmisítették meg. 1945–49 között működhetett önállóan magyar egyetemenként, amikor önkényesen Babes-Bolyai néven összevonták a román egyetemmel. Az egyetemen közti megállapodást kényszerből aláíró magyar professzorok (Csendes László, Szabédi László, Molnár Miklós) öngyilkosok lettek.

A magyar állampolgárságú professzorokról államközi szerződésben rendelkeztek. Évente alakították ki a szerződéseket, ezzel fenntartották a bizonytalanságot. Ugyanakkor egy darabig életben maradhatott a magyar egyetem, amely a magyar állampolgárságú professzorok nélkül nem működhetett volna megfelelő színvonalon. De egy-egy professzort mindig elküldtek (Bónis György jogtörténészt, Benedek Istvánt, a lélektani tanszék vezetőjét), míg másokat törvénytelenül lecsuktak, aztán áttettek a határon. 1948-ban nem hosszabbították meg 10 magyar állampolgárságú professzor szerződését. 1949. októberében mindenkinek távoznia kellett, aki nem vette fel a román állampolgárságot. Hiába vette fel a román állampolgárságot azonban az egyetem alapító rektora, Csögör Lajos, mert őt is letartóztatták. Így nem volt semmiféle biztosíték az üldöztetés ellen. A beolvasztási folyamat végén, 1959-re a magyar tanárszemélyzet zömét elbocsátották, a magyar hallgatók létszámát pedig jelentősen csökkentették...

A most létrejött alapítvány célja, hogy ne engedje elfelejteni: Kolozsváron jelentős múltja van a magyar felsőoktatásnak. Az intézmény újra-indítását azonban másnak kell kiharcolnia.”

Informális gazdaság és biztonság

Konferenciát rendez „Informális gazdaság és biztonság” címen az MTA Politikai Tudományok Intézete Nemzetközi Migráció Kutatócsoportja 1997. március 28–29-én 9.00 órai kezdettel Budapesten (VI., Benczúr u. 33. sz., tanácsterem).

A rendezvényen például arra keresik a választ: mely szervezetek, intézmények foglalkoznak az illegális gazdaság elleni harccal, mekkora a szerepe a fekete gazdaságban a külföldieknek, hogyan érinti az informális gazdaság az érdekképviseleteket, a magyar munkaerőpiacot? A neves kutatók (Sik Endre, Czákó Ágnes, Dövényi Zoltán, Tóth István, Laky Teréz,) és állami vezetők, képviselők (dr. Bencze József, Szabó Lajos) eszmecséréjének legyen Ön is részese! (Jelentkezés: Szabó Irén, tel./fax: 322-9010, 321-4890, 322-1843)

Vizsgálat a baranyai és kelet-szlavóniai menedékesek körében

Kovács András kutatási beszámolója (III. rész)

Mielőtt a Kelet-Szlavóniából és a Baranyából érkezett menedékesek jövőre vonatkozó szándékairól szólnánk, említést kell tennünk néhány, a hazatérés sikerét erősen befolyásoló adatról.

Vajon van-e a menedékeseknek bármiféle kapcsolata hátrahagyott környezetükkel? Más kutatásokból ismert, hogy az elmenekültek és az otthon maradtak közötti kommunikációs csatornák általában nagyon jól működnek. Az embereknek naprakész ismereteik voltak azokról a településekről, ahonnan eljöttek. A szerbek által 1991-ben elfoglalt horvát közösségek tagjai közül szinte mindenki elmenekült, a területre közel öt évig sem Horvátország, sem pedig Magyarország felől nem lehetett bejutni, és még most, több mint egy évvel a daytoni békeszerződés után sem léphet be szabadon akárki. Ilyen körülmények között nem csoda, hogy a menedékeseknek csupán 2,3 százaléka járt akár csak egyszer is korábbi lakóhelyén, mióta Magyarországon él. A vajdasági magyarok között 38,4 százalék volt azoknak az aránya, akik legalább egy ízben meglátogatták otthonukat, amióta menedékjogot élveznek nálunk. A boszniai muzulmánok között ez az arány 12,5 százalék volt, annak ellenére, hogy legalább két határon kell átkelni a hazatéréshez.

9. táblázat

A ház/lakás...	K-Szlavóniából (N = 184)	Baranyából (N = 816)	Együtt (N = 1000)
üresen áll	6,5	10,4	9,7
rokonok, családtagok lakják	2,7	21,2	17,8
idegenek lakják	25,5	48,5	44,3
eladták	0,5	0	0,1
lerombolták	17,9	3,9	6,5
nem tudja, mi van vele	46,7	15,9	21,6
Összesen	100	100	100

A területek ugyan évek óta zártak, az emberek zöme mégis tud valamit a házáról, lakásáról (9. táblázat).

A vizsgált menedékesek mindössze 27,5 százaléka tudna elvileg visszaköltözni korábbi otthonába, hiszen ekkora részüknek áll üresen a háza/lakása vagy használják azt rokonok, családtagok. Még ez sem jelenti azonban azt, hogy az otthonok valóban lakhatók, és a hazatérők beköltözhetnek. Magas azoknak az aránya, akiknek házát idegenek lakják, különösen Baranyában. Mielőtt megkezdődne e területen a menedékesek repatriálása, kielégítő megoldást kell találni a – döntően szerb – menekültek ügyében, ha az elmúlt években Horvátország más részeiből költöztek az elhagyott házakban.

Szintén sokaknak nincs semmiféle információjuk az otthonukról, a kelet-szlavóniaiaknak csaknem a fele tartozik ebbe a csoportba. Látogatóutak szervezésével ez az arány csökkenthető lenne. Az otthonnal kapcsolatos bármiféle információ fontos eleme a döntéshozatalnak.

A boszniai muzulmánok és a vajdasági magyarok esetében az adatok másként festenek. A boszniai menedékesek 8,2 százaléka, míg a vajdaságiak 63,1 százaléka tudta, hogy háza üresen áll, esetleg rokonok lakják. Ugyankor a boszniaiak 23,1 százaléka, a vajdaságiaknak csak 8,9 százaléka említette, hogy házában idegenek laknak. A boszniaiak 23,1 százaléka mondta, hogy a házát lerombolták, ezzel szemben a vajdaságiak 12,4 százaléka sikertelenül eladnia a lakását, házát, ami a boszniaiaknak egyáltalán nem sikerült.

Milyen terveik vannak a jövőre?

A 10. táblázatból kitűnik, hogy a megkérdezetteknek meglehetősen egyöntetű az elképzelése: hazatérniük korábbi otthonukba.

A repatriálók zöme korábbi lakóhelyére menne, míg töredékük (5,4 százalékuk) Horvátország más részeire. Feltűnően alacsony a Magyarországon letelepedők aránya, akárcsak a Nyugatra menőké. A többség tehát dön-

10. táblázat

Mi a szándéka?	K-Szlavóniából (N = 176)	Baranyából (N = 802)	Együtt (N = 978)
Visszatérne korábbi otthonába	69,8	78,6	77,1
Visszatérne Horvátországba	9,1	4,6	5,4
Letelepedne Magyarországon	9,1	7,9	8,1
Nyugat-Európába menne	0,6	0,9	0,8
A tengerentúlra menne	0,6	1,6	1,4
Nem tudja eldönteni	10,8	6,4	7,2
Összesen	100	100	100

őt, csupán 7,2 százaléknian bizonytalanok.

Elmondhatjuk, hogy a térségből érkezettek sajátossága a határozott hazatérési szándék. A különbségek elsősorban a menedékesek egyes alcsoportjai között figyelhetők meg:

- a vajdasági magyarok 72 százaléka itt akar letelepedni, 5 százaléuk tervezi a visszatérést;
- a boszniai menedékesek inkább hazatérnének (51,7 százaléuk), ám erre ma csekély az esély. Szinte kivétel nélkül szerbek által ellenőrzött területekről származnak, így közeli visszatérésük nem biztosított; 26 százaléuk (főként a táborlakók) inkább egy harmadik országba menne, általában a tengerentúlra. Rendkívül vonzóak a fiatalok, a repatriálni nem tudók számára a kanadai, amerikai, ausztráliai követségek által szervezett bevándorlási programok. (A teljes mintában a harmadik országba távozni szándékozók átlagos életkora 36 év volt, míg a hazatérést választóké 46,4 év.) Végül a boszniai menedékesek 10 százaléka Magyarországon szeretne letelepedni.

A Kelet-Szlavóniába és Baranyába visszatérni szándékozók közül 78,5 százaléka mondta, hogy hol fog lakni, ha hazatér. Ez elég meglepő, hiszen csak 27 százaléuk nyilatkozott úgy: korábbi otthona üresen áll, vagy rokonok lakják. Ekkora optimizmus csak a valóság figyelmen kívül hagyásával, vagy az átmeneti és a horvát hatóságokba vetett túlzott bizalommal magyarázható.

A potenciális hazatérők már kevésbé bizakodnak jövőbeli pénzügyi helyzetükkel kapcsolatosan. A már említett *(Oltalomkeresők, 1997/1–2.)* hétfokú skálán átlagosan adott 2,43 pont a mai anyagi helyzetüknél is rosszabbat jelent. A két vizsgált csoport ebben azonosan nyilatkozott. Mindezek ellenére haza akarnak térni. Ebből arra következtethetünk, hogy a gazdasági tényezők nem elsődlegesek további migrációs döntéshozatalukkor.

Összegzés

A vizsgált népesség túlnyomó része valószínűleg azonnal hazatér, amint azt a politikai helyzet lehetővé teszi. Feltétlenül nem spontán egyéni lépéseket tesznek – ahogyan ez a boszniaiak eseté-

ben történt –, hanem tömeges lesz a repatriálás, amely a Magyarországon élő menedékesek negyedénél is több személyt érint. A legtöbb potenciális hazatérő meglehetősen rossz anyagi helyzetben van, a helyi és a nemzetközi szervezetek segítségével nélkül csak szegénység várna rájuk odahaza. A további társadalmi katasztrófák elkerülésére stabil támogatási rendszert kell kidolgozni, ami megfelelő segítséget nyújtana a biztonságos visszatéréshez. A Magyarországról hazatérni szándékozók csak egy töredékét képezik annak a 80 ezer főnek, amely 1991 óta elmenekült – Magyarországon keresztül – a térségből. Vélhetően nem lenne túlságosan nehéz megszervezni támogatásukat a Menekültügyi és Migrációs Hivatal, a társadalmi és a nemzetközi szervezetek segítségével. E szervezeteknek szerepet kell kapniuk a repatriálás elősegítésében.

A kutató szemszögéből nézve hasznos lenne a kapcsolattartás a menedékesekkel hazatérésük után is, adatokat gyűjtve több évi távollét után visszailleszkedésük sikeréről vagy kudarcáról. E háttér adatok hozzájárulnának a későbbi menedékjogi, menekültügyi politika kialakításához is.

Ízelítő a „Migráció és politika” című tanulmánykötetből

A tanulmánykötet nagy teret szentel a migrációs politikáról 1996 decemberében rendezett konferencián elhangzott gondolatoknak. (Oltalomkeresők, 1997/1–2.) Hárs Ágnes már több éve kutatja a munkaerőpiac és a migráció összefüggéseit. Az alábbiakban a konferenciára készített, s a kötetben közölt hozzászólásából idézünk:

„A konferencia bevándorlás-politikára vonatkozó eredeti kérdésfelvetése – legalábbis implicit módon – végső soron gazdasági szempontokra utal: kedvezőbb összetételű népességre, „hasznosabb” munkaerőre. A „bevándorláspolitikai alanyai” (az ösztönzöttek és a kirekeszteni kívánatosak) pedig a munkaerőpiacon jelennek meg, avagy éppen az kívánatos, hogy onnan maradjanak távol. Csupán hangsúlyozzuk tehát, hogy a felvetéssel vitatkozó állításaink is gazdasá-

giak, kitüntetetten pedig a munkaerőpiacra vonatkoznak.

Egy kívánatos szelekciós kritériumrendszer megfogalmazása előtt gondoljunk végig – a teljesség igénye nélkül – néhány ellenvetést:

- Bizonyos-e, hogy azok jönnek, pontosabban azok jönnek és maradnak, akiket szeretnénk, akik az ország érdekeit szolgálják?

- Meghatározható-e valójában, hogy kiket szeretnénk hazánk új polgáraiként látni, kiket fogadnánk szívesen

hazánkban hosszasan tartózkodó külföldiekként?

- Tudjuk-e, kik azok, akiket nem látnánk szívesen?

- A magyar politikai elkötelezettség (vö. a határon túli magyarság vagy az Európai Közösséghez csatlakozás előkészületei) hagy-e a magyar politika – és gazdaság – számára elegendő döntési teret, hogy a bevándorláspolitikai a hazánk számára elfogadható preferenciák irányába terelődhesek?

- Végül: valójában mi határozza meg a migrációt? Meggátolható-e a természetes migrációs áramlások? Ha igen, milyen áron, mekkora ennek a költsége?

Gondoljunk végig a következő példát! Nem tűnik kétségesnek, hogy a bölcs migrációs politika számára az értékes munkaerő elszívása

káros, hozzánk csalogatása előnyös.

Mit tekintünk értékesnek? A képzett munkaerőbe fektetett emberitőke-beruházás kétségkívül ilyennek tűnik. Igencsak tiltakozunk, amikor a brain-drain veszélyeiről esik szó, amikor azokat a szakembereinket szívják el hazánknál fejlettebb, előnyösebb vagy/és vonzóbb feltételeket kínáló országok, akiket polgáraink közül mi is marasztalnánk, miközben nem bányánk, ha hozzánk hasonlóképpen a képzettebb, jobb szakemberek áramlanának más országokból.

Mégis, nem egy esetet ismerünk, amikor nem kap bevándorlási engedélyt, megfelelő állást, katedrát stb. az a például kisebbségi magyarként, idegenajkúként

Folytatás a 8. oldalon

Ízelítő a „Migráció és politika” című tanulmánykötetből

Folytatás a 7. oldalról

vagy színes bőrűként hazánkba menekült vagy letelepedni szándékozó magasan képzett szakember, professzor, akit bár szakemberként akár el is ismer a magyar közélet, de mégsem fogadja be a szakma, a vélt vagy valós előítélet, szakmai féltékenységgel, rivalizálás vagy egyszerűen a konkurencia miatt. A nem megfelelő álláslehetőség, kereseti lehetőség pedig a formálisan minden kritériuma szerint megtartandó potenciális immigránst nem marasztalja. Mivégre rekrutálnánk hát másokat, akik – legalábbis formálisan – ugyanezen kritériumoknak megfelelnek. A szépen hangzó elvek a konkrét helyzetben másként valósulnak meg, ami makroszinten vonzónak tűnik, mikroszinten mégsem bizonyul annak. Akkor sem, ha a migrálást a befogadó ország ösztönzi, szervezeten teszi lehetővé.

Minden tilalom és terelés ellenére jelen vannak ugyanakkor olyan idegen polgárok – a nem legális munkavállalókra gondoljunk –, akik definíciószerűen nem esnek egybe a migrációs politika preferenciáival. Munkahelyeket vesznek el, ezáltal az amúgy is kilátástalan munkanélküliséget erősítik, az állami bevételeket csökkentik be nem fizetett adóik és egyéb kötelezettségeik miatt stb. Hogyan értékelhetjük ezeket az eseteket, különösképpen a kevésbé szélsőségeseket? (Hiszen nem bűnözők, prostitúáltak és a szervezett alvilághoz tartozók alkotják többségüket). Ha szükségesnek bizonyulnak, nem lehet, hogy akkor szükségesek – hasznosak, értékesek – is? Milyen migrációs politika segíthetne abban, hogy legálissá tegyünk olyan migránsokat, akikre nyilvánvalóan igény van? Legálissá kell-e őket tenni, vagy tiltani, esetleg továbbra is tűrni...?

Kérem, hogy az **Óltalomkeresők** című ingyenes kiadványból részemre egy példányt küldjenek.

Név:

Cím:

Javasolom, hogy az alábbi szervezetnek/intézménynek is küldjenek a kiadványból, illetve vegyék fel a kapcsolatot:

Név:

Cím:

MENEDÉK EGYESÜLET – Péter Györgyné
1068 Budapest, Benczúr u. 33.

Tel./fax: 342-9571

Felelős szerkesztő: dr. Tóth Judit
Felelős kiadó: Menedék – Migránsokat Segítő Egyesület
A hírlevelet gondozta a Sík Kiadó Kft.
Tipográfia, tördelés: Beck Bojanka
Nyomás: MSZH Nyomda

Új könyv

1997 márciusában megjelenik a „társasnyáskönyvek” **Migráció és politika** című új kötete (MTA Politikai Tudományok Intézete Nemzetközi Migráció Kutatócsoport Évkönyve). (248 oldal, 1200 Ft)
Megrendelhető, illetve megvásárolható: MTA Politikai Tudományok Intézete, 1068. Budapest, Benczúr u. 33. I. em. 109. (tel./fax: 322-9010, Szabó Irén).

A TARTALOMBÓL:

- Menedékes vállalkozások
- Repatriálás
- Demográfia és munkaerőpiac
- Migráció és politika

MTA
Politikai
Tudományok
Intézete
Nemzetközi
Migráció
Kutatócsoport
Évkönyve

Megrendelem postai utánvétellel a **Migráció és politika** c. könyvet példányban.

Név:

Cím:

A könyv ára: 1200,- Ft (áfával)

Aláírás

Kérjük a migránsokat, menekülteket tömörítő, továbbá érdekeiket képviselő társadalmi szervezeteket, helyi önkormányzatokat, hogy működésükről, rendezvényeikről, valamint kiadványaikról tájékoztassák szerkesztőségünket. Célunk az, hogy e szerény hírlevél lehetőségein belül elősegítsük a migrációra vonatkozó információk cseréjét.

Információikat, anyagaikat az alábbi címre várjuk:

MENEDÉK EGYESÜLET,
1068 Budapest, Benczúr u. 33.
Tel./fax: 342-9571. Heimlich István
(hétfő, szerda, péntek 9.00-13.00).

OLTALOMKERESŐK

A Menedék Egyesület hírlevele a nemzetközi migrációról

III. évfolyam 3. szám

1997. április

JOGSZABÁLYFIGYELŐ

Az idegenrendészeti és a menekültügyi eljárás is az 1957. évi IV. törvény, azaz az államigazgatási eljárás általános szabályaira (Ae.) épül, néhány eltéréssel. Ezért is fontos, hogy az Alkotmánybíróság döntése nyomán végre megszületett az Ae. kiegészítése.

Az 1997. évi XIV. tv. (Magyar Közlöny, 1997/28.) értelmében a hatáskörében illetékességi területén eljárási kötelezettségét megsérti a közigazgatási szerv, ha halogatja az eljárás lefolytatását vagy egyéb módon tagadja meg az eljárást. Az 1997. június 1-jén hatályba lépő rendelkezések lényege a következők.

- Ha a közigazgatási szerv határidőben nem jár el, nem ad ki érdemi határozatot, úgy kérelemre vagy hivatalból arra a felettes szerve fogja utasítani. Ekkor a „hallgató” szerv felettes szervéhez kell panással fordulni. A felettes szerv utasítása alapján az illetékes közigazgatási szerv nyolc napon belül köteles érdemi határozatot hozni. Amennyiben a mulasztás, vonakodás valamely adat igazolásával, nyilvántartás-vezetéssel vagy hatósági ellenőrzés-

sel kapcsolatos ügyben merül fel, az ügyfél kérelmére a felettes szerv utasítására tizenöt napon belül kell eljárni. Ha pedig testületi szerv mulasztásáról van szó (önkormányzat képviselő-testülete), a közigazgatási hivatal vezetőjének felhívására harminc napon belül kell határozatot hozni.

- Ellenkező esetben a felettes szerv vagy maga hozhatja az ügyet és első fokon eljáró hatóságként döntés hoz, vagy azonos hatáskörű közigazgatási szervet jelöl ki, amely általában harminc napon belül köteles határozatot hozni. Végső eszközként az ügyfél a megyei/fővárosi bírósághoz fordul (felettes közigazgatási szerv hiányában vagy mulasztása esetén), amely nemperes eljárásban kötelezheti a közigazgatási szervet az eljárás lefolytatására.

- Mindezek a „hatósági aktivitást” biztosító lehetőségek a fellebbezési eljárás során is alkalmazandók (kivéve a testületi/önkormányzati fórum előtti hatósági ügyeket).

- Az illetékes közigazgatási szerv hatáskörének gyakorlását érintő mulasztással szembeni új eszközök biztosítása nem érinti a hatáskör-elvonás általános tilalmát.

- A mulasztó közigazgatási szerv helyett másikat kijelölő döntés esetén az eljárási határidő kezdete a kijelölő határozat megérkezése, míg a felettes szerv döntése esetén az eredetileg illetékes, tehát mulasztó szervtől felterjesztett iratok megérkezése.

- A mulasztó közigazgatási szervet a törvény kötelezi az eljárás ténylegesen felmerült költségeinek fedezésére, amelyről 50 ezer forintos költséghatár felett külön határozatot kell hozni.

- Az adatigazolással, nyilvántartás-vezetéssel és hatósági ellenőrzéssel kapcsolatosan „vonakodó” hatóság a mulasztót, ha a felettes szerv utasítására tizenöt napon belül mégsem jár el, 30 ezer forintig terjedő bírsággal sújthatja.

- Végül a felettes szerv a mulasztó közigazgatási szerv ügyintézőjével (vezetőjével) szemben fegyelmi eljárást kezdeményezhet.

Szintén régi mulasztást pótol a parlament, amikor törvénnyel hirdette ki az Európa Tanács Helyi Önkormányzatok Chartáját.

Az 1997. évi XV. tv. alapján szolgáló egyezmény 1985-ben kelt, és Magyarország 1994. márciusában erősítette meg. Ezért az egyezmény rendelkezéseit visszamenőleg, mégpedig 1994. júliusától kellett volna alkalmazni. Így például azt, hogy a helyi önkormányzat együttműködhet más államokban működő önkormányzatokkal (10. cikk). Miért nem éppen olyan önkormányzattal működjen együtt, amelytől megtanulható a migránsok és a helyi lakosok konfliktusmentes együttélésének, az idegengyűlölet eleni harcnak vagy éppen a migránsok beilleszkedésének számos fortélyja?

A társadalombiztosítási és a szociális ellátási szabályok módosítását a gazdák tüntetése miatt rohanvást fogadta el az Országgyűlés (1997. évi XVIII. tv.). Ez felhatal-

mazza a kormányt, hogy rendeletben szabályozza az alkalmilag foglalkoztatott személyek (köztük lehetnek például a menedékesek is) egyszerűsített tb-járu-lékfizetéssel és eljárással kapcsolatos feladatait, továbbá a foglalkoztatottak járu-lékfizetési kötelezettségének az általánostól eltérő mértékű meghatározását. A foglalkoztatási törvény (1991. évi IV. tv.) módosítása értelmében a kormány rendeletben fogja meghatározni az alkalmi munkát végzőkre a bejelentési kötelezettség teljesítésének, a munkaadói és a munkavállalói járulékok fizetésének szabályait. Végül a Munka Törvénykönyvének módosítása tartalmazza a kormány rendeletalkotási jogkörét az alkalmi munkavégzésre vonatkozó eltérő szabályok megalkotására.

A TARTALOMBÓL:

- ☐ A Menedék Egyesület ügyvédi hálózatának jogeseteiből
- ☐ Menekültügy '96
- ☐ Külföldi szemmel a magyar menedékjogról és menekültügyi politikáról
- ☐ Konferencia az informális gazdaságról

A Menedék Egyesület ügyvédi hálózatának jogeseteiből

Egyesületünk 1995 szeptemberében megindította a menedéket kérő, menekült, védelemre szoruló más külföldi személyek és családtagjaik számára jogi tanácsadó, a hatóságok és a bíróságok előtti képviselést nyújtó szolgáltatását.

◆ K. A. jugoszláv állampolgárságú asszony visszahonosítási kérelmet nyújtott be a Belügyminisztérium Állampolgársági Főosztályához 1993-ban. A kérelmét 1994-ben visszaigazolták, és egyúttal felszólították felmenői magyar származásának, illetve a családi nevének igazolására. A kérelmező a kért adatszolgáltatásnak eleget tett, és várta kérelmének engedélyezését. Ügyében azonban érdemi előrehaladás nem történt 1996 végéig.

K. A. az Egyesület ügyvédjéhez fordult, aki tájékoztatta, hogy visszahonosítási kérelmének engedélyezése bevándorlási engedély hiányában nem teljesíthető. Így benyújtották a Budapesti Rendőr-főkapitányság Igazgatásrendészeti Főosztályánál a bevándorlási kérelmet, és erről a Belügyminisztérium Állampolgársági Főosztályát is tájékoztatták. A visszahonosítási kérelem elbírálása folyamatban van. Csupán az a kérdésünk: miért nem világosította

fel például az anyakönyv-vezető a külföldit arról, hogy be sem adhatja a kérelmét. (Dr. id. Juhász Imre)

◆ C. C. bevándorlási kérelmet nyújtott be a megyei rendőrkapitányságon. A bevándorlási kérelmet első fokon azaz utasították el, hogy C. C. lakhatása nem fogadható el, mivel a bérleti szerződést csak a tulajdonos írta alá, a hasznélvezők nem. Megélhetése azért nem volt biztosított, mert ugyan csatolta a munkáltató munkavállalás engedélyezésére irányuló kérelmét, a bruttó 23 ezer forintos havi jövedelem kevésnek bizonyult. Ebből a rendőrkapitányság indoklása szerint nettó jövedelem nem mutatható ki, a külföldi önálló megélhetése nem biztosított.

Az ügyfél fellebbezést nyújtott be, de bevándorlási kérelmét másodfokon ismét elutasították, annak ellenére, hogy az első fokon kifogásolt hiányosságokat pótolták (csatolták a hasznélvezők által aláírt bérleti szerződést; a kereseti igazolást, amelyből nettó 24 ezer forint jövedelem volt kimutatható).

A másodfokú határozat indoklása szerint a lakhatás tekintetében: a bérleti szerződés albérletet igazol, és C.C. szívésségi lakáshasználó, amely a lakhatás igazolására nem fogadható el. Az ügyfél egy szobát kizárólagosan, a

többi helyiséget közösen használta a tulajdonossal és a hasznélvezőkkel. A megélhetés tekintetében: hiába emelkedett a jövedelme bruttó 23 ezer forintról nettó 24 ezer forintra, nem fogadható el, mert a munkavállalási engedély csak bruttó 23 ezer forintra szól.

Az ügyfél kereseti kérelmet nyújtott be az illetékes bíróságon. A bírói eljárásban az alperes hatóság kérte a kereset elutasítását, tekintettel az alábbiakra. A bérleti szerződés nem Ptk.-beli lakást igazol, egy szobára terjed ki, bár mikor felmondható, bár három hónapos felmondási idő volt a szerződésben kikötve. A havi bruttó 23 ezer forint vehető figyelembe a megélhetéshez, mert ez alapján engedélyezte a munkaügyi szerv a munkavállalást.

C. C. azonban a tárgyalás végén elállt keresetétől, mivel az eljárás sikere valószínűtlennek mutatkozott, s így az illetékfizetési kötelezettség kevésbé volt terhes számára.

A jogesetből kitűnik, hogy az ügyfél hiába tett eleget a hiánypótlásnak, kétszer más indoklás alapján utasították el kérelmét, még a bírói eljárásban is tudott az alperes új okra hivatkozni. Másként fogalmazva: gyakran kizárólag a kérelem beadásakor meglévő állapotot veszik figyelembe az eljárás összes szakaszában. (Dr. Kecskeméti Éva)

Guineai kamaszok viszontagságai Magyarországon

A világ szegény országai – a Balkánon éppúgy, mint Afrikában – sokan tudni vélik, hogy igenis létezik egy tejfel, mézzel folyó Kánaán és ennek határai egybeesnek Németország határaival.

Van úgy, hogy családok mindenüket pénzzé teszik, csak hogy körükből útnak indulhasson valaki – többnyire egy fiatal férfi – az ígéret földje felé. Ha neki sikerül, majd maga után hozhatja a többieket, ám addig is dúsan támogatni fogja családját. Ez év január 14-én a magyar határon őrizetbe vettek

hat kiskorú guineai állampolgárt. Jugoszlávián át érkeztek és azt hitték, Németországba jutottak. Az embercsempészeknek, aki fejenként 1000 dollárért hitegette őket, természetesen nyoma veszett.

A BRFK Igazgatásrendészeti Főosztálya kötelező tartózkodási helyként a győri közösségi szállást jelölte ki a hat guineainak. Tudatjuk olvasóinkkal – ha eddig nem tudták volna –, hogy kiskorúak számára a győri közösségi szállás nem igazán a legmegfelelőbb hely.

Egyáltalán küldhető-e közösségi szállásra kiskorú személy? A hat kamasznak nem volt törvényes képviselője. (A családjogi törvény nem vonatkozik mindenkire Magyarországon?) A fiúk minden papírt aláírtak, a fellebbezés jogáról lemondtak. A határozatot francia nyelven hirdették ki előttük. Kár, hogy franciául nemigen tudtak. A MEJOK közbenjárására végül Budapestre hozták és a Horánszky utcai GYIVI-ben helyezték el őket. Közben Budapestre érkezett Mohamed Cherif Diallo, Guinea bukaresti –

Magyarországra is akkreditált – nagykövetségének tanácsosa, hogy felvegye a kapcsolatot a magyar Külügyminisztériummal és a jogvédő szervezetekkel. A nagykövetséget a magyar jogvédők értesítették a gyerekek ügyéről.

A riadt kamaszokat, akik maguk is menni akartak, végül kizsuppolták. A BRFK és az ORFK közt némi vita folyt a módokról. A hat guineai a magyar állam költségén, két kíséző társaságában – de bilincsek nélkül – március 17-én hazautazott.

Menekültügy '96

A Menekültügyi és Migrációs Hivatal 1996. évi statisztikai adataiból (megjelent 1997 februárjában) a legfontosabbakat az alábbiakban foglaljuk össze.

- A menekültügyi hatóságnál újként jelentkező menekülők száma 1259 fő volt. Ebből 350 fő (28 százaléka) román, 268 fő (21 százaléka) a FÁK országokbeli, 559 fő (44 százaléka) délszláv, míg 82 fő (7 százaléka) egyéb állampolgár volt. E személyeknek mindössze 4 százaléka érkezett illegálisan Magyarországra. A tavaly regisztrált menekülőkkel együtt 1988 óta összesen 134 379 fő került be a menekültügyi statisztikába. 1991 óta fokozatosan csökkent a menekülők száma, 1996-ban érkeztek a legkevesebben.

- Az év végén a menekültként elismertek száma összesen 4284 fő volt, akik közül legfeljebb 2706 fő (63 százaléka) tartózkodott az országban. A menekültként elismertek csekély számát jól illusztrálja, hogy az összes regisztrált menekülőnek csupán 3,2 százaléka tették ki. 1996-ban a hatóság a 152 kérelmezőből 66 főt ismert el menekültként, további 21 főnek pedig az ügye folyamatban volt az év utolsó napján. A többi 53 főnek elutasították a kérelmét vagy megszüntették az eljárását.

- A menekültként elismertek abszolút száma csökkent, mert 1996-ban 101 főnek vonták vissza a státusát, azaz jóval többnek, mint ahányan státust szereztek azonos időszak alatt. A visszavonás 71 román állampolgárt, 28 jugoszlávot és 2 örményt érintett, nemzeti hovatartozás szerint pedig 96 magyar nemzetiségűt. A visszavonás fő indoka a magyar állampolgárság megszerzése volt (89 fő), egy fő hazautazott, míg a többiek lemondtak jogállásukról.

- Ami a menekültként elismertek állampolgárság szerinti megoszlását illeti, e 66 főből 55 jugoszláv, 2 román, 2 horvát, 1 grúz és 6 ukrán. Nemzeti-ségi hovatartozás szempontjából a 66 fő státust szerzettből 52 magyar, 3 horvát és 11 egyéb nemzetiségű. Sajnos a statisztikában nem szerepel, hogy az 1951. évi egyezménynek mely pontjára hivatkozva kapott 1996-ban státust például román vagy horvát állampolgár, netán ukrán. A kérel-

met elutasítottak harmada jugoszláv polgár, de akad e körben román, ukrán, sőt török is. A két adatsor egybevetéséből kiderül, hogy a folyamatban lévő kérelmek egy része török kérelmezőtől származhat. Ebből következik, hogy a hatóság nem tekinti Törökországot Európán kívüli területnek. Vagy mégsem? Az eljárást megszüntetett ügyek statisztikájában ugyanis 12 fő török bukkan fel.

- A menekültként elismerést kérők közül 1996-ban 40 fő fellebbezett, s ebből csupán hárman jártak sikerrel. A kérelmezők közül 24 fő fordult bírósághoz – teljesen eredménytelenül.

- Menedékesként védelemben részesült tavaly 65 fő, bár hivatalosan nem vonták vissza, hogy a kormányzat nem nyújt védelmet az 1996 januárja után érkezőknek. Ezzel összesen 73 953-ra emelkedett a délszláv válság miatt menedéket keresett személyek száma. E sokaságból azonban csak kevesen maradtak Magyarországon, illetve ebben a jogállásban.

- A menedékesként itt-tartózkodók száma csupán 4706 fő volt. E személyek közül 913 fő élt táborokban, zömük bosnyák és magyar. Ugyanakkor az itt-tartózkodó menedékesek egészenek nemzetiségi megoszlását figyelve feltűnik, hogy a magyaroknak mindössze 9 százaléka él táborban, míg a bosnyákoknak 42 százaléka, a horvátoknak alig 6 százaléka, a szerbeknek pedig 22 százaléka. A legnagyobb esélye az önálló életre tehát a magyaroknak és a horvátoknak volt. A 4706 fős populáció nemzetiségi összetétele: fele magyar, 30 százaléka bosnyák, 16 százaléka horvát nemzetiségű, míg a maradék 4 százalék egyéb.

A határőrizetről és az emberi jogokról

Az idegenrendészeti törvény hatálybalépése – tehát 1994 májusa óta – a határőrség több mint hétszázezer külföldi beléptetését tagadta meg. 27 ezer személyt kiutasított, míg 22 ezer esetben kötelező tartózkodási helyet jelölt ki az idegenrendészeti eljárás lefolytatásáig. Az egyes intézkedések miatt százánál alig több panasz érkezett, bíróság elé pedig csupán tíz ügy került.

Alapkérdésekben a felek között nincs nézetkülönbség, a határőrségnek az alkotmány és a hatályos törvények betartásával kell működnie. Az sem vitás, hogy a civil kontrollnak a határőrségnél is érvényesülnie kell, ám ennek konkrét tartalmát illetően egyelőre nincs konszenzus. Míg például az emberjogi szervezetek a határátkelőkön munka közben szeretnék meggyőződni a határőrség tevékenységének jogszerűségéről, a határőrség képviselői erre ma nem látnak módot. „Az ellenőrzés már állami szervek feladata, s az ügyész-ségi vizsgálatok során csak elvértve állapítanak meg törvénysértést. Ugyanakkor az érintett meghatalmazására is szükség van, hogy ügyében bárki eljárhatson.” Az emberjogi szervezetek képviselőinek a sajtóban megjelent nyilatkozatai szerint a külföldiek többnyire nem ismerik jogait, s érdeksérelem esetén azokat nem is képesek érvényesíteni. Ennek oka egyebek mellett az, hogy nem találkozhatnak ügyvédekkel vagy a civil szervezetek aktivistáival, így igazából nem tudni: hány alkalommal sértenek meg alapvető emberi jogokat. Egyébként a civil kontroll elsősorban nem egyedi esetekben biztosított jogvédelmet jelent, hanem a hatóságok működésének átláthatóságát.

Önmegtartóztató fegyveresek

Attól, hogy a magyar-ukrán határt Beregsuránynál egy eddig ismeretlen rendszámú Audi A4-es típusú személygépkocsi. Athajtott ukrán területre, majd nyomtalanul eltűnt. A határsértést egy Chrysler is megkísérelte. Nem jutott át ukrán területre, mivel ebben megakadályozták a határőrök, így tolatott, megfordult, és elszáguldott Vásárosnamény irányába. Az ilyen és hasonló akciófilmekbe illő határátörésekre nem lehet felkészülni – nyilatkozott a határőrség szóvivője – szolgálati mulasztást senki nem követett el. Az átkelőhelyen fegyverhasználatnak nincs helye, amennyiben ott vétnél emberek tartózkodnak, és fennáll a veszélye, hogy bárki megsérülhet. A két autót körözi mind a magyar, mind az ukrán hatóság, de eddig nem akadtak a nyomukra.

Együttműködési megállapodás

Együttműködési megállapodás jött létre a Belügyminisztérium és a Nemzetközi Migrációs Szervezet (IOM) között a migránsok önkéntes hazatérésének elősegítése érdekében.

A múlt év tavaszán módosított idegenrendészeti jogszabály lehetővé teszi, hogy a szabálysértő külföldi állampolgár – méltányosságból – önként hagyja el az ország területét. Ha engedelmeskedik a felszólításnak és távozik, nem sújtja beutazási tilalom, így később a jogszabályokat tiszteletben tartva visszatérhet. Az IOM kötelezettséget vállalt arra, hogy

- a lehetséges kedvezményezetteket a legrövidebb időn belül tájékoztatja a program lehetőségeiről;

- a gyakorlati tudnivalókról, amelyeket elindulásuk előtt figyelembe kell venniük, különösen a hazájukban lévő állapotokról és azokról a személyekről, szervezetekről, amelyekkel kapcsolatot teremthetnek további tanácsokért;

- szükség esetén beszerzi az érvényes úti okmányokat és vízumokat;

- biztosítja a biztonságos hazatéréshez szükséges kedvezményes szál-

lítóeszközt és az azzal kapcsolatos szolgáltatásokat;

- a hazatérő személyeknek – a körülményektől függően – kaspénzt nyújt és elősegíti beilleszkedésüket.

Az IOM arra törekszik, hogy megállapodjon a származási országokkal állampolgáraik visszafogadása érdekében. Amennyiben a programfinanszírozás alapján lehetséges, a befogadó ország hozzájárulását megszerezve a helyszínen segíti a hazatérők fogadását és figyelemmel kíséri beilleszkedésüket. A program végrehajtása során felmerülő valamennyi engedélyezett költséget a Belügyminisztérium viseli. A program ilyen módon való finanszírozása, a kifizetések teljesítése az IOM által készített és a minisztérium által jóváhagyott éves költségvetésen alapul.

A megállapodás 1997. december 31-ig érvényes. Ezt követően automatikusan egy-egy évre meghosszabbodik.

Magyarország egyébként 1991 novemberében tagja az IOM-nek, ám csak 1992. április 7-én kötötték meg az IOM magyarországi jogi helyzetére, kiváltságaira és mentességeire vonatkozó megállapodást.

Befogad-e hongkongiakat Debrecen?

Talán éppen szélcsend volt a pártok háza táján, mert most is felröppent a hír, mint más annyiszor: hongkongi családok szeretnék letelepedni Debrecenben.

A háromszáz familia 50-50 ezer dollárt fizetne a letelepedési engedélyért. Ennek ellenére a városháza ellenzéki pártjainak egy része nem látná őket szívesen, más részük pedig úgy vélekedik, hogy a letelepedés ügyében nem a képviselőknek, hanem népszavazás útján az összes debreceni polgárnak kellene döntenie.

Lám, tehát megint van miről vitatkozni a politikának, a szélcsendnek vége...

Csökken a külföldi munkavállalók száma itthon

A jogszerűen, engedéllyel foglalkoztatott külföldi munkavállalók összlétszáma 1996. december 31-én 18 763 volt. Többségüket ezúttal is a román állampolgárságúak alkotják: 8500-an rendelkeztek szabályos munkavállalói engedéllyel. A volt Szovjetunió állampolgárai a másodikok 2200 fővel, míg az egykori Jugoszláviából ezren érkeztek. A statisztikában a lengyelek 956 fővel, a kínaiak 535 fővel, a szlovákok 428 fővel szerepelnek.

A Magyarországon törvényes engedéllyel dolgozó vietnamiak létszáma alig több mint száz. A külföldi állampolgárságú munkavállalóknak jóval több mint a fele – tízezer ember – Budapesten dolgozik, míg Hevesben, Jász-Nagykun-Szolnokban, Nógrádban, Tolnában és Zalában a számuk külön-külön nem éri el a százötvenet sem. A legtöbb külföldi a feldolgozóiparban, a kereskedelem és vendéglátásban, valamint az építőiparban helyezkedett el – a pénzügyek és az ingatlankezelés területén 38-an vannak.

Az elmúlt évekhez képest kevesebb az új engedély, és csökkent az itt dolgozó külföldiek összlétszáma is. 1995-ben még több mint 18 ezren kaptak hi-

vatalos jóváhagyást magyarországi munkavállaláshoz, tavaly csupán 14 ezren. A nem magyar állampolgárságú dolgozók összlétszáma az 1994. évi 20 ezerrel és az 1995. évi 21 ezerrel jutott a tavalyi 19 ezer alatti szintre. Vajon az engedélyek kiadásának 1995-ös megszűrése, a feketemunka nagyobb vonzereje vagy a két ok együttese okozta-e a külföldiek törvényes magyarországi munkavállalásának a visszaesését?

... és Ausztriában is

Többéves tárgyalás után Kiss Péter munkaügyi miniszter és Hannelore Hostasch osztrák munkaügyi, egészségügyi és szociális miniszter két magyar-osztrák munkaügyi egyezményt írt alá Szombathelyen márciusban. A két ország közötti foglalkoztatási szerződés aláírására eredetileg már tavaly májusban kitűzték az időpontot. Az aláírásra mégsem került sor, mert az osztrákok fordítási nehézségekre hivatkozva halasztást kértek a magyaroktól. Mint utólag kiderült, a magyar vendégmunkások ausztriai szabad munkavál-

lálásának lehetőségét az ottani szakszervezetek nyomására vették le a napirendről. A hosszú vajúdas után soványka eredmény született...

A gyakornoki egyezmény alapján háromszáz 18 és 30 év közötti magyar, illetve osztrák fiatal egyéves, de legfeljebb 18 hónapos foglalkoztatására lesz lehetőség. A 300 fő a kontingens éves átlaga, így egyes időszakokban akár 500-600-an is dolgozhatnak. A munkavállalás feltétele valamilyen szakképesítés.

A másik egyezmény a határ menti területekre vonatkozó ingázást szabályozza. Ez az egyetlen ilyen kétoldalú megállapodás, amelyet Ausztria kötött, mivel egyébként egységes kvótát állapít meg a külföldieknek. Eddig 3200 magyarból 2600 a határ menti területekről járt át a szomszédos országba. A megállapodás szerint egy osztrák-magyar vegyes bizottság tesz javaslatot arra, hogy az adott évben hányan ingázhatnak. Akár több ezer emberről is szó lehet. Az ingázási engedély hat hónapra szól és ugyanennyivel hosszabbítható meg. Feltétel, hogy az ingázóknak mindennap haza kell térniük.

Demográfiai körkép a régióból

A Magyar Nemzet 1997. március 19-i száma régióink demográfiai helyzetével foglalkozott újvidéki, oroszországi, bukaresti, lengyelországi, bécsi és pozsonyi tudósítások felhasználásával. A népességsökkenés általános jellemző térségünkben, fő okát a gazdasági válságban, a modellváltásban és a kivándorlásban nevezik meg a cikkírók.

A délvídeken a magyarság létszáma a világháború utáni félmilliónyiból 1991-re csak 350 ezer maradt, ám a „dél-szláv háború idején a magyar szervezetek kimutatása szerint mintegy 40 ezer magyar távozott külföldre (legfőképpen Magyarországra, de vajdasági magyar kolóniák alakultak ki Kanadában, sőt Új-Zélandon is). A katonai behívó és a kilátástalanság elől elsősorban a fiatal generáció menekült el.”

Romániában a korábbi néhez évtizedek után demográfiai szempontból talán a leg-sötétebb éveket éljük. 1990–1996 között 600 ezerrel lett kevesebb az ország lakossága. Az országot „többen hagyják el gazdasági menekülteként, mint bármikor az utóbbi száz esztendőben.” A csúcsev 1990 volt, amikor 96 ezerből 60 ezer sváb, 11 ezer magyar vándorolt ki, később a számok csökkentek, de egyre nőtt a román nemzetiségűek aránya az összes kivándorló között. A Statisztikai Hivatal szerint a kivándorlók fele 18–40 év közötti, a fogadó országok pedig a következők: Németország után a legtöbben Magyarországra, majd az Egyesült Államokba, Kanadába és Ausztriába emigráltak.

A fiatal Szlovákiában aggodva figyelik, hogy egyre több orvos, mérnök, kutató hagyja el az országot, de nemcsak Nyugat-Európa és az Egyesült Államok felé, hanem a szomszédos Csehországba. „Az elmúlt négy évben közel negyvenezer szlovák telepedett le Prágában, Brnóban és Csehország más nagyvárosaiban.” A csehországi magyarok

húszeszes száma is azért állandósult, mert folyamatosan telepednek át szlovákiai magyarok.

A Szovjetunió felbomlása a demográfiai helyzetben is változást hozott, a határokon túlra került orosz anyanyelvűek közül több százezren, különösen a válságövezetekből, így Tadzsisztánból, Üzbegisztánból települnek be az anyaországba, míg két-százezres belső migrációval járt a csecsen háború is.

Bécsben a kilencvenes évek elején megfordult a trend: a délszláv válság miatti menekülthullám miatt is növekedésnek indult a város lakossága.

A hazai adatokat vizsgálva mindebből csak annyi látszik, hogy 60 ezer bevándorlási engedélyt (korábban letelepedési engedélyt) kapott külföldit tartanak számon Magyarországon. A rendőrségi adatokat összegezve (Magyar Nemzet, 1997. március 20.) kiderül, hogy e számok többsége Romániából érkezett, számuk 1996 végén 30 ezer feletti volt. Az ezüstérmet a délszláv polgárok (egykori és mai Jugoszlávia) szerezték meg 9000 fős létszámmal, míg a dobogó harmadik fokán a volt Szovjetunióból érkezettek állnak 8700 fővel. A távolabbi országok közül jó helyezést értek el a kínaiak 479 fővel, a vietnamiak 373 fővel, az amerikaiak 193 fővel, a sereghajtók a szírek két fővel. A bevándoroltak száma persze folyamatosan változik, hiszen vannak hazatérők és olyanok is, akik időközben megszerzik a magyar állampolgárságot.

Kapcsolat a kerületi önkormányzatokkal

Előző számunkban már szó esett arról, hogy egyesületünk a PHARE-program keretében fel kívánja venni a kapcsolatot a kerületi önkormányzatokkal egy információs hálózat kiépítése céljából. Levélben fordultunk a polgármesterekhez, arra kérve őket, jelöljék ki egy-egy munkatársukat, aki segítségünkre lehet.

Molnár Magdolna, a XII. kerületi Polgármesteri Hivatalban az Általános Igazgatási Iroda csoportvezetője honosítási, visszahonosítási ügyekről számolt be. A hozzá fordulók 99 százaléka magyar nemzetiségű, ám a zömében erdélyi ügyfelek mellett akadt már moldáviai születésű román is. Számos, a volt Szovjetunióban házassodott magyar férfi felesége kért honosítást. Molnár Magdolna elmondta, hogy a hozzá fordulók közül csak kevesen tudják, milyen igazolásokkal kell rendelkezniük. Jó volna tájékoztatni az érdekelteket arról, hogy irataikat, például a születési anyakönyvi kivonatot ne Romániában fordíttassák, hanem a hitelesített másolatot fordíttassák Magyarországon. Visszahonosításnál mentességet ad a háromévi várakozás alól bármilyen hétköznapi ügyről szóló igazolás (oltási lap), amely igazolja a korábbi állampolgárság meglétét. Az állampolgári

vizsgától félnek a jelentkezők (a nyolcadik osztályos tankönyv – „Állampolgársági ismeretek” – kifejezetten pocsék). Végezetül elmondta, hogy kerületének polgármestere fontosnak tartja a migránsokkal való törődést, bár ennek mikénte még nem formálódott ki.

Sárádi Kálmánné dr., a III. kerület aljegyzője mondta: az állampolgári esküt a polgármester előtt letevők kétharmada nyom nélkül eltűnik, például fiktív címetek adnak meg. Szerinte hasznos volna, ha szórólapjaink kínai nyelven is hozzáférhetőek lennének.

Répási Judit, a XIV. kerületi Polgármesteri Hivatal irodavezetője hiánypótlónak tartja szórólapjainkat, újabb példányokat is igényelt.

A szórólapokat még nem ismerőkkel tudatjuk, hogy a következő témáról adnak ismertetést magyar, angol, horvát, orosz és román nyelven:

- Jogszerű tartózkodás Magyarországon
- Menedékjog Magyarországon
- Bevándorlás Magyarországra
- Honosítás, a magyar állampolgárság megszerzése
- Munkavállalás, jövedelemszerzés Magyarországon
- Idegenrendészeti ellenőrzés és szankciók

HÍREK

◆ A Budapesti Condorcet Kör vitaestet rendezett a Kosuth Klubban Dél Észak ellen? Migráció, menekültkérdés, emberi jogok a „schen-geni Európában” címmel. A vitaest résztvevői Back András jogász, Farkas Péter, Fóti Klára és Lévai Imre közigazdászok voltak.

◆ Az európai vándorlás elnevezésű, 25 esztendeje

évente ismétlődő gyalogtúrájuk színhelyeül az Európai Unió tagszervezetei ez évben hazánkat választották. Eddig harminc külföldi vendég és számos hazai ismert személyiség jelezte részvételét. Április 21-én Egerből indulnak, és háromszáz kilométer megtétele után május 5-én érkeznek Budapestre.

„Ping étterme nem pang – sőt!”

E kedélyes megállapítás a Magyar Nemzet 1997. március 18-i számában olvasható. A „Szemközt a Nagy Fallal. Sorok a kínaiak kifürkészhetetlenségéről, kriminalisztikájáról és költészetéről” című cikk játékos kedvű szerzője akár a következő kérdéssel is próbálkozhatott volna: „Kedves Ping, szeret ön pongozni?” Az apropót az szolgáltatta, hogy megnyílt a Moszkva téren a sikeresnek ígérkező Ping kínai étterem. De ehelyett inkább azt tudakolta a cikkíró, fizet-e Ping védelmi pénzt. „Nem, még nem jöttek ide hozzám védelmi pénzt kérni. Ne is jöjjön, tiszta szívemből kívánom ezt” – így Ping. Vajon, ha a dolgok nem így, hanem másképpen állnának, sietne-e azt a nyilvánossággal tudatni? A sajtóban megjelent annyi undok, pizskálódó cikk után, íme, most Baróti Szabolcs lelkesen, jó szívvel ír a kínaiakról. Mintha kissé eltúlozná azonban titokzatosságukat, „kifürkészhetetlenségüket”.

Szemünk megakadt egy passzuson: „A kínaiak igyekeznek beilleszkedni a magyar jogrendszerbe. Az utóbbi években kezdenek alakulni társadalmi és képviselői szervezeteik, közülük a legjelentősebb a Magyarországi Kínaiak Egyesülete, melynek Fáy utcai irodája úgyszólván megközelíthetetlen. A tárgyalások zárt ajtók mögött zajlanak, szigorúan kínaiul.”

Mi még azt is el tudjuk képzelni, hogy egy Magyarországon élő kínai fiú egy Magyarországon élő kínai lány fülebe szigorúan kínaiul sugdos kedves szavakat... De haj volna ez? Vagy ropantul meglepő?

A szlovákiai magyar egyesületek, a vajdasági magyar szervezetek, az RMDSZ belső ügyeket vélhetően zárt ajtók mögött vitatják meg. A felsorolt intézmények tagjai tudnak szlovákul, szerbül, illetve románul – ha máshol nem, az iskolában sajátították el a nyelveket. Mégis, ha egymás közt vannak, minden bizonnyal magyarul beszélnek: ez az anyanyelvük. Vajon Tőkés László románul társalog Markó Bélával? A gyülekezethez románul szól? Az idegenrendészeten is tapasztaltuk azt az úri megvetést, rendőri csodálkozást, ami a még magyarul sem tudó külföldinek szólt. (Mit számít, hogy az idegen alig néhány napja érkezett ide?)

A magyar társadalom egészének őhaja, hogy a határainkon túl élő magyarok használhassák anyanyelvüket. Mi nem lehetnénk kicsit türelmesebbek a nálunk élő idegenekkel?

Természetesen a huzamosan itt élő külföldinek érdeke, hogy megtanuljon magyarul. A rákospalotai piacon egész jól elbeszélgetünk a kínai árusokkal. Szigorúan magyarul. Kínaiul sajnos nem tudunk.

A Magyar Nemzet említett cikkében olvastuk, hogy Zhu Yun Ping, a vendéglős, „spontán felszedett” magyar nyelvtudását a Kodolányi Intézet három hónapos tanfolyamán fejlesztette tovább és most „meglepően jól beszél magyarul”. Bizonyára ezt is hozzájárul a vendéglő sikeréhez.

De nézzük az érem másik oldalát is! A kínaiak által elkövetett bűntényekről szólva – számukat a sajtó növelte nagyra – Nyíri Pál szakértőként megjegyzi: „amíg egyetlen kínaiul értő rendőr sincs az állományban, nehéz lesz felvenni a harcot a kínai elkövetőkkel szemben”. (Magyar Hírlap, 1997. március 12.)

Kína a világ legnagyobb országa. Hazánkban is számos kínai él. Vajon hány kínaiul tudó munkatársa van minisztériumainknak, hivatalainknak? Mi kettőről tudunk: a Külügyminisztérium kínai referenséről és egy férfiúrol a Miniszterelnöki Hivatalban. Várjuk a többiek jelentkezését!

Menekülő mesék

„A lerombolt határoknak, a nem létező ellentéteknek a világa a mesevilág” – ez a Honti Jánostól 1934-ből származó gondolat adta az ötletet egy több szempontból is szokatlan mesekönyv kiadásához. Az Európai Unió, a Nemzeti Kulturális Alap és több vállalkozó támogatásával kiadott könyv alapját a Magyarországra menekült bosnyák felnőttektől összegyűjtött mesék alkották. A szép kiállítású könyvben magyarul, bosnyákul és angolul olvashatók Naszrudin Hodzsáról – a bosnyák Lúdas Matyiról – szóló történetek. A szegedi néprajzosok felkeresték a nagyatádi átmeneti szálláson élőket, idézzék fel népük meséit. Persze mesét mondani nem mindig lehet. „Csak olyan ember tud mesélni, akit nem tart fogva a való élet. Mégis, a szálláson várakozó emberek 1995 telén, estéről estére vendégül látták a mesegyűjtőket, s ezeknek a találkozásoknak az eredménye ez a kötet.” A színes illusztrációkat bosnyák és magyar gyerekek együtt készítették el Szegeden 1996 tavaszán. A szokatlanságot azt is erősíti, hogy a kötet bevételeit szintén a menekültek megsegítésére fordítják. Így a vásárlók kapnak és adnak egyszerre. Bizonyára nem erre vonatkozik a Naszrudin nyuláról szóló mese vége: „Ha nem lennének együgyűek a világon, akkor miből élnének a bölcsek?”

Fejezetek a kényszervándorlás történetéből

A História 1997/2. számában több írás is bepillantást enged a menekülés és kényszerű vándorlás epizódjaiba századunkban. A lapban térképen is bemutatják a közép-európai népmozgás 1944–1952 közötti irányait. Néhány fontosabb adat:

Magyarországról 185 600 németet telepítettek ki, a német csapatok visszavonulásakor elmenekült 20 ezer német, hazatelepült ugyanakkor Csehszlovákiából a lakosságcsere-egyezményen kívül 6000, Romániából és Jugoszláviából 210 ezer magyar.

Romániából elmenekült 148 ezer német, a Szovjetunióba vittek munkára 80 ezer romániai németet.

Csehszlovákiából elmenekült 370 ezer német és 39 ezer magyar, kitelepítettek 3 millió németet, önként 103 ezer német települt ki. A lakosságcsere-egyezmény alapján Magyarországra áttelepítettek 68 407 magyart. Önként áttelepült a Szovjetunióba 4500 orosz

és ukrán, hazatelepült 228 ezer cseh és szlovák.

Jugoszláviából 147 500 német menekült el.

Lengyelországból 2700 ezer német menekült el, míg 6400 ezer németet telepítettek ki. Áttelepült a Szovjetunióba 53 ezer orosz és ukrán. Hazatelepült 2190 ezer lengyel.

Bulgáriából kitelepítettek 157 ezer törököt.

A térségből kivándorolt Palesztínába/Izraelbe 111 211 zsidó 1939–1948 között.

Vadkerty Katalin írása korabeli dokumentumok alapján azt vizsgálja: 1945-ben miként született meg a kormányzati döntés a csehszlovákiai magyarok kényszermunkára mozgósításáról.

Gecsényi Lajos és Vida István azt részletezi, milyen diplomáciai lépésekre került sor az 1956-os magyar forradalom és menekülthullám hatására.

Külföldi szemmel a magyar menedékjogról és menekültügyi politikáról

A március végén megjelent Migráció és politika című tanulmánykötetben (Szerkesztette: Sik Endre és Tóth Judit, MTA Politikai Tudományok Intézete Nemzetközi Migrációs Kutatócsoport) Maryellen Fullertonnak a magyar menedékjogról és menekültügyi politikáról írt tanulmánya mellett olvasható dr. Jungbert Béla és Tóth Judit reflexiója. A kutató egy évet (1995/96) töltött Magyarországon, és szakértőkkel, társadalmi szervezetekkel, menekültekkel folytatott interjúi, a hazai jogszabályok és statisztikák elemzése alapján összegezte a magyar menekültügyi politika sajátosságait. A tanulmánykötet kéziratának lezárásakor még nem állt rendelkezésre a reflexiókra adott viszonzválasza, így az alábbiakban azt teljes terjedelmében közöljük, mert többféle tanulsággal is szolgálhat.

„Tanulmányomat dr. Jungbert Béla és Tóth Judit egyaránt egyoldalúnak minősítik. Ha egyoldalúságon azt értik, hogy sajátos nézőpontból végeztem kutatásaimat, amely a jelenlegi politika kritikáját eredményezte, úgy igazuk van. Amennyiben pedig arra a tényre utaltak, hogy nem olvasok és beszélek magyarul, így csak a fordítókra, tolmácsokra hagyatkozhattam, mivel a források zöme nem állt rendelkezésre angolul, németül vagy franciául, igazuk van. Am ha azért tekintik az írást egyoldalúnak, mert csak egyfajta véleményt képviselő személyekkel beszéltem vagy ilyeneket hallgattam meg, úgy tévednek.

Kutatóként úgy vélem: a lehető legkülönbözőbb álláspontok minél szélesebb körének megismerése a vizsgálódás alapja. Ennek érdekében azt tűztem magam elé, hogy minél több olyan emberrel beszéljek, akik ismerik a menedékjogot és a magyar menekültügyi politikát, s hogy minél többet olvassak a menedékjogi szabályozásról. Ismétlődő gyakorlatként vettem igénybe az interjúkhoz tolmácsot és a szükséges joganyaghoz fordítót. Találkoztam továbbá sok magyarral és másokkal is, akik járatosak a menekültügyben, és angolul beszéltek. A Magyarországon töltött tizenkét

hónap alatt kapcsolatba léptem menedéket kérőkkel, menekültekkel, migránsokkal, egyházi személyekkel, önkormányzati tisztviselőkkel, a menekültügyi hatóság munkatársaival, a Bel- és a Külügyminisztérium hivatalnokaiával, továbbá kutatókkal, ügyvédekkel, újságírókkal, pszichológusokkal, szociális munkásokkal, egészségügyi dolgozókkal, tanárokkal, társadalmi szervezetek képviselőivel, diplomatakkal, a hazatelepítési ügyekben részt vevő konzuli tisztviselőkkel, nemzetközi szervezetek munkatársaival és még többekkel. A sokféle vélemény hatással volt rám, de megtanultam, hogy inkább óvatosan kezeljem az ellentétes álláspontokat, mintsem hogy valamelyiket teljesen magamévá tegyem. Ittlétem alatt valóban csodálkoztam a kifogásolt menekültügyi politikával kapcsolatosan folyó erőteljes vitán. A vita nyitottságát és e témákkal összefüggésben számos magyar önkritikusságát természetesnek és egészségesnek találtam.

Nem tudok olyan érzelmi alapon válaszolni dr. Jungbertnek, miként ő reagált tanulmányomra. Minden freudizmus nélkül kérdezem: vajon az írásom általában rosszindulatúnak és önelégültnek értelmezése nem pusztán képzelgés-e?

Dr. Jungbert javaslata szerint elemzésemet figyelmen kívül kell hagyni, mert olyan országból jöttem, ahol a migrációs és a menekültügyi politika nem megfelelő. Ha a külföldről jött kritika csak akkor elfogadható, ha olyanok fogalmazták meg, akiknek kormánya hibátlan menekültügyi politikát folytat, akkor minden nemzetközi szakmai vita és vizsgálódás abbamaradna.

Dr. Jungbert érdemi érvelésére térve, amellyel elutasítja következtetésem, miszerint a magyar menedékjog és politika a magyar származásúak javára diszkriminál, nem ismételve itt hosszú elemzésemet és kifejtésemet, csupán néhány újabb szempontot emelnék ki.

Nem hiszem, és tanulmányomban nem is állítottam, hogy immoralis vagy illegitim a magyar kormányzat részéről előnyben részesíteni a migráció és a honosítás terén a magyar származásúakat. Ugyanakkor úgy vélem, nem jogszerű a menedékjogot és politikát a magyar származásúak érdekében való különbségtétel eszközeként felhasználni. Azok a vita nélküli statisztikák, amelyeket a dr. Jungbert által vezetett Menekültügyi és Migrációs Hivatal készített, mutatják, hogy több mint 130 ezer menedéket kérő és menekült lépett be Magyarországra 1988 és

1995 között, míg csupán 4218 fő kapott menekültstátust, s e személyek túlnyomó többsége magyar származású. E statisztikák láttán felmerül a kérdés: mi történt a többi rengeteg menekülttel, és miért oly kevés nem magyart ismertek el menekültként, különösképpen azok közül, akik üldözés és etnikai tisztogatás miatt menekültek el a volt Jugoszláviából. Tanulmányomban számtalan okot vizsgáltam, amely igen valószínűvé teszi, hogy a magyar származásúaknak van nagyobb esélye a menekültstátusra, míg sokféle okból a nem magyarokat eltántorítják, eltiltják ettől. Részletesen kitértem e tények minden egyes összetevőjére, amelyekről dr. Jungbert azt állítja, hogy figyelmen kívül hagytam azokat. Végül is arra a következtetésre jutottam, hogy mindezen okok szerepe tagadhatatlan, ám ez nem magyarázhatja a nagyfokú aránytalanságot. Dr. Jungbert nem nyújtott bizonyítékokat, amely meggyőzőt volna következtetésem megváltoztatásának szükségességéről. Az a pusztán kijelentése, hogy a magyar menedékjog nem engedi meg a diszkriminációt és a hátrányos megkülönböztetés nem is létezik, nem ássa alá kutatásom, megfigyelésem és elemzésem alapuló következtetéseimet. Megjegyzem, dr. Jungbert az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága által nyújtott támogatások csökkentésére utal és a magyar menekültügyi politikát ért kritikára. Írásom saját álláspontomat tükrözi és nem az ENSZ vélekedését, ám bár talán dr. Jungbert kifogásaimmal kapcsolatos türelmetlen reakciója valahogy összekapcsolódik mindazzal a frusztrációval, amelyet az egyéb irányból kapott kritika váltott ki belőle.”

Az MTA Politikai Tudományok Intézetében 1997. március 28–29-én konferenciát tartottak „Informális gazdaság és biztonság” címmel. Az első napon a hivatalos szervezetek képviselői (Gazdaságvédelmi Koordinációs Bizottság, Állami Számvevőszék, VPOP, munkaügyi hivatal, Kormányzati Ellenőrzési Iroda) vitatkoztak, illetve értettek egyet, míg a második napon a kutatók inkább informálisán cseréltek eszmét. Az egyik hozzászóló szerint a kutatók jelenléte fokozta, míg a hivatalnokoké csökkentette a vitakészséget. A migráció szempontjából is figyelemre méltó gondolatokból közreadunk néhányat.

méten minden ötödik árus volt ázsiai, a Józsefvárosi piacon szinte minden második. Az ázsiai eredetű termékek aránya csupán 20 százalékos volt Kecskeméten, míg a Józsefvárosban 73 százalékos.

piacokon, és nem a rendőri fellépés fogja ezeket a pénz- és árumozgásokat csökkenteni, terelni, hanem a nemzetközi tőkemozgás, a közlekedési hálózat fejlesztése, a motorizáció, az olcsó szupermarketek megjelenése.

- A feketemunka – azaz a nem regisztrált és adót megkerülő foglalkoztatás – alapvetően a jogi szabályozás terjedelmétől függ. Ha egy foglalkoztatási formát nem szabályoznak, az a foglalkoztatás nem lehet logikailag sem illegális. Ilyen szabályozatlan ügy például a részmunkaidőben való foglalkoztatás. A feketemunka pedig ily módon nem más, mint adóeltitkolás, adó- és társadalombiztosítási csalás, nem pedig mun-

katúgy. Le kell számolni azzal az illúzióval, hogy minden foglalkoztatási forma ellenőrizhető, mert csak a szervezett gazdaságban lehet a munkavégzést kontroll alá vetni, a háztartásokon belülít soha.

- A tipikus illegális foglalkoztatás leginkább a szezonális munkákra (mezőgazdaság, idegenforgalom) és az inaktívak pótlólagos jövedelemszerzésére összpontosul. Az előbbibe a külföldiek kapcsolódnak bele, míg az utóbbi a másfél millió hazai inaktív személyt és a hárommillió nyugdíjast érinti. Ha velük szemben keményen lépnek fel, többen kérnek majd segítyt. Így generális harcmodorról nem lehet szó a feketemunka visszaszorítására.

Összességében elmondhatjuk, hogy a nemzetközi migráció és a külföldiek csak (mellék)szereplői, de semmiképpen sem fő okozói, kiváltói és fokozói a feketegazdaság működésének. Hiba lenne tehát őket bűnbakká kikiáltani, ha a kormányzat nem tud eredményeket felmutatni az informális gazdaság visszaszorításában.

A hivatalos ügyek intézése nem tartozik az élet főbb örömei közé. Az, aki egy idegenrendészeti ügyintézőt rezzenéstelen arccal végigcsinál, joggal elvárhatja, hogy képzett fakirként tartsák számon.

Előbb-utóbb üzleti vállalkozások létesülnek majd, melyek munkatársai vállalják a bugyrokban való kalauzolást, illetve azt, hogy maguk szállnak alá a bugyrokba. Máris találunk egy ilyen vállalkozást: a Cholidor ügyviteli és szolgáltató kft. a VI. ker. Alkotmány u. 21.-ben működik. „Nincs ideje elintézni? Időt, pénzt takarítunk meg önnek!” – ígéri a szórólapjukon. Ezen felsorolják mindazt, amire vállalkoznak: tartózkodási engedély megszerzése, illetve hosszabbítása, munkavállalási en-

gedély megszerzése, állampolgárság, kívándorlás, hazatérés intézése.

Érdeklődésünkre elmondták, hogy a kft. múlt év decembere óta működik. A bevándorlás ügyintézésének tarifája 40 000 Ft, az egy évre szóló tartózkodási engedélyé 12 500 Ft, a huzamosabb időre szólóé 50 000 Ft. Munkavállalási engedélyt 5000 Ft-ért szereznek. Az árákhoz még 25 százalékos áfa járul, és természetesen a különféle illetékeket is fizetni kell.

A honosítási ügyek intézéséről lemondtak, mivel a polgármesteri hivatalok elzárkóztak az együttműködéstől. Jogi tanáccsal szolgálnak, és cégalapítási ügyekkel is foglalkoznak. Az ügyintézés barátságos légkörben, kulturáltan történik. (Tel./fax: 312-1495)

Megjelent a Helsinki Monitor 1997/1. száma Tartalom: A rendőr és az állampolgár (1. Bántalmazás, jogellenes fogvatartás, Az Emberi Jogi Tanácsadó Iroda eseteiből 2. Jogsértő rendőri intézkedések és utóéletük 1996-ban. Sajtószemle. 3. „A nyomozási megszűnfetem...” Az ügyész szerepe a rendőrbűncselekmények felderítésében.)

Elmas Hassan esete, avagy kaphat-e egy kurd menedékjogot Magyarországon.

A Bizottság 1996. évi tevékenysége.

A Magyar Helsinki Bizottság Hírlevelet Kőszeg Ferenc és Zádori Zsolt szerkesztette.

Kérjük a migránsokat, menekülteket tömörítő, továbbá érdekeiket képviselő társadalmi szervezeteket, helyi önkormányzatokat, hogy működésükről, rendezvényeikről, valamint kiadványaikról tájékoztassák szerkesztőségünket. Célunk az, hogy e szerény hírlevél lehetőségein belül elősegítsük a migrációra vonatkozó információk cseréjét.

Információikat, anyagaikat az alábbi címre várjuk: **MENEDÉK EGYESÜLET, 1068 Budapest, Benczúr u. 33.**
Tel./fax: 342-9571. Heimlich István (hétfő, szerda, péntek 9.00-13.00).

Felelős szerkesztő: dr. Tóth Judit

Felelős kiadó:

Menedék – Migránsokat Segítő Egyesület

A hírlevelet gondozta a Sík Kiadó Kft.

Tipográfia, tördelés: Beck Bojanka

Nyomás: MSZH Nyomda

OLTALOMKERESŐK

A Menedék Egyesület hírlevele a nemzetközi migrációról

III. évfolyam 4. szám

1997. május

JOGSZABÁLYFIGYELŐ

• A gyermekvédelmi törvényről

A gyermekvédelemről és a gyámügyi igazgatásról szóló törvényt az Országgyűlés április végén fogadta el, és azt a Magyar Közlöny 39. száma közli (1997. évi XXXI. tv.). Rendelkezései 1997. november 1-jén lépnek hatályba, kivéve a gyermektartásdíj megelőlegezésére vonatkozó szabályokat. Az új törvény módosítja a családjogi törvényt (Csj. tv.), a szociális ellátásokról szóló törvényt (Sz. tv.), a büntetések végrehajtásáról szóló szabályokat (Bv. tv.), a családi pótlékról szóló törvényt éppúgy, mint a rádiózásról és televíziózásról szólót. A 188 szakaszból álló, valóban átfogó törvény hatálya kiterjed 1. az országban tartózkodó állampolgárokra; 2. a bevándorolt gyermekekre, fiatal felnőttekre és szüleire; továbbá 3. a menekültként elismert gyermekekre, fiatal felnőttekre és szüleire; 4. a Magyarországon tartózkodó bármely külföldi gyermekekre, ha védelme érdekében feltétlenül szükséges intézkedést kell a hatóságnak megtennie, mert elmulasztása veszélyeztetné a gyermeket vagy kárt okozna neki; 5. a külföldön tartózkodó magyar állampolgárságú gyermekekre, amennyiben nemzetközi szerződés így rendelkezik. Fontos, hogy e személyek

legfeljebb 24. életévükig tekintendők gyermeknek, illetőleg fiatal felnőttnek. A törvény szabályozza a gyámhatóság feladat- és hatáskörét (jegyző és gyámhivatal), a gyermekjóléti ellátásokat (természetbeni, pénzbeli és személyes szolgáltatásokat nyújtva), a gyermeki jogok védelmét, a gyermekvédelem hatósági rendszerét, valamint az ehhez szükséges állami és önkormányzati eszközök rendszerét.

• A sebtében születő menedékgogi szabályozásról

Kissé meglepődve értesültünk arról, hogy az évek óta sürgetett, ám mellőzött törvény munkálatai hirtelen úgy gyorsultak fel, hogy nem jutott idő sem annak szakmai kiértékelésére, sem társadalmi vitájára. A kapkodás – mint már annyiszor bebizonyosodott – nem használ a törvényhozás színvonalának, és a közvélemény támogatása sem erősíthető ily módon. A tervek szerint a kormány által már elfogadott alkotmánymódosítási csomag 13. §-a így szól: „65. § (1) A Magyar Köztársaság törvényben meghatározott feltételek szerint – ha sem származási országuk, sem más ország a védelmet nem bizto-

sítja – menedékgjogot nyújt azoknak a nem magyar állampolgároknak, akiket hazájukban, illetve a szokásos tartózkodási helyük szerinti országban faji, nemzeti hovatartozásuk, meghatározott társadalmi csoporthoz tartozásuk, vallási, illetőleg politikai meggyőződésük miatt üldöznek vagy üldöztetéstől való félelmük megalapozott.” Ez annyit jelent, hogy 1. továbbra is törvényben kell a menedékgjogról rendelkezni, amelyet a jövőben is a képviselők kétharmados többségével lehet elfogadni; 2. eltűnt a szövegből a mindenkinek fejtörést okozó „nyelvi okból” történő üldöztetés; 3. bekerülne a „biztonságos országból érkező” kérelmezővel szemben alkalmazandó erősen vitatható formula a védelemről; 4. az üldözéstől való megalapozott félelem mellett a szövegben maradna az üldözés kitétel is (bár a többen benne van a kevesebb is). Ha sikerül az alkotmánymódosítást elfogadtatni a parlamentben, úgy az a kihirdetését követő 15. napon hatályba lépne. Optimista feltételezés szerint is csak ezt követően fogadhatja el a kormány a menedékgjogról szóló törvény tervezetét. Hol vagyunk még ettől? Nem is beszélve arról, hogy a képviselők kétharmadának egyetértéséhez és a szabályozás társadalmi támogatottságához a széles körű viták, sajtókampany, szakértői fórumok meghallgatása is szükséges lenne az Álmoskönyv szerint. Úgy hírlik azonban, már május utolsó napjaiban a T. Ház elé bocsátják a javaslatot. Ezt a kapkodást gyanakodva figyelik a társadalmi szervezetek...

Mit jelent a tartózkodáshoz szükséges anyagi fedezet?

A kínai család 1990 decemberében érkezett Magyarországra. A házaspár 1991 márciusában egy kereskedelmi kft.-t alapított, azt a bíróságon is bejegyezték. A szülők tartózkodási engedélyt szereztek, azt 1993. április végéig többször meghosszabbították. Az asszony által benyújtott újabb hosszabbítási kérelmet 1993. május végén elutasították, mert a kft. 1992-ben veszteséges volt, így nem volt meg a tartózkodáshoz szükséges fedezet. A bírósági felülvizsgálatkor a bíróság is helyben hagyta a rendőrség határozatát, hiszen a

7/1982. (VIII. 8.) BM rendelet 11. §-ának (3) bekezdése szerint a szükséges anyagi fedezet hiányzik. Az elsőfokú bíróság megállapította, hogy 1992-ben az asszony havi keresete 16 ezer forint volt, míg a cég az évet 322 ezer forint veszteséggel zárta. Az év során a kft.-től felvett bruttó 462 ezer forint a háromtagú család megélhetéséhez nem elegendő. A házaspár a magával hozott valuta beváltásáról csak 1993 decemberében tudott bizonylatot bemutatni.

Folytatás a 2. oldalon

A TARTALOMBÓL:

- ☐ A Menedék Egyesület ügyvédi hálózatának jogeseteiből
- ☐ Nehéz-e az állampolgársági vizsga?
- ☐ Külföldi vevők az ingatlanpiacon
- ☐ Hongkongi kacsa, avagy sok húhó semmiért(?)
- ☐ Látogatás Bicskén

A Menedék Egyesület ügyvédi hálózatának jogeseteiből

◆ T. H. algériai állampolgár az 1980-as évek végén Magyarországon végzett katonai főiskolát, a két ország közötti akkori honvédelmi együttműködési megállapodás keretében. 1990-ben megtagadta, hogy visszatérjen Algériába, mert a megváltozott politikai viszonyokra tekintettel nem kívánt hivatásos katoná lenni állami szolgálatban. T. H. jogellenesen Magyarországon maradt. Távollétében tíz év szabadságvesztésre ítélték Algériában. A kitoloncolástól tartva Ausztriába, majd Ausztrián keresztül Németországba szökött. Németországban – személyazonosítási okmányok hiányában – libanoni állampolgárként kért menekültstátust. 1992-ben – az ellenőrizhetetlen libano-

ni helyzetre tekintettel libanoni állampolgárként – ideiglenes tartózkodási engedélyt és munkavállalási lehetőséget kapott Németországban. 1996-ban a német hatóságok eredeti személyi okmányainak Libanonból való beszerzésére szólították fel. Ennek nem tudott eleget tenni. 1996 őszén visszatért Magyarországra, ahol menyasszonya és gyermeke van, s ahol az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága budapesti irodájánál – eredeti algériai személyazonosságára tekintettel – menekültstátus iránti kérelmet nyújtott be. A Menedék Egyesület Jogsegély Szolgálatának segítségével kérelmének helyt adott a Menekültügyi Főbiztosság.

(Dr. Back András)

Mit jelent a tartózkodáshoz szükséges anyagi fedezet?

Folytatás az 1. oldalról

Az asszony a bíróság ítélete ellen fellebbezett, és kérte az ítélet megváltoztatását. Bejelentette, hogy a kft. közben eredményessé vált, üzlethelyiséget bérelnék, lakhatásuk biztosítására pedig 2,8 millió forintért két és félszobás lakás vásároltak. A férj tartózkodási engedélye egyébként 1995. március 31-ig érvényes. A másodfokú bíróság a korábbi ítéletet hatályon kívül helyezte, és a rendőrséget újbóli eljárás lefolytatására utasította. Az indoklásban rámutatott a bíróság, hogy az időközben hatályba lépett törvényt (Itv.) a folyamatban lévő ügyekre is alkalmazni kell. A végrehajtására kiadott kormányrendelet 17. §-ának (3) bekezdése részletezi, hogy mivel lehet a megélhetéshez szükséges anyagi fedezet meglétét igazolni. Ezek között szerepel a pénzintézetnél készpénzfelvételre jogosító okirat. A férj nevén a rendőrség határozatának meghozatala előtt, 1992 májusától a Kereskedelmi Bankban 8 ezer USD állt rendelkezésre, azóta pedig további 20 ezer USD. A házaspár együtt él, így a vagyonszövetség alapján a feleség megélhetése is biztosított.

A másodfokú bíróság ítélete ellen felülvizsgálati kérelmet nyújtott be a rendőrség. Szerintük az asszony tisztá-

zatlan forrásból eredő anyagi fedezete nem szolgálhat alapul a megélhetéshez és így a tartózkodási engedély meghosszabbításához; a másodfokú bíróság nem mérlegelte megfelelően a bizonyítékokat a Pp. 206. §-ának (1) bekezdése értelmében.

A felülvizsgálat során a Legfelsőbb Bíróság tárgyaláson kívül bírálta el a kérelmet, és elutasította azt. Ítéletében rámutatott, hogy az Itv. végrehajtását szolgáló kormányrendelet is 1994. május 1-jén lépett hatályba. Ekkor már folyamatban volt az ügy a bíróságon, és alkalmazni kellett az Itv. szabályait erre is. Az asszony megélhetését megfelelően bizonyítja a férj nevére szóló banki okirat, valamint az abban megjelölt összeg. A rendőrség tehát mulasztott, mert ezt a körülményt nem vizsgálta (Áe. 26. § (4) bek.). A Legfelsőbb Bíróság előtt folyó felülvizsgálati eljárásban csak az vizsgálható, hogy a másodfokú bíróság mérlegelése körébe vont adatok megállapításakor levont következtetés nem volt-e okszerűtlen vagy nyilvánvalóan helytelen. A másodfokú bíróság megállapításai azonban helytállóak.

Célszerű lenne, ha a rendőrségi ügyintézők ismernék a családjogi szabályokat, így a vagyonszövetség és a rokontartás, gyerektartás szabályait is a rendészeti paragrafusok mellett.

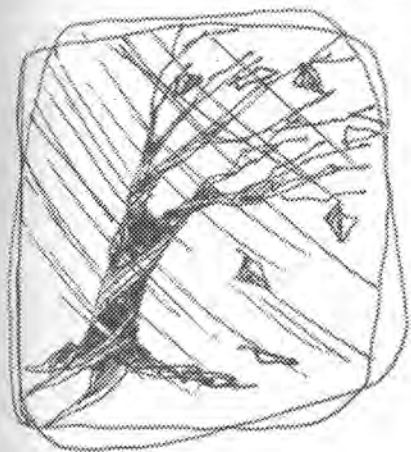
◆ Z. A. bosnyák állampolgár 1991. október 26-án érkezett Magyarországra. A menedékes státust elnyerve, munkavállalási engedéllyel a menekültek számára létesített harkányi iskolában dolgozott mint tanár. 1995 májusában rokonát látogatta meg a nagyatádi átmeneti szálláson. Itt szerzett tudomást arról, hogy a szálláson tartózkodók közül sokan akarnak Dániába, illetve más nyugat-európai országba kijutni. Z. A. felajánlotta segítségét az útlevelek megszerzésében. Tekintettel azonban arra, hogy a szálláson tartózkodók nagy része a kiutazáshoz szükséges iratokkal nem rendelkezett, Z. A. vállalta, hogy személyenként 100 DM-ért beszerzi a kiutazáshoz szükséges papírokat. A konzulátuson keresztül személyenként 70 DM-ért csoportos útlevelet sikerült a szálláson toborzott 48 személy részére kiállíttatni Bosznia-Hercegovina zágrábi képviselőtől. Az így megszerzett csoportos útlevelet Z. A. átadta a kiutazni szándékozók képviselőjének. A csoportos útlevelek átadásakor még nem volt vízumkényszer a bosznia-hercegovinai állampolgárok részére sem Dániában, sem a többi célországban. Z. A. a kiutazáshoz szükséges buszokat is megrendelte. A buszok a szálláson megjelentek. A gépkocsivezetők, felismerve, hogy a kiutazni szándékozók nincsenek vízumuk, a kiutaztatást megtagadták. Z. A. megígérte, hogy a szükséges engedélyeket beszerzi. Az utazásról azonban a többség lemondott. A visszalépők kérték, hogy Z. A. a befizetett pénzt fizesse vissza. Mivel peren kívül nem tudtak megegyezni, Z. A. ellen büntetőfeljelentést tettek.

A büntetőeljárás során Z. A. előzetes fogva tartásban, majd előzetes letartóztatásban töltött összesen két hónapot. A vád ellene üzletszerűen elkövetett csalás büntette volt. A Nagyatádi Városi Bíróság, majd másodfokon a Somogy Megyei Bíróság Z. A.-t bűncselekmény hiányában felmentette. Ezt követően indult eljárás kártalanítás iránt a Be. 385. szakasza alapján, miszerint „kártalanítás jár az előzetes letartóztatásért, ha a bíróság a terhelte felmentette”.

A kártalanítás összegét vagyoni és nem vagyoni kárban határoztuk meg, összesen százezer forintban. A Magyar

Állam mint alperes a kártalanítás iránti kereset elutasítását kérte. A részletesen lefolytatott bizonyítási eljárásban, ahol többször pszichológus szakértő is megvizsgálta az ügyfelet, a Városi Bíróság a tárgyalást ítélethozatalra napolta el. Az ítélet még nem született meg.

(Dr. Kamondi Mónika)

♦ M. Z. algériai állampolgár öt éve élt Magyarországon tartózkodásra jogosító okmányok nélkül. Hazájába, ahol polgárháborús helyzet uralkodik és különböző atrocitásoktól kell tartania, nem kívánt visszatérni. Időközben élettársi kapcsolatot létesített K. M. magyar állampolgárral, és fia született. Tartózkodását nem sikerült rendeznie, ekkor fordult hozzánk. Irodánk az idegenrendészeti törvény 32. §-ának (1) bekezdésére hivatkozással – amely szerint az ügyfél hazájában üldöztetésnek, embertelen, megalázó bánásmódnak lenne kitéve – az ENSZ támogatását kérte. Az ENSZ a támogatást megadta. Az ügyfél az ENSZ támogatólevelének birtokában ideiglenes tartózkodási engedélyt kapott az illetékes rendőrhatságtól.

(Dr. Kecskeméti Éva)

♦ H. D. jugoszláv állampolgárságú férfi 1996-ban bevándorlási kérelmet terjesztett elő a Budapesti Rendőr-főkapitányság Igazgatásrendészeti Főosztályához. A kérelmező három éven át megszokta Magyarországon tartózkodott, így az 1993. évi LXXXVI. törvény 17. § (1) bekezdésének a) pontja alapján bevándorlási engedélyt kaphat, ha az előírt egyéb feltételeknek is megfelel. Megélhetésének biztosítottát devizaszámláját tanúsító és az OTP Rt. bizonylatával is igazolta. Az elsőfokú hatóság a számottevő jövedelme ellenére H. D. magyarországi megélhetését nem látta biztosítottaknak. Figyelembe vette, hogy a jövedelemből a nem Magyarországon élő hozzátartozóit is el kell látnia, illetve

azt, hogy a bankból a pénz kivehető. Ezért a hatóság a kérelmet elutasította. Az Országos Rendőr-főkapitányság Igazgatásrendészeti Főosztálya címére fellebbezést terjesztettünk elő, amelyben hivatkoztunk a fenti törvény 22. §-ának (2) bekezdésére, amely szerint a külföldi megélhetése akkor tekinthető biztosítottaknak, ha önmaga és a vele együtt bevándorló családtagjai eltartásához megfelelő jövedelemmel vagy vagyonnal rendelkezik. Utaltunk továbbá a törvény 17. § (3) bekezdésének b) pontjára, amely szerint az anyagi feltételek meglétét igazolni lehet magyarországi pénzintézeteknél készpénz felvételére jogosító okirattal. A devizaszámlán korábban elhelyezett összegek meglétét igazoló iratokat újból becsatoltuk. Mellékeljük az újabb jövelemigazolást is. Fellebbezésünkben az előadott indokok alapján kértük a határozat megváltoztatását és a bevándorlási kérelem engedélyezését. A hatóság a fellebbezés elbírálása érdekében az 1996. évi jövedelmet igazoló APEH 2. sz. igazolás megküldésére hívott fel, amelynek eleget tettünk. A fellebbezés elbírálása folyamatban van.

(Dr. id. Juhász Imre)

♦ K. L. – jelenleg román állampolgárságú asszony – tartózkodási engedéllyel rendelkezik, és három gyermekével együtt Magyarországon él. Visszahonosítását kérte azon az alapon, hogy a „román uralom alól felszabadult keleti és erdélyi országrésznek a Magyar Szent Koronához visszacsatolásáról és az országgal egyesítésről szóló 1940. évi XXVI. tc. 4. §-a értelmében” korábban magyar állampolgár volt. Állampolgársága azonban csak bevándorlással – a magyar nemzetiségűekre vonatkozó különleges rendelkezéseket is figyelembe véve – rendezhető. Ennek jogszabályi indoka az, hogy a moszkvai fegyverszüneti egyezmény érvénytelenné nyilvánította az 1940. augusztus 30-i II. bécsi döntést. Ezt követően az 526/1945. ME sz. rendelet úgy intézkedett, hogy 1945. január 20-tól elvesztik magyar állampolgárságukat – többek között – az észak-erdélyi területen élők. Az állampolgárságról szóló 1948. évi IX. tv. elismerte a nemzetközi szerződések elsőbbségét és így a magyar állampolgárság megszűnésével kapcsolatos intézkedéseket is. A hatályos, állampolgárságról szóló 1993. évi LV. tv. a nyilatkozattal való állampolgársági státuszszerezés esetét csak olyan személyekre tartja fenn, akiket – különböző, főleg politikai természetű okokból – megfosztottak a magyar állampolgárságuktól. A területváltozás (impériumváltás) nem tartozik ezek közé.

(Dr. Juhász Imre)

Nehéz-e az állampolgársági vizsga?

A Belügyminisztérium Állampolgársági Főosztályának vezetője, dr. Ugróczy Mária erre az egyszerűnek tűnő kérdésre adatokkal válaszolt. Az 1993-ban elfogadott állampolgársági törvény hatálybalépése óta összesen 10 233 fő vizsgázott állampolgársági ismeretekből, ami egyik feltétele a honosításnak. A vizsgázók közül csupán 376 személy bukott meg. Ennek alapján nem mondhatjuk, hogy nagyon nehéz lenne a vizsga. Ám ha azt figyeljük, hogy magyarul kell vizsgázni, úgy feltehető, hogy a bukottak között bizonyára voltak olyanok, akik a nyelvtudás hiánya miatt találták nagyon nehéznek a próbát. A hivatalos vizsgaanyag az általános iskolása 8. osztályosai számára készült tankönyv, s ez nem olyan ijesztő, mint az állampolgárságról szóló jogszabály mellékletében megjelölt kérdéssor. Vajon hányan tudják a honosak közül, hogyan épül fel a társadalombiztosítási önkormányzat vagy mi a helyi önkormányzatiság lényege? Jól becsüljük meg ezért magyar állampolgárságunkat, nehogy elveszítsük valahol, mert akkor vizsgára köteleznénk...

A vizsgázók száma nem feltétlenül azonos a valóban honosítottak számával az 1993 októbertől 1997 áprilisa közötti időszakban. Ám a vizsgázók területi megoszlása arányaiban bizonyosan egybevág a honosítottak lakóhely szerinti megoszlásával. Ennek értelmében az új állampolgárok harmada a fővárosban és környezetében telepedett le. Érdekes, hogy az erdélyiek, vajdaságiakat, délszlávokat évek óta nagy számban fogadó megyékben – Csongrádot kivéve – nem mutatkozott a vizsgázók arányában növekedés. Az egyik lehetséges válasz, hogy nem vonzóak ezek a déli/keleti megyék. A másik lehetőség, hogy nem kaptak eddig még bevándorlási engedélyt a jelöltek, így hiába szeretnének állampolgárságot szerezni.

Budapest	2570	(25,0%)
Pest megye	1147	(11,0%)
Csongrád megye	787	(7,7%)
Szabolcs-Szatmár-Bereg megye	707	(7,0%)
Bács-Kiskun megye	681	(6,6%)
Hajdú-Bihar megye	634	(6,1%)
Fejér megye	436	(4,2%)
Békés megye	403	(3,9%)
Baranya megye	398	(3,8%)
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	332	(3,2%)
Győr-Ménfőcsanak megye	329	(3,2%)
Veszprém megye	263	(2,5%)
Jász-Nagykun-Szolnok megye	241	(2,3%)
Keménfalva-Esztergom megye	235	(2,3%)
Somogy megye	226	(2,2%)
Zala megye	203	(2,0%)
Vas megye	199	(1,9%)
Tolna megye	130	(1,2%)
Nógrád megye	125	(1,2%)

Mikor vezetik be az új útleveleket?

Várhatóan 1998 június végéig adják ki az új útleveleket. Színében és formájában nem különbözik majd a mostanítól.

Különbség lesz azonban, hogy az adatokat tartalmazó oldala a fényképpel együtt átkerül egy belső oldalra. Az eddig alkalmazott biztonsági fóliás eljárást is felváltja egy korszerűbb technológia. Erre azért van szükség, mert kiderült, hogy a fólia viszonylag könnyen eltávolítható. Az okmányba érvényesítő bélyeget ragasztanak két-három hónapon belül azoknak, akiknek lejárt az útlevelük és újat igényelnek, vagy először igényelnek útlevelet. Ezért a polgároknak nem kell külön fizetniük. Az eljárási illeték nem változik: 18-70 év közötti igénylőknek 4000 forint, egyébként pedig 1000 forint. Akinek jó állapotban van az útlevelé, s a magyar hatóságok bejegyzései rovatban van hely, elképzelhető, hogy a régi útlevelét kapja vissza az érvényesítő bélyeggel.

Hová forduljunk útlevéltügyben? Továbbra is az önkormányzatok jegyzőjéhez, sürgős esetekben pedig a közigazgatási hivatalokhoz. Az általános eljárási határidő harminc nap, sürgősség esetén pedig öt munkanap. Rendkívüli esetekben – méltányosságból –

Budapesten, az V. Alkotmány utca 25. szám alatti ügyfélszolgálati irodában az igénylést néhány órán belül tudják teljesíteni, megfelelő felárral.

...és szükség van az útlevélre?

Elsőként Németországgal született olyan kétoldalú megállapodás, amelynek értelmében a német polgárok személyi igazolvánnyal is Magyarország területére léphettek. Hasonló egyezményt írtak alá Franciaországgal, Spanyolországgal s a napokban Ausztriával is – ez utóbbi azonban csak a parlament döntését követően lép hatályba. Tárgyalások folynak hasonló ügyben Belgiummal is.

Elsősorban a németek érkeznek tömegesen útlevél nélkül. Ennek egyik oka vélhetően az, hogy ott a gyermekeknek is van személyi igazolványuk, így az egész család úti okmányok nélkül utazhat.

A kétoldalú megállapodások rögzítik ugyan a viszonzosság elvét, ám a ma használatos magyar személyi igazolványt egyetlen nyugati állam sem fogadja el az útlevél helyett. Az okmány ugyanis rendkívül könnyen hamisítható, ezért tartani lehet többek között attól,

hogy illegális bevándorlók tömegei indulnának útnak hamisított magyar személyi igazolvánnyal.

Magyar állampolgárok akkor utazhatnak majd személyi igazolvánnyal külföldre, ha megkezdődik az Európai Unió normáinak megfelelő kártyaigazolvány kiadása. Erre legkorábban 1999-től lehet számítani. Az unió tagállamai egymás között korlátozás nélkül elfogadják a személyi igazolványt úti okmány gyanánt. Így ha Magyarország a közösség teljes jogú tagjává válik, az utazási könnyítésekről kötött egyezmények értelmüket veszítik.

További kérdés, hogy ha az útlevél helyett személyi igazolvánnyal is lehet hagyni az ország területét, aligha érvényesíthető például a büntetőeljárás idejére a külföldre utazásból való kizárás. A határokon a kiutazó magyarokat ma is csak szelektív ellenőrzésnek vetik alá, így megtörténhet, hogy valaki hamis útlevéllel is kijut. A kontroll a személyi igazolvánnyal való utazás esetén is hasonlóan esetleges lesz. Az utazás szabadsága ugyanis csak ésszerű keretek között korlátozható.

Van-e külföldi a feketemunkások között?

1997 első három hónapjában félezer munkaügyi ellenőrzést folytattak le, amely háromezer munkáltatót érintett. A megbírságoltak között vezetnek azok a munkaadók, akik engedély nélkül alkalmaztak külföldieket.

A május eleji újabb ellenőrzési kampány során két nap alatt kiszabott bírságból 8 millió forintnyi a külföldiek szabálytalan alkalmazása miatti bírság. Április végéig a fővárosban 499 munkaügyi ellenőrzést tartott a Munkaügyi és Munkabiztonsági Felügyelőség fővárosi szerve.

Ennek során 3000 alkalmazott közül 966 személynél találtak szabálytalanságot. Április végéig csak a Budapesti szabálytalanul foglalkoztatott külföldiek miatti bírságok összege 110 millió forint. A munkaügyi felügyelőség akcióinak több, mint a fele állampolgári

bejelentés, másik fele pedig a társhatóságok (rendőrség, adóhivatal, társadalombiztosítás) jelzései nyomán indult meg. A felügyelőség egyik legnagyobb akciója a Fehérvári úti piacon volt. A száz ellenőrzött munkáltatónak csaknem a fele engedély nélkül alkalmazott külföldieket. Sokszor a szabályosan bejegyzett betéti társaságok ukrán, kínai, török, afgán vagy arab tagjait érték tetten törvénytelen munkavégzés közben. Volt cég, ahol nyugati országból érkezett, magas képesítésű kereskedelmi igazgatóra bukkantak, aki szintén engedély nélkül dolgozott. Tanulság tehát: a betéti társaságok tagjainak is kell munkavállalási engedély. Akkor minek alakítottak társaságot? Miért legyenek önfoglalkoztatók? Jogi válasz persze van, csak nem leljük a munkaerő-piaci logikát. A külföldi tulajdonú nagyvállalatoknál magas fizetésű menedzserek szabálytalan foglalkoztatására is fény derült.

Határstatisztika

Januártól március végéig 490 határsértőt fogtak el a magyar határőrök az osztrák szakaszon, míg az osztrák hatóságok 393 személyt toloncoltak vissza hazánkba.

Az első negyedévben 1351 jogsértés történt a magyar-osztrák határon, akárcsak az elmúlt év hasonló időszakában. Kifelé 490 határsértőt fogtak el, 393-at pedig az osztrák határőrök tartóztattak fel és adtak vissza a toloncgezménynek megfelelően.

A magyar hatóságok 18, Ausztria felől érkező határsértőt állítottak meg és irányítottak vissza a nyugati szomszédhoz. E három hónap alatt elfogtak 19 embercsempészt és 11 olyan személyt, akik segítséget nyújtottak a határsértéshez. Ugyancsak az osztrák szakaszon kiszűrték 258 utast, akik hamis útlevéllel próbáltak Ausztriába utazni.

Munkavállaló fiatalok Nyugaton

Az Írországgal, Ausztriával, Svájjal, Luxemburggal kötött egyezmény által biztosított éves létszám szerint 18–30 év közötti szakképzett fiatalok egy évet tölthetnek gyakorlatszerzés céljából ezen országokban, ha találnak őket alkalmazni kívánó szervezetet.

A gyakornoki engedélyeket az Országos Munkaügyi és Módszertani Központtól lehet kérni. Kivételként itt abban is segítenek, hogyan lehet ilyen foglalkoztatót találni.

Azok a fiatalok pedig, akik elsősorban nyelvyakorlás céljából az Egyesült Királyságban szeretnének családknál kisegítő munkát végezni (au pair) legfeljebb 2 évig, a londoni főkonzul szerint készüljenek fel alaposabban az útra:

- vegyék meg hazafelé is a jegyüket (open ticket);
- legalább alapfokon beszéljenek angolul;
- ismerjék az alapvető házimunkákat és a gyerekfelügyelet alapjait;
- ne adják át a családnak az útleveleket,
- keressék fel a konzulátust, ha jogi védelemre van szükségük, pénzre azonban nem számítsanak.

Külföldi vevők az ingatlanpiacon

Negyvenkét ország mintegy ezer polgára kívánt ingatlant vásárolni 1996-ban a fővárosban. A Fővárosi Közigazgatási Hivatal csupán tizenkét esetben utasította el a kérelmet, ám a hiánypótlásra visszaadott iratok száma több százra rúgott.

A vállalkozáshoz szükséges engedélyek megszerzésén kívül a külföldieknek engedélyt kell kérniük, ha Magyarországon ingatlant szeretnének vásárolni. Kivétel ez alól csak akkor lehetséges, ha valaki többes állampolgárságra egyike magyar, illetve örökölte az ingatlant. A hatályos jogszabályok nem tesznek kivételt beépített és beépítetlen telek, lakás és egyéb helyiségek (például garázs vagy üzlet) között sem.

Tavaly 1114 ingatlanszerzési kérelem érkezett a közigazgatási hivatalhoz. A beadványok közül 670-et bíráltak el, a többit hiánypótlásra visszautasították. A külföldieknek ugyanis számos igazolást kell csatolniuk ingatlanszerzési kérelmükhöz (három hónapnál nem régebbi tulajdoni lap, bank pénzváltási igazolása, az ingatlan fekvése szerinti település polgármesterének jóváhagyó nyilatkozata, az útlevel fényképe, az adásvételi szerződés másolata).

A kiválasztott ingatlanok többsége nem a luxuskategóriába tartozik. Javarésztük másfél-kétszobás lakótelepi lakás, átlagos vételáruk hárommillió forint körül van. Ez

négyzetméterenként nagyjából hatvanezer forintot jelent. A külföldiek az V. kerületben 140 ingatlant vásároltak az elmúlt évben. Kedvelik továbbá a II., a III. és a XII. kerületet, sőt meglepő módon a XV., a XVI. és a XVII. kerületet is. Az ingatlanok kilencven százaléka lakás, a fennmaradó tíz százalék pedig garázs, iroda és üzlet volt. A vásárlók 42 ország polgárai. A legtöbben Ausztriából, Németországból és Svájcban érkeztek, de akadt vevő Szingapúrból, Japánból, néhány afrikai országból is.

Az idén szigorúbb lesz az elbírálás. Az elmúlt évben ugyanis kevésbé vizsgálták, hogy a vásárolni szándékozók hazájával van-e viszonyosság, azaz magyar állampolgár vásárolhat-e ingatlant az adott országban és ha igen, milyen eljárás keretében. Ha a két ország között nincs viszonyosság, akkor alaposabb mérlegelés tárgyává teszik a vásárolni szándékozó kérelmét. Megtagadják az engedélyt attól, aki rendőrségi eljárás alatt áll.

A dunántúli régióban jóval több, mint ötezer ingatlant vásároltak meg külföldiek tavaly. A Veszprém Megyei

Közigazgatási Hivatalhoz 1246 külföldi állampolgár nyújtott be ingatlanszerzési engedélyezési okiratot a múlt évben. Az országos átlaghoz képest viszonylag kevés, 490 esetben hagyták jóvá az ingatlanszerzést. 350 adásvétel a Balaton-parton lévő ingatlanokra vonatkozott, nagy értékű telkeket, főképpen villákat vettek meg külföldi állampolgárok. Az engedélyezési eljárás általában egy hónap. Természetvédelmi területen nem engedélyezett az ingatlanszerzés, s emiatt jelenleg két per is folyamatban van. Arra hivatkozik a külföldi állampolgár ügyvédje, hogy a terület védettsége nem volt bejegyezve a földhivatalnál. Tanyás ingatlan korlátozás nélkül vásárolható, s akadt ügyvéd, aki külföldi megbízója képviselője azzal a trükkel próbálkozott, hogy egy hegyoldalszalban lévő, hatszobás luxusházat tanyaként tüntetett fel az okiraton. Egyre több ukrán és orosz állampolgár szeretne üdülőt, panziót, villát vásárolni a tóparton, ám ezeket a kérelmeket – viszonyosság hiányában – elutasítják.

A nyugati háztulajdonosok egyébként adakozóak. Gyakran 100–200 ezer forintnyi összeget fizetnek be az adott község vagy város önkormányzata által létrehozott alapítványokba. Az adásvételi ügylet ugyanis a polgármester jóváhagyása talán megkönnyíti.

Baranyában – csakúgy, mint Vas megyében – mintegy ötszáz kérelem érkezett a tavalyi évben a közigazgatási hivatalhoz. Többségüket jóváhagyták. A külföldiek által megvásárolt ingatlanok értéke csak ritkán haladta meg a tízmillió forintot mindkét megyében, s a vásárlók 80 százaléka német, illetve osztrák állampolgárságú volt. Legnagyobb érdeklődés a középkategóriás lakások, üdülők iránt mutatkozik, városokban és kis falvakban egyaránt.

Magyarországon ma nincs idegengyűlölet, csak az idegenektől való félelem

Ezzel a kijelentéssel summázta m.p. a Magyar Nemzetben (1997. május. 3.) dr. Bálint Ferenczel, az ORFK új igazgatásrendészeti vezetőjével készített interjú lényegét. „Nemcsak az utcákon, a tereken, a metróban felbukkanó félelmet keltők miatt, hanem a nagy munkanélküliségben az egzisztenciális okán is aggodalom ébred honfitársainkban. Látni kell, hogy a bűnözés megsohasodása nem feltétlenül az idegenek miatt

történik, hiszen az évi félmillió ismertté vált bűncselekményből csak hatezer írható az itt-tartózkodó külföldiek rovására. Az utóbbi időben azonban az általuk elkövetett bűncselekmények között nagy számban vannak közterületen és nyilvános helyeken végrehajtott durva támadások. Ezek – noha a rendőrség mindent megtesz az elkövetők igazságszolgáltatás elé állításáért – fokozzák a félelmet.”

Hongkongi kacsa, avagy sok hűhó semmiért(?)

Áprilisi számunkban feltettük a kérdést: „Befogad-e hongkongiakat Debrecen?” Dombi Margit, a Világgazdaság tudósítója járt utána.

A történet az idén január 20-án kezdődött, amikor Posta László, a Heros Kft. ügyvezető igazgatója levélben kereste meg a debreceni önkormányzatot. Kérte, hogy a képviselő-testület tegyen pozitív szándéknyilatkozatot, támogassa háromszáz hongkongi család debreceni letelepedését. Zentay István alpolgármester elmondta: az ügyvezető igazgatóval folytatott személyes tárgyalást követően – amelyen az ügyszökhöz közel álló informátorok szerint elhangzott, hogy a hongkon-

giak családonként 50 ezer dollárt fizetnének a városnak a letelepedés lehetővé tételéért – a közgyűlés úgy döntött, hogy háromtagú eseti bizottságot hoznak létre a „hongkongi kérdés” megvizsgálására. A bizottságban a város képviselő-testülete legnagyobb létszámú frakciónak vezetői kaptak helyet (az SZDSZ, az MSZP, illetve az MDF-FKGP-KDNP frakciók vezetői).

Az eseti bizottság megalakulását követően a MIÉP határozottan tiltakozott az el-

len, hogy a delegáció az ügyek előkészítésére Hongkongba utazzon. Az esetleges utazástól élesen elhatárolta magát az MDF is, mondván, hogy a választások előtt negatív politikai felhangja lenne annak, ha egy ilyen külföldi úton részt vennének. Zentay István cáfolta, hogy bármiféle utazás szóba került volna. Elmondta, hogy a tárgyalások egyelőre megkezdtek a Heros Kft.-vel, mert a budapesti székhelyű cég ügyvezetője nem jelentkezik. Mindez nem nyugtatta meg Debrecen város választásokra készülő politikai erőit. A MIÉP május elején tartotta szükségesnek, hogy felhívja a közvélemény figyelmét a „sárga veszedelemre”, figyelmeztessen arra, hogy a hongkongiak letelepedése „meglegálya lehet a brutális bűnök terjedésének, a helyi kereskedők csődjének”. A Kozlok László által tartott sajtótájékoztatón a MIÉP felvetette egy helyi népszavazás szükségességét is a kínai invázió megakadályozására. A hongkongi kérdést az MDF szerint is helyi népszavazáson kell eldönteni, s mérlegelni szükséges, hogy mi a helyes magatartás „a vörös Kína által hazájuktól megfosztott” menekültekkel szemben. Kellermann Péter, az MDF debreceni elnöke pedig úgy nyilatkozott,

hogy információi szerint mintegy 1200 hongkongi letelepedési igényével lehet számolni, amely problémát jelenthet. Szerinte nem meglepő, hogy a hongkongiak magyarországi letelepedéssel próbálkoznak, hiszen az Egyesült Államok már nem hajlandó több kínait befogadni, Kanadában pedig családonként 500 ezer dollárt kérnek a bevándorlók-tól.

Tóth Ferenc, a Hajdú-Bihar Megyei Rendőr-főkapitányság közbiztonsági főkapitány-helyettese elmondta: az idegenrendészeti osztályhoz eddig egyetlen hongkongi sem fordult azzal az igénnyel, hogy Debrecenben szeretne letelepedni. Ennek elvi akadálya nincs, követelmény persze, hogy legyen a családoknak biztos megélhetésük, lakhatásuk. Ez utóbbihoz ingatlan vagy bérleti szerződés kell.

A Világgazdaság tudósítója szerette volna megkérdezni a Heros Kft.-t, ám ilyen néven működő céget nem talált. A debreceni önkormányzathoz írt levélben közölt telefonon egy másik cég üzenetregisztrője jelentkezik. A Heros Kft. címén szerzett információk szerint az ügyvezető igazgatót hetek óta nem látták, kulcsát az irodaépület portáján elzárva tárolják. Várjuk a további fejleményeket.

A magyarországi horvátok horvát állampolgárságáról

Franjo Tudjman horvát államfő budapesti látogatásakor úgy nyilatkozott: a magyarországi horvátok megkaphatják a horvát állampolgárságot.

Korábban a nemzetközi jog igyekezett megakadályozni a többes állampolgárságot. A kilencvenes években azonban a migráció miatt ez a jogelv visszaszorulóban van. Az anyaországot elhagyókban él az a természetes igény, hogy megőrizték eredeti állampolgárságukat, ugyanakkor körülményeik javítása érdekében a lakóhelyük szerinti állampolgárságot is szeretnék megszerezni. Ezért Európa sok államában nem tiltják a többes állampolgárságot, ám minden ország belügye, hogy milyen feltételekkel adja meg azt. A kettős vagy többes állampolgárságú személy Magyarországon sem kevesebb, sem több jogot nem élvez, mint az, akinek csak magyar

állampolgársága van. Az adott állam törvénye rendelkezik arról, hogy más országban élő állampolgárait milyen jogok illetik meg.

Magyarországon mindegy kilencvenezres horvát kisebbség él, főként a Dráva mentén, Baranyában vannak horvát többségű települések. Ez a népcsoport rendkívül hátrányos helyzetbe került az ötvenes években, amikor a szocialista országok szakítottak Jugoszláviával. A hazánkban élő horvát kisebbség a déli szomszédainknál hatályos törvények alapján folyamodhat a politikusi kijelentése szerint horvát állampolgárságért. Vajon lesz-e követője ennek a jogelvnek térségünkben?

Lőhetnek a román vámosok

Május 1-jétől Romániában új vámtörvény lépett életbe. Az új törvény teljes összhangban van az Európai Unióban alkalmazott modellel. Számos vámkiágást most már szabadságvesztéssel sújtanak pénzbírság helyett. Különleges felügyeleti övezeteket hoznak létre, és így a vámosok a határ előtt akár húsz kilométerrel is feltartóztathatják azokat, akik megpróbálják megkerülni a vámot. A vámőr ezentúl fegyvert is viselhet, illetve használhat.

Látogatás Bicskén

A Wesley János Szocialismunkás-képző Főiskola huszonöt hallgatója május elején „terepgyakorlatként” ellátogatott a befogadó állomásra. Mit tudhattak meg a rendelkezésükre álló néhány óra alatt?

Február közepe óta minden, Magyarországon védelmet kérő, Európán kívüli állampolgárságú külföldit Bicskére, az ottani befogadó állomásra irányítanak. Az intézkedés emberi jogi szervezetek nemtetszését váltotta ki. (Oltalomkeresők, 1997. március). Az intézmény 1991 óta fogad be menekülteket és menedékeseket. Az állomás legfeljebb 400 főnek tud megfelelő elhelyezést nyújtani. Jelenleg 300 személyt lát el az állomás, nagyobb menekülthullám esetén akár 600 főt is képes volna befogadni a tornacsarnokban felállítható ágyakkal. Az állomás lakóit három-, illetve hatágyas szobákban helyezik el. Az ellátás ingyenes. A befogadó állomás személyzete 60 főből áll: a konyhán huszan-huszonketten dolgoznak, míg a kulcsfontosságú információs csoportban mindössze négyen. Az állomáson található Bicske legnagyobb tornaterme, van játékszoba, tévészoba, biliárdszoba. Szerény könyvtár is működik. Horváth Lajos igazgató szerint a menekültügy „agyonpolitizált”, ahelyett, hogy szociális problémaként kezelnék a menekültek kérdését. Az ellátás túlzottan a táborokra épül. A bicskei befogadó állomás lakói különféle nemzetiségűek, és a jogállásuk is eltérő (státusos, eljárás alatt álló, menedékes). Ez a sokszínűség nem teszi könnyűvé azok dolgát, akik velük foglalkoznak. A főiskolai hallgatók sajnálkozva észlelték, hogy köztük – egyelőre – nincsen szociális munkás. És üres álláshely van-e? Az igazgató úr reménykedik: talán jövőre...

Az itt megfordultak közül eddig mintegy nyolcszázan utaztak tovább Nyugatra. A „harmadik országba” való be-

fogadásnál is nehezebb feladat a Magyarországon maradókat az identitásuk megőrzése, a gettósodás elkerülése és a beilleszkedés elősegítése.

A menekülttárust kapotak csaknem állampolgári jogokkal rendelkeznek, munkát vállalhatnak. Mivel az állomáson az ellátás ingyenes, közülük sokan itt maradnak. Felvetődött, hogy bevezetik a lakbért (van némi lehetőség fizetett munkavégzésre a táboron belül), ám ez adminisztratív okok miatt nem valósult meg. A letelepedésben az önkormányzatok nemigen segítenek, a migránsok ügyét kolonként kezelik.

Az állomáshoz tartozó földterületen lehetne kertészkedni, akár állatot is tartani. Miért nem vállalja senki? Talán azért nem, mert még az is, aki marad, arra gondol, hogy úgyis elmegy innen, mire kikel a bab, borsó...

Mi a helyzet azokkal az Európán kívülről jött személyekkel, akik számára az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága adhat védelmet? Három hónap alatt 400 személy ügyét bírálták el, és 11 főt ismertek el menekültként. Az elutasítottak visszakerülnek az idegenrendészethez – legalábbis azok, akik nem sétálnak ki a kapun vagy másznak át a kerítésen.

Póczik Zoltán, az információs csoport vezetője avatottan kalauzolt az állomás múzeumában is. Közben elmondta, hogy hamarosan magyar nyelvtanfolyam indul (főként oroszul tudóknak). Azt is ő mesélte, hogy egy embercsempész sofőr Sri Lanka-i utasát a befogadó állomás portája előtt tette ki. „Ez itt Németország” – bocsátotta útjára. Lehet, hogy a következő tanfolyam a hiányzó földrajzórát kívánja pótolni?

A Mahatma Gandhi Emberi Jogi Mozgalom

Az egyesület nemrégiben a Szatmár utcából egy Ó utcában lévő lakásba helyezte át központját, itt beszélgettünk Gibril Deen elnökkel és munkatársaival. Gibril Deen 1972-ben, Gambiából jött Magyarországra. Nyomdaipari tanulmányokat folytatott, majd a Testnevelési Főiskolán szerzett labdarúgó-edzői képesítést. Főiskolásként 1986-ban megalapította a Külföldi Diákok Szövetségét azzal a céllal, hogy tegyen valamit a rasszizmus ellen, amelynek maga is szenvedő alanya volt néhányszor.

A Mahatma Gandhi Emberi Jogi Mozgalom 1992-ben alakult. Célja, hogy könnyítsen a Magyarországra érkező és átmenetileg itt-tartózkodó nem európai menekültek életén: szállást, ételmezt, jogsegélyt nyújt. A faji megkülönböztetés ellen nem csupán jogi eszközökkel, illetve az elszenvetett sérelmek nyilvánosságra hozásával kíván tenni, hanem azáltal is, hogy felhívja a figyelmet az afrikai és ázsiai kultúrák értékeire. Igyekszik a nyilvánosság előtt őszinte párbeszédet folytatni és személyes kapcsolatokat kialakítani.

Hogyan valósul meg mindez? Kulturális rendezvényeket, táncbemutatókat, zenés-

esteket, kiállításokat szerveznek. Labdarúgócsapatuk, az „African Star” hasznos eszköze a figyelem felkeltésének. Nálunk élő afrikaiak számára magyar nyelvtanfolyamokat indítanak, tervbe vették afrikai nyelvek (pl. a szuahéli) oktatását. A kultúrák párbeszéde elősegíti a toleranciát. A Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokságával kötött szerződés lehetővé teszi, hogy börtönökben is szervezzenek kulturális programokat, elsősorban ott, ahol afrikaiak is vannak. Az egyesületnek jó kapcsolata van a sajtóval (Budapest Week, Budapesti Újság, Magyar Nemzet), a televízióban is szerepeltek, például a Friderikuszshow-ban. A Fővárosi Szociális Központ által rendelkezésükre bocsátott ingatlanban (Budapest, X., Bánya u. 37.) szállást alakítottak ki, ahol átlagosan 30 személy részesül ellátásban.

Említést érdemel, hogy az egyesületnek vidéken is vannak helyei szervezetei (Mátészalka, Muraszemenye, Zalaegerszeg). Számos hivatalos szervvel, civil szervezettel működnek együtt, nemzetközi kapcsolatokat is ápolnak, még Indiából is kapnak támogatást. *Cím: 1066 Budapest, Ó utca 5. Tel: 131-9471, fax: 1181-414.*

Párbeszéd Program 1997

A Párbeszéd Program a Művelődési és Köznevelési Minisztérium, különböző egyesületek és alapítványok, valamint egyéb nonprofit szervezetek együttműködésén alapuló multikulturális program. Alapvető célkitűzése, hogy elindítson vagy támogatson olyan kezdeményezéseket, amelyek alkalmasak a kisebbségi kultúrák, szubkultúrák megismertetésére, erősítik e kultúrák értékeinek érvényesülését, s hozzájárulnak az idegengyűlölet, a mássággal szembeni türelmetlenség mérsékléséhez.

A Párbeszéd Program pályázatot hirdetett oktatási, kulturális, tömegkommunikációs és egyéb programok támogatására. *Cím: Párbeszéd Program. Művelődési és Köznevelési Minisztérium, 1055 Budapest, Szalay utca 10-14. Tel: 302-0600/1454 (Havas Dorottya), fax: 3322-9520.*

Kerekasztal

A Menedék Egyesület 1997. május 30-án tartandó konferenciáján a meghívott polgármesterekkel, önkormányzati és államigazgatási munkatársakkal, társadalmi szervezetekkel arról cserél eszmét: milyen szerepet szán a menekültek és a bevándoroltak ellátása és beilleszkedése terén a helyi önkormányzatoknak a mai és a most készülő szabályozás. A beszélgetésen elhangzó kritikák és javaslatok jól hasznosíthatók a menekültségi törvény vitájában is.

◆ Az Erdélyi Magyarok Egyesülete jövőre ünnepli fennállásának 10. évfordulóját. Erre az alkalomra egy Emlékkönyv kiadását tervezi. Az egyesület támogatókat keres, akik anyagi vagy más természetű (nyomdai munkák elvégzése stb.) segítséget nyújtanának az Emlékkönyv kiadásához. *Cím: 1056 Budapest, Molnár u. 5. Tel.: 128-2515, hétköznapi 16-18 óra között.*

◆ A közelmúltban jelent meg a Pályázatfigyelő című lap gondozásában a Forrásteremtés '97 című elektronikus kézikönyv. A kiadvány hat fejezete – mintegy 600 szövegrészen – a nonprofit szférának szóló tanulmányokat, szemelvényeket, törvényeket, címlistákat tartalmaz. Az Anyagi erőforrások című fejezet az adományozás, a szponzorálás, a lobyzás, valamint a partnerépítés hazai és nemzetközi gyakorlatát mutatja be, továbbá szerződésmentákat és partnerépítési példákat ismertet. A nonprofit szervezetek gazdálkodása fejezetben a pénzügyi tervezés, a menedzsment szerepe, az 1997. évi adótörvény nonprofit vonatkozásai, a pénzkímélő foglalkoztatások témakörök szerepelnek. *Megrendelhetők: Kulturális Informatikai és Innovációs Kft., 1251 Budapest, Pf. 88. Fax: 201-4892.*

◆ „Idegen földön jövevény” – e címmel rendezett összejevetelt a Beszélő szerkesztősége a Merlin Színházban. Hardy Mihály, a MTV munkatársa a Magyarországon élő külföldiek, menekültek helyzetéről tett fel kérdéseket. Akik válaszoltak: Kőszeg Ferenc országgyűlési képviselő, a Magyar Helsinki Bizottság ügyvezetője, Lányi Zsolt országgyűlési képviselő, a Független Kisgazda-, Földmunkás és Polgári Párt országos alelnöke, Philippe Labreux, az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága budapesti irodájának vezetője, valamint Nagy Boldizsár nemzetközi jogász.

Kérjük a migránsokat, menekülteket tömörítő, továbbá érdekeiket képviselő társadalmi szervezeteket, helyi önkormányzatokat, hogy működésükről, rendezvényeikről, valamint kiadványaikról tájékoztassák szerkesztőségünket. Célnk az, hogy e szerény hírelvél lehetőségein belül elősegítsük a migrációra vonatkozó információk cseréjét. Információikat, anyagaikat az alábbi címre várjuk: MENEDÉK EGYESÜLET, 1068 Budapest, Benczúr u. 33. Tel./fax: 342-9571. Heimlich István (hétfő, szerda, péntek 9.00-13.00).

Gondolatok a könyvtárban

Egyik kedves olvasónk könyvtárának rendezése közben két szakácskönyv közt egy tizenöt oldalas füzetre bukkant. Gondosan áttanulmányozta, majd egy levél kíséretében elküldte szerkesztőségünknek.

Az 1874-ben kiadott „Mindég a régi kerékvágás?” című mű anoním szerzője receptet kínál – ám nem kulinárisat. Mint írja, „pénzügyeink rongált, hogy ne mondjuk, romlott állapotban vannak”. Hogyan lehetne ezen a helyzeten segíteni? Nos, ő ehhez ajánl receptet.

„...megadták a feleletet már 700 év előtt Árpád-házbeli királyaink, kik az ipar, bányá- és földművelés meghonosítása céljából nagy engedmények és fényes kiváltságok adása mellett külföldről hoztak be telepítvényeseket, kiknek utódai még ma is hazánk legjelesebb munkásai és legnagyobb rész példás hazafiak is. Az idegen iparos azonkívül, hogy maga tényleg az ipart elősegíti, elősegíti a jó ipar terjedését már a pusztá érintkezés által is, melybe vele hazai iparosaink jutnak. S mit már Szt. István megkezdett, s a későbbi királyok több kevesebb gondnal folytattak, II. Geyzáánál már megtermé gyümölcsöt, utána pedig a XIV. és XV. században éppen hírnevet szerzett a magyarországi iparnak. A hazai példák, Árpád-házi királyaink példája mutatják az utat, módot, s mutatja az újabb időben Észak-Amerika példája is. Hogy hazánk területéhez a népesség száma aránytalan, hogy a telepítés szükséges, s hogy ezáltal a munkaerő tetemesen gyarapodnék, ehhez azt hiszem nem kell szó. De van a betelepítésnek más oldala is, mely szintén nagy jelentőségű. Ez a bevándorlottak által behozott vagyon. Hogy az Egyesült Államok bámulatra keltő fejlődése nemcsak szabadalmi állami intézményeiben keresendő, erre világos adatokat szolgáltatnak Kennedy bevándorlási főfelügyelő hivatalos feljegyzései. „Az 1850–1860. évig hivatalosan feljegyzett 2.796.437 bevándorló 400 millió dollárnyi összeget hozott magával. Feltéve tehát, hogy az 1820-tól 1870. évig hivatalosan feljegyzett 7 1/2 millió bevándorlott átlag csak 100 dollárt hozott volna magával, ez 750 millió dollárt képvisel, ámde

bátran lehet felével többet, tehát 1100 millió dollárt számítani. De bármily nagyoknak is tűnik fel ezen összeg, a nyert munkaerő hasonlíthatatlanul nagyobb értéket képvisel. Ha meggondoljuk, hogy a bevándorlottaknak legalább 3/4-e a legerőteljesebb korban állott, és hogy az embernek fenntartási költségei születésétől kezdve 15 éves koráig, mikor munkaképesé válik, évenként 50 tallért, és így egészben véve fejenként 750 tallért igényelnek: úgy ezen bevándorlottak majdnem 4500 millió tallér nevelési költséget képviselnek, míg az ez által nyert erő az új haza javára szolgál. [...] Elő kell segítenünk tehát a bevándorlást, mely a bevándorlók által behozandó pénztökhöz kívül munkaerőt és sok gyakorlott iparost, tehát szintén gyümölcsöző tőkét hoz be ... terjeszti s általánosítja az ipart, és új jövedelemforrást ad az országnak, mire oly nagy szükség van.”

Említettük, hogy olvasónk adományaához levelet is csatolt. Hadd idézzük néhány sorát: „Tudom, hogy bár pénzügyeink ükapáink kora óta egyfolytában „rongáltak”, sőt „romlott állapotban vannak”, a régi problémák nem fedik teljesen a maiakat. Így persze más gyógymodot is igényelnek. Mégis, amikor a sajtóban pl. arról olvasok, hogy Debrecen képviselő-testülete úgy határozott, hogy áthidaló hitelt vesz fel csaknem hárommilliárd forintos adóssága törlesztéséhez (Népszabadság, 1997. május 7.), ugyanakkor igencsak ódzkodik attól, hogy befogadjon a városba tőkével rendelkező, fizetni is hajlandó honkongi családokat (Oltalomkeresők, 1997. április), szóval, amikor ezeket olvasom, kicsit elcsodálkozom...”

Olvasóink figyelmébe ajánljuk „Az Európa Tanács emberi jogi dokumentumai” című gyűjteményt, amely a Közgazdasági és Jogi Könyvkiadónál jelent meg.

Az Európa Tanács szerepe az emberi jogok védelme terén közismert. E kötet a szervezet égisze alatt elfogadott alapvető jelentőségű nemzetközi okmányok válogatott gyűjteménye. Hasznos információkat nyújt az emberi jogok intézményének mind általános, mind specifikus kérdéseiről. A kiadvány nélkülözhetetlen útmutató, értékes forrásmű mind azok részére, akik érdeklődnek a demokrácia, a jogállamiság és az emberi jogok iránt. A kötetet Mavi Viktor szerkesztette.

Felolós szerkesztő: dr. Tóth Judit

Felolós kiadó:

Menedék – Migránsokat Segítő Egyesület

A hírlevelet gondozta a Sík Kiadó Kft.

Tipográfia, tördelés: Beck Bojanka

Nyomás: MSZH Nyomda

OLTALOMKERESŐK

A Menedék Egyesület hírlevele a nemzetközi migrációról

III. évfolyam 5. szám

1997. június

JOGSZABÁLYFIGYELŐ

Megszületett a határőrizetről és a Határőrségről szóló törvény

Rövid vita után elfogadta az Országgyűlés a határőrizetről szóló új szabályozást (1997. évi XXXII. tv.), hatályon kívül helyezve a határőrségről szóló régi törvényerejű rendeletet és a minisztertanácsi, belügyi rendeleteket.

A novemberben hatályba lépő törvény elvei már eddig is sokféle vitára adtak alkalmat (Oltalomkeresők, 1997/3.), hiszen abban az Európában, amelyhez csatlakozni kívánunk, alig van a magyarhoz hasonló felépítésű és jogállású szervezet, amely egyszerre kapott felhatalmazást katonai jellegű akciókra is kiterjedő határvédelemre, idegenrendészeti, nyomozati, titkos in-

formációgyűjtési, továbbá szabálysértési és szankciós feladatokra. A törvény részletezi az államhatár rendjére, átlépésére és őrzésére vonatkozó szabályokat, továbbá nagy terjedelemben foglalkozik a határőrség működésére, felépítésére, irányítására vonatkozó kérdésekkel.

A határőrök szerepet kapnak egyéni és tömegesen érkező menekülők ügyeinek intézésében, adataik felvételében is. A felhatalmazások nyomán további kormány- és belügyi rendelet(ek) kiadása várható, például a határőrség adatkezeléséről vagy a nemzetközi járatokon a menet közbeni ellenőrzésről.

Vajon a szükséges személyi és tárgyi feltételekről is ezekben gondoskodnak?

◆ K. A. 1996. december 7-én kérte az illetékes kerületi Rendőrkapitányságtól ideiglenes tartózkodási engedélyének meghosszabbítását, amelynek lejáratát 1996. december 31. volt. K. A. érvényes munkavállalási engedéllyel rendelkezett. Útlevele 1997. május 11-én járt le.

Az új útlevel kérvényezése Jugoszláviában már megtörtént, de adminisztrációs okok miatt csak késéssel várható az úti okmány kézbesítése. A tartózkodási engedély meghosszabbítása aggályosnak mutatkozott az útlevel lejárt időpontja miatt, ezért beadványunkban kértük a rendőrhatalomtól, hogy a 64/1994. (IV. 30.) kormányrendelet 17. § (2) bekezdésének azon kitételétől tekintsen el, amely szerint: a tartózkodási engedély lejáratának napját úgy kell meghatározni, hogy a külföldi útlevele a tartózkodási engedély lejáratkor legalább 6 hónapig érvényes legyen.

Az érvelést elfogadva a rendőrség meghosszabbította a tartózkodási engedélyt.

(Dr. Kecskeméti Éva)

A Menedék Egyesület ügyvédi hálózatának jogeseteiből

◆ N. kubai állampolgárnak volt tartózkodási engedélye, de lejárt. Már a lejárat után nyújtott be „hosszabbítás” iránt kérelmet, amit elutasítottak, és a BRFK kiutasította az országból. A határozat egyévi beutazási és tartózkodási tilalmat tartalmazott.

A fellebbezéskor az ORFK helyben hagyta a határozatot. A közigazgatási határozat felülvizsgálata során pedig az eljáró bíróság a férfi keresetét azzal utasította el, hogy

– a vízumkényszer megszüntetéséről szóló magyar-kubai egyezmény „szükséges intézkedéseket” ír elő annak érdekében, hogy a másik szerződő fél állampolgárai haladéktalanul visszatérjenek hazájukba különböző, általuk elkövetett

jogsértések (beleértve a tartózkodás szabályainak megsértését is) esetén, ez pedig leszűkíti a magyar hatóságok mérlegelési jogkörét;

– nem meghatározó, hogy a bírósági eljárás idejére a férfi már rendelkezett azokkal a feltételekkel, amelyek itt tartózkodását legalizálhatták volna, továbbá a szükséges iratokat csatolta az eljárásban;

– nem értékelhető a kérelem mellett szóló körülményként az, hogy a szabályokat nem ismerte, továbbá az sem, hogy testvére és sógora is Magyarországon él, akik tartásáról az átmeneti időszakban is gondoskodtak.

(Dr. Juhász Imre)

Folytatás a 2. oldalon

A TARTALOMBÓL:

- ☐ A helyi önkormányzatok és a menekültek, bevándoroltak
- ☐ A Magyar Vöröskereszt menekültügyi tevékenységéről
- ☐ A nemzetközi vándorlás és a munkaerőpiac kapcsolata
- ☐ Turisztikai rendőrség Budapesten és Pest megyében
- ☐ Hogyan érzi magát magyar állampolgárként?

A Menedék Egyesület...

Folytatás az 1. oldalról

◆ O. C. kubai állampolgárságú nő 1995 tavaszán érkezett Magyarországon élő testvéréhez látogatóba. A látogatás ideje alatt megismerkedett K. P. magyar állampolgárral, akivel házasságot kívánt kötni. Az idegenrendészeti hatóság a tartózkodási engedélyét nem hosszabbította meg. O. C. jogellenesen tovább tartózkodott az ország területén, így a BRFK kiutasította az országból.

A kiutasításra vonatkozó határozatot mind a PKKB, mind a Fővárosi Bíróság helybenhagyta. Ekkor a kiutasítás végrehajtása felfüggesztése tárgyában kérelemmel fordultunk az ORFK illetékes főosztályához, arra hivatkozással, hogy a kérelmező ügyében figyelembe kell venni az idegenrendészeti törvény 32. § (1) bekezdésének rendelkezéseit. Az ügyfél álláspontjának megalapozására a budapesti kubai nagykövetség konzulját is felkerestük azon igazolás beszerzésére, hogy a kérelmező külön engedély és szankció veszélye nélkül visszatérhet-e Kubába, ha a magyar hatóságok kitoloncolást rendelnek el ellene. Kértük egyúttal az illetékes idegenrendészeti hatóságtól a Külügyminisztérium állásfoglalásának beszerzését is. A Külügyminisztérium által adott állásfoglalás megerősítette a jogi képviselő érvelését, miszerint súlyos jogkövetkezményekkel járna O. C. hazatoloncolása. A kérelmező kiutasítását felfüggesztették, a több hónapos terhes kubai mennyasszony magyar vőlegényével házasságkötésre készül. Az ország elhagyására kitoloncolással nem kötelezték. Helyzetének rendezése folyamatban van.

(Dr. Back András)

Vendéglátás

A várhatóan július 1-jével hatályba lépő jogszabály értelmében a legfeljebb tíz vendégágyat hasznosító szállásadóknak három hónapon belül regisztráltatni kellene magukat a település jegyzőjénél, s október 1-jétől már csak azok fogadhatnak vendégeket, akik szerepelnek a nyilvántartásban.

A falusi szállásadás és fizetővendéglátás keretében fogadott vendégek adatait tartalmazó vendégkönyveket minden szállásadó köteles megküldeni az illetékes rendőrkapitányságnak. A vendégkönyvbe az idegenrendészet is betekintést kap.

A helyi önkormányzatok és

A Menedék Egyesület 1997. május 30-án konferenciát szervezett arról: mi a szerepe a helyi önkormányzatoknak a menekültek, bevándoroltak ellátásában, társadalmi beilleszkedésük elősegítésében?

A kerekasztal-beszélgetésen részt vett a Népjelölési Minisztérium, a Menekültügyi és Migrációs Hivatal képviselője, a fővárosi kerületek, a siklói, a harkányi, a nagyatádi önkormányzat jegyzője, szociális hivatalának vezetője, a bicskei menekülteket befogadó állomás vezetője, néhány munkaügyi hivatal munkatársa, a menekültek, bevándoroltak ügyeivel foglalkozó ügyvédek és társadalmi szervezetek (így a Vöröskereszt, a Raoul Wallenberg Egyesület, a MEJOK) képviselői. A PHARE Micro-Project keretében tartott rendezvény főbb tanulságait az alábbiakban foglaljuk össze:

- Az 1989 utáni jogi szabályozás iránya arra mutat, hogy a menekültek és a bevándoroltak (a régebbi szóhasználat szerint letelepedettek) szociális, egészségügyi, gyermekvédelmi ellátása, támogatása nem önálló, elkülönült rendszerben valósul meg, hanem a helyi lakosság számára kialakított rendszeren belül. Ez a modell azonban nem tudatosult az ellátást szervezőkben és a közigazgatási szereplőkben, csupán a kutatókban. Az országban működő három befogadó állomás (Bicske, Debrecen, Békéscsaba) kivételével nincs önálló intézmény a szállás, étkezés, gyermekfelügyelet, egészségügyi szűrés, szociális foglalkoztatás biztosítására, a menekültek beilleszkedésnek elősegítésére. A helyi lakosság számára kialakított ellátórendszert működtető önkormányzatok ezt a feladatátadást biztosító szabályozást kevésbé vették komolyan, mert csupán az ország néhány településén (Baranya, Csongrád megyében) élnek nagyobb létszámban menekültek, bevándoroltak. Az önkormányzatok sokféle feladattal terheltek, így a migrációs kapcsolatos teendőiket nem látják és tervezik előre, nem alakítottak ki helyi politikákat e körben, nem készültek fel előre a vonatkozó jogszabályok végrehajtására. Inkább az események és a napi igazgatási, ellátási munkák sodrásában találkoznak néhány gonddal. A települések többségében szétszórta élő menekültek, bevándoroltak támogatása, ügyei-

nek intézése egy-egy önkormányzat életében általában ritkán fordul elő. Ugyanakkor a készülő menekültjogi törvény nem a modell markánsa tételeire, az egyes jogviszonyban a személyi hatály egyértelműségére, a finanszírozás normatívitására és áttekinthetőségére törekszik, hanem a történetileg kialakult esetlegességeket kívánja törvényi és főként rendeleti szinten megmerezíteni.

- A szociális normatívák meghatározásakor a népjóléti tárca önálló tényezőként nem vette figyelembe a menekültek, bevándoroltak megjelentését, mert nem kapott erre vonatkozó jelzést a helyi önkormányzatoktól. Így a jövőben is a lakosság kor, gazdasági aktivitás, egészségi állapot szerinti súlyozásával fogja a településenként eltérő normatívát megállapítani. A elmúlt évek tapasztalata szerint az új tényezők miatti súlyozási igényt az érintett önkormányzatok viszonylag hatékonyan jelzik. A jövőben tehát elvileg nem zárható ki, hogy a szociális normatíva meghatározásakor a településen nagyobb számban élő menekülteket, bevándoroltakat is figyelembe vegyék, alapos megfontolás és önkormányzati jelzések alapján. Hasonló mechanizmus alapján vették számításba a hajléktalanokat mint mobil, de szociálisan azonnal és helyben elsődleges támogatást igénylő lakossági csoportot.

- A gyermekvédelem szempontjából az elhagyott, bizonytalan állampolgárságú gyerekek jelentenek gondot. Őket jogállásuk tisztázásáig nem lehet nevelőszülőkhöz kihelyezni, intézetben élnék, és a külföldi hatóságok együttműködésére nincs semmiféle biztosíték. Új jelenség, hogy HIV-fertőzött gyermekeket is elhagynak.

- Nagyatádon szerezték azt a tapasztalatot, hogy a táborból kitelepülésre ösztönöztek minden gondja a helyi önkormányzatra zúdult, különösen a tábor megszűnése után. A kormányzat integrációs programja hiányában e személyeket nem készítették fel az önálló életre, nem kaptak mentális segítséget, jogi tanácsokat. S mindezzel a családsegítőknek kellene megbirkóznuk egy olyan településen, ahol nagy a munkanélküliség, a külföldiek pedig csak feketén vállalhatnak munkát, hivatalos engedélyüket a munkaügyi hatóság megtagadja. Bizonyára ezek a nehézségek sürgetik, hogy a 30 családból álló délszláv menekültek érdekvédelmi szervezetet akarnak létrehozni egymás segítésére. Tö-

a menekültek, bevándoroltak

rekvészüket szerény mértékben a helyi önkormányzat is kész támogatni.

- Jó megoldásnak tűnik, hogy menekültügyi tanácsost jelöljenek ki azokon a településeken, ahol nagyobb létszámban élnek menedékesek, menekültek és családtagjaik. Siklóson a tanácsos feladata a dekoncentrált szervekkel és a Menekültügyi és Migrációs Hivatallal a napi ügyekben az egyeztetés. Kissé előretekintve a főváros egyes kerületi polgármesteri hivatalaiban is fontolgatják a referens kijelölését.

- A menekültek megjelenése többféle hatással jár a helyi közösségre, és a helyi önkormányzat feladata a békés egymás mellett élés biztosítása. Például kényes kérdés, ha az üdülővároskában felmegy az ingatlanok vételára, a bérleti díjak jelentősen emelkednek, a vállalkozóvá váló menekültek versenyeznek a vevőkért, vagy éppen zavarják a helyiek nyugalmát. Különösen nehéz beavatkozni a menekültekkel együtt érkezett családtagok, üzlettársak és esetenként a helyi féllégális tőketulajdonosok által kialakított hálózatokba.

- A romló életkörülmények között élő helyi lakosság nem veszi jó néven, ha rászorultság nélkül támogatják a menekülteket (a közvélemény egyébként sem tud különbséget tenni a migránsok különböző csoportjai között), szemben a mai menedékesekre vonatkozó „mindenki kapjon egy keveset” elvvel. Sajátos gondot okoz, ha a helyi lakosság 5–10 százaléknál nagyobb létszámban élnek menekültek, bevándorlók a településen. Ezért lenne szükség a menekültek lakóhelyének megválasztásában 1. az önkormányzatok és a központi regionális közigazgatási szervek közötti együttműködésre; 2. a menekültek orientálására. A készülő menedékjogi törvényben e kérdésről is rendelkezni kellene.

- A migránsok gyermekeinek iskoláztatása és a beilleszkedés közötti szoros összefüggés nem jelenti azt, hogy csak egyetlen megoldást tartanak az önkormányzatok elfogadhatónak. Van példa arra, hogy horvátul vagy bosnyák tanterv szerint tanulnak saját intézményben a gyerekek, míg másutt mielőbb a magyar iskolába kívánták küldeni gyerekeiket a menekült szülők. Az előbbi mintha az elszigetelődést és a bizonyítványok elismerésének hiányát, míg az utóbbi a családon belüli gyorsabb nyelvtanulást segítené. Ugyanakkor a gyermekeknek egyéni és nem kollektívaként joguk van identitásuk, nyelvük, vallásuk megőr-

zésére, miközben a mai finanszírozási szabályok a hazai közoktatási rendszerbe való mielőbbi gyors beillesztésükre szorítja a fenntartó önkormányzatokat. Mindkét megoldás külön közoktatási támogatást igényelne, normatív alapon, továbbá fel kellene készülni a felzárkóztató, nyelvoktató, kulturális orientációt segítő programokra a többnyelvű, többféle kultúrájú menekültek megjelenésével.

- A fővárosban a kerületi polgármesteri hivatalokban csak esetlegesen találkozhatnak menekült és bevándorolt ügyfelekkel személyesen, ugyanis a fővárosi főjegyző magához vonta például a menedékesek pénzbeli támogatási ügyeit. Érzékeli azonban, hogy nagyobb felkészülést igényelne a külföldiek ügyeinek intézése (nyelvtudás), továbbá a menekültügyi felelős kijelölése. Budapesten különösen fontos lenne különböző „tudaterősítő” akciókat szervezni a lakosság és az igazgatási, intézményi munkatársak toleranciájának növelésére.

- Az önkormányzatok alapvetően abban érdekeltek, hogy a menekültek minél tovább táborokban éljenek, mentesítve a településeket az ellátás, a beilleszkedés szervezésétől. Az önkormányzati (szociális, szükség-) lakások hiánya és a foglalkoztatási gondok jelentik a beilleszkedés legnagyobb akadályát ma, s ebben a települési vezetők szinte tehetetlennek érzik magukat. A táborok számának további csökkentésével és az ellátásnak a helyi önkormányzatokra hárításával a készülő menedékjogi törvény nem kínál megoldásokat a beilleszkedésre és az utógondozásra, különösen a sérülékeny csoportok számára. A bevándorlók pedig még ennyire sem számíthatnak.

- Nem fogadható el, hogy a készülő menedékjogi törvényt még az érintett önkormányzatok sem ismerhették meg, nem kérdezték meg véleményüket. Hasonlóan tiltakoztak a társadalmi szervezetek is az érdemi párbeszéd, a hatástanulmányok hiánya miatt.

- A hatályos szabályozás ellentmondásait a készülő menedékjogi törvény nem oldja fel. A menekültekre a magyar állampolgárookra vonatkozó szabályokat kívánja a jövőben is alkalmazni, miközben egyre több, életviszonyra vonatkozó törvényben (szociális ellátás, gyermekvédelem és jólét, házasságkötés, névviseles, munkavállalás, ingatlanszerzés stb.) nyilvánvaló okokból szerepelnek eltérő szabályok

a külföldiekre. Ezért – a szabályozás jó szándékát elismerve – szükség lenne a törvényeket jogviszonyként áttekinteni és egyértelmű szabályokat kialakítani, biztosítva az érintett törvények szükséges módosítását a törvény záró/vegyes rendelkezéseiben.

- A helyi önkormányzatok és a társadalmi szervezetek egyaránt sürgették, hogy a menekültek, bevándoroltak ellátására vonatkozó finanszírozási és szakmai normatívák alapján, nyilvános pályázatokon lehessen támogatást szerezni a költségvetési cím gazdájától. A menedékjogi törvény tervezete semmiféle jogi biztosítékot nem tartalmaz az átláthatóságra vonatkozóan, függetlenül attól, hogy megszűnt a keresztfi-nanszírozást biztosító külön pénzalap.

- Az európai integrációs felkészülés nem tükröződik a tervezetben, a menekültek, a bevándoroltak beilleszkedésének és a helyi lakosság toleranciájának erősítését semmiféle szervezeti vagy tartalmi megoldás nem szolgálja. Nem bontakozik ki befogadáspolitikai az új szabályozásban, így várhatóan nagyobb lesz a településeken az egyre több országból érkező migránsokkal szembeni ellenállás már a földrajzi korlátozás feloldása hírére is.

Az előbbieken alapján a hatályos és a készülő jogszabályok egyre több feladatot hárítanak a helyi önkormányzatokra a helyi lakosság részét képező menekültek és bevándoroltak, valamint családtagjaik ellátásában, beilleszkedésük elősegítésében. A migránsok, a települések lakossága és képviselőik a főszereplők ebben az együttélésben két szempontból is. Egyrészt a nem önkormányzati intézmények száma és kapacitása nem fog növekedni, miközben a migránsok egyre több településen szóródnak szét, néhányban pedig koncentrálnak. Másrészt egyre kevesebb pótlólagos költségvetési vagy nemzeti forrás áll rendelkezésre a táborokon kívül a sajátos ellátási formák biztosítására. Az önkormányzatoknál tehát minél inkább „rutinfeladattá” kell tenni a migránsok ügyeinek intézését. További fontos szereplőkké válhatnak a társadalmi szervezetek mindazokban az ügyekben, amelyek nem részei sem a táborok, sem a helyi önkormányzatok feladat- és hatáskörének (pl. családgyógyítás, jogi tanácsadás, mentális támogatás, különösen sérülékeny csoportok egyéni segítése, idegen nyelvű tájékoztató anyagok készítése). E feladatok száma csak annyiban jelentős, amennyiben a menekültek és bevándoroltak különböznek az átlagos helyi lakosságtól nyelvükben, szokásaikban, hazatérési vágyaiban.

A Magyar Vöröskereszt menekültügyi tevékenységéről

Lapunk időről időre bemutat egy-egy, a migránsokkal foglalkozó szervezetet. Ezúttal Major Istvánt, a Magyar Vöröskereszt Menekültszolgálatának vezetőjét kértük meg, hogy ismertesse szervezetük munkáját.

A Magyar Vöröskereszt 1986–87-ben kezdte meg a humanitárius segítségnyújtást külföldi állampolgárok részére. 1988 tavaszától már szervezett formában (a Romániai Menekülteket Segítő Iroda, illetve megyei szervezetek útján) segítette a Romániából érkezett, főleg magyar nemzetiségű menekülteket. Ez nemzetközi és hazai segélyek gyűjtését, elosztását, a menekültek közvetlen ellátását jelentette. 1989 augusztusában Csillebércen nyitottunk menekülttáborn a kelet-német állampolgárok elszállásolására, majd távozásuk után a BM Menekültügyi és Migrációs Hivatala felkérésére a táborn tovább működtettük az 1989–90-ben érkezett kelet-európai (román, orosz, cseh, bolgár, albán) menekültek elhelyezésére. Mellettük – az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága eljárása alapján – mintegy 25 nem európai országból érkezett menekült kapott szállást és ellátást. 1996-ig a számuk mintegy 2300 főt tett ki.

A menekültügyi tevékenység összehangolását, illetve magát a tevékenységet 1990-től önálló egységként a Magyar Vöröskereszt Menekültszolgálat végzi. E munka 1993-ig decentralizáltan folyt (iroda az Arany János utcai központban, menekülttábor Csillebércen, segélyraktár Budapesten, az Üllői úton), 1993 novemberétől pedig a Magyar Vöröskereszt saját tulajdonú épületében, a Magyar Vöröskereszt Segítő Otthonában.

1996 novembere óta a Menekültszolgálat tevékenységének fő irányai a következők:

- kapcsolattartás a Nemzetközi Vöröskereszt menekültellátással foglalkozó szerveivel, az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága budapesti irodájával, nemzetközi migrációs szervezetével (IOM), a Federációval, a nemzeti vöröskereszt társaságokkal a menekültek továbbutaztatásának, segélyezésének, családsegítésének, keresésének és egyéb problémáinak megoldására;

- együttműködés a kormányzati szervekkel (a Menekültügyi és Migrációs Hivatallal, az Országos Rendőrfőkapitánysággal, a Határőrség Országos Parancsnokságával) és az általuk fenntartott közösségi szállásokkal a menekültek ellátásában, segélyezésében, elhelyezésében, gondozásában, társadalmi beilleszkedésük segítésében;

- a hazánkba érkező és a hozzánk forduló menekültek, menedékesek, vissza nem irányítható vagy bajba jutott külföldi személyek fogadása, tájékoztatása, mindenoldalú segítése, ügyeik intézése, ügyfélszolgálati és segélykoordinációs tevékenység szervezése, végzése;

- a Segítő Otthon működtetése, az elhelyezettek ellátásának, szociális gondozásának, segélyezésének biztosítása, segélyraktár működtetése és iránnyitása;

- a megyei vöröskeresztes szervezetek ellátási, elhelyezési tevékenységének koordinálása, pontosítása, segítése.

Az 1993. év végén létrehozott új menekültszolgálati alapon kialakultak és megszilárdultak a zavartalan működéshez szükséges feltételek. A Segítő Otthonban évente közel 600 külföldi rászoruló elhelyezését és ellátását oldottuk meg. Segélyraktárunk 1996-ig évente közel 600 budapesti családnál elhelyezett menedékes részére adott rendszeresen segélycsomagot. Ügyfélszolgálatunkat évente átlagosan 350 személy keresi fel, akik közül az elmúlt évben 165 rászorulónak több, mint 200 ezer forint segélyt fizettünk ki, 167 rászorulólt helyeztünk el néhány napra átmeneti szálláson. Keresőszolgálati, illetve család-egyesítési ügyekben, valamint a hazatérés intézésében közel 250 személy ügyében jártunk el, ebből 219 esetben eredményesen. Kiemelt gondot fordítottunk a hazai és nemzetközi kormányzati és nem kormányzati szervekkel való együttműködés formai és tartalmi szabályainak és rendszerének kialakítására.

1989-től szoros együttműködésben dolgoztunk a Belügyminisztérium Menekültügyi és Migrációs Hivatalával. 1993 óta együttműködési megállapodás szabályozza a közös tenniva-

lókat. Együttműködési megállapodás alapján veszünk részt (elsősorban a megyei szervezetek) az Országos Rendőrfőkapitánysággal és a Határőrség Országos Parancsnokságával a közösségi szállásokon elhelyezett személyek helyzetének javításában.

Több éve folyamatos az együttműködésünk az ENSZ Menekültügyi Főbiztossággal, amely szervezettel az Európán kívüliek ellátásában és elhelyezésében működünk közre. Az ICRC-vel, a Nemzetközi Migrációs Szervezettel, az Európai Menekültügyi és Emigrációs Bizottsággal tartunk szoros kapcsolatot. Ez biztosítja a nemzetközi adományok fogadási készenlétének pontosítását, a jogi szolgálat együttműködését, a törvényesség betartásának ellenőrzését, módszertani továbbképzésben való részvételünket.

A Magyar Vöröskereszt 20 megyei, illetve fővárosi (kerületi) szervezete végez külföldi állampolgárokat segítő tevékenységet, eltérő nagyságrendben. Sokrétű tevékenység folyik Békés, Csongrád, Baranya és Somogy megyében, ahol mintegy 4000 menedékes közvetlen ellátását, segélyezését, az állami befogadó állomások támogatását, a Határőrség közösségi szállásain elhelyezettek körülményeinek javítását, a különböző gondokkal hozzájuk forduló migránsok útbaigazítását, a volt Jugoszláviában maradtak keresését (elsősorban Baranya megye) végzik. Kisebbségi mértékű a családoknál letelepedett vagy önállóan élő menedékesek segítése Bács-Kiskun, Tolna, Vas, Zala, Pest, Komárom-Esztergom és Fejér megyében.

Az Európán kívüli menekültek gondozását 1990 óta végzi a Magyar Vöröskereszt Menekültszolgálat az ENSZ Menekültügyi Főbiztossággal kötött és évente megújításra kerülő megállapodás alapján. Az elmúlt években a hazai közvélemény néhány extrém esetet – és az utóbbi néhány hónapot – kivéve nem sokat ismerhetett meg e tevékenységről, a munka csak szakmai körökben volt ismert. Az Európán kívülről érkezett menekültekkel az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága budapesti irodája foglalkozik, míg a gondozás konkrét

feladataira a Magyar Vöröskeresztet kérték fel. Azok a kérelmezők, akiket az ENSZ elismert mándátumos menekültként, a Magyar Vöröskereszt budapesti Segítő Otthonába kerültek. Számuk nem jelentős, jelenleg mintegy 110 ENSZ-mándátumos menekültet gondozunk. Gondozásuk a szállással, étkezéssel, zsebpénzzel, tisztasági felszereléssel, utazási költség-térítéssel való ellátás mellett az egészségvédelmet (orvosi, kórházi, gyógyszerellátás), a gyermekek óvodai-iskolai elhelyezését, magyar nyelvi képzésüket és szakmai felkészítésüket foglalja magában. A Csillebércen működő Amerikai Iskolával való kapcsolat lehetővé tette, hogy a felsoroltak mellett hetenként három alkalommal szakképzett tanárok foglalkozzanak a gyermekekkel, akiknek angol nyelvet és számítógépes ismereteket tanítanak.

A gondozás távlati célja a menekültek integrációjának, a magyar társadalomba való beépülésének elősegítése. Azok a családok (személyek), akik az integrációra éretnek bizonyulnak magyar nyelvi felkészültségük, a helyi ismereteik szintje alapján, elhagyják az otthont, és az ENSZ anyagi támogatásával, a Menekültszolgálat gondozójának segítségével önálló életet kezdenek. A problémát az ő esetükben rendezetlen jogi helyzetük jelenti. A hatályos magyar törvények szerint ugyanis nem minősülnek európai menekült társaikkal azonos menekültnek. Ebből következően hivatalosan nem dolgozhatnak, nem utazhatnak külföldre, nem kaphatnak menekült-útlevelet, nem részesülhetnek a magyar állampolgárokkal azonos betegellátásban (nincs TB-kártyájuk) stb. Ezt a számukra kedvezőtlen helyzetet hivatott megszüntetni a menedékjogi törvény várható hatálybalépése. Nem egyértelmű azonban, hogy a magyar állami szervek mellett a Magyar Vöröskereszt – a karitatív szervezetek – milyen feladatokat fognak ellátni e személyek gondozásában.

Úgy tűnik – a törvénytervezet szövegéből –, hogy az állami befogadó állomásoknak szánják e tevékenységet. Ennek némiképp ellentmondani látszik a tervezet „Előterjesztés”-ének, illetve „Indoklás”-ának megfelelő passzusában tett megállapítások. Eszerint a társadalmi/karitatív szervezetek gondozó (szállást, ellátást biztosító) munkáját hatékonyabbnak ítélik a befogadó állomásokhoz viszonyítva. Mindenesetre az illetékesek a nyilvánosság előtt – ha a téma szóba kerül – inkább megkerülik az egyértelmű állásfoglalást, vagy elhallgatják a jelenlegi helyzetet. Ezt ta-

pasztaltam legutóbb a Parlamentben tartott idegenrendészeti nyílt napon is, ahol a Vöröskeresztet meg sem említették, amikor az Európán kívüli menekültekkel való foglalkozásról beszéltek. Még az Oltalomkeresőkben (1997/3. „Látogatás Bicskén” címmel) sem említették meg, hogy jelenleg mi történik azokkal az Európán kívüliekkel, akik menekültstátust kapnak az ENSZ-től. Szemérmesen elhallgatták, hogy az érintettek Bicskéről a Vöröskereszt gondozásába kerülnek. De az 1997. május 30-án, a Menedék Egyesületben tartott megbeszélésen is az hangzott el a hivatal képviselőjétől, hogy az önkormányzatok a segítséget az Európán kívüli menekültekkel való foglalkozáshoz az állami befogadó állomásokról kaphatják meg. Mintha a karitatív szervezetek nem is léteznének. Az ENSZ jelen levő munkatársának kellett pontosítania, mi is a valóságos helyzet. Természetesen nem a jövőbeni gondozás mikéntje a fő kérdés. Inkább arra kíváncsi felhívni a figyelmet, hogy a törvény kisére elhamarkodott tárgyalása miatt mellőzték az illetékesek a gyakorlati ten-nivalók gondosabb előkészítését.

A Magyar Vöröskereszt a jövőben is partner lesz a menekültek támogatásában. Ezt erősíti a szervezet több, mint százéves története, valamint a menekültek segítségével kapcsolatos feladatokat szabályozó 1993. évi XL. törvény a Vöröskeresztről. A Magyar Vöröskereszt a tapasztalataival és az országot átfogó hálózatával készen áll az újabb kihívásokra, a reá háruló feladatok megoldására.

(Cím: Magyar Vöröskereszt, Segítő Otthon, 1116 Budapest, Fonyód u. 2/4. Tel.: 208-0202, fax: 208-0201.)

Gyereknapon az idegenrendészetről

Az Országgyűlés Önkormányzati és Rendészeti Bizottsága nyílt napot rendezett 1997. május 23-án az idegenrendészetről.

A parlamenti kongresszusi teremből azonban családokra távoztak a résztvevők. A szép számban összegyűlt belügyi vezetők, rendőrségi, határőrségi, menekültügyi illetékesek jó kétórás beszédet követően az önkormányzatok és a társadalmi szervezetek képviselői nem tehettek fel kérdéseket, nem volt vita, hozzászólás. Nem az érdektelenség miatt, hanem mert az elnöklő személy a gyermeknap látogatókra hivatkozva azonnal berekesztette a nyílt napot.

Pedig milyen szívesen megkérdezték volna a Vöröskereszt, a MEJOK, a Martin Luther King Egyesület vagy a Magyar Helsinki Bizottság képviselői a belügyi államtitkártól: mit ért azon, hogy „Magyarországon a bevándorlást érintő jogszabályok feleljenek meg az Európai Unióhoz való csatlakozás követelményének”, vagy azt, hogy mire elég a beutazáshoz megkövetelt minimálisan ezer magyar forint egy külföldi számára, avagy miként teljesíthető „a nemzeti érdekek és az integrációs követelmények átvetése egyenszerre, amely a magyar migrációs politika célja”?

Kár, hogy felemásra sikeredett a rendezvény, éppen a menedékjogi törvény előkészítésekor, elszalasztva a társadalmi vita és a párbeszéd újabb lehetőségét.

Állampolgárság Ukrajna volt lakóinak

Ukrajna állampolgáraivá válhatnak azok az egykori szovjet állampolgárok, akik 1991. november 13-át megelőzően az egykori Ukrán SZSZK területéről érkeztek állandó tartózkodásra Magyarországra, és még nem váltak más ország állampolgárává. Egyebek között ezt teszi lehetővé az ukrán állampolgárságról szóló törvénynek az 1997. május 20-án hatályba lépett módosítása.

Az érintetteknek 1999. december 31-ig kell az állampolgárságuk elismerésére irányuló kérelmüket beterjeszteniük, Budapesten például az ukrán nagy-

követség konzuli osztályán. A kérelmet egy hónapon belül elbírálják. A határidő elmulasztása az ukrán állampolgárság megszerzése lehetőségének megszűnésével jár.

A jelenleg állampolgárság nélkül Magyarországon élő volt szovjet állampolgárok akkor lehetnek Ukrajna állampolgárai, ha elfogadják és tiszteletben tartják az ukrán alkotmányt és törvényeket, továbbá bizonyítani tudják, hogy maguk, illetve legalább egyik szülőjük vagy nagyszülőjük Ukrajna területén született.

Hogyan érzi magát magyar állampolgárként?

A kérdéztett 47 éves hölgy (fiatalabbnak tűnik) hal-kan nevet. Köszöni, jól van. A többéves várakozás és ügyintézés után most úgy érzi, megszilárdult lába alatt a talaj.

– Nem bánta meg, hogy itt telepedett le?

– Rosszul esett, hogy első itteni munkahelyemen, egy áruházban, azzal fogadtak, hogy eddig negyvenkét erdélyi dolgozott náluk és a negyvenkettőből harmincnyolc lopott. De azért persze jobb itt.

– Mióta él Magyarországon?

– 1992-ben jöttem el a szülővárosomból, Kolozsvárról.

– Ott mivel foglalkozott?

– Gépíró voltam egy irodában. Gépelni sajnos csak románul tudok, ezért Magyarországon másféle munka után kellett néznie.

– A baráti köréhez tartoztak románok is?

– Még román udvarlóm is akadt. Mégis, a szűkebb baráti köröm magyarokból állt.

– Mikor és miért határozta el, hogy Magyarországra jön?

– 1990-től terveztem, hogy eljövök. Hiába történt rendszerváltás, a helyzet nem javult Romániában. Úgy gondoltam, a kisfiamra is szebb jövő vár Magyarországon. A gyerek apja, akiktől még kint elváltam, szintén itt él, már korábban átjött.

– Jár vissza Kolozsvárra?

– Évente egyszer-kétszer. Kimegyek a szüleim sírjához. Barátaim is maradtak Kolozsváron, meg néhány távoli rokonom is.

– Miért akart magyar állampolgárságot szerezni?

– Ha már itt élek, ez ad igazi biztonságot. Nem va-

gyok „idegen”. Azért megtartottam a román útlevelemet is. 2000-ig érvényes, utána nem hosszabbítom meg.

– A bevándorlási engedélyt mennyi idő alatt kapta meg?

– Talán három hónapba telt.

– Honnan tudta, hogy hol, milyen szervnél kell előterjesztenie a bevándorlási, illetve a honosítási kérelmet?

– Még kint, a bukaresti magyar nagykövetséghez fordultam. Miután átjöttem, a rendőrségtől, illetve a polgármesteri hivataltól kértem tájékoztatást.

– Nyújtott-e valaki segítséget az ügyintézésben?

– A szükséges papírokról még Romániában hivatalos fordítást készítettem, ezek nagy részét itt elfogadták. Nem kellett ügyvédhez fordulnom.

– Volt-e magyar állampolgár a családjában?

– Édesapám Győrben született, onnan került Erdélybe. Igaz, román állampolgár volt, amikor meghalt. A kisfiam az édesapja révén előbb lett magyar állampolgár, mint én.

– A honosítási kérelmet mikor nyújtotta be?

– 1993-ban. Négy év után lettem magyar állampolgár.

– Nehéz volt-e az állampolgársági vizsga?

– Megúsztam. Nekem még nem kellett vizsgáznom. Van ismerősöm, aki erősen panaszkodik...

– Mikor kapta meg a személyi igazolványát mint bevándorolt, és mikor mint állampolgár?

– A megérkezésem után egy héttel már kezemből volt az első igazolványom. Az állampolgári eskü után három nappal ideiglenes személyi igazolványt kaptam. Azt mondták, a végleges körülbelül két hónap múlva kapom kézhez.

– Milyen bátrányát érezte az állampolgárság hiányának?

– Rokonaim élnek Nyugaton. Egy román állampolgártól mindenhol vízumot kérnek. Nyugaton jobban szeretik a magyar útlevelet.

– Lakást, munkát hogyan sikerült szereznie?

– Csak magamra számíthattam. A Romániából áthozott ingóságaimat fájó szívvel mind eladtam. Ebből vettem egy kicsike lakást. Munkát egy hirdetés alapján találtam.

– Milyen volt az állampolgársági eskü?

– A VII. kerületi Polgármesteri Hivatalban tettem le az esküt. Szép volt. Kicsit könnyeztem is...

Vízumkérelem az USA-ba

Megváltoznak a vízumkérelmezés feltételei az Amerikai Egyesült Államok budapesti nagykövetségén. Az 1997. június 23-tól érvényes szabályok szerint a kérelemhez szükség van a tervezett amerikai utazás befejeztével is még legalább hat hónapig érvényes útlevélre, egy darab kitöltött vízumkérő lapra, egy darab új keletű, 4 x 4 centiméteres fényképre, személyenként és vízumonként 20 amerikai dollárra vagy annak megfelelő forintnyi kezelési költségre, valamint annak bizonyítására, hogy család, társadalmi, gazdasági kötődés fűzi a vízumkérelmezőt Magyarországhoz (például munkahely, iskola, üzleti érdekeltség, tulajdon igazolása).

Meghívólevélre viszont a változás életbelépése után nem lesz szükség.

A határőrség 2000-ben

A határőrséghez 1997 augusztusában vonulnak be utoljára sorkatonák. Ezzel befejeződik a határőrség átszervezésének végső szakasza. 2000 januárjától kizárólag hivatásos határőrök tevékenykednek majd az államhatáron. Ma a határőrségnél 7800 sorkatona szolgál a zöldhatáron, míg 9914 hivatásos határőr dolgozik, számukat a közeli jövőben 1200 fővel kívánja növelni a Belügyminisztérium. A korszerűsítési tervekben még nem szerepel, hogy mit fog jelenteni a schengeni egyezmény követelményeinek teljesítése, amely nálunknál jobban fel-

szertelt szomszédunk számára is komoly kiadással járt.

Ausztria teljes jogú Schengen-tagsága érdekében végzett beruházásai részeként a keleti határszakasz korszerűsítése 2,7 milliárd – más források szerint 1,5 milliárd schillinget tett ki. Júliustól az 1260 kilométeres határszakaszon a csendőrség és a hadsereg 5551 főnyi csapata biztosítja, hogy Ausztriába csakis olyanok léphessenek be, akiket az Európai Unió maga is beengedne. Június végére Schwechat is elkészül, 370 millió schillingért új ellenőrzési pontokat, beszállókapukat építettek ki.

Személyivel jöhetnek az osztrákok

A két ország közötti egyezmény értelmében 1997. júniusától az osztrák állampolgárok személyi igazolványukkal is átléphetik az államhatárt. Útlevéllel pedig akkor is, ha annak érvényességi ideje öt éven belül lejárt. Csak járművezetői engedéllyel viszont nem lehet átlépni a két ország közötti határállomásokat.

Modern Ázsia-központ alakul

Előreláthatóan szeptembertől Budapesten jön létre az első Ázsia-kutató intézet Kelet-Közép-Európában. A regionális modern Ázsia-központ megalakulását a Művelődési és Köznevelési Minisztérium 20 millió forinttal támogatja, s a Műszaki Egyetem épületében, ám önálló egységként fog működni.

Az ázsiai kapcsolatoknak hazánkban is egyre nagyobb jelentőséget tulajdonítanak: Demszky Gábor főpolgármester májusban első ízben találkozott a magyarországi kínai kolónia legnagyobb szervezete, a Magyarországi Kínaiak Egyesülete (MKE) vezetőivel. A találkozó alkalmával a főpolgármester bejelentette, hogy szociológiai felmérést készített a főváros a Budapesten élő kínai polgárokról. A várhatóan októberre elkészülő kutatás tapasztalatai alapján a fővárosi önkormányzat megfontolja, milyen várospolitikai döntésekkel tudja segíteni a kínai közösség beilleszkedését. Minthogy a felmérés nem végezhető el a kínaiak együttműködése nélkül, az

MKE vezetői a kolónia képviselőjében segítségükre bízották a fővárost.

A modern Ázsia-központ szintén támaszkodik a hazánkban élő kínaiak támogatására, közülük többen ösztöndíjat ajánlottak fel különböző témakörök kutatására. A posztgraduális képzést nyújtó központ mindezekelőtt olyan szakértői gárdát szeretne kinevelni, amely mind külpolitikai, mind belpolitikai téren felkészülten tud a térséggel foglalkozni, ismerik a modern ázsiai kulturális és gazdasági folyamatokat – nyilatkozott Nyíri Pál, az MTA Politikai Tudományok Intézetének munkatársa. Emellett a központ kutatási hátteret nyújt a térség kormányai számára Ázsia-politikájuk kialakításához. Az Európai Unió égisze alatt működő Modern Ázsia-kutató Bizottsággal együttműködésben létrejövő kezdeményezést több távol-keleti ország képviselője és nagykövetsége is támogatja.

(További felvilágosítás: Nyíri Pál, tel.: 00-322-456-3327, fax: 00-322-456-2889.)

Turisztikai rendőrség Budapesten és Pest megyében

Az Országos Idegenforgalmi Bizottság (OIB) és a Budapesti Rendőr-főkapitányság (BRFK) a napokban együttműködési megállapodást kötött, amelynek eredményeként a BRFK Budapesten 1997. június 1-jétől az idegenforgalmi szezon végéig ötven tagú turisztikai rendőrséget működtet. A turisztikai rendőrök a főváros leglátogatottabb helyein teljesítenek szolgálatot, idegen nyelvet beszélők segítségével. Ezenkívül a BRFK központi panaszirodáján is 24 órás turisztikai-közbiztonsági ügyelet működik majd, amely elsősorban a turisták tájékoztatásával, panaszaiikkal foglalkozik. A turisztikai rendőrséget motorkerékpár-

ros egységekkel is megerősítik. Az együttműködési megállapodás alapján az OIB a turisztikai célelőirányzatból tízmillió forint támogatást nyújt.

Fokozott rendőri védelmet nyújtanak a Pest megyébe látogató idegenek számára is. A megyei RFK megerősíti a nagykáta, váci, szentendrei és visegrádi kapitányságait és őrszeit. Szeptember végéig éjjel-nappal – németül és angolul beszélő – rendőrök és diákok segítik a munkájukat. A Dunakanyar idegenforgalmi látványosságainál állandó rendőri jelenlétre lehet számítani. Amennyiben az új bűnmegelőzési elképzelések bevalójukhoz fűzőtt

Települések – migránsok – informális gazdaság

A Menedék Egyesület a PHARE program támogatásával újabb konferenciát szervez elsősorban a helyi önkormányzatok képviselői, munkatársai számára, hogy közös eszmecsere keretében megismertesse velük a közelmúltban végzett kutatások eredményét. Az 1997. június 27-én 10-14 óra között tartandó rendezvényen Czákó Ágnes, Sik Endre, Dövényi Zoltán összegzi,

mely településeken és miként működnek a különböző („KGST”-), kínai és más) piacok, a migránsoknak mekkora lehet a szerepe az informális gazdaságban, s mindez milyen gondokat jelenthet a helyi önkormányzatoknak.

(A rendezvény helye: Budapest, VI., Benczúr u. 33. Jelentkezni lehet Péter Györgynél, fax: 342-9571.)

Kevesebb a külföldi bűnelkövető

Az előző évihez képest 1996-ban húsz százalékkal csökkent a külföldi bűnelkövetők száma, így 4733 idegen ellen indult büntető-eljárás. A román állampolgárságú elkövetők aránya 33 százalék, a jugoszlávoké 17, az ukránoké 5, az oroszoké 6 százalék. A jogsértések közül minden harmadik eset garázdaság, minden ötödik pedig vagyon elleni bűncse-

lekmény volt. Gyakori az okirat-hamisítás is. Az igazán súlyos bűnügyekben kivételnek tekinthető a külföldiek részvétele, a tavalyi mintegy 260 emberölésből mindössze ötöt követtek el külföldiek, miközben az áldozatok között hét idegen volt.

Az elmúlt évben 85 százalékkal több német állampolgár került összeütközésbe a magyar törvényekkel. Ugyanakkor a sértettek zöme német és osztrák polgár. A 4700 külföldi elkövető 8000 bűncselekménye közül mindössze kétszázat követtek el hárman vagy többen – azaz nincs külföldi maffia-bűnözés, vagy nem bizonyítható.

Könyvek, kiadványok

❖ A Belügyminisztérium Önkormányzati Főosztálya, valamint a Kódexpress Kiadó és Nyomda Kft. gondozásában megjelent a Hatásköri Jegyzék – A helyi önkormányzatok és szerveik feladat- és hatásköri jegyzéke első száma. Hasznos hitelesítő összefoglalást 1974 óta nem adtak ki. A Hatásköri Jegyzék a hatályos jogszabályok alapján, a feladat- és hatásköröket ellátó szervek szervezeti rendjéhez igazodóan foglalja az egyes feladat- és hatásköröket, taxatív felsorolása és a szerkesztése révén hiteles forrásnak tekinthető. E hiánypótló kiadványt egyaránt használni foghatják a jogalkalmazók, a jogszabály-előkészítők, vala-

mint azok, akik kezdők a közigazgatás területén. Éves előfizetési díja áfával együtt 9860 forint. A Hatásköri Jegyzék megrendelhető a kiadóban vagy faxon a 342-0949/116 és a 352-1671/116 számokon.

❖ Kilencedik alkalommal jelentette meg Magyarország politikai évkönyvét a Demokrácia Kutatások Magyar Központja Alapítvány. A kötetet Kurtán Sándor, Sándor Péter és Vass László szerkesztette. Az évkönyvből azóta kimaradt a nemzetközi migráció és a menekültek ügye – újabb bizonyították a politikai elit érdektelenségére e téma iránt – miközben folyik az EU-csatlakozásra való felkészülés...

A nemzetközi vándorlás és a munkaerőpiac kapcsolata

Magyarországnak az Európai Unióhoz való csatlakozását kétségkívül terheli, hogy a fejlett országok egy része tart a keletről érkező magyar munkaerőtől is. A Nemzetközi Munkaügyi Szervezet (ILO) három évvel ezelőtti felmérése már cáfolta a nyugatiak félelmét, hiszen akkor legfeljebb 57–101 ezer volt azon magyarok száma, akik tervezték, hogy rövidebb-hosszabb időre külföldön próbálnak szerencsét. A várhatóan szeptemberben megismétlődő hazai vizsgálat igazolni fogja: nem kell félni a magyar munkavállalók áradatától.

Hárs Ágnesnek, a Külgazdaság rovatvezetőjének kandidátusi értekezése szerint a harminc év körüli férfi szakmunkások és az eladósorban levő lányok mennének – főleg Németországba és Ausztriába – dolgozni. A migráció és a munkaerőpiac kapcsolata szempontjából érdekesebb megállapításait részben a Népszavában megjelent interjú, részben értekezésének tézisei alapján idézzük fel.

Az Európai Unió két legnagyobb országa, Németország és Franciaország a második világ-háború vége óta jelentős befogadó ország volt.

Németországban, 1973-ban 2,6 millió volt az idegen munkavállalók száma, ami 1976-ra 1,9 millióra apadt. Ezen belül jelentősen megnőtt a nem közösségi tagországokból érkezett – török és jugoszláv – vendégmunkások száma. A görög, spanyol és portugál munkavállalók száma viszont csökkent. A korábbi listavezető olaszok is otthon találtak munkát, s 1987-ben már csak 177 100 itáliai kereste a kenyerét Németországban. Az ötvenes években Franciaország még főképpen olasz munkaerőre épített. Helyükre kezdetben spanyolok, később portugálok léptek. 1974-ben csaknem 417 ezer portugál dolgozott francia földön, emellett 151 ezer marokkóinak, 77 ezer tunéziainak, 61 ezer töröknek és 49 ezer jugoszláv vendégmunkásnak adtak munkavállalási engedélyt.

Az unió országaiban a nem közösségi állampolgárságú al-

kalmazottak 1992-ben csaknem 3,2 millió állást töltöttek be. A statisztikák lassú feldolgozása miatt a migráció változásáról jelenleg nincs frissebb adat. A fejlett európai országokba irányuló munkaerő-áramlást korunkban is a korábbi tendenciák jellemzik. Eszerint a vendégmunkások által betöltött munkahelyek 15,1 százalékán török, 8,1 százalékán volt jugoszláv, 3,7 százalékán algériai, 6 százalékán marokkói, 1,7 százalékán tunéziai és 65,4 százalékán egyéb állampolgárokat foglalkoztatnak. Ez utóbbiak között vannak a lengyelek, a szlovákok, a csehek, az oroszok, a románok és a magyarok is. A legtöbb külföldi férfi dolgozót az iparban alkalmazzák (58,6 százalék), a nők 71,5 százalékát pedig a szolgáltatási szektorban.

Az Európai Unió tagországaiban kínált magasabb jövedelmek kecsesítő lehetőséget kínálnak a magyar munkavállalóknak. A külföldön meghirdetett állások azonban nem minden magyarnak jelentenek egyben készletet is. A munkaerő szabadabb áramlása nem indított el kiszámíthatatlan folyamatokat Magyarországon. Az 1994-ben tartott Magyar Háztartás Pannel vizsgálat igazolta, hogy a megkérdezettek alig hét százaléka dolgozna valamely európai uniós országban, s csak 8 százalék volt azok aránya, akik élnének vagy dolgoznának külföldön. Rövidebb időre többen mennének dolgozni – főleg Németországba és Ausztriába –,

mint hosszabb időre. Két év múltán, amikor a kutatók ismét rákérdeztek a munkát esetenként vállalókra, már csak 1,7 százalékuk gondolkodott a migráció valamilyen formájáról.

A válaszokból a kutatók azt a következtetést vonták le, hogy 376–420 ezer lehet azok száma, akik rövidebb-hosszabb ideig dolgoznának külföldön. Az ötletszerű válaszokból azonban csak 57–101 ezerre becsülhető a komolyan tervezőké. Minden harmadik válaszoló Németországot jelölte meg, de sokan mennének dolgozni a tengeren túlra is. A szeptemberben megismétlődő migrációs vizsgálatuk várhatóan megerősíti az előző eredményeket, a migrálásra hajlók között a legnagyobb arányban ismét a harminc év körüli, egyedülálló szakmunkások szerepelnek majd. Sok leány is igennel fog válaszolni, akik főleg férjhez menési szándékokat dédelgetnek magukban. Ezúttal sem várható, hogy a külföldön elérhető magasabb jövedelmek reményével útrakelők mellett sokan lennének azok, aki az itthoni munkanélküliségtől tartva, a karrierlehetőségek hiánya miatt választanák a kinti állásokat.

Magyarország – s vele együtt a visegrádi országok – EU-csatlakozásának sokat emlegetett egyik akadálya, hogy a kelet felől érkező szabad munkaerő-mozgástól tartanak a fejlett országok. Az uniós csatlakozás egyéb fontos vitapontjainak felvetése helyett remek kifogásnak, érvnek tekinthető az olcsó magyar munkaerő nyugati megjelenése, csak hogy ezt semmi sem igazolja. Magyarország gazdaságának megerősödése ugyanis csökkenti a külföldre vágyó munkavállalói szándékokat, sőt mi leszünk egyre vonzóbbak a külföldről érkezők számára. A legutóbbi felmérés szerint 140 ezer vendégmunkás és családtagja tartózkodik hazánkban. Romániából 65 700-an, Ukrajnából 16 ezren, a volt Jugoszláviából 17 ezren, a Tá-

vol-Keletről és Afrikából 14 ezren és az európai uniós országokból 7900-an Magyarországot választották ideiglenes lak- és munkahelyüknek.

Magyarország – mint migrációs célpont és befogadóvá vált ország – szerepét a nem regisztrált migráció alig megbecsülhető, bár empirikus tapasztalatokból ismert léte határozza meg. A migráció egyik sajátos formája az ingázó migráció, azaz a határon munkavállalás céljából való rendszeres, ismétlődő átlépés, függetlenül a tartózkodás időtartamától. Ennek nagyságát inkább becsülni lehet a határforgalmi statisztika (a be- és kilépők száma, iránya) alapján. Az efféle migráció Románia felől irányul Magyarországra, és gyakorisága viszonylag állandó. A nem regisztrált immigrációnak – a legális vándorlástól eltérően – valódi munkaerő-piaci szerepe van, a migrálók indítéka, célja is elsődlegesen a munkavállalás. A külföldiek munkavállalása a belső munkaerőpiacon a hazai munkakínálat és a nem legális, ingázó külföldi munkakínálat között teremt valós versenyt, a nem legális, fekete foglalkoztatás területén. Kiemelkedő e piacon a legális munkaerőpiacról kiszoruló munkanélküliek helyzete, akik számottevő konkurens kínálattal találkoznak – a feketén, illegálisan belépni kívánó külföldiekkel.

A migránsokkal és potenciális migránsokkal készített interjúk mindkét oldalról alátámasztják, hogy az informális hálókön keresztül tovább élnek a migrációra ható erők. Az áttelepülteként és menekülteként Romániából Magyarországra érkezett – jórészt magyar nemzetiségű – migránsok és a nem regisztrált migráció között ilyen informális háló tartja fenn a nem csituló migrációt. A munkaerőpiac kormányzati védelme a legális foglalkoztatást korlátozza a migráns foglalkoztatás helyett. Ezzel pedig növeli – egyben ellenőrizhetetlenné teszi a fekete munkáltatást azáltal, hogy a legálissá tehető tevékenységeket is a nem regisztrált migráció felé tereli.

Kérjük a migránsokat, menekülteket tömörítő, továbbá érdekeiket képviselő társadalmi szervezeteket, helyi önkormányzatokat, hogy működésükről, rendezvényeikről, valamint kiadványaikról tájékoztassák szerkesztőségünket. Célunk az, hogy a szerény hírlevél lehetőségein belül elősegítsük a migrációra vonatkozó információk cserejét.

Információikat, anyagaikat az alábbi címre várjuk: MENEDÉK EGYESÜLET, 1068 Budapest, Benczúr u. 33. Tel./fax: 342-9571. Heimlich István (hétfő, szerda, péntek 9.00-13.00).

Felölös szerkesztő: dr. Tóth Judit

Felölös kiadó:

Menedék – Migránsokat Segítő Egyesület
A hírlevelet gondozta a Sik Kiadó Kft.
Tipográfia, tördelés: Beck Bojánka
Nyomás: MSZH Nyomda

OLTALOMKERESŐK

A Menedék Egyesület hírlevele a nemzetközi migrációról

III. évfolyam 6. szám

1997. július–augusztus

JOGSZABÁLYFIGYELŐ

Új alkotmányos rendelkezés a menedékjogról

A nyári zárás előtt rohanva fogadta el az Országgyűlés július 1-jén az alkotmány módosítását (1997. évi LIX. törvény). A népszavazás, a kormány és a miniszterek megbízatásának megszűnése, valamint az igazságszolgáltatási rendszer átalakítása szerepel a mindössze 14 szakaszból álló törvényben – felmondva a pártok közötti megállapodást az alkotmány folytonos toldozgatásának beszüntetéséről. A kodifikáció zuhanó szintjére jellemző, hogy még az alkotmányos szabályok csiszoltabb és jogilag elfogadható megfogalmazására sem jutott idő. Így fordult elő, hogy a törvény önmagában is szerencsétlen 13. §-a úgy módosította a menedékjogi szabályt, miszerint: „A Magyar Köztársaság törvényben meghatározott feltételek szerint – ha sem származási országuk, sem más ország a védelmet nem biztosítja – menedékjogot nyújt azoknak a nem magyar állampolgároknak, akiket hazájukban, illetve szokásos tartózkodási helyük szerinti országban faj, nemzeti hovatartozásuk, vallási, illetőleg politikai meggyőződésük miatt üldöznek vagy üldöztetéstől való félelmük megalapozott.” (65. §) A menedékjogi törvény elfogadásához a jövőben is minősített többségre lesz szükség. A módosítás megfogalmazásából levonhatunk néhány következtetést.

- A menedékesek, ideiglenes védelmet élvezők nem tartoznak a menedékjog körébe, mert róluk nem tesz említést az alkotmány.

- A menekültek számára legfontosabb biztosíték – a visszafordítás, kiutasítás, kiadatás elleni védelem – sem jelenik meg alkotmányos szinten. Másként fogalmazva: csupán az 1951. évi genfi egyezmény a szabályozás alapja,

hiszen csak az abban szereplő menekültek élvezhetnek menedékjogot. Eből következően az egyéb védelemben részesülő személyekre nem terjedhet ki a menedékjogról szóló törvény (más törvény persze igen).

- Az üldözéstől való megalapozott félelem mellett a tényleges üldözés is bekerült a szövegbe, ki tudja, miért.

- A biztonságos származási vagy biztonságos tranzitországból érkező menekültet nem részesítjük menedékjogban. Ez a kizáró feltétel előrevetít számtalan jogvitát, amelyre más országokban már annyi példa van.

A készül menedékjogi törvény pedig bizonyosan nagy vitákat fog kavarni a jogalkalmazók és a társadalmi szervezetek körében. A parlamentben nem – ott békésen megszavazták e szigorítást. Vajon azok a képviselők is, akiket az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága nyugat-európai tanulmányútra vitt, hogy elősegítse a szabályozás összefüggéseinek jobb megismerését?

A TARTALOMBÓL:

- ☐ Alkotmányos-e az idegenrendészeti ellenőrzés?
- ☐ Két év az élet... a Debreceni Menekülteket Befogadó Állomáson
- ☐ A menekültek mentálhigiénéje és traumakezelése
- ☐ A külföldiek eltávolítása az ország területéről

Kiadatási egyezmény az Egyesült Államokkal

Az egyre bővülő nemzetközi érintkezés tette szükségessé, hogy felváltsák a még 1856-ban keltezett kiadatási egyezményt egy korszerűbbre (1997. évi LXI. törvény). A szerződés értelmében megtagadható a kiadatás olyan cselekmény miatt, amely a megkeresett államban, azaz Magyarországon halálal nem büntethető. Kivételt képez, ha a kiadatást kérő állam biztosítékot nyújt arra, hogy a halálbüntetést nem szabja ki, vagy azt nem hajtják végre. Ugyanakkor nem számít kiadatási bűncselekménynek a katonai és a politikai bűncselekmény – ide nem értve például az élet elleni cselekményeket.

Külföldiek ingatlanszerzése „árukapcsolás” nélkül

A külföldiek ingatlanszerzéséről szóló rendelet módosítása értelmében a közigazgatási hivatal vezetője a jövőben maga mérlegeli, hogy megtagadja-e az engedély kiadását, ha az ingatlan fekvése szerinti településen a polgármester nyilatkozata szerint az ingatlan megszerzése sértene az önkormányzat érdekeit. Másként fogalmazva: a hivatal nincs kötve a helyi polgármester nyilatkozatához. A jövőben a kérelmet köz-

vetlenül a közigazgatási hivatalban kell benyújtani, s a helyi polgármestert a hivatal keresi meg a nyilatkozat beszerzése végett [118/1997. (VII. 11.) kormányrendelet]. A változtatás célja, hogy a kedvező polgármesteri nyilatkozatot ne lehessen a helyi önkormányzati alapítvány, egyesület néhány százezer forintot „önkéntes” támogatásához kapcsolni, mert sok helyen ez volt a „szociológiai” előfeltétel a külföldiek számára.

A Menedék Egyesület ügyvédi hálózatának jogeseteiből

◆ A. V. A. menekültként való elismerését kérelmezte a menekültügyi hatóságtól. Kérelmét azzal indokolta, hogy származási országát a hatóságok jogszerűtlen eljárása, hivatalos és magánszemélyek bántalmazása miatt hagyta el, hiszen közvetlen életveszélyben érezte magát. Ugyanakkor az eljárás során nem tudta igazolni, hogy üldözéstől való félelme az 1951. évi genfi egyezményben meghatározott okokkal függenek össze. Személyiségi jogainak megsértése nem minősült üldözetésnek. Beutazását követően nem kérte menekültként való elismerését, sőt kétszer hazautazott, azaz igénybe vette származási országának védelmét.

Mindezek alapján a hatóság a kérelmező menekültként való elismerését a 101/1989. IX. 28. MT rendelet 15. § b) pontja, valamint a 18. § (1) bekezdése, továbbá az államigazgatási eljárásról szóló törvény 26. § (4) bekezdése alapján megtagadta. A határozat ellen a kérelmező fellebbezéssel élt, mert legutolsó hazautazását követően a hatóságok – nyilvánva-

lóan politikai nézetei miatt – körözést rendeltek el ellene.

Az újabb bizonyítékok csatolását követően kerül sor a fellebbezési kérelem elbírálására.

Dr. id. Juhász Imre

◆ Cs. M. román állampolgár ideiglenes tartózkodási engedély meghosszabbítása iránti kérelmet juttatott el a rendőr-főkapitányság igazgatásrendészeti osztályához. A kérelmét elutasították. Lakhatásának igazolására bérleti szerződést csatolt, amely szerint bérleti díjként havi 3000 forintot fizet a bérbeadónak. Mellékelte továbbá munkaszerződését is, amely alapján havi átlagjövedelme 7250 forint. Az elutasító határozat indoklása szerint az ügyfél megélhetése – a bérleti díj kifizetése után maradó – 4250 forintból nem biztosított. Az elutasító határozat az ország elhagyására vonatkozó kötelezettséget is tartalmazta.

A határozat ellen fellebbezéssel éltünk. A hatóság nem vette figyelembe a Magyarországon dolgozó férj jövedelmét és azt sem, hogy a bérle-

ti díj költségei megoszlanak a házaspár között.

Az ügyfél két gyermeke is Magyarországon tartózkodik, az egyik súlyos asztmában szenved. A jelzett időszakban ezért sem hagyhatták el az országot. Az orvosi igazolást csatoltuk. Az ügy elbírálása folyamatban van.

Dr. Kecskeméti Éva

Mentesség

Az Izraellel kötött műszaki együttműködési egyezmény értelmében [120/1997. (VII. 17.) kormányrendelet] a programban részt vevő szerződéses vagy munkavállalói viszonyban álló valamennyi izraeli állampolgárságú személy és családtagja mentesül a magyarországi vízumdíjak és a tartózkodási engedély díjának megfizetése alól, továbbá attól, hogy személyesen kelljen benyújtaniuk a tartózkodási engedély iránti kérelmüket.

Alkotmányos-e az idegenrendészeti ellenőrzés?

„A rendőrség a törvényben meghatározott idegenrendészeti szabályok megtartását ellenőrizheti, e célból a rendőr jogosult magánlakásba is belépni” – olvasható az idegenrendészeti törvényben, ami azt jelenti, hogy bármikor bárkinek a lakásába bemehet a rendőr „idegenrendészeti ellenőrzést” tartani. Noszkay Gábor és Mohay György jogászok az alkotmánybírókhoz fordultak, mivel szerintük ez a szabályozás ellentétes az alkotmány 58. § (1) bekezdésével, amely szerint: „A Magyar Köztársaságban mindenkit megillet a jó hírnévhez, a magánlakás sértetlenségéhez, a magántitok és a személyes adatok védelméhez való jog.” A beadvánnyal kapcsolatosan hivatalból nyilatkozott az Igazságügyi Minisztérium és a legfőbb ügyész, alaptalannak minősítve az alkotmányos kifogást. Szerintük az idegenrendészeti szabályok betartásának rendőrségi ellenőrzése az esetek egy részénél lehetetlenné válna a sérelmezett paragrafusok megemléstése esetén, a szabályok nem megfelelő ellenőrizhetősége káros hatással lenne a közbiztonságra, s ezáltal egy másik alapvető jog, az állampolgárok személyi biztonságához va-

ló jog sérülne. Noszkay Gábor véleménye viszont az: akinek rendben vannak a papírjai, azok esetében nem kell attól tartani, hogy veszélyesek lennének a közbiztonságra. Úgy véli, legalább az Alkotmánybíróság döntéséig különbséget kellene tenni a hazánkban tanuló vagy dolgozó külföldiek és a „maffiózók” között.

Az idegenrendészeti hatóságok hozzá nem értését színter az is jelzi, hogy számos, minden követelménynek megfelelő kérelmezőnek nem, de például Magda Marinkónak minden további nélkül megadták a huzamosabb időre szóló tartózkodási engedélyt. Szikinger István alkotmányjogász ugyancsak súlyosan alkotmányértőnek tartja az idegenrendészeti törvény idegenrendészeti ellenőrzést lehetővé tevő passzusát. Úgy látja: alkotmányos alapjogokat alacsonyabb rendű jogszabály nem korlátozhat. Abszurdumnak tartja, hogy a rendőrök akár éjjel kettőkor is becsöngethetnek egy lakásba, hátha tartózkodik ott egy külföldi, akinek ellenőrizni kellene itt tartózkodásának körülményeit.

Az Alkotmánybíróság főtítokára augusztus 1-jei nyilatkozata szerint rövidesen döntés várható az ügyben.

Polgári és kereskedelmi jogsegélyegyezmény Kínával

Bár a két ország jogrendje igencsak eltérő, bizonyára az erősödő gazdasági együttműködés miatt vált szükségessé az egyezmény megkötése (1997. évi LXII. törvény). Ennek értelmében a kínai állampolgárok és az itt bejegyzett cégek ugyanolyan jogvédelemben részesülnek Magyarországon, mint a hazai lakosok/cégek. További kedvezmény, hogy a kínaiak nem kötelezhetők perköltség-biztosíték adására csak azért, mert külföldiek, vagy mert Magyarországon nincsen lakó-/tartózkodási helyük. A költségmentesség ugyanolyan mértékben és feltételekkel illeti meg a kínaiakat, mint a magyarokat. Az ehhez szükséges igazolást az állandó lakó-/tartózkodási hely szerinti állam hatósága adja ki, végső esetben pedig az ügyfél állampolgársága szerinti diplomáciai képviselőt.

Magam, valamint a Menekültügyi és Migrációs Hivatalban dolgozó munkatársaim nevében ezen a helyen is el kívánom mondani, hogy nagyra értékeljük egyrészt az Oltalomkeresők című kiadvány elkötelezettségét az emberi jogok következetes érvényesítésének védelmében, másrészt azt a szakmai kompetenciát, amelyet felmutat. Szerintünk is bízagbólló a lap még akkor is, ha időnként egyes megközelítésekkel és értékelésekkel nem tudunk egyetérteni. Megtisztelő a lehetőség, hogy ezentúl mi is rendszeresen szólhatunk az olvasóhoz. Szándékaink szerint rövidesen beszámolunk az Országgyűlés elé kerülő menedékjogi törvénnyel, az ezt kiegészítő – most készülő – két kormányrendelettel, a menekültek integrálásának, valamint a menedékesek repatriálásának elősegítésével, a repatriálni nem tudók és a humanitárius alapon ideiglenesen befogadott egyéb kategóriájú személyek lehetőségeivel kapcsolatos észrevételeinkről.

*Dr. Junghert Béla
a Menekültügyi és Migrációs Hivatal
főigazgatója*

Két év az élet... a Debreceni Menekülteket Befogadó Állomáson

**„Hétvégén nyit a tábor”
„Csonka családok, gyerekek,
öregek jönnek”
„Gyors segítség a menekülteknek”**

Ezekkel a főcímekkel találkozhatott 1995. augusztusának első hetében a sajtó hasábjain a debreceni lakosság. Néhány nappal később, augusztus 11-én már ott lehettünk a megnyíló menekülttábor kapujában, hogy segítséget nyújtsunk az otthonukból elűzött embereknek.

1995. augusztus 12-én már ilyen hír jelent meg a napilapokban: „Benépeült a debreceni menekülttábor”.

Valóban, napok alatt kellett biztosítanunk átmeneti otthont több, mint 500 menedéket kérő – többségében bosnyák – férfinak, nőnek és gyermeknek.

A befogadó állomás sokaknak ténylegesen csak egy rövid kitérőt jelentett, s a szerencsések néhány heti, hónapi várakozás után – nemzetközi összefogás segítségével – már egy harmadik országban kezdhették el építeni jövőjüket.

Sokaknak éveket kellett várniuk ugyan, de immár 155-en vannak, akik főleg az USA-ban teremthetnek új életet maguknak, s persze a hagyományosan nagy befogadó országok is – mint Kanada és Ausztrália – bizonyították segítőkészségét sok család számára.

Bár Európa nyugati része becsukta kapuit a délszláv menekültek előtt,

mégis közel 80 főnek sikerült segítenünk, hogy elszakadt családtagjaikkal újra együtt élhessenek.

A legtöbben mégis vissza, szülőföldjük irányába vették útjukat. Sokan az amerikai vagy nyugat-európai letelepedésükről szóló álmaikból a valóságos lehetőségekre ébredve döntöttek úgy, hogy visszatérnek hazájukba. Így volt ezzel két derék pedagógus, Sida és Salih is, akik feladták a gyerekeikkel való svédországi együttélés lehetőségét, s hazautaztak. De a Debrecenben töltött éveik alatt is bizonyították elkötelezettségüket és méltóságukat, amikor a táborban működő iskolában tanították a gyerekeket többek között toleranciára, barátságra és tisztességre.

A daytoni megállapodás aláírása óta már több, mint 350-en utaztak vissza Boszniába, a bizonytalan reménységbe. Tőlük kapjuk a legkevesebb visszajelzést, s csak bízni tudunk abban, hogy megtalálták családtagjaikat, rokonaikat, barátait s persze számításait.

A táborból való folyamatos elutazások ellenére is, még mindig közel 400 menedékes számára próbáljuk az egyhangú hétköznapiakat színeesebbé és hasznosabbá tenni.

Külön odafigyelünk a gyerekekre, akik ugyanolyan érvényességű bizonyítványt szereztek a tábor területén működő bosnyák iskolában, mintha otthon végezték volna tanulmányaikat. Szabadidejük hasznos kitöltésére rendszeresen kulturális programokat, játékos foglalkozásokat szervezünk. A nyári hónapok alatt igazi programkavalkádot kínálnak

– a számukra kialakított klubhelyiségben – az amerikai, spanyol, olasz önkéntes segítő fiatalok, akik persze a felnőtteket is szívesen látják a közös foci, kosárlabda- vagy baseball-mérkőzéseken, s nem utolsósorban a táncesten. Igazán emlékeztető programok ezek, hiszen sok nemzetközi barátság és szerelem született itt. Bizonyára így gondolja ezt az amerikai Sarah és a bosnyák Nihad is, akik remélhetőleg még a nyár folyamán újra találkozhatnak, és terveik szerint összeházasodnak Pittsburgben.

Egyfelől törekedtünk arra, hogy a felnőtteknek hasznos elfoglaltságot teremtsünk a kényszerűségből itt eltöltött hónapokra, évekre, remélve az elfáradtság és a reménytelenség érzésének megelőzését, másfelől felismertük azt az anyagi és lelki szükségletet, hogy költőpénzük lehessen. Így a teljes ellátás biztosítása ellenére – az ENSZ Menekültügyi Főbiztosságának támogatásával – tudjuk támogatni azok körét, akik rendszeres munkát vállalnak a tábor területén belül. Sokan teszik így magukat hasznossá a konyhában, az udvar és az épületek takarításában, s persze tolmácsaink nélkülözhetetlen munkáját is így tudjuk megbecsülni.

Egy másik fontos és hasznos program részesei is lehetnek a tábor lakói. Több, mint kétszázan vehették már át a két év alatt a Nemzetközi Migrációs Szervezet (IOM) és a Debreceni Munkaerő-fejlesztő és Képző Központ (DRMKK) közös tanfolyamainak bizonyítványát. Tudjuk, hogy Adil Ausztráliában veszi hasznát nehézgép-kezelői bizonyítványának, Mustafa villanyszerelői tudásáról adhat számot Amerikában, de a tábor sok lakója örülhet Zoran fodrász képességeinek is, hiszen sokuk frizuráját rendszeresen ő készíti.

A két év során többször is elhangzott a debreceni tábor bezárásának híre – rémhíre –, ami a menedékesek további tanácsatlanságát és bizonytalanságát fokozza, hiszen a haza- és továbbutazási szándékuk nincs mindig összhangban a lehetőségeikkel és a szükséges feltételekkel.

Ennek következtében minden bizonnyal még sok bosnyák, horvát, szerb, kurd és vajdasági magyar család fog hosszú időt eltölteni táborunkban, s így még sokáig találkozhat a debreceni lakosság – a sajtó keresztül is – a befogadó állomáson élő emberek nem mindennapi életével.

*Szilágyi Zoltánné
a Debreceni Menekülteket
Befogadó Állomás igazgatója*

Az adatvédelmi ombudsman közleménye a bevándorlók jogellenes adatkezeléséről

Az adatvédelmi biztos befejezte a vizsgálatot abban az ügyben, amelyet egy román állampolgár bevándorlási engedéllyel kapcsolatos beadványára indított.

A magyar nemzetiségű panaszos egy magyar állampolgárral kötött házasságot, s a házasságkötést követően bevándorlási engedélyért folyamodott. A budapesti rendőr-főkapitányság bevándorlási alosztálya a kérelmezőt a benyújtott igazolásokon kívül további adatszolgáltatásra szólította fel; ő a házastársa APEH-jövedelemigazolását, valamint a táppénz folyósítását igazoló okiratok benyújtását megtagadta, ezért a rendőr-főkapitányság az eljárást megszüntette.

Az adatvédelmi biztos megállapította, hogy az ügyfél a jogszabályban előírt minimális adatközlési kötelezettséget teljesítette, bevándorlási kérelmét nem vonta vissza, így az eljárás megszüntetése nem volt indokolt.

Az adatvédelmi biztos ajánlásában leszögezte: ha az ügyfél az ügy megítélése szempontjából fontos, további személyes adatok közlését elmulasztja vagy megtagadja, a hatóságnak a rendelkezésre álló adatok alapján döntést kell hoznia. Téves az az értelmezés, amely szerint a kérelmezőnek az összes, a hatóság által fontosnak ítélt iratot be kell nyújtania a kérelem elbírálásához. Az adatvédelmi biztos rámutat arra is: az eljárás megszüntetése jelen esetben azzal jár, hogy – fellebbe-

zési lehetőség hiányában – az ügyfél alkotmányos jogait nem tudja érvényesíteni.

Mivel a budapesti rendőr-főkapitány az eljáró rendőri szerv intézkedésével egyetértett, az adatvédelmi biztos az országos rendőr-főkapitányhoz fordult, kérve a jogsérelem orvoslását.

Az országos rendőr-főkapitány a jogértelmezési kérdésben a Belügyminisztérium véleményét kérte. A BM helyettes államtitkára az adatvédelmi biztossal megegyező következtetésre jutott. Ennek megfelelően az ORFK a helyes és egységes jogértelmezési gyakorlat bevezetése érdekében állásfoglalást adott ki, a kérdéses ügyben pedig a rendőrség új eljárást indított.

Bolgár romák megpróbáltatásai

Altanaszov és Csaprazov Budapesten

Tosko Altanaszov filmrendező és Vaszil Csaprazov újságíró, a bulgáriai Egyesített Roma Szövetség vezetője május 30-án érkezett Budapestre egy nemzetközi konferenciára. Elutazásuk napján, június 6-án a Ferihegy 2 repülőtérén útlevelaikbe már beütötték a „kilépő” pecsétet, azután mégis félrállították őket. A határőrök arra gyanakodtak, hogy hamis iratokkal próbálják elhagyni Magyarországot. A két külföldit egy irodába kísérték.

A határőröknek nem sikerült bolgár tolmácsot találniuk, így orosz szavakkal kevert tört angolsággal tettek fel kérdéseket.

Vaszil Csaprazov állítja, hogy az intézkedés kezdetétől többször elhangzott a cigány kifejezés is, amit azért furcsállott, mert a származás nem szerepel az útlevélben, ő pedig nem számolt be etnikai hovatartozásáról. Azt sem értette, milyen összefüggés húzó-

dik a roma eredet és az útlevél valódisága között. Cseppet sem javított a helyzeten, hogy bőröndjeiket átvizsgálva a határőrök roma könyvekre és folyóiratokra bukkantak. Az egyenruhások gúnyosan nevetve, megjegyzéseket téve forgatták kezükben az általuk nyilván legvéssé ismert irodalmat.

Csaprazovék nem értették, miért kellett alsónadrágra vetkőzniük az intézkedés

során, továbbá miért csak a négy nappal később induló szófiai járatra biztosítottak helyet számukra azután, hogy a bolgár nagykövetség igazolta kilétüket.

Senki sem kérdezte tőlük, van-e annyi pénzük, hogy legalább családtagjaikat értesítsék a történetekről.

A csaknem három óráig tartó eljárás után semmiféle jegyzőkönyvet nem irattak alá velük, arról sem kaptak igazolást, hogy nem önszántukból maradtak június 10-ig Budapesten.

Elutazásuk előtt a sértettek a Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Jogvédő Irodát (NEKI) is megkeresték, kérve, tegyék meg a szükséges lépéseket ügyük tisztázására. A jogvédő iroda a határőrség országos parancsnokának eljuttatott levelében fegyelmi vagy más eljárás

lefolytatását javasolja, valamint azt, hogy „kérjenek bocsánatot a két méltatlanul kezelt bolgár állampolgártól”. A NEKI elvárja, hogy a két sértettnek fizessék vissza a kényszerű budapesti tartózkodásuk költségeit.

Krisán Attila, a határőrség szóvivője az eddigiekkel szemben állítja, hogy nem történt jogsértés, a „cigányozás” vádját visszautasítja. Kártalanítás pedig csupán akkor jár, ha a határőrök nétan valamilyen jogsértést vagy szabálytalanságot követtek el.

Ki ne emlékeznék a sajtóból a kínai irodalmár esetére? Nincs itt szó semmiféle faji megkülönböztetésről, mert legalább olyan gyanúsak a bolgár romák, mint egy Shakespeare-kutató kínai! Fő az éberség...

Határ- statisztika

1997 januárja és május vége között 7747 jogsértés történt a magyar államhatáron. Ez kétszázalékos növekedést jelent az elmúlt év hasonló időszakához képest. Eközben a határátkelőkön mintegy 38 millió személy utazott be az országba, ami az előző időszakhoz képest négyszázalékos emelkedés. Tehát a határsértések, az embercsempészek, a fegyvercsempészek száma csak félannyira nőtt, mint a összes beutazó külföldieké. Kár, hogy a sajtó – mivel csak az abszolút számokat tették közzé – nem vonta le ezt a következtetést.

Fejlesztik a Határőrséget – de merre?

Az Országgyűlés döntött a szervezet fejlesztéséről, ám a közzétett határozat (73/1997. (VII. 17.) országgyűlési határozat) több kérdést is felvet a „kettős rendeltetésű, sajátos jogállású szervezet”-tel kapcsolatosan.

A fő cél a honvédelmi feladatok végrehajtása és a haza katonai védelme, amely azonban szorosan összefonódik a szervezet továbbfejlesztésével, a határrendészeti feladatok végrehajtásával és az euro-atlanti integrációval (1. pont).

A sokféle célt pusztán a létszám módosításával érnék el. 1998 augusztusáig leszerelnék 16 052 fő sorkatonát, és helyükbe felvesznek 1389 fő hivatásos „állományt”. Ez az egy lépés elegendő?

A menekültek mentálhigiénéje és traumakezelése

Elkészült Hárdi Lilla és Csík Vera oktatási segédanyagának kéziratja, amely a menekültekkel kapcsolatos szociális és mentálhigiénés bánásmód fontosabb kérdéseit foglalja össze.

Az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága támogatásával készült munka áttekinti a stressz, a trauma fogalmát, kitér a poszttraumás stressz szindróma és betegség megjelenési formáira, valamint a táborban élő menekültek rehabilitációjára. Bízunk abban, hogy a szakértők vezetésével egyre többen teszik magukévá a menekültekkel kapcsolatos lelki egészségre vonatkozó ismereteket, mert eddig a magyar hatóságok elsősorban a menekültek vegetálását és jogalanyként kezelését tartották fontosnak.

A kézirat bevezetőjében idézi a holland kormány, a Pharos Alapítvány és más nemzetközi szervezetek közös ajánlását a jugoszláviai menekültek lelki egészségének elősegítéséről és helyreállításáról.

- A volt Jugoszlávia országában zajló háború a teljes népesség fizikai és lelki egészségére hatott, különösen a menekültekre és a kitelepítettekre.

- A menekültek pszichoszociális segítségének elsőbbséget kell kapnia a későbbi súlyos hatások megelőzése céljából, és ezt már a sürgősségi ellátási szakasz teendőinek megszervezésekor is figyelembe kell venni. Fokozott támogatást kell nyújtani a veszélyeztetett csoportoknak: a gyermekeknek, a kísérő nélküli kiskorúaknak, a serdülőknek, a kínzás és a szexuális erőszak áldozatainak, az idős személyeknek, a testi és mentális betegeknek, a volt tábori foglyoknak, valamint az eltűnt személyek hozzátartozóinak. A menekültek tömeges jelenléte olyan sajátos helyzet, amelynek javítá-

sára a pszichoszociális szükségleteket, a traumatikus élményekkel kapcsolatos reakciókat és a kóros állapotot ismerető képzésre van szükség. Az egészségügyi dolgozók (házi orvos, gyermekgyógyász, szülész, nővér), a szociális munkások, a pedagógusok, valamint a táborvezetők, az önkéntesek és mindazok, akik a menekültek szervezett védelmében és segítésében részt vesznek, kapják meg a fentiekkel kapcsolatos információkat.

- A lelki egészséggel foglalkozó szakemberek működjenek együtt azokkal a segítőkkel, akik az első vonalban dolgoznak, hogy képezzék őket a pszichoszociális igények felismerésében, a közösségi, családi és egyéni szintű, hosszú távú beavatkozások megtervezésében. A programok legyenek reálisak, konkrétak, gazdaságosak, rugalmasak, kulturálisan érzékenyek, és minél inkább mentesek az orvosi és a stigmatizáló jellegtől. Legyen a folyamat része a rendszeres hatékonysági vizsgálat.

- Támogatni kell a menekültek anyagi és szociális önállóságát, hogy minél kevésbé függjenek a humanitárius segélyektől. A beavatkozások minden szinten abban erősítsék meg a menekülteket és a kitelepítetteket, hogy minél aktívabb szerepet játszanak saját lelki egészségük védelmének megtervezésében és védelmében.

- A korai családgyejesítés, a távol levő családtaggal a kommunikáció elősegítése, a befogadó családok támogatása rendkívül fontos a lelki egészséghez, így elsőbbséget kell ennek biztosítani.

- A kormányzat, a helyi hatóságok, a társadalmi szervezetek és a nemzetközi fórumok keressék a lehetőséget a menekültek és a kitelepítettek életének normalizálására. A védelem és a támogatás e folyamat része.

- Az említett szervezetek és munkatársaik szorosan működjenek együtt, biztosítva a gyors adatcserét, hogy javíthassák a menekültek pszichoszociális környezetét.

- Kiemelten kell törődni a menekültek és a kitelepítettek jogaival, információ iránti igényével és érdekeivel. Minden segítő tevékenység-nél, kutatásnál vagy tömeg-tájékoztatási ügyben ezt kell szem előtt tartani.

Bírál az Amnesty International

Az Amnesty International „Report 97” című, 380 oldalas jelentésének Magyarországgal foglalkozó másfél oldala megállapítja: Budapesten járt emberi jogi szakértők szerint „nem elhanyagolható a kockázata” annak, hogy a szabadságuktól valamely okból megfosztottak méltánytalan elbánásban részesülnek. Az Európán kívüli országokból Magyarországra érkező menedékkérőket nem egy-

szer az emberi jogokat súlyos mértékben megsértő országokba zsuppolják vissza.

Ez történt egy szudáni keresztény testvérpárral is. Tavaly júniusban Damaszkusz-ból érkezve próbáltak menedékkért folyamodni Ferihegyen, ám visszaküldték őket. A szíriai hatóságok le tartóztatták, majd szeptemberben hazaküldték a két szudánit – azóta nyomuk vesztett.

Teendők az állampolgári eskü után

Májusi számunkban arra a kérdésre igyekeztünk válaszolni, hogy nehéz-e az állampolgári vizsga. Most annak néztünk utána, hogy milyen teendők várnak az újdonsült magyar állampolgárra.

A külföldön történt születést, házasságkötést Magyarországon is **anyakönyveztetni** kell. A jegyzőkönyvet az illetékes polgármesteri hivatal anyakönyvvezetőjénél veszik fel. Az anyakönyvezéshez szükséges okmányok:

1. honosítási, visszahonosítási okirat;
2. külföldi születési, illetve házassági anyakönyvi okirat és annak hiteles magyar fordítása (hiteles magyar fordítást az Országos Fordító- és Fordításhitelesítési Irodánál (OFFI) készítenek, Budapest, VI., Bajza u. 52.);

3. házasság hazai anyakönyvezése esetén – amennyiben a házasságkötés előtt bármelyik házastárs elvált vagy özvegy családi állapotú volt – elvált családi állapot igazolására a jogerős bírói ítéletet, özvegy családi állapot igazolására a volt házastárs halotti anyakönyvi kivonatát kell mellékelni, idegen nyelvű okirat esetében hiteles magyar fordítással együtt.

A **születés hazai anyakönyvezéséhez** szükséges további adatok (amelyeket nem kell okirattal igazolni):

1. a szülők házasságkötésének helye és ideje;
2. a szülők születésének helye és ideje (év, hónap, nap);
3. a szláv anyanyelvű polgároknak minden esetben nyilatkozniuk kell az apai név viseléséről.

Az állampolgárok számára az anyakönyvvezető hivatalból kéri meg a magyar személyazonosító jelet, s azt az állampolgársági eskütétel után kb. egy hónap múlva kézbesítik ajánlott levélben. Az anyakönyvvezető ekkor küldi meg a megfelelő hivatalnak a hazai anyakönyvezés tárgyában felvett jegyzőkönyveket (Budapesten a Hazai Anyakönyvezési Csoportnak, Budapest, V. Városház u. 9–11.). Az érintettek innen kapják meg ajánlott levélben a magyar anyakönyvi kivonatot.

Az új állampolgárnak **személyi igazolványt** kell szereznie. Ennek kiállításához a következő okmányokra van szükség:

1. honosítási, visszahonosítási okirat;
2. születési anyakönyvi kivonat és annak hiteles magyar fordítása;
3. a családi állapotot igazoló okirat és annak hiteles magyar fordítása (házassági anyakönyvi kivonat, válóperes ítélet, volt házastárs halotti anyakönyvi kivonata);
4. kettő darab 4 x 4 cm méretű fénykép;
5. „Adatlap személyi igazolványhoz” című nyomtatvány (postán vagy trafikban kapható);
6. az anyakönyvvezető igazolása arról, hogy a kérelmező születésének, házasságkötésének hazai anyakönyvezése folyamatban van.

Május elején a XII. kerületi Polgármesteri Hivatalban tanúi lehettünk kilenc állampolgár ünnepélyes eskütételének. A polgármester előtti eskütételen jelen voltak az új polgárok rokonai, hozzátartozói is. E budai kerület – egyebek mellett – arról nevezetes, hogy itt az új magyar állampolgárok egy napon belül kézhez kapják személyazonossági igazolványukat. Követendő példa!

Pénzen vett engedélyek

A XII. kerületi rendőrkapitányság igazgatásrendészetén egy százados és egy törzsszázados, valamint egy polgári alkalmazott kollégájuk pénzért adott a külföldieknek tartózkodási engedélyt, illetve a letelepedéshez szükséges igazolásokat – részben hivatali kötelességüknek eleget téve határidőre elkészítve a kért engedélyeket.

Am előfordult, hogy a pénzért árult hatósági igazolások kiadásának feltételei hiányoztak. A tartózkodási engedélyek törvényellenes kiadásáért 10–15 ezer, míg a letelepedési okmánycsomagért – vagyis többek között a tartózkodási, a lakhatási és a munkavállalási engedélyért – 50 ezer forintot kértek.

Valamennyi esetben a kérelmezők közvetítőkön keresztül juttatták el a kerületi rendőrkapitányság igazgatásrendészetén kiszemeltékhez a különböző engedélyek iránti kérelmüket és a kenőpénzt.

Felülvizsgálják a külföldiek foglalkoztatásának szabályait

A külföldi székhelyű cégek magyarországi fiókjainak megnyitásával, működésével kapcsolatosan készülő új törvény szükségképpen érinteni fogja a külföldiek foglalkoztatását. Ezért a kormány úgy döntött, hogy augusztus végéig a munkaügyi miniszter tekintse át: milyen nemzetközi kötelezettségek terhelnek minket e téren, s a fiókokról szóló törvény tervezetét annak alapján dolgozza át.

Ennél meglepőbb hír, hogy a külföldiek magyarországi munkaerő-piaci jelenlétével eddig egyáltalán nem foglalkozó Érdekegyeztető Tanács július 4-i ülésén e kérdéskört is olyan minősítette, amelyről „legalább harminc napig tartó tárgyalást tart kívánatosnak” a jövőben. Ez azt jelenti, hogy az ÉT-ben meglévő időkeretes tárgyalás szabályai nem vonatkoznak e tárgykörre.

A külföldiek eltávolítása az ország területéről

Többféle idegenrendészeti eljárás létezik a nemkívánatos külföldieknek az országból való eltávolítására. Gyakran összekeverik a fogalmakat, bár jogi szempontból fontos lenne a pontos szóhasználat. Blutman László (JATE Nemzetközi Jogi Tanszék) tekinti át röviden a kérdéskört.

A külföldi valamely állam-területről való eltávolításának legáltalánosabb módszere a kiutasítás, amellyel a hatóság kötelezi a külföldit az állam elhagyására. Amennyiben a külföldi erre önként nem hajlandó, kényszerrel hajtják végre a kiutasítást, azaz kikísérik a külföldit a határra. A hatósági segédlettel végrehajtott kiutasítást nevezzük *kitoloncolásnak*.

A kiutasítást meg kell különböztetni a *visszairányítás*-ról, amikor a határőrizeti szervek nem engedik belépni a külföldit, azaz megtagadják a beléptetését. A fogalmat árulkodó tekintetben is ugyanazon értelemben használják (lásd az 1995. évi C. törvény 42. § (3) bekezdését a vámmjárásról). Meg kell azonban jegyezni, hogy az idegenrendészeti törvény értelmében a határőrség nemcsak azt a külföldit irányítja vissza annak az országnak a területére, ahonnan érkezett, vagy amelytől visszafogadni köteles, aki a belépéskor nem rendelkezik a beutazáshoz szükséges feltételekkel, hanem azt is, akivel szemben beutazási, illetőleg tartózkodási tilalmat rendeltek el (1993. évi LXXXVI. törvény 25. §). A visszairányított külföldi számára az elutazásáig kötelező tartózkodási helyet jelölhet ki a rendőrség vagy a határőrség. (43. §).

Az előbbi két esettől meg kell különböztetni azt, amikor a külföldi *illegálisan, a határ-*

őrizeti szervek tudta nélkül lép egy ország területére, ha a belépés után elfogják, és rövid úton, minden *formális eljárás nélkül vagy speciális eljárással visszaküldik* a határra, hogy átadják azon állam hatóságának, ahonnan átlépte a határt. Doehring szerint kétséges, hogy itt kiutasításról vagy visszairányításról van-e szó. A magyar tételes jog alapján egyikről sincs szó.

Az eset nem tartozik a kiutasítás körébe az idegenrendészeti törvény 31–35. §-a értelmében, ugyanakkor nem is visszairányítás, mert a külföldi belépett már az ország területére, tehát nem a belépés megtagadásáról van szó. (Itt jegyezzük meg, hogy a tételes jog nem következetes a visszairányítás fogalmának használatában. Példaként említhető a vízumkényszer megszüntetéséről szóló magyar-máltai egyezmény. Az 51/1983. MT rendelettel kihirdetett egyezmény 3. cikkének (3) bekezdése értelmében „a Szerződő Felek gondoskodnak arról, hogy a másik Szerződő Félnek területükön engedély nélkül tartózkodó állampolgárát a lehető legrövidebb úton visszairányítsák hazájába.” Ebben az összefüggésben az állam területén tartózkodó személyre is vonatkozhat a visszairányítás. Ezzel szemben az idegenrendészeti szabályok következetesen a belépés megtagadásaként rögzítik a visszairányítást (1993. évi

LXXXVI. törvény 25. §-a és a kapcsolódó BM rendelet 22–27. §-a). A hazai jogi szabályozásban és gyakorlatban az illegálisan belépett külföldivel szemben alkalmazott – formális eljárás nélküli vagy speciális eljárással történő – visszaküldésről Magyarország és más, elsősorban a szomszéd államok között létrejött „toloncegyszerűsítések” rendelkeznek. Egy befogadó, illetve visszafogadó állam megjelölésével a kérdés jelentős részét szabályozzák. Tartalmilag tökéletes fogalom lenne a cselekményre a visszatoloncolás. A hétköznapi nyelvben használt toloncolás is ezt sugallja, ám könnyen összetéveszthető lenne a kitoloncolással. Így a *visszazsuppolás* kifejezés túlnyomórészt célszerűnek, értve alatta az illegálisan belépőt, az állam területén a határőrizeti szervek által elfogott határátlépőnek rövid úton, sajátos eljárással történő visszaadását azon állam szerveinek, amely állam felől átlépte a határt. A tételes jogi szabályozás országonként eltérő, s ez vagy megengedi, vagy sem, hogy formális jogi eljárás nélkül, illetőleg a kiutasítástól eltérő eljárásban és milyen feltételekkel távolítsák el a külföldieket. Amennyiben ugyanis az illetékes hatóság kiutasítási határozatot hoz, természetesen már nem beszélhetünk visszazsuppolásról, csak kiutasításról. Találkozhatunk olyan külföldi jogesetekkel is, amikor visszazsuppolásról beszélnek, ám valójában kiutasítási határozat született az ügyben, és a kitoloncolás veszélye fenyegeti a külföldit.

A visszazsuppolást tehát mindenképpen meg kell különböztetni a kiutasítási eljárástól, hiszen két eltérő funk-

ciójú és felépítésű eljárásról van szó.

Az ENSZ menekültekről szóló 1951. évi genfi egyezményének 33. cikke fogalmazza meg a „refoulement” tilalmát azon menekültek vonatkozásában, akiknek faji, vallási okból, nemzeti, társadalmi hovatartozásuk vagy politikai nézeteik miatt életük, szabadságuk veszélyeztetve van. Ez a sokat tárgyalt és elemzett *non-refoulement elv* a menedéket keresők védelmének egyik sarkköve, amely biztosítani kívánja a menekültként való elismerés iránti eljárás megindításának lehetőségét. Az egyezményt kihirdető 1989. évi 15. törvényerejű rendeletben a refoulement kifejezést *visszaküldésként* adták vissza, így vált tételes jogi fogalomká. A már említett visszairányítás magyar jogi fogalma azonban nem teljesen fedi a non-refoulement elvben megfogalmazott és bizonyos kivételekkel tiltott cselekményt. Kétségtelen, hogy a visszairányítás a refoulement részét képezi. Ugyanakkor a refoulement történhet az állam területéről, nem csak a határról, ahogy több ítéletben is olvasható. A refoulement alatt tehát nem csupán a beléptetés megtagadását kell érteni, hanem az állam területére már illegálisan bejutott külföldinek a határra való visszazsuppolását is. Ezt támasztja alá az ENSZ Menekültügyi Főbiztosság Végrehajtó Bizottsága határozata [EXCOM 6/XXVIII/1977. C) pontja], a bírói gyakorlat és a bő szakirodalom. A visszaküldés (refoulement) fogalma így magában foglalja a

Folytatás a 8. oldalon

A külföldiek eltávolítása...

Folytatás a 7. oldalról

visszairányítást és a visszazsuppoltatást is. Nem terjed ki azonban a kiutasításra, hiszen az 1951. évi genfi egyezmény 33. cikke külön említi a kiutasítás és a refoulement tilalmát. Az ENSZ Közgylés területi menedéjéről szóló 1967. évi nyilatkozata 3. cikkének (1) bekezdése, az afrikai menekültekről szóló 1969. évi egyezmény III. (3) cikke, továbbá az Ázsiai-Afrikai Jogi Konzultatív Bizottságnak a menekültekkel kapcsolatos bánásmód alapelveiről szóló 1966. évi bangkoki határozata megkülönbözteti az állam területén lévő külföldiek ki-

utasítását és visszazsuppoltatását, valamint az államhatáron lévő külföldiek belépésének megtagadását. Az Emberi Jogok Amerikai Egyezménye (San José, 1969) 22. (8) cikke azonban a kitoloncolást és a visszaküldést különbözteti meg. Nincs ma olyan általánosan elfogadott, összefoglaló magyar meghatározás, amely a kiutasítást, a kitoloncolást és a visszaküldést egy fogalomban összefoglalná.

(Ennél nagyobb baj, hogy a toloncegyezmények alapján eltávolítandó külföldiek eljárásának rendje és védelmének garanciái bizonytalanok még a szakértők számára is – a szerkesztő megjegyzése.)

A bátorított migráció a népességfogyás ellenszere?

A határon túliak idetelepítésének bátorításával Magyarország megfékezhetné demográfiai mélyrepülését – írja a *Magyar Hírlap* 1997. augusztus 7-i száma. Szabó A. Ferenc egyetemi tanár és Hablicsek László demográfus egymástól függetlenül megállapította: olyan vándorláspolitikai koncepcióra van szükség, amely vonzóbbá teszi a kisebbségben élők számára az anyaországi boldogulást.

Segítene a helyzeten, ha ha a határon túli magyarok

betelepülését a anyaországba „önző módon” vonzóbbá tennék.

A határon túli kisebbségi vezetők egyöntetűen megállapítják: nem a migrációs politika átalakítása a legjobb ellenszer a népességcsökkenésre.

Felelős szerkesztő: dr. Tóth Judit

Felelős kiadó:

Menedék – Migránsokat Segítő Egyesület

A hírlevelet gondozta a Sík Kiadó Kft.

Tipográfia, tördelés: Beck Bojanka

Nyomtatás: MSZH Nyomda

Kérjük a migránsokat, menekülteket tömörítő, továbbá érdekeiket képviselő társadalmi szervezeteket, helyi önkormányzatokat, hogy működésükről, rendezvényeikről, valamint kiadványaikról tájékoztassák szerkesztőségünket. Célunk az, hogy e szerény hírlevél lehetőségein belül elősegítsük a migrációra vonatkozó információk cseréjét.

Információikat, anyagaikat az alábbi címre várjuk: MENEDÉK EGYESÜLET, 1068 Budapest, Benczúr u. 33. Tel./fax: 342-9571. Heimlich István (hétfő, szerda, péntek 9.00–13.00).

Kerekasztal a migrációs politikáról

A Menekültügyi és Migrációs Hivatal, az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága, a Menedék Egyesület, az MTA Politikai Tudományok Intézete Nemzetközi Migráció Kutatócsoportja Sik Endre vezetésével eszmecsere szervezett június 19-én a készülő menedéjközi szabályozásra és a hazai migrációs ügyekre összpontosuló figyelem további erősítésére.

A rendezvényt egyfajta kampánynyitónak szánták, mert a XXI. század felé közeledve döntésre kellene vinni, hogy milyen migrációs és menekültügyi politikát kívánnak a közéleti szereplők megvalósítani. Vitára érdemes, hogy melyek a népmozgással kapcsolatos politikai nézeteik.

HÍREK

❖ **A CIVICUS és az Európa Ház** július 4-én nagyszabású összejövetelt szervezett az Országgyűlés kongresszusi termében a Non-profit Szervezetek Világtalálkozójának előkészítésére mintegy 600 meghívott részvételével. A menekültekkel foglalkozó szervezetek közül részt vett a Menedék Egyesület és a Magyar Karitás. A miniszterelnöki megnyitóból, valamint a művelődési államtitkár előadásából kiderült, hogy elkészült a nonprofit törvény, amelyet még a nyár folyamán a kormány benyújt a parlamentnek. Így van esély arra, hogy azt összevalóztassa és elfogadja az Országgyűlés. A törvény a tervek szerint januártól lépne hatályba. Szeptemberben Budapest ad otthont a társadalmi szervezetek világtalálkozójának. További részletekről az Európa Ház ad tájékoztatást (1016 Budapest, Dezső u. 3. Tel.: 156-8440, Fax: 156-8499).

❖ Megjelent az **Acta Humana** legújabb, 1997/27. száma. A tartalomról: Ambrosius Ágnes az Európán kívüli menekültek és az idegenrendészeti jogszabályok kapcsolatáról; Blutman László a külföldiek kiutasításának különös akadályáról; Tóth Judit a határátlépésről és a szállító-társaságok felelősségéről; Back András a konzul szerepéről a külföldiek jogvédelme terén; Nagy Boldizsár az uniós jog és a nemzetközi migrációs együttműködés lehetőségeiről.

❖ Több kutatóhely közös konferenciát tervez november 10–12. között a Központi Statisztikai Hivatalban „**Migráció és mobilitás**” címmel, kitérve a történeti demográfia, a belső és a nemzetközi vándorlás, a munkaerő áramlása és a társadalmi mobilitás kérdéseire. Bővebb felvilágosítás és jelentkezés előadásra szeptember 30-ig a 345-6576 telefonszámon (Népességtudományi Kutató Intézet, Tóth Pál Péter).

❖ **Az Ökumenikus Szeretetszolgálat menekültügyi tanácsadó szolgálata** a közép-európai együttműködés keretében július 22-én megbeszélést tartott a társadalmi szervezetekkel a további szervezeti kérdésekről. A CEFRAN tervei között szerepel a régió migrációs híreit tartalmazó angol nyelvű kiadvány rendszeres megjelenítése. A regionális koordinációt ellátó szervezetről a jövőben döntenek.

❖ **A Mahatma Gandhi Egyesület** lehetőséget kínál az érdeklődőknek, hogy képzett fodrász közreműködésével megismerjék az afrikai férfi és női frizurák (mandinka, afro-rasta) készítésének fortélyait. Jelentkezni lehet és bővebb felvilágosítás kérhető az egyesület telefonszáman (131-9471) naponta 10 és 14 óra között.

OLTALOMKERESŐK

A Menedék Egyesület hírlevele a nemzetközi migrációról

III. évfolyam 7. szám

1997. szeptember

JOGSZABÁLYFIGYELŐ

Gyámhatósági eljárás

Megjelent a gyermekvédelmi törvényhez kapcsolódó kormányrendelet [149/1997. (IX.10.)] a gyámhatóságokról, a gyermekvédelmi és a gyámügyi eljárásról. Ennek hatálya a menekült, a bevándorolt és más veszélyeztetett külföldi gyermekekre egyaránt kiterjed.

A rendelet értelmében megnehezül a gyermek végleges külföldre távozása, mert csatolni kell a kérelemhez mindazokat az okiratokat, amelyek bizonyítják, hogy a gyermek nevelése, tartása, ellátása, tanulmányainak folytatása külföldön biztosítva van. Ilyen például a külföldi hatóság által kiállított környezetanulmány, iskolalátogatási igazolás, jövedelemigazolás, befogadó nyilatkozat (22. §). Mindez azért érdekes, mert a bevándorolt és a menekültként elismert személy a magyar állampolgárookra vonatkozó feltételekkel vándorolhat ki – azaz távozhat gyermekként véglegesen külföldre. A repatriálókól azonban aligha lehet ezt a sokféle igazolást megkövetelni. Mi lehet a megoldás? Nos, nem jelentik be, hogy haza kívánnak térni? Ekkor csak a fogyatkozást állapíthatjuk meg a migrációs statisztikákból – késve persze, már ha egyáltalán megállapítjuk. Ugyanakkor használatát nem tűrő, ideiglenes

gyámhatósági intézkedések esetében a gyámhatóság köteles értesíteni a gyermek állampolgársága szerinti ország illetékes külképviseletét a gyermek visszajuttatása vagy a gyermek törvényes képviseletének biztosítása érdekében (167. §). Vajon ez a menekült gyermekekre is alkalmazandó?

Külön rendelkezések vonatkoznak a külföldi örökbefogadóra (49–51. §). Például központosítják az ügyintézt, mert ilyen esetben az Országos Család- és Gyermekvédelmi Intézetnél kell a kérelmet előterjeszteni, esetleg a magyar konzulátuson. A kérelemhez csatolni kell többek között az iratot a helyszíni szemléről, ami az örökbefogadónak jelentkező külföldi lakóhelyén készült és a külföldi állampolgársága szerinti állam előzetes elvi engedélyét. Ha az örökbefogadást közvetítő szervezet végzi, a szervezet jogszerű működését igazoló okmányt is csatolni kell, nyilván az utóbbi évek tapasztalatai

alapján. Külföldi gyermek örökbefogadása csak akkor lehetséges, ha a gyermek állampolgársága szerinti hatóság ehhez beleegyezését adta (52. §). Így a bevándorolt gyermekeket aligha fogadják hivatalosan örökbe Magyarországon, gondoljunk csak a környező országok nehézkes gyámhatósági működésére vagy a távoli afrikai, ázsiai országok ismeretlen hivatalos fórumaira. Ugyanakkor a menekült gyermekek örökbefogadásához csak a magyar gyámhatóság engedélye szükséges, így megnőhet irántuk a „kereslet”.

Néhány szabály rendezi az ismeretlen szülőktől származó, itt megtalált, akár külföldi gyermek törvényes képviseletét és anyakönyvezését (62–63. §). E gyermekeket, valamint a magyarországi lakóhellyel rendelkező hontalan szülőktől itt született

gyermeket – ellenkező bizonyításig – magyar állampolgárnak kell tekinteni, alkalmazva rájuk a hazai gyámhatósági, gyermekvédelmi eljárási szabályokat (163. §).

Dicséretes, hogy a nemzetközi vonatkozású ügyekről külön fejezet szól. Ebben szerepel, hogy ha gyámhatósági eljárásban alkalmazandó külföldi jog tartalma kétes, úgy az ügyet fel kell terjeszteni állásfoglalásra a Népjelölti Minisztériumba. A Népjelölti Minisztérium kérheti az Igazságügyi Minisztérium és a Külügyminisztérium véleményét (164. §).

Végül idézzünk egy eset-jog jellegű új rendelkezést. „Ha az ideiglenesen külföldön tartózkodó magyar állampolgárságú gyermek vagy várandós anya Magyarországra történő azonnali hazatérése a gyermek vagy a méhmagzat érdekében elengedhetetlen, a konzuli tisztviselő a Külügyminisztérium útján értesíti a Népjelölti Minisztériumot a szükséges ideiglenes intézkedés megtétele céljából, feltéve, ha a hazatérés más módon nem biztosítható.” (167. § (4) bek.)

A TARTALOMBÓL:

- ☐ Lehet-e külföldi a nevelőszülő és a helyettes szülő?
- ☐ Honosítás, bevándorlás és/vagy társadalombiztosítás?
- ☐ Új kihívások Bicskén
- ☐ Az Alkotmánybíróság döntése a külföldi orvosokról
- ☐ Magyarok a Vajdaságból

A jogi tanácsadó szolgálat tevékenységéről

A Menedék Egyesület jogi tanácsadó szolgálata 1997. január-június közötti mérlege szerint ügyvédek 147 egyéni és 7 csoportos jogi ügyben, összesen 378 ideiglenes védelmet élvező, menekült és egykori menekült, illetőleg más, védelemre szoruló migráns számára nyújtottak közvetlen segítséget jogi tanács és képviselő formájában. Az első negyedév ügyfélforgalmát jelentősen felülmúlta a második negyedévi. A téli időszakban ugyanis 117 ügyfelet regisztráltunk, míg a nyár kezdetére ez a szám – a megélénkült nemzetközi vándorlásból fakadóan – 251 volt.

Áprilistól növekedett a menedéket kérők és az Európán kívüli ügyfelek száma, akiknek elsősorban a visszafordítás tilalmával kapcsolatosan kellett jogi támogatást nyújtani.

Ugyanakkor a második negyedévben csökkent a nők aránya az ügyfeleink között; a korábbi időszak egyharmados aránya helyett csupán minden ötödik ügyfél tartozott körük. Ez bizonyára azzal magyarázható, hogy az idegenrendészeti őrizetben lévők között gyakorlatilag nincs nő, ám e körből egyre több ügyfél kerül ki. További sajátossága az április-június közötti időszaknak, hogy majdnem kétszeresére nőtt az egyedülálló ügyfelek aránya, 37 százalékot tett ki a családtagok nélkül itt-tartózkodó, segítséget igénylő migránsok aránya. Ettől persze még igaz az a megállapítás, hogy ügyfeleink többsége családtaggal érkezett, s közöttük egyre több a csonka család.

Az ügyvédekhez fordulóknak átlagos életkora fokozatosan csökken. Míg 1996-ban 38 év volt az átlagos életkor, az idei első negyedévben 35, majd a második időszakban már csupán 33 év volt. Elsősorban az Európán kívüliek között növekedett meg a fiatalok száma. Mára kivételessé vált a 60 éven felüli ügyfelek jelentkezése, április után nem is regisztráltunk ilyen személyt. Ez azonban inkább azt mutatja, hogy elsősorban az aktív korú migránsoknak van esélyük a jogi tanácsadás

igénybevételére, az ügyvédekkel való kapcsolat felvételére.

A nyilvántartásba vett ügyfelek legnagyobb csoportját továbbra is a volt Jugoszlávia területéről származók alkotják, bár számarányuk – az év első negyedében regisztrált 76 százalékhöz képest – a második negyedévben 62 százalékra csökkent. Előre látható azonban, hogy hosszú távon ügyfeleink jelentős hányadát fogják képezni, mivel jogi helyzetük szabályozatlan, és társadalmi-gazdasági beilleszkedésükhöz jelentős segítségre van szükségük. Az ügyfelek további 13 százaléka Romániából, Ukrajnából, Oroszországból érkezett (az év első három hónapjában ez az arány 9 százalék volt). Így az ügyvéde-

inkhez fordulók háromnegyede európai. Az Európán kívüli ügyfelek aránya időszakosan hullámzik, s ezzel együtt változik a származási országok száma is. A második negyedévben regisztráltunk Afganisztánból, Irákból, Iránból, Libanonból, Azerbajdzsánból, Kazahsztánból, Szíriából, Bissau-Guineából, Camerunból, Ghánából, Libériából, Nigériából, Szenegálból és Bangladesből is ügyfeleket. Míg az európai ügyfelek egyre nagyobb arányban szereznek huzamos tartózkodási engedélyt, addig a távoli területekről érkezettek ideiglenes tartózkodása bonyodalmas eljárással is nehezen biztosítható (pl. a személyes adataik egyértelmű megállapításának követelménye miatt).

A jogi tanácsadás, képviselői munka legfőbb ügycsoportjai a következők voltak: 1. közigazgatási jog (menekültügyi eljárás, a tartózkodási kérelmek, a bevándorlás, a kiutasítás, a visszafordítás tilalma alá eső ügyek és vámművek); 2. szociális támogatások, társadalombiztosítási ügyek; 3. honosítási ügyek; 4. polgári jogi ügyek (vállalkozás alapítása, lakásbérlet); 5. munkajogi esetek (beleértve a munkavállalási eljárást, egyéb foglalkoztatási kérdéseket); 6. családjogi ügyek (házasságkötés, válás, apaság megállapítása, családjegyzítés, tartás).

Ugyanakkor ügyvédek sokszor végeznek tájékoztató munkát, hiszen az ügyfelek szociális, családi, egészségügyi gondjaikkal is hozzájuk fordulnak. Mivel a jogi tanácsadó szolgálat ezekben nem tud segíteni, az ügyfeleket igyekszünk továbbbírányítani az erre hivatott önkormányzati vagy társadalmi segítő szervezetekhez. Több példa is akadt arra, hogy szórólapjainkat olvasva más társadalmi szervezet, újságíró vagy éppen polgármester kért gyors jogi tájékoztatást egy-egy kérdésben.

Lehet-e külföldi a nevelőszülő és a helyettes szülő?

A gyermekvédelmi törvényhez kapcsolódik a nevelőszülőkről, a hivatásos és a helyettes szülői jogviszonyról szóló új kormányrendelet [150/1997. (IX.10.)]. A nevelő-/helyettes szülői jogviszonyt szabályozó megállapodás menekültként elismert vagy bevándorolt személyekkel is megkötődhet. Ehhez nemcsak büntetlenség, rendezett anyagiak, pszichológiai alkalmasság szükséges, hanem megfelelő felkészítő tanfolyamon is részt kell venni. A felkészítés bizonyára magyar nyelven folyik (3. §), azaz a nem magyar nyelvűek hátrányba kerülnek.

A nevelőszülőnek egyébként szorosan együtt kell működnie a gyermekvédelmi

szolgálattal, intézménnyel, gyámhatósággal (4. §), ahol szintén nem dúskálnak más nyelven beszélő munkatársakban. A nevelőszülői és a helyettes szülői jogviszonyt megszüntetik (10. §, 29. §), ha a nevelő-/helyettes szülő kivándorol, a bevándorlási engedélyét visszavonták (ma ez a kiutasításkor fordulhat elő), illetőleg visszavonták a menekültkénti elismerését, mégpedig nem azért, mert magyar állampolgárságot szerzett. Mivel ebben az esetben nem vizsgálják, hogy a gyermeknek a jogviszony megszüntetése hátrányt okoz, joggal bírálható e néhány kötelező megszüntetési ok.

Vízummentes utazások

Szeptemberben hirdették ki a Cseh-országgal még 1996 novemberében kötött vízummentes utazásról szóló egyezményt. (Magyar Közlöny, 1997/78. szám). A magyar és a cseh polgárok az egyezmény értelmében 90 napig tartózkodhatnak vízum nélkül a másik országban, ha céljuk nem a munkavállalás vagy jövedelemszerzés. (Mivel az egyezmény mellékletében szereplő okmányok között a konvenció menekülttélvél nem szerepel, ezért az ilyen okmánnyal utazó menekültek csak vízummal léphetnek be a másik országba.) Ha a beutazást követően elveszíti a turista az okmányát, saját képviselője állít ki részére új útlevélet, amely a területi állam hatósága által adott kiutazási engedéllyel/vízummal lesz érvényes. A szerződő felek azt is vállalják, hogy akadályok nélkül visszafogadják saját állampolgáraikat. A határozatlan időre kötött megállapodás a még 1963-ban Csehszlovákiával kötött egyezmény helyébe lép.

Ausztriával is új vízummentességi megállapodás lépett életbe, amelyet a kormány döntése alapján egységes szerkezetben tettek közzé, hiszen 1978 óta többször módosult a dokumentum (Magyar Közlöny, 1997/78. szám). A magyar állampolgárságú turisták érvényes útlevéllel, vízum nélkül 90 napig tartózkodhatnak Ausztriában, míg hazatérési igazolvány birtokában már öt hónapi, ha nem munkavállalásról, bevándorlásról van szó. Az osztrák polgárok látogatóként akkor is beléphetnek Magyarországra és itt tartózkodhatnak, ha útlevelük öt éven belül lejárt, vagy csak érvényes személyi igazolványuk van. A kölcsönösségre mindaddig várni kell, ameddig a magyar fél megteremti a szükséges előfeltételeket (okmánybiztonság).

A viszonyosság másik követelménye, hogy az osztrákok megteremtsék a határellenőrzések megszüntetéséről szóló nemzetközi megállapodásokban foglaltakat. A magyar és az osztrák polgárok útlevelébe nem adható vízum, tartózkodási engedély, ha az útlevél lejárt. Ha a másik ország területén tartózkodó állampolgár elvesztette úti okmányát, visszautazhat hazájába annak beszerzése nélkül akkor, ha a megfelelő rendőrségi igazolást bemutatja, továbbá kiléte, állampolgársága hitelt érdemlően megállapítható.

Kínai számháború

A Fővárosi Önkormányzat érdeklődése a budapesti kínai közösség felé fordult, mert „problémás csoportnak” találták az itt élő kínaiakat. A Bűnmegelőzési és Közbiztonsági Bizottság felkérésére készített tanulmány megállapításait a Magyar Hírlap (1997. szeptember 16.) foglalta össze, kissé elterelve a figyelmet arról, hogy nincsenek pontos adatok. Az összefoglalóban szereplő valamennyi szám tehát becslés. Például az, hogy 5–10 ezer a budapesti kolónia lélekszáma, s e közösség vásárolóinál, árusainál költ kisebb-nagyobb összeget a fővárosi családok ötéde.

Akadnak persze hatósági adatok is a tanulmányban. 1996-ban 31 kínai állampolgár ellen indítottak vám- és pénzügyőri nyomozást, 80 főt utasított ki az idegenrendészet, 100 kínai céget büntetett meg a munkaügyi hatóság, mert képviselő helyett értékesítést (is) végeztek. Ennél több adatot nem találtunk.

Miről szólhat akkor a tanulmány? A bűnmegelőzésre és közbiztonságra szakosodott bizottsági tagok ismeretterjesztő tevékenységéről. Ennek részeként állapítják meg, hogy a kínaiak „bűnözési mutatói jóval kedvezőbbek a magyar átlagnál, a külföldi bűnelkövetők közül pedig a kínai állampolgárok nincsenek az első tíz között”. Továbbá „a magyar állampolgárok munkaerő-piaci esélyeit nem rontják, mert megtalálták azt a piaci rést, amelynek betöltésével nemcsak megélik, de szolgáltatást is tesznek. A befogadó ország lakosságával lojálisak, így a helyiek többnyire elfogadják őket, s nincsenek velük konfliktusaik”. Világos, a bűnmegelőzők és a közbiztonságiak tárgyilagosak, mentesek az előítéletektől, a helyi lakosság szintén kedveli a kínaiakat, a munkaerőpiacot sem háborgatják. Akkor miért és kitől olvashattunk eddig annyi rosszindulatú cikket, nyilatkozatot, képaláírást, hírsztelést a kínaiakról?

A határőrség 1997. I. félévi adataiból

Visszairányított külföldiek	32 156 fő
Közülük	
román állampolgár	14 346 fő
ukrán állampolgár	10 260 fő
egyéb külföldi	7550 fő
A visszairányítás oka	
a beutazó járművének rossz műszaki állapota	13 729 fő esetében
érvényes úti okmány hiánya	7183 fő esetében
érvényes vízum hiánya	6000 fő esetében
a beutazáshoz szükséges pénz hiánya	2000 fő esetében
A tartózkodási hely kijelölése	3579 fő
Kiutasítás	7145 fő
ebből kitoloncolás	800 fő esetében
Államközi egyezmény értelmében határon átvett külföldiek	1670 fő
az osztrák határon	1016 fő
a szlovén határon	578 fő
egyéb szakaszon	76 fő

Honosítás, bevándorlás és/vagy társadalombiztosítás?

A BM Állampolgársági Főosztályának vezetőjével, dr. Ugróczky Máriaival készült interjúból (Magyar Hírlap, 1997. augusztus 15.) tudjuk, hogy 1996-ban csupán 2900 honosítási kérelmet nyújtottak be, míg a köztársasági elnök által aláírt állampolgársági kérelmek száma 7500 felett volt. Ily módon tavaly 12 000 fő szerzett magyar állampolgárságot. (A magyarizációt abban kell keresni, hogy 3-4 évig tartott az ügyintézés, ám a gépi adatfeldolgozásnak köszönhetően a jövőben másfél évre csökkenhet ez az idő.)

Az állampolgárságot szerzett személyek közül 8500 fő a szomszédos országokból származik, és üde színfoltnak számít 21 szíriai, 16 kubai, 16 vietnami, 12 jordán és 12 kínai új magyar állampolgár. A jövőben honosítandók a ma 66 800 főt kitevő, bevándorlási engedéllyel itt élők közül kerülhetnek ki, feltéve, hogy sikerrel teszik le – 8500 Ft befizetése mellett – az állampolgársági vizsgát. Az ORFK Igazgatásrendészeti Főosztályának vezetőjétől, dr. Bálint Ferencről arról értesülhettünk, hogy a bevándorlási engedélyt kérők száma emelkedik, ellentétben a honosítást kérőkével. Míg 1996 első felében 2746 kérelmet nyújtottak be, addig 1997 azonos időszakában már 2884-et.

A volt Szovjetunióból és Romániából bevándoroltak nyugdíját az otthon és nálunk töltött munkaviszony alapján állapítják meg, s azt teljes egészében a magyar nyugdíjbiztosító fizeti. A Nyugdíjbiztosítási Főigazgatóság tájékoztatása szerint a többi egykori szocialista országgal kötött egyezmény másként működik. Így például a Szlovákiában 20 évet és Magyarországon 5 évet dolgozó bevándorlót a 25 éves szolgálati idő után járó teljes nyugdíjnak csak az ötöde illet meg nálunk, míg a többit a szlovák biztosító állja. Ennél már csak azok vannak nehezebb helyzetben, akik olyan államból települtek át, amellyel nem kötöt-

tunk egyezményt. Az ilyen betelepülők nem élvezik az otthoni munkavégzésükre járó jogosultságokat, mert a nem magyarországi munkavállalás idejét a nyugellátás megállapításakor elvesztik. Ezért csak annak érdemes bevándorolnia, aki 1. fiatal, 2. örök életű – így itt is eléri a 25 éves szolgálati időt vagy 3. külföldön már megszerezte a nyugdíjra a jogosultságát, és biztosítója vállalja a külföldre folyósítást.

Mi a helyzet akkor, ha megbetegszik itt egy külföldi, de nincsen társadalombiztosítása?

Az Országos Egészségbiztosítási Pénztár nemzetközi osztályának vezető munkatársától, dr. Lengyel Balázstól megtudhatjuk (Magyar Nemzet, 1997. augusztus 5.), hogy a volt szocialista országokkal korábban megkötött

egyezmények értelmében, kölcsönösség alapján ellátják a sürgős ellátásra szorulókat. A kölcsönösségre alapozó szerződés egyben azt is biztosítja, hogy az ezen országokban hirtelen megbetegedett magyar polgárokat is ellátják.

Továbbá nem kell félünk, ha Nagy-Britanniába, Finnországba vagy Svédországba utazunk, mert ott ugyan sürgősségi alapon szív-műtétet nem végeznek el rajtunk, de ha mégis, abból csak annyit térít az OEP, mint a Magyarországon végzett beavatkozás ára. Ennek előfeltétele, hogy a teljes műtét számát előbb a beteg magyar polgár egyenlítsse ki. A szakember tanácsa: kösünk egyéni egészségügyi ellátásra szóló biztosítást kiutazás előtt, hosszabb külföldi tartózkodás esetén pedig szerződünk a helyi egészségbiztosítási rendszerrel.

A földrajzi korlátozásról

Megkezdődött az Országgyűlésben az 1951. évi genfi menekültügyi egyezményhez kapcsolódó, a földrajzi korlátozás visszavonását tartalmazó határozat tervezetének vitája. A szeptember havi ülésterv szerint a hó végén fogadják el a határozatot, amelyhez módosító indítványt is benyújtottak. Kissé szokatlan, hogy képviselők figyeltek fel arra, mi lesz, ha a korlátozás feloldása előbb történik meg, mint a menedékjogi törvény életbe lépése. A benyújtott módosító indítvány miatt a határozat tervezetét részletes vitára is beferjesztették. A menedékjogról szóló törvény javaslatát – szintén a Tisztelt Ház tervei szerint – még szeptemberben tárgyalják; szeptember 22-23-án kezdődik az általános vita. A kormány jogalkotási terveiben is az szerepel, hogy a javaslatot még szeptember-október hónapban el kell fogadtatni. Vajon a téma vált fontossá? Vagy legyünk már túl rajta?

Mikor lesz új útlevel?

Az elmúlt hónapokban többször borzolták a magyar állampolgárok kedélyeit a felmelt útlevel-illetékekkel és a meghosszabbíthatatlan útlevelekkel. A BM útlevelesztályának vezetője szerint azok a

polgárok, akiknek 1998 után jár le az útlevelük – egy útlevelcsere-kérelőp kitöltésével – mai útlevelükbe októbertől hologramos matricát kaphatnak, ami öt évvel meghosszabbítja az okmány érvényességét. Ezzel megtakaríthatnak például egy fényképet, de az illetéket be kell fizetniük (4000 forintot a 18-70 év közöttieknek, 1000 forintot a többieknek). Az 1998 előtt lejáró útlevelekkel rendelkezőknek teljesen új okmányra van szükségük, ami szintén csak öt évig használható.

A tervek szerint majd lesz mód ennél hosszabb érvényességű útlevel kiadására, mégpedig hosszabbítással, akár tíz évre is. Addig marad a misztikus szerepet betöltő hologram, ugyanis lézergávirozása, műanyag fóliája javítja az okmány biztonságát.

Nincs kivándorlási hullám

Az ORFK illetékesére hivatkozva adta hírül a Magyar Nemzet (1997. augusztus 26.), hogy várhatóan idén nem növekszik a kivándorolni kívánó magyar polgárok száma. 1996-ban 662 fő járta végig a kivándorlási engedélyezési eljárás rögös útját. Bizonyítaniuk kellett, hogy 1. nincs a kérelmezőnek köztartozása (adó, társadalombiztosítás, illeték); 2. nem áll büntetőeljárás alatt, sőt letöltendő szabadságvesztés elől sem akar megmenekülni; 3. honvédelmi kötelezettségének eleget tett, illetve az alól felmentették; 4. gyermekei, rokonai tartásáról a törvénynek megfelelően gondoskodott; 5. nem visz ki magával országos titkokat. A legkedveltebb célszország Ausztria, Németország és Svédország volt.

Új kihívások Bicskén

A délszláv válság rendeződésével – pontosabban a katonai konfliktus remélhetően végleges megszűnésével – megindult a volt Jugoszlávia területéről származó menedékesek önkéntes hazatelepülése. Ez a folyamat nem érintette a Bicskei Menekülteket Befogadó Állomás életét, hiszen az itt élők legnagyobb része nem kíván hazatérni. Ugyanakkor a Magyarországon való letelepedés sem szerepel az elképzelések között. Igaz ez annak ellenére is, hogy ez év elején még a táborlakók jelentős része magyar nemzetiségű volt. Sőt, arányuk fokozatosan nőtt, mivel a harmadik országokba (Kanada, USA, Ausztrália) való kiutazásból – a UNHCR Budapesti Irodájának ajánlására – a potenciális befogadó országok kizárták a magyar származásúakat, 1997-ben (augusztus 31-ig) 174 fő talált új hazára a tengeren túl:

Kanadában:	69 fő menedékes, 17 fő menekültként elismert;
az USA-ban:	85 fő menedékes, 3 fő menekültként elismert.

Bár sokan elhagyták a tábor, az ellátottak száma mégsem csökkent. Ennek oka, hogy az 1989-es nyitást követő időszakhoz hasonlóan ismét megjelentek az Európán kívülről érkezett személyek. Akkor Angolából, Szomáliából, Etiópiából és Mozambikból érkeztek Magyarországra repülőgépen. Többségüket Bicskén helyezték el, közülük csupán ketten maradtak Magyarországon.

Idén februártól ismét tömegesen érkeznek nem európai országok állampolgárai. Elhelyezésüket és ellátásukat az ORFK, a Határőrség és a Menekültügyi és Migrációs Hivatal vezetőinek együttes intézkedése teszi lehetővé. E személyek menekültstátust kérnek, ügyüket a UNHCR Budapesti Irodája bírálja el. Az intézkedés hatálybalépése óta 727-en érkeztek (bemondott állampolgárság szerint).

Fontos megjegyezni, hogy a fenti adatokat bemondás alapján regisztrálták, mert a meghallgatások során a legtöbben nem tudnak érdemi választ adni a származási országgal kapcsolatban feltett kérdésekre. Részben ennek következtében csupán 24 fő nyert védelmet:

EURÓPÁN KÍVÜLI ORSZÁGOKBÓL ÉRKEZETTEK (727 fő)

afgán	181 fő	líbiai	4 fő
algériai	90 fő	mali	1 fő
bangladesi	1 fő	marokkói	7 fő
burundi	1 fő	nigériai	37 fő
guineai	3 fő	pakisztáni	2 fő
indiai	2 fő	palesztin	5 fő
iraki	100 fő	ruandai	4 fő
iráni	12 fő	Sierra Leone-i	13 fő
jordán	1 fő	Srí Lanka-i	14 fő
kameruni	1 fő	szenegáli	2 fő
kongói	5 fő	szomáliai	25 fő
kubai	1 fő	szudáni	4 fő
libanoni	3 fő	szíriai	26 fő
libériai	170 fő	zairi	12 fő

szomáliai	4 fő
afgán	13 fő
iraki	1 fő
nigériai	1 fő
algériai	5 fő
összesen:	24 fő

A többiek kérelmét a UNHCR elutasította. Az elutasítottak döntő többsége még aznap éjjel vagy napokon belül illegálisan elhagyta a befogadó állomást és valószínűleg az országot is. A beérkezett 727 főből 642 személy távozott a táborból, közülük 533 előzetes bejelentés nélkül, ismeretlen helyre, míg 86 főt a rendőrség szállított el. Ők jelenleg valamelyik határőrizeti szálláshelyen várják a kiutasítás végrehajtását.

Az Európán kívüli országokból érkezett menekültek beilleszkedésének segítése az eddigiekhez képest számos új feladattal bővíti munkánkat. Nemcsak számunkra jelent új kihívást, hanem a bicskei lakosság számára is, ugyanis – mint színes bőrű emberek – kurióznak számítnak még Bicskén. Kapcsolatukat a lakossággal nehezíti a nyelvismeret hiánya is. Külön említést érdemel a helybeliek számára az ismeretlen betegségektől, valamint a bűnözéstől való félelem. Figyelemre méltó, hogy Európán kívüli menedéket kérő táborlakó mindeddig bűncselekményt nem követett el.

Míg eddig európai társadalmi normákkal, szokásokkal bíró személyek érkeztek befogadó állomásunkra, addig jelenleg egyre növekvő számban érkeznek más kulturális környezetből. Az érkezők egyike sem szándékozik eredetileg Magyarországon maradni,

csupán tranzitországgént érintették Magyarországot – de továbbmenni nem tudtak.

A FÁK tagállamaiból érkezett (örmények, grúzok, oroszok) s menekültstátust kapott családok integrációjában együttműködünk különböző civil szervezetekkel, közösségekkel. A Magyar Ökumenikus Szeretetszolgálattal együtt integrációs program előkészítésén dolgozunk. Ezen integrációs program megvalósítását gyakran fékezi többek között a menekültek közötti széthúzás, a kisebb-nagyobb konfliktusok és a szolidaritás hiánya.

A nyári szünidő az idén is kellemesen telt el a gyermekek számára. Azok, akik nem utazhattak el új hazájukba, a Balaton mellett tölthettek el 10 kellemes napot. Erre a bicskei iskolával kialakult jó kapcsolat adott lehetőséget, mivel a város tulajdonában lévő zánkai tábor első turnusát a menekülttábor lakói vehették igénybe.

Ugyancsak kellemes időtöltést (játék, sport, országjárás) biztosított a fiataloknak az ÚTILAPU hálózat kétszer kéthetes programsorozata.

Még kell még említenem a Zivili folk-lór együttes fellépését is. Az USA-beli Ohio államból érkezett csoport délszláv táncokat mutatott be, felvonultatva valamennyi nemzetiség sajátos stílusát. A műsor nem csak a volt Jugoszláviából érkezetteknek okozott kellemes időtöltést. Egzotikusságával az Európán kívülről érkezetteknek is nagyon jó szórakozást nyújtott.

Bicske, 1997. augusztus 29.

Horváth Lajos
a Bicskei Menekülteket
Befogadó Állomás igazgatója

Szentségtörő gondolatok a szervezett bűnözés elleni fellépésről

A Belügyi Szemle 1997. évi július–augusztusi száma a szervezett bűnözés sajátosságaival és az ellene vívott harc kérdéseivel foglalkozik. Szikinger István a fenti címen tette közzé álláspontját, rámutatva, hogy a szervezett bűnözés – a sajtóban a maffiák, másképpen az illegális külföldiek – elleni fellépés csak ürügy az alkotmányos jogállamiságot romboló rendőri és politikai törekvések térnyerésére.

Az ismert alkotmányjogász (COLPI) részletesen elemzi, miért jelent veszélyt a jogvédelmi biztosítékokra a szervezett bűnözés valódi mértékét és társadalmi veszélyeit eltúlzó rendőri vezetés új hadjárata, amely sikerrel győzte meg a parlamentet a nagyobb költségvetési részesedésről és a büntetőjogi szabályok módosításáról is. A pénzközpontú szervezett bűnözésnél vannak sokkal veszélyesebb devianciák, például a politikai intézményeket vagy az életet sértő terrorizmus, erőszak terjedése. Miért kell akkor az emberi jogok talaján álló rendőrségnek a szervezett bűnözést az első számú közellenség-gé minősíteni? Romboló hatása miatt? Netán a társadalom sérülő érdekei miatt? Aligha. „A szervezett bűnözés abban különbözik a gazdasági profit és társadalmi-politikai befolyás megszerzésének más módzataitól, hogy törvényt sért. A jogellenesség az egyetlen elfogadható mozzanat, ami megalapozhatja az ellene való fellépést.” Hiszen, mondjuk, a kábítószer-kereskedelemből származó bevételt tőzsdére vinni, vagy abból céget alapítva munkahelyeket teremteni csak a tőke eredetét tekintve jogsértő. A többi mozzanat beleillik a legális gazdaság működési rendjébe. Hibás tehát a diagnózis, s a terápia is rossz lett. Példa erre a tavaszi robbantássorozat, ami valójában a rendőrség

figyelmének sikeres elterelését szolgálta a háttérben meghúzódó olajügyekről. Az első rendőrségi magyarázatok szerint a robbantások feltételezett elkövetői és mozgatói külföldi bűn-

zők, külföldi maffiák voltak – ezzel is fokozva az előítéleteket. Nyárra azonban az olajszőkítés került a középpontba, s a rendőrségi magyarázatokból eltűntek az albán, szerb, orosz és ukrán maffiázók, a közöttük folyó harc a piac felosztásáért. Így lett a tévedésből rendőrségi sikertörténet, amelyben gyakran alkalmazták a rendőrségi törvény szerint bevethető titkosszolgálati megfigyelést, adatkezelést és az előítéletet erősítő, külföldi elkövetőkről szóló kiszivárogtatást.

Munkavállalás az IOM-nél

A Nemzetközi Migrációs Szervezet (IOM) budapesti irodájának magyar állampolgárságú munkatársai a kérges szívű kormányzat rendelkezése szerint eddig nem élveztek adómentességet. Hála azonban a 144/1997. (IX. 5.) kormányrendelet rövidke szövegének, szeptember közepétől ez a hátrányos helyzet megszűnik. Érdemes tehát magyar állampolgároknak, sőt itteni állandó lakosoknak munkát vállalni az IOM-nél. Most már igazán semmi sem akadályozza e kiváló szervezetet, hogy munkatársai még nagyobb hatásokkal dolgozzanak Magyarországon.

Az Alkotmánybíróság döntése a külföldi orvosokról

A Magyar Orvos 1997. júliusi számában az orvosi kamara nyilvántartási bizottságának elnöke, dr. Duray Aladár arról számol be, milyen sokszor zaklatják vagy próbálják korrumpálni őt a kamarába felvételüket kérők.

Ennek egyszerű az oka: a kamarába felvételüket kérő orvosok eddig szinte eredménytelenül nyújtották be papírjaikat, a nem magyar állampolgárságúakkal szemben egyértelműen diszkriminatív eljárást folytatott a szervezet. Mindez azért érdemel szót, mert a kamarai ajánlás hiányában a kérelem nem kerül fel a népjóléti miniszterhez, következésképpen az orvosi nyilvántartásba való felvétel is elmarad. E nélkül pedig orvosként nem praktizálhat senki sem.

A sérelmes gyakorlat miatt panaszt nyújtottak be az Alkotmánybírósághoz. A szervezet július elején kiadott határozata (Magyar Közlöny, 1997/58.) értelmében 1998. január 1-jéig a kamarai tagságra és az orvosi nyilvántartásra vonatkozó szabályokat

módosítani kell, különben a sérelmes kitétel hatályon kívül helyezésével a külföldi és a magyar polgár között nem lehet különbséget tenni. Tökintettel arra, hogy Magyarországon ma az orvosok tíz százaléka külföldi állampolgárságú, nem kis jelentőségű az Alkotmánybíróság határozata. A kamarai adatok szerint 1994-től évente 10–20 esetben vettek nyilvántartásba külföldi orvost. Így sikerrel akadályozták meg még azon orvosok elhelyezkedését is, akik diplomájukat Magyarországon szerezték, jól beszélnek magyarul. 1994 előtt más volt a helyzet, mert egyedül Surján László minisztersége alatt 2800 orvosi diplomát honosítottak. Igaz, ők erdélyiek voltak.

A nyilvántartási bizottság titkára szerint a mostani ké-

relmezők csak ugródeszkának használnák az országot, mert igazi céljuk az Európai Unió területére jutás. Különben is megnőtt itthon az orvos-munkanélküliség. Így a kamara azt javasolja, kerüljenek fel a hazai munkanélküli orvosok listájára a külföldiek is, és a sorban előttük munkához jutott magyarok után végül ők is elhelyezkedhetnek. Egyéb kompromisszumot nem tudnak elképzelni. Ezért gyözködik a tárca vezetőjét a hazai orvosi munkaerőpiac védelméről, s ezt úgy kellene megoldani, hogy az országos nyilvántartást is teljesen a kamara kezébe kéne adni. Felmerült, hogy így még szigorúbb szabályokat lehetne bevezetni, például olyan nyelvi ismeretek megkövetelését, amelyet csak magyar anyanyelvűek (esetleg alkalmazott nyelvész szakon végzettek) tudnak majd teljesíteni. Mi lesz, ha a minisztérium megunja a vitát, és teljesen kiveszi a kamara kezéből az egyetértési jogot is?

Magyarok a Vajdaságból

Az elmúlt években a Vajdaságból érkezett menekültek sorsát néhány újságcikk, illetve egy antropológiai kutatócsoport követte nyomon. A Magyar Nemzet 1997. augusztus 9-i számában szerepelt a Csongrád megyei Közgyűlés elnökének nyilatkozata. Lehmann István tudomása szerint a balkáni háború idején, 1992–1996 között a Dél-Alföldre menekültek számát még becslésekkel is alig lehet meghatározni. Ismeretei szerint csaknem húszezren költöztek át ideiglenesen Szabadkáról, Kanizsáról, Zentáról és más magyarlakta vajdasági területekről. E személyek közül kevesen kértek menedéjogot és még kevesebben állampolgárságot.

Az ideiglenesen betelepülők elsősorban a kötelező katonai szolgálat elől kerekedtek fel, s a háború befejezésével meg is szűnt számukra ez a távozást sürgető ok. A családok zömének nő tagjai nem hagyták el otthonukat, mert féltek a lakásba beköltözőktől. Itt elsősorban a Boszniából emigrált szerbekre kell gondolni. A Magyarországra érkezett vajdasági magyarok jelentős tökéit is áthozták, a cégbejegyzésben segédkező szegedi jogászok becslése szerint az így áthozott összeg meghaladta az egymilliárd forintot. Csaknem kétezer magyar–jugoszláv vegyes vállalatot hoztak létre egyedül Csongrád megyében, elsősorban a vendéglátásban, a kereskedelemben, a sütőiparban és az aranyművességben. Így egyre több pékség, ékszerüzlet nyílt, s a vállalkozások szinte meghatározó szereplőivé váltak e két ágazatnak. Az embargó megszüntetése után a kereskedők áruközvetítéssel is próbálkoztak, de sajnos alulmaradtak a tőkeerős nyugati cégekkel szemben. A rendelkezésre álló adatok szerint a menekültek kisebb része Nyugat-Európába távozott (főleg Németországba és Ausztriába), ha ott voltak rokonaik, barátai, ismerőseik. A Csongrád megyei Rendőr-főkapitányság gazdaságvédelmi osztálya együttműködik a sza-

badkai rendőrséggel. A háború befejezése után több Szegeden bejegyzett vegyes vállalatról derítették ki, hogy valóságos gazdasági tevékenységet nem folytat, inkább adócsalással foglalkozdik. A csalás gyakran azért derült ki, mert több céget is azonos magyarországi címre jelentettek be. A szabadkai televízió szerkesztőségének vezetője, Ratko Borics becslései alapján a vajdasági menekültek 70–80 százaléka már visszaköltözött hazájába. Ebben érzelmi okok, a rokonsághoz való ragaszkodás és gazdasági megfontolások is közrejátszottak. Akinek ugyanis nem volt komoly tőkéje, vállalkozóként nem tudta megvetni a lábát Magyarországon, hitelre pedig a magyar bankoktól nem remélhetett. A hazatérés másik oka, hogy a most kezdődő otthoni privatizációból ott akarnak kimaradni.

Lágler Péter és Lovász Irén már a délszláv háború előtt is néhány vajdasági falu életével foglalkozott antropológusként. Vizsgálataikat a háború alatt, majd azt követően is folytatták. A Jannus Pannonius Tudomány Egyetem kutatásainak eredményét a Régió 1997. II. számában foglalta össze Lágler Péter. („Kórógy – egy kelet-szlavóniai magyar falu és lakói a délszláv háborúban”) Ebből idézünk:

Hazatelepülés

Ami nem vesztetett el, és amiért, és amire mindenki biza akar menni, az a föld. Kórógy határa 1377 hektár, ebből 901 hektár, körülbelül kilenc négyzetkilométer magántulajdonban van. Ezt egyetlen család sem akarja veszni hagyni. Természetesen a hazatelepedéshez megfelelő feltételek kelljenek. Minden megkérdezett első helyen említi a falu kiürítését, a lakhatási és az infrastrukturális feltételek biztosítását. Víz és villany jelenleg is van a faluban, de a házak újjáépítéséhez és a gazdálkodás újraindításához segítségre, segélyekre és kedvezményes hitelekre lesz szükségük. Fontos kérdés a jelenleg művelés alatt nem álló területek aknátlantítása. A falu önkormányzata elkészítette Kórógy hosszú távú rehabilitációs tervét, aminek első lépése egy harminc fő körüli bonfoglaló brigád hazatérésére, hogy az alapvető létfeltételeket megteremtse. A rehabilitáció végösszege viszont 46 millió német márka. [...]

A gyerekes családok hazatéréséhez például szükség van az iskola helyreállítására. A gazdálkodás újraindításához gépek, vetőmag, üzemanyag szükségesek, sikeres folytatásához pedig átgondolt regionális piacpolitika. Többen feltétlenül említették a horvát állambatalom és rendőrség hatalomba

való visszahelyezését és helyi személyek jelenlétét e szervezetekben. [...]

Egyelőre nem látják problémamentesnek viszonyukat a környező szerb falvakkal sem. Ebben a kérdésben eléggé megoszlanak a vélemények, de talán a többség azt vallja, hogy aki nem követett el semmilyen galádságot, az nyugodtan maradhat a szülőfalujában, akinek pedig valamilyen bűn nyomja a lelkét, az jobban teszi, ha idejében elköltözik, mert előbb vagy utóbb ügyis minden kiderül. [...]

Kevesen vannak, akik már biztosra mondják, hogy nem térnek biza. Ezek főleg azok közül kerülnek ki, akiknek több gyereke most már négy-öt éve magyar iskolába jár, és szeretnék a szülők, ha befejezné tanulmányait. Ezt az elhatározást erősíti, ha az illetőt otthon nem várja föld vagy szakmai érvényesülés. Van, aki munkát vállalva Magyarországon szorgalmaz és némi baráti segítség révén olyan beosztásba jutott, amilyet véleménye szerint sem az egykori jugoszláviában nem érhetett volna el, se a mai Horvátországban nem remélhet. Többen vannak, akik még kívánnak, illetve nem akarják feladni nehezen megteremtett magyarországi egzisztenciájukat sem. [...]

„Hát most mind jobban, jobban bizakodunk persze. Én mindig bíztam benne, mert más nem is igen jár az eszembe, csak hogy visszakérülni. Többször mondták, telepedjünk le oda, de konkrétokat soha nem mondtak. Hogy igenis ez a segítségem, vagy mit tudom én. Föld van itt műveletlen sok. De mivel műveljük meg őket? Mivel?

Voltak itt ügyvédek is Pestről meg Nagyatádról, mit tudom én, Szilvási úr ügyvéd, próbálkozott, hogy letudunk-e itt telepedni. Kérte

Folytatás a 8. oldalon

Magyarok a Vajdaságból

(Folytatás a 7. oldalról)

a föltételeket... A Menekültügyi Hivatal küldött ügyvédet. Meg van adva, milyen alapon, hogy, de aztán idáig még nem sikerült senkinek sem. Voltak többen is, akik elkezdték, persze, ott is volt, Nagydobszán, meg hát kapunk munkaengedélyt, csak hát semmiféle batározat még nincs, hogy magyar állampolgár. Megkapják a munkaengedélyt, és kész, elismerték mint menekült, nekünk még menekült státusz sincs. Nincs. Mi csak mint kiűzöttek vagyunk. Nem menekülttek. Ha meg lenne a menekült státusz, meg kell adni a munkaengedélyt, és azután

lehetne keresni, hogy letelepedés. Hát ez minálunk még idáig sincsen.

Hát én nem tudom, de és akkor minek az alapján? Most engemet kérdeznének, hogy miért vagyok én menekült, mit tudom és. Mit tudnék és mondani. Inkább kiűzött vagyok, mint menekült. Mert én nem menekültem, engem úgy űztek ki. Én nem érzem magam menekültnek. Mert hogy ha én szerintem ez egy köszönet, hogy megmentettek bennünket, csak a fejünket, az életünket. De minden vagyonom ott maradt. Minden, minden, minden. Hát nekünk csak haza, csak haza."

FELHÍVÁS

A Menedék – Migránsokat Segítő Egyesület (Hungarian Association for Migrants) a közeljövőben induló PHARE projektjéhez bővíteni kívánja a közreműködő ügyvédek körét.

Olyan egyéni ügyvédekkel kötünk szerződést, akik készen állnak a menedéket kérők, a menekültek és a hátrányos helyzetű migránsok ügyeiben jogi képviselést ellátni.

Kérjük, hogy jelentkezésében jelölje meg:

- eddigi menekültügyi, idegenrendészeti tevékenységét;
- a külföldiek beilleszkedésével, valamint az emberi jogok alkalmazásával kapcsolatos tapasztalatait;
- nyelvismeretét.

A jelentkezőkkel elbeszélgetünk. Várjuk jelentkezését faxon vagy levélben a következő címre:

**PHARE Projekt,
Menedék Egyesület,
1068 Budapest, Benczúr u. 33.
Fax: 342-9571.**

HŐRINFÓ

Az új betűszó mögött egy új szolgáltatás rejtőzik. Szeptembertől a határőrségi adatbázisból telefonon kérhetünk tájékoztatást (☎ 200-00-22), és „tone” típusú készülékről a hangos menüből kiválaszthatjuk a számunkra fontos információs egységet. Faxon is elérhető az adatbázis. A MATÁV-tarifá megfizetése ellenében érdeklődhetünk például

- a határátkelők nyitvatartásáról;
- a határon várható torlódásokról, várakozási időről;
- a a külföldre utazás feltételeiről;
- a vízummal kapcsolatos kérdésekről;
- a magyarországi beutazás határőrségi tudnivalóiról;
- arról, hogy milyen feltételekkel kerülhet valaki határőrségi tiszt- és tiszthelyettesi szerződéses állományba – ez különösen a munkanélkülieknek fontos információ.

EXPO

Szeptember 24–26-án szervezik a II. Nonprofit Expót Budapesten, az Építők-Liget Kongresszusi Központjában (VI. Dózsa György út

84/A.) A rendezvény előkészítését az Európa Ház végzi. Az expo célja, hogy lehetőséget teremtsen a közhasznú magánszervezetek (egyesületek, alapítványok) kapcsolatainak fejlesztésére. A találkozón 70 hazai szervezet mutatkozik be kisebb-nagyobb kiállítással, előadással. Kezdesi időpont: szeptember 24-én 13.30, 25–26-án pedig 10.00 óra. Az expóra a belépődíj 150 Ft, a vidékiek félárú jegyet válthatnak a vasúton. Biztatjuk tagjainkat, a közhasznú magánszervezetek tevékenysége iránt érdeklődőket, vegyenek részt a találkozón. ☎ 156-8440, 175-0857.

Az expóval párhuzamosan zajlik a CIVICUS (Civil Világszövetség) kongresszusa. Néhány témakör a napirendről: „Találjuk meg a támogatókat”; „Pénzcsinálási stratégiák”; „Együttműködés a piaci szektorral”; „A társadalmi szervezetek összefogása”.

Felelős szerkesztő: dr. Tóth Judit

Felelős kiadó:

Menedék – Migránsokat Segítő Egyesület

A hírlevelet gondozta a Sík Kiadó Kft.

Tipográfia, tördelés: Beck Bojónka

Nyomás: MSZH Nyomda

A munkaügyi ellenőrök hatékonyságáról

Az Országos Munkabiztonsági és Munkaügyi Főfelügyelőség vezetője nyilatkozata szerint 1997 első felében 11 ezer munkáltatót ellenőriztek a felügyelőség munkatársai. Minden hatodik munkáltatónál bukkantak munkaügyi szabálytalanságra, s ezek körében összesen 273 cégnél kellett intézkednie az ellenőröknek, mert engedély nélkül alkalmaztak külföldieket. Ez az összes ellenőrzött cég 2,5 százaléka. Ennél sokkal gyakoribb volt az a szabálytalanság, hogy nem találtak sehol sem a munkaszerződéseket, megsértették a munkaidőre és a pihenőidőre vonatkozó előírásokat, majd ezt követte a bérezésre

vonatkozó vétségek sora. A felügyelőség vezetője szerint „biztosnak látszik, hogy a feketefoglalkoztatás elleni fellépések hatását fokozná, ha jogszabályban rögzítenék: milyen nyilvántartást kell a munkáltatónak a munkavégzés helyén tartaniuk” (Magyar Hírlap, 1997. szeptember 16.).

A javaslat kiváló. Hatására biztosan csökkenni fog a feketegazdaság ereje. Hiszen sok energiát kell majd az eddig nem létező munkavállalási engedélyek mellőzésén túl a nem létező nyilvántartások fel nem fektetésére fordítani. Ez a tevékenység pedig elvonja majd a fekete-munkáltatók erejét.

Kérjük a migránsokat, menekülteket tömörítő, továbbá érdekeiket képviselő társadalmi szervezeteket, helyi önkormányzatokat, hogy működésükről, rendezvényeikről, valamint kiadványaikról tájékoztassák szerkesztőségünket. Célunk az, hogy e szerény hírlevél lehetőségein belül elősegítsük a migrációra vonatkozó információk cseréjét. Információikat, anyagaikat az alábbi címre várjuk:

**MENEDEK EGYESÜLET, 1068 Budapest, Benczúr u. 33. Tel./fax: 342-9571.
Heimlich István (hétfő, szerda, péntek 9.00–13.00).**

OLTALOMKERESŐK

A Menedék Egyesület hírlevele a nemzetközi migrációról

III. évfolyam 8. szám

1997. október

JOGSZABÁLYFIGYELŐ

A menedékjogi törvényjavaslatról – többféleképpen

1997. szeptember 24-én kezdte tárgyalni a törvény javaslatát a parlament. A javaslattal kapcsolatosan különböző álláspontokat idézünk. (Folytatás a következő számban.)

Dr. Világosi Gábor belügyminisztériumi államtitkár volt a napirendi pont előadója.

„Tisztelt Elnök Úr! Tisztelt Képviselőtársaim! A mai napon a menedékjogról szóló törvényjavaslat tárgyalásának megkezdésével, s reményeim szerint mihamarabbi elfogadásával a Magyar Országgyűlés egyrészt az alkotmányban foglalt követelménynek, másrészt az elmúlt években jelentős nemzetközi egyezményekben vállalt kötelezettségének tesz eleget. A menedékjogra vonatkozóan mindeddig nem született törvényi szintű szabályozás, ezt a témakört, ezt a tárgykört mindeddig alacsonyabb szintű jogszabályok rendezték.

A jelen törvényjavaslat elfogadásával a Magyar Köztársaság biztosítja a törvényes kereteket ahhoz, hogy az üldöztetést elszenvedő külföldinek módja legyen korrekt menedékjogi eljárásban bizonyítani, hogy jogosult a védelemre, s ha már védelmet kapott, jövedelmi, vagyoni helyzetétől függően ellátásokkal és támogatásokkal segítjük, hogy az alapvető életfeltételeket országunkban a saját maga számára megteremthesse.

A törvényjavaslat alapvetően új szabályokat tartalmaz abban a tekintetben, hogy meghatározza – és a menekülés okait tekintve: elkülönítve – a menekültek kategóriáit, önálló jogállást biztosít, és e kategóriák szerint állapítja meg azokat a kereteket, amelyek között a Magyar Köztársaság részükre védelmet biztosít.

Ennek megfelelően a törvényjavaslat önállóan kezeli a menekültek körét, azokat, akiket a nemzetközi jog szabályai szerint, a genfi egyezményben meghatározott feltételek meglétében menekültnak kell tekinteni. Ennek megfelelően menedékjogot azoknak a külföldi állampolgároknak, valamint hontalanoknak kell biztosítani, akiket hazájukban, illetőleg akiket tartózkodási helyükön faji, vallási okból, nemzeti, nemzetiiségi hovatartozásuk, politikai meggyőződésük miatt üldöznek.

Mint ahogy a közelmúltban a területi korlátozás feloldásáról szóló országgyűlési határozat expozéjában már elmondtam, Magyarország a térség országai közül elsőként, 1989 márciusában csatlakozott a genfi egyezményt kihirdető nemzetek sorába. A csatlakozási okirat letétbe helyezésekor arra vállaltunk kötelezettséget, hogy csak az európai események miatt menekülők számára nyújtunk védelmet. 1989 óta a magyar hatóságokhoz menekültstátusért közel 6000 fő folyamodott, és a menekülteként elismertek száma ebben az időintervallumban mintegy 4300 fő.

Ez a területi korlátozás azt eredményezte, hogy a magyar menekültügyi hatóság az Európán kívüli menekültek számára nem biztosított menedékjogot, és nem teremtette meg számukra azt a lehetőséget, hogy a menekültügyi hatóság előtt valószínűsíthessék az üldözésüket kiváltó okok fennállását. Az Európán kívüli menekültek esetében az eljárást az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága budapesti irodája bírálta el. Az el-

A TARTALOMBÓL:

- ☐ A menedékjogi törvényjavaslatról – többféleképpen
- ☐ Sérülnek-e az állampolgárságot kérők alkotmányos jogai?
- ☐ Iszlám óvoda 1998-tól
- ☐ „Migráció és mobilitás” – konferencia
- ☐ Menekülttábor Békéscsabán
- ☐ Kínaiak Magyarországon

múlt mintegy hét évben közel 2700 kérelem érkezett az ENSZ menekültügyi főbiztósához, és ebből mintegy 260 nyert pozitív elbírálást.

A törvényjavaslat szerint, a menekülthöz hasonlóan, szintén önálló jogállást kapnak az úgynevezett menedékesek. Előbb Romániából, majd 1991 nyaratól a délszláv válság következtében menekülők ezrei érkeztek több hullámban Magyarországra, akik többségénél a genfi egyezmény szerinti egyéni üldöztetés nem állt fenn ugyan, mégis egyértelmű volt a védelem indokoltsága, hiszen származási országukban életük a háborús események következtében veszélyeztetve volt. Túlnyomó többségük kinyilvánította továbbá azon szándékát, hogy a származási országába mielőbb vissza kíván térni. Az ideiglenes menedék tehát egy újabb, megfelelő jogi keretek nélküli, az élet által létrehozott kategória volt. A mindenkor magyar kormány, a korábbi és a mostani is, humanitárius szempontokat vett figyelembe akkor, amikor ezeknek a menekülteknek védelmet biztosított.

(Folytatás a 2. oldalon)

A menedékjogi törvényjavaslatról – többféleképpen

(Folytatás az 1. oldalról)

A nyilvántartásba vételt követően a menedékesek elhelyezése, a róluk való gondoskodás nem lett volna lehetséges az állami, önkormányzati, társadalmi szervek és szervezetek együttműködése nélkül. Ezek az események 1988 és 1996 között közel 135 ezer ember gondját hártották az országra úgy, hogy arra – mint ahogy az előbb említettem – jogi szabályozás nem adott iránymutatást, és a beilleszkedés, ellátás, támogatás terén híján voltunk minden tapasztalatnak. Az előbbieken már szintén említettem, hogy ezen menekülők nagy része tranzitországnak tekintette Magyarországot, ezzel magyarázható, hogy jelenleg kevesebb mint 4000 menedékest tartunk nyilván.

A jugoszláv térségbeli háborút lezáró daytoni megállapodások és a párizsi békeszerződés megteremtette a béke alapfeltételeit. Erre való tekintettel Magyarország 1996. január 15-e után menedékes jogcímen a volt Jugoszláviából érkezőknek már nem nyújt ideiglenes menedéket. Úgy vélem, itt az alkalom, hogy a törvény elfogadásával, valamint azt követően a végrehajtási jogszabályok megalkotásával megfelelő jogi keretet, megfelelő jogi környezetet biztosítsunk a hasonló események kezelésére.

A külföldieknek a menekültügy körében kezelt harmadik csoportja a befogadottak kategóriája. A befogadottak átmeneti védelmére a Magyar Köztársaság azaz vállalt kötelezettséget, hogy az emberi jogok védelmében született nemzetközi egyezményeket magára nézve kötelezőnek ismerje el. A befogadott az a külföldi, aki országunk területén tartózkodik, az idegenrendészeti szabályok szerint hazájába vissza kellene irányítani, illetőleg ki kellene utasítani, azonban akkor emberi jogai védelmét egy ország sem biztosítaná, sőt, esetleges visszaküldésével kínzásnak, embertelen vagy megalázó bánásmódnak lenne kitéve.

Ebből a személyi körből azonban befogadott csak az lehet, akinek a Magyar Köztársaság területén való tartózkodása nem sért nemzetbiztonsági vagy közrendi érdeket, és akinek magatartására törvénytisztelt és a hatóságokkal való maximális együttműködési készség a jellemző.

Az a külföldi, aki ezeknek a feltételeknek nem felel meg, az idegenrendészeti szabályok hatálya alá kerül.

Tisztelt Országgyűlés! Ez a törvény tehát meghatározza a védelem feltételeit és korlátait, megteremt a törvényes eljárás garanciáit, kialakítja a rész-

letszabályok hagyományait, teherbíró képességét, nemzetközi kötelezettségeinket, és eleget tesz az Európai Unió jogszabályaihoz való közelítés követelményeinek is.

Az eljárás főbb szabályainak megalkotása során arra törekedtünk, hogy betartva a nemzetközi egyezmények rendelkezéseit, fenntartsuk az összhangot a menekülők védelmében vállalt kötelezettségeink és a közrend védelméhez fűződő érdekeink között, és addig, de csak addig biztosítsuk a menedéket, amíg a védelem alapjául szolgáló ok ténylegesen fennáll.

A törvényjavaslat tartalmazza a menekültügyi eljárás alapvető szabályait, meghatározza a rendes eljárás kereteit, de rendkívüli szabályok alkalmazása útján lehetőséget nyújt arra is, hogy könnyített bizonyítási eszközök igénybevételével mód legyen az ügy mielőbbi lezárására. Természetesen az ügyfél érdekében a rövidített eljárásban is érvényesíteni kell a tényállás alapos tisztázásának követelményeit.

Tisztelt Képviselőtársaim! A menedékjogról szóló törvényjavaslat megfogalmazása során igyekeztünk minél szélesebb körben tájékozódni, és véleményt kérni a menekültügyben érintett állami szervektől és civil szervezetektől. Itt szeretném megköszönni mind az állami szerveknek, mind a civil szervezeteknek azt a segítséget, amellyel a törvényjavaslat során minket segítettek, és ezáltal nyilván tökéletesebbé vált maga a törvényjavaslat is.

Nem hagyható figyelmen kívül az a tény, hogy a Magyar Köztársaság védelmét élvezők beilleszkedésének elősegítésében, ellátásuk, támogatásuk biztosításában jelentős és nélkülözhetetlen szerepet játszanak azok a civil szervezetek, amelyek felvállalták ezt a tevékenységet. Ezért a törvényjavaslat egyeztetése során szóban és írásban egyaránt folyamatosan egyeztetünk ezekkel a szervezetekkel, amelyek javaslatokkal elősegítették, hogy a törvényjavaslat ma önök elé kerülhetett. Itt szeretnék még arra kitérni, hogy nemcsak a magyar, hanem a nemzetközi menekültüggyel foglalkozó szervezetek véleményét is kikértük. Természetesen ezekkel a szervezetekkel folytatni kívánjuk a párbeszédet majd a törvény gyakorlati végrehajtása során is.

Tisztelt Képviselőtársaim! Bízva abban, hogy az együttműködés a különböző parlamenti pártokkal és a segítőkészség, amely megnyilvánult a törvényjavaslat benyújtását megelőző

egyeztetések során, most itt, a törvényjavaslat parlamenti vitájában sem lesz másként, és ebben bizakodva kérem önöket, hogy a törvényjavaslatot – adott esetben még módosító indítványokkal segítve – mihamarabb fogadják el. Köszönöm szépen."

A törvényjavaslat általános vitájából a **Fidesz – Magyar Polgári Párt vezetőszónokát, Németh Zsoltot** idézzük.

„Tisztelt Elnök Úr! Tisztelt Ház! A Fidesz – Magyar Polgári Párt a menedékjogról szóló törvénynek nagy jelentőséget tulajdonít.

Magyarország a XX. század folyamán váltakozóan menekülteket kibocsátó, illetve menekülteket befogadó ország volt. A fasizmus és a kommunizmus üldözésének köszönhetően félmillió magyarországi és további több százezer magyarnak a Kárpát-medencéből kellett elhagynia a szülőföldet, és messzi idegenben kellett megkísérlnie az élet újrakezdését. Zömüknek saját személyükben nem, de utódaikban többnyire sikerült megtalálni az egyéni boldogulást.

A XX. század folyamán Magyarország – meghatározott, keserű történelmi sorsfordulókon – befogadó orszaggá változott. Az első, majd a második világháború után, majd a '80-as évek második felében határon túli magyar emberek százezrei lepték el Magyarországot befogadóközpontjait, vasúti pályaudvarait, legtöbbször összes mozgatható ingóságokkal a kezükben. Az 1987-től 1991-ig tartó romániai magyar exodus meghatározó szerepet játszott ugyanakkor a magyarországi rendszerváltás folyamatában. Emlékezzünk 1988 júniusában a tüntetésre a Hősök terén vagy néhány nappal korábban Szűrös Mátyás nyilatkozatára.

Volt azonban a menekültügyhöz való viszony vonatkozásában is távolba mutató vonatkozása ennek az eseménysornak. Ugyanis az állami szerepvállalás mellett meghatározó szerepet játszott a civil társadalom az erdélyi menekültek befogadásában. Az önkormányzatok, emberi jogi szervezetek – és különösen az olyan egyházi közösségek, mind a Máltai Szeretetszolgálat vagy a református egyház periferiáján mozgó Megbékélés Közössége – szerepvállalásukkal előrevetítették azt a világszerte menekültügyi alapelvként elfogadott tételt, hogy a menekültkérdés nem kezelhető jelentős társadalmi szolidaritás nélkül.

A '90-es évek elején Magyarország a menekültkérdés újfajta kihívásával, a délszláv háború menekültjeinek a befogadásával szembesült. Joggal mondhatjuk, hogy az ország európaiságból és emberségből akkor is kiválóan vizsgázott, amikor nem csupán határon túli magyarok, hanem horvátok, bosnyákok, szerbek szorultak segítségére.

Az euroatlanti integráció folyamatában Magyarországnak választ kell adnia a politikai menekültek kérdése mellett a gazdasági menekültek kérdésére is. E tekintetben megállapítható, hogy Magyarország a gazdasági menekültek tranzitországává vált az elmúlt években. Várható, hogy az integrációs folyamat előrehaladtával Magyarország egyre inkább a gazdasági menekültek célországává válik.

Már ennek jegyében '93-ban sor került az ellenőrizhetetlen migrációval foglalkozó európai miniszterek konferenciájára, talán nem véletlenül Budapesten. Ezen tanácskozás megállapította, hogy az illegális migráció fenyegetést jelent a közbiztonságra és a stabilitásra, előmozdítja a bűnözést, továbbá az illegális és tiltott foglalkoztatást. A konferencia ajánlásainak ellenőrzésére létrehozták az úgynevezett Budapest Csoportot, amely magyar elnökség mellett hatékonyan tevékenykedik.

Ebben a történelmi és geopolitikai környezetben a Fidesz – Magyar Polgári Párt szerint a politikai menekültek iránti emberiesség, és a gazdasági menekültekkel és az illegális migránsokkal szembeni határozottság kell jellemezze a menedékjogi szabályozást és a migrációs stratégia egészét.

A genfi konvenció korlátozás nélküli elfogadása nélkül nincs a jogállamisággal összhangban álló politikai menedékjog. A magyar törvényhozás először 1989 októberében alkotott jogszabályt a menekültek helyzetére vonatkozóan, ezt követően jött létre a menekültügyi szervezet. A '89-es jogalkotást illetően egy ponton érte megalapozott nemzetközi bírálat: a genfi egyezményhez fűzött földrajzi korlátozással történő csatlakozásunk, illetve a korlátozás fenntartása miatt. Ennek alapján Magyarország csak Európából származó politikai menekülteket fogadott, s az Európán kívülről érkező menekülteket az ENSZ Menekültügyi Főbiztosságának a gondjaira bízta. Természetesen, ha elnyerték a menekültstátust, ugyanúgy Magyarországon maradhattak, mint a magyar hatóságok által elismert menekültek.

Tekintettel arra, hogy a területi korlátozást a világon már csak öt ország tartja fenn, de legfőképpen arra, hogy az illegális gazdasági integráció visszatartására a politikai menedékjog korlátozása

jogállamban elfogadhatatlan eszköz, a Fidesz feltétel nélkül támogatja a földrajzi korlátozás feloldását. Az új törvény leglátványosabb hozadéka tehát, hogy végre Magyarországon is létrejött az egységes menekültügyi eljárás.

A migrációs stratégiáról: a menekültügy a világon mindenhol egy nagyobb problémacsomag részeként jelenik meg. Ez a problémacsomag Magyarország esetében legalább hat nagy területből áll. Ezek a következők: vízumrendészet, külföldiek beléptetése; külföldiek tartózkodása; bevándorlás; állampolgárság; munkavállalás; menekültügy. Ezeknek a területeknek egy részét a '93-as idegenrendészeti törvény kezeli, egy részét a szintén '93-as állampolgársági törvény, egy további részét a '96-os határrendészeti törvény, egy része pedig alacsonyabb szintű szabályozás alá esik.

A menekültügyi törvényi szintű szabályozását nem csupán az alkotmány, hanem az európai gyakorlat is indokolja. Mindezen jogszabályok azonban nem-hogy nem illeszkednek átfogó koncepcióba Magyarországon, de gyakran az összhang megteremtésének a szándéka sem tapintható ki közöttük. Csak egyetértőleg idézhetem a belügyminiszter idén márciusi nyilatkozatát, miszerint a magyar migrációs stratégia kidolgozása elengedhetetlen. Csupán az a kérdés, mi akadályozta őt abban, hogy a jelen törvénnyel egyidejűleg betejessze a Ház elé ezt a stratégiát. Félő, hogy ennek a mulasztásnak köszönhetően a migrációs szabályozásdarabkák összehangolása és a stratégiához illeszkedő intézményrendszer megalkotása a távoli jövőbe veszik. Ez pedig annak a veszélyét hordozza magában, hogy a biztonságpolitikai kockázatot jelentő illegális migrációval szemben Magyarország egyelőre hatékony, összehangolt és többlépcsős szűrőrendszer nélkül marad.

További problémák: a törvény személyi hatálya a menekült. A javaslat három kategóriára: a menekült, a menedékes és a befogadott személyre terjed ki.

A menekült az '51-es konvenció és annak '67-es jegyzőkönyve alapján olyan személy, aki faji, vallási, nemzeti, okból, bizonyos társadalmi csoporthoz való tartozása vagy politikai véleménye miatt megalapozottan fél az üldöztetéstől, és hazájától távol tartózkodván nem képes, vagy e félelme folytán nem hajlandó haza védelme alá helyezni magát. E kategória megalkotására a fasiszmus keserű tapasztalatai nyomán és a kommunista diktatúra fénykorában került sor, megalkotva ezzel az európai kulturális, jogi és politikai normarendszer egyik alappilléret. A politikai menekültnek emberiességi

okból joga van a védelemre. Az e kategória alá eső személyekkel összefüggő eljárás elnagyoltsága, beilleszkedésük elősegítésének garanciarendszere némi finomítást igényel a javaslat jelenlegi változatához képest.

A menedékes: a menekültek külön csoportját alkotják azok, akik átmeneti időre szorulnak segítségre – például háborús okok miatt –, s akiknek nagy többsége a menekülést kiváltó ok megszűntével vissza akar térni otthonába. Ezek az úgynevezett menedékesek, akikre példát szolgáltatott a közelmúltban a boszniai elűldözöttek.

A javaslat szerint egy menekülő csoportot a kormány döntése nyilváníthat menedékes jogállásra jogosultnak. Ezt a kitélt egyes képviselőtársaim diplomáciailag kényes és ezért nem megfelelő elképzelésnek minősítették. Ilyen súlyú politikai döntést azonban nem lehet hatósági szinten meghozni. Indokoltnak tűnik, hogy a kormánynak kelljen azért felelősséget vállalni, hogy adott esetben Boszniából igen, de Csecsen-földről nem jöhetnek menedékesek tömegesen Magyarországra. Vitatható azonban az, hogy a nemzetbiztonsági vizsgálaton túlmenően mi indokolja a hatóság egyénenkénti vizsgálódásának a szükségét. Megítélésünk szerint a kormány döntését követően az említett vizsgálaton túlmenően mérlegelés nélkül meg kell adnia csoport tagjainak a menedékes státust, majd a kiváltó ok megszűnésével a státus egyszeri döntéssel meg is szüntethető.

Régi és kirívó adósságot törlesz a magyar törvényhozás azzal is, hogy a komplikációktól mentesen biztosítja immáron a menedékesek számára a munkavállalás lehetőségét. E kategória esetében is felfedezhetők elnagyoltságok, különösen a státus megvonásában jogi lehetősége vonatkozásában.

A befogadott: teljesen új keletű a befogadott kategória nem csupán a magyar, de az európai menedékjogi gyakorlatban is. Arról a külföldről van szó, akit nem illet meg a menekültügyi védelem, azért nem is feltétlenül folyomodik, de a menekültügyi hatóság jogi védelemben kívánja őt részesíteni, mondván, hogy visszafordítása esetén hazájában embertelen vagy megalázó bánásmódnak lenne kitéve.

Ami a visszafordítás tilalmát illeti, arra mint vitathatatlan jogelvre garanciát nyújt az idegenrendészeti törvény is. Sőt el lehet gondolni azon, hogy miért ne lenne menekültnek tekintendő az, akire otthon valószínűleg üldöztetés vár, hiszen a genfi „menekült”-fogalom ezt nemhogy lehetővé teszi, hanem ki

A menedékjogi törvényjavaslatról – többféleképpen

(Folytatás a 3. oldalról)

is mondja. Sajnálatos, hogy az elmúlt években – mint ahogy Kőszeg Ferenc a múlt héten utalt Kína, Szíria, Szudán egyes állampolgáira – a budapesti ENSZ rendkívül megszorítóan alkalmazta a menekültstátus megadását, aminek adott esetben embertelen következményei lehettek. A visszafordítás tilalmának az elve tehát nem indokolja egy új menedékjogi kategória megalkotását. Esetleges elfogadásának kockázata azonban két vonatkozásban sem csekély: egyrészt az idegenrendészeti és a menekültügyi hatóságok közötti hatásköri ütközéshez, másrészt az illegális migráció megnövekedéséhez vezethet.

Lusztig Péter MSZP-s képviselőtársam a múlt héten feltette a kérdést: vajon ez a törvény nem jár-e a közbiztonság, a közrend sérelmével? Az idegenrendészeti eljárásnak ugyanis nem része egy menekültügyi eljárási szakasz, két teljesen elkülönült eljárásról van szó. A hatóságok vitáznak, a külföldi pedig a hatásköri vitában felszívódik. Ez pedig nem öregbíti Magyarország hírért Ausztriában, és valószínű, hogy Nyugat-Európa nem is fogja sokáig tűrni ezt a kelet–nyugat irányú szivárgást a nyugati magyar határszakaszon. A hatóság ítéletének szükségszerű szubjektivitása a befogadott kategóriát tényleges indokoltág hiányában a gyakorlati alkalmazás során könnyen a gazdasági menekültek fedő kategóriájába teheti. A javaslat szerint a nem politikai, azaz gazdasági menekült menedékjogi státust, és ennek megfelelően jogokat nyerne, s az állam ellátást biztosítana számára az adófizetők pénzéből.

Ilyen kiváltságok Magyarországot egykönnyen nem csupán menekültügyi tranzitországgként állandósítanák, hanem egyenesen vonzó célországgá tennék. Ez a kategória nem része az EU közösségi szabályozásának, de tudomásom szerint nem része egyetlen nemzeti szabályozásnak sem Európában. Sőt, a gazdasági menekültekkel szemben egyre határozottabban fellépő EU-országok gyakorlata önmagában is nagy illegális menekült-nyomás alá fogja helyezni Magyarországot az elkövetkezendő években.

Az illegális migráció kockázatának csökkentése a Fidesz szerint indokolja, hogy a törvényjavaslat a befogadott kategóriába eső migránsok egyik részét politikai menekültként, másik, feltehetően nagyobbik részét viszont gazdasági menekültként külön törvény alapján kezelje.

Az EU-jogharmonizáció: a javaslat számos vonatkozásban közelíti a magyar

szabályozást az EU-ban bevett szabályokhoz, amely az EU Európa Tanácsának '92-es edinburgh-i döntésével bevezetett menekültügyi jogi technikákra épül. Ezek a technikák kifinomultak, melyek a durva korlátozásokat elkerülik, mégis hatékonyak a gazdasági menekülők áradatával szemben. Ezek révén Nyugat-Európa államai minimalizálják azoknak a menedékjogért folyamodóknak a számát, akiknek az ügyében döntenek, de nem úgy, hogy eleve kizárják őket, hanem oly módon, hogy bizonyos feltételek esetén gyorsított eljárás eredményeként nem kapnak menedékjogot. Ezek a legjelentősebb technikák a következők: 1. nyilvánvalóan megalapozatlan kérelem; 2. a biztonságos harmadik ország; 3. a biztonságos származási ország elve. Ezen technikák átvételének üdvözlésekor meg kell jegyezni, hogy a magyar javaslat kifinomultsága itt is kívánnivalót hogy maga után. A javaslat nem rendelkezik olyan apróságokról, hogy a biztonságos származási és harmadik ország kategóriájához tartozó államok körébe a besorolásról ki dönt. Erről az információról a jogalkalmazók mi módon szereznek tudomást? Nem rendelkezik arról sem, hogy a vélelmek esetleges megdöntéséhez mit kell a kérelmezőnek bizonyítani.

Azt persze nem lehet állítani, hogy az EU-integrációnk előfeltétele lenne ennek a törvénynek az elfogadása. Sokkal inkább megfelelő változtatások után hasznos és széles gesztusnak tekinthető Brüsszel irányába, hiszen az Európai Unióban – eltekintve egyes részterületektől – nincs elfogadott koncepció a menedékjog közösségi szabályozásáról. Az EU-tagállamok nemzeti érdekeinek összehangolása ezen a területen elhúzódó folyamat.

A kényes kérdésekkel tehát Magyarországon is célszerű lenne megvárni az EU-szabályozás megszületését, annál is inkább, nehogy Magyarország a széles gesztusért cserébe fejcsóválást kapjon, hiszen a magyar precedens, ahogy közeledünk az Európai Unióhoz, egyre inkább Európában is belső jogi kérdéssé válik, ami megköveteli a magyar jogalkotóktól a nyugati érzékenységek figyelembevételét is.

Tisztelt Képviselőtársaim! Befejezésül elmondanám, hogy a bevándorlás szerepeltetése a törvényjavaslatban egyszerűen csizma az asztalon. Hogyan kerül a menedékjogi törvény szabályozásába a bevándorlás kérdése? Minden jel szerint van akkora zűrzavar a kormány (az elnök pobarád megkocogtatva jelzi az idő leteltét), de az egész politikai gondolkodásunk háza táján is e tárgy körében,

hogy a migráció egészének kérdése akár egy politikai vitapont is megérne. Köszönöm a figyelmüket."

A Magyar Emberi Jogvédő Központ vezetője, Ill Márton nyilatkozatát (Magyar Hírlap, október 3.) így foglalhatjuk össze:

A készülődő menedékjogi törvény az egyetlen, amely nem a magyar lakosság érdekeit, hanem a humanista értékeket szolgálja. A tervezet azonban mégis minden jogosítványt hatósági jogkörbe ad, és nem tart igényt a társadalmi szervezetek szakmai segítségére. Csak egyetlen esetben említi meg a javaslat a társadalmi szervezetek közreműködését, de arról egyáltalán nem esik szó, hogy például az államigazgatási eljárásban miként lehet igénybe venni a független szervezetek képviselőinek a segítségét. A törvény előkészítésébe se vonták be a független szervezeteket, mint ahogy 1992-ben az akkori kormányzat ezt megtette az idegenrendészeti törvény kidolgozásakor. Emiatt sok szervezet csalódott, sőt úgy érzik, hogy ronthatja Magyarország nemzetközi megítélését, ha a társadalmi szervezeteket nem kezelik a menekültek ellátásában, támogatásában partnernek a kormányzati szervek. Ugyanis a menekültstátus megszerzésekor csak az igazgatási eljárás ér véget, a társadalmi szervezetek beilleszkedést segítő szakmai munkája éppen akkor kezdődne el.

A törvénytervezet egyetlen igazán jó eleme, hogy feloldja az európai korlátozást. Éppen itt volt ennek az ideje, hiszen már öt éve ígérte ezt meg a kormányzat az ENSZ menekültügyi főbiztosának. Tapasztalataink szerint mintegy ötszáz Európán túlról érkezett menekülő lehet az országban, aki kérelmet fog benyújtani, és jelenleg 160 fő élvezi az ENSZ védelmét. Ez utóbbi csoport a törvény hatálybalépésekor automatikusan menekültstátust kap. Ezzel párhuzamosan megszűnik az ENSZ Menekültügyi Főbiztoságának eddigi eljárási szerepe.

A tervezet gyengéje, hogy lerövidíti a menedékjogi eljárást, a közigazgatási döntés csak egyfokúvá válik. Ennél nagyobb gond, hogy a hatóságok rövidített eljárást alkalmaznak, ha nyilvánvalóan megalapozatlan a státus iránti kérelem. Ehhez társuló probléma, hogy hiányoznak az eljáró hatóságnál a technikai, anyagi és személyi feltételek a felelős döntéshez. A jelentős hiányok közé tartozik a származási országokra vonatkozó adatbázis.

Sérülnek-e az állampolgárságot kérők alkotmányos jogai

Gönczöl Katalin ombudsman egy most befejezett vizsgálat tapasztalait összegezve elmondta: sérülnek az állampolgárságot kérők alkotmányos jogai. Az elmúlt két évben 21057 személyről adott véleményt a Nemzetbiztonsági Hivatal a BM felkérésére. 57 esetben javasolták a kérelem elutasítását nemzetbiztonsági okokból.

A BM honosítási osztályán 10 062 kérelem vár elbírálásra. Gönczöl Katalin elmondta: aki ma nyújtja be állampolgársági kérelmét, legalább két évet kell várnia a döntésre.

Az ombudsman szerint hazánkban nem alkalmazzák azt az elvet, hogy a legkedvezőbb elbírálás alá eső családtagra vonatkozó szabályokat alkalmazzák a többiekre is. Abban az esetben, ha egy házaspárból csupán az egyik szülő vallja magát magyarnak, kizárólag ő és gyermekei kapják meg automatikusan az állampolgárságot, házastársának viszont végig kell járnia a honosítás évekig tartó procedúráját.

Az ombudsman vizsgálata szerint sérülnek a magyar

állampolgárság iránti kérelmet előterjesztők alkotmányos jogai. Alkotmányos vizszásságot okoz, hogy az állampolgárság egyik feltételével, az alkotmányos alapismeretek vizsgával kapcsolatban nem szabályozza a törvény: ki jogosult dönteni arról, hogy a kérelmezőnek kell-e vizsgát tennie. (Az állampolgársági vizsgáról lásd *Ötletomkeresők*, 1997/4. sz.)

Gönczöl Katalin emlékeztetett: a magyar állampolgárság kérhető és adható, senkinek sincs joga ahhoz, hogy követelje kérelmének elfogadását.

Sereg András, a *Magyar Hírlap* tudósítója megkérdezte: mi indokolhatja, ha a kérelmező a törvényben felsorolt valamennyi objektív

feltételt teljesíti, mégsem
kapja meg alanyi jogon az
állampolgárságot?

Haraszi Katalin főosztályvezető-helyettes válasza szerint a kérelmek ügyében – a belügyminiszter előkészítése alapján – a köztársasági elnök dönt. Az államfő határozatához a miniszter ellenjegyzése szükséges. A tapasztalatok szerint az érdemi döntés a minisztériumban születik. A mai szabályozás ezekben az ügyekben nem tesz lehetővé jogorvoslatot. Az államfő

egyebek közt mérlegeli, hogy a kérelmező honosítása sérti-e a Magyar Köztársaság érdekeit. A BM felkérésére a Nemzetbiztonsági Hivatal az elmúlt két évben 21057 személyről adott véleményt. 57 esetben javasolták a kérelem elutasítást nemzetbiztonsági okokból.

Gönczöl Katalin országgyűlési biztos a belügyminiszternek címzett ajánlásában szorgalmazta az állampolgársági törvény módosítását.

Islám óvoda 1998-tól

Várhatóan jövőre kezd meg működését térségünkben az első iszlám óvoda a XIII. kerületben, a Róbert Károly körúton. A Magyar Iszlám Közösség vezetőjétől, Bolek Zoltántól (Szultán) tudjuk, hogy a leendő óvoda épületét a kerületi önkormányzat bocsátotta a közösség rendelkezésére.

A romos házat rendbe kell hozni, a közművesítés

is milliós kiadást jelent. Ehhez támogatást a Maláj Államszövetség nyújt. A három és hat év közötti gyerekeket az iszlám hit alapjaira, arab írásra, olvasásra, a Korán értelmezésére is oktatják majd.

Eltérő becslések vannak a magyarországi iszlám hívők létszámáról, a sajtóban megjelent huszonöt-harminc ezer fő talán túlzás, de a közösség elnöke szerint hat-száz magyar vette fel e hitet. Elsősorban miattuk építették fel az ország első muszlim centrumát a XIII. kerületben.

Mellette nyílik meg az „ovi”, ahová világnézettől függetlenül felveszik a kicsiket. Ugyanakkor az iszlám vallási gyakorlatnak megfelelően mások lesznek az étkezési, a tisztálkodási szokások.

A foglalkozásokat szakképzett óvónő, míg az iszlámmal kapcsolatos ismereteket vallásitanító tartja, megismertetve az arab gyerektájakokkal is az óvodásokat.

A térítési díj is különleges: alacsonyabb lesz az átlagosnál, mert a közösség ehhez is támogatást ad.

Önkéntes? Hazatérési? Program?

Szerény kivitelű, ötnyelvű szórólap látott napvilágot a közelmúltban a Nemzetközi Migrációs Szervezet (IOM) kiadványaként, amely az önkéntes hazatérést támogató programra hívja fel a figyelmet. Elsősorban a hazautazáshoz kínál támogatást azoknak, akik visszavonták menekültkérelmüket, netán azt a hatóság már elutasította, esetleg illegálisan tartózkodnak az országban és folyamatosan van a kiutasítási eljárás ellenük. A laposkán ott áll a szervezet címe, telefon- és faxszáma. Csupán a következőket nem értjük:

- Miért gondolják, hogy a kiutasítási eljárás alatt álló egyén önként haza kíván és tud térni, ha eddig nem tette?

- Vajon miért fordulna bizalommal a támogatás ügyében a magyar hatóság helyi képviselőjéhez – miként a szórólap javasolja – az, akinek a menedékjogi kérelmét elutasították, vagy folyik vele szemben a kiutasítási eljárás?

- Miért nem a tartózkodási engedély iránti kérelmet benyújtók és az azt elutasítók között reklámozzák ezt a programot? Valójában nekik van esélyük és lehet szándékuk az önkéntes távozás.

- Hogyan térhet vissza önkéntesen a hazájába az a külföldi, aki kínzás, embertelen vagy megalázó büntetés, bánásmód miatt hagyta el országát? Nem inkább az önkéntes továbbutazásról lehetne szó ilyen esetekben?

- Végül mit jelenthet a támogatás? A szórólap szerint „egyebek között egy ingyenes egyirányú repülőjegyet”. De mik lehetnek az egyebek?

A tényszerű kísérleti jelleggel elindított program bizonyára jó szándékon alapult, de aligha számíthat sikerre, ha még egy szórólap egyszerű elolvasása után is ennyi kérdésünk támadt. Várjuk a feltételezésünket cáfoló híreket!

Az Association des Etats Généraux des Etudiants de l'Europe elnevezésű szervezet a Budapesti Közgazdaság-tudományi Egyetem közreműködésével 1997-ben egész Európát átfogó programsorozatot szervez kelet-európai nagyvárosokban. A nemzetközi migrációval és a szomszédos népek szokásaival, kultúrájával ismerkedő rendezvényekhez a bátorítást a PHARE-program néhány sikeres projektje adta. A külföldi egyetemistákat megmozgató találkozó négy napján (október 16–19.) tartandó előadások egyike a kisebbségekkel, az előítéletekkel, a beilleszkedéssel foglalkozik, előadóként pedig Sik Endrét és Tóth Juditot kérték fel. A résztvevők ellátogatnak még az ombudsman hivatalába, egy menekülteket befogadó állomásra és a Keleti pályaudvarra, hogy ne csak elméletben, hanem terepen is tájékozódjanak a magyarországi migrációs helyzetről.

Ötvenéves a Salzburg Seminar

A Salzburg Seminar idén ünnepli ötvenedik évfordulóját. A szép környezetben található kastélyban tartott néhány hetes szemináriumokon, kurzusokon már tucatnyi magyar honfitársunk megfordult. A most meghirdetett, az 1998. évre szóló programban is szerepel két olyan szeminárium, amelyre ezúton hívjuk fel olvasóink figyelmét.

Az egyik az emberi jogok nemzetközi jogi szempontjaival foglalkozik, neves amerikai, angol, dél-afrikai, indiai előadókkal (ideje augusztus 1–8., jelentkezési határidő május 29.).

A másik rendezvény az amerikai történelmet a bevándorlás változó szerepe alapján veszi szemügyre genfi, oxfordi és norvég egyetemi oktatók segítségével.

vel (ideje október 3–9., jelentkezési határidő július 3.)

Mivel elég távoliak a határidők, van mód a részvételhez támogatást szerezni különböző forrásokból. Jelentkezési lapot faxunkra érkező kérés alapján küldünk.

További információk:
Salzburg Seminar,
fax: 00-43-662-839-837.

A Menekültügyi és Migrációs Hivatal támogatásával M. Soós György fényképeiből új album jelent meg „Menekültek Magyarországon III. – Nagyotad 1991–1996” címmel. Ennek alkalmából október 2-án a BM Duna Palotában kiállítás is megnyitották a fotókból. Sajnos a meghívó arról már nem tájékoztatott, hogy a kiállítás meddig tekinthető meg, továbbá arról sem, hogy az albumot hol lehet beszerezni. Akik tehát lekésték a megnyitót, lehet, hogy a képekről és az albumról sem tudhatnak meg többé semmit?

Kül- és biztonságpolitikai fórum

A Friedrich Ebert Alapítvány kül- és biztonságpolitikai fórumának legutóbbi vitaestjén, október 2-án a nemzetközi migrációs politikáról és az Európai Unióhoz csatlakozásra készülődésről volt szó. A beszélgetésre a Belügyminisztérium és a határőrség képviselőjét, valamint a Külügyi Intézet és az ELTE szakértőjét hívták meg.

Néhány gondolatot idézünk Dunay Pál bevezetőjéből: a kormány külpolitikájáról szólva, amelyben az elismerések mellett „van olyan terület, ahol a helyzet és az eredmények kevésbé meggyőzőek. A migrációval kapcsolatos magyar politika bizonyára ezek közé tartozik. Egyrészt ugyan a kormányzat, hasonlóan elődeihez, erejéhez képest eredményesen gondoskodott a Magyarországra bejuttatott migránsokról, de más kérdésekben a zavartság aligha volt leplezhető. A kormányzat vezető tisztségviselőinek megnyilvánulásai ezt tükrözik. Egyikük az illegális bevándorlást és a szervezett bűnözést vágyta volna vízumkényszer bevezetésével megakadályozni, a másik úgy szeretné fokozni alkalmazkodásunkat, hogy a schengeni határellenőrzést Salzburgból azonnal Gyulára vagy Záhonyba helyezné át. Végül a harmadiknak egy teherautóban elpusztult tamil menekültről jutott eszébe a vízumkényszer terápikus bevezetése.

A jövőről már nem is beszélve. Az Európai Unióhoz történő csatlakozás napirendjén az egyik olyan téma, ahol a szervezet tagjai hosszú átmeneti időszakot fognak igényelni, a személyek, különösképpen pedig a munkaerő szabad mozgása lesz. Igaz ugyan, hogy sok tagállamnak ez nem szívügye, a néhány közelről érintettnek bizonyára elég lesz a súlya ebben a tekintetben. A schengeni rezsimhez tartozás pedig már távolról sem a jogszabályok alkalmazhatóságát teszi kérdésessé, hanem a jogalkalmazó szervek teljesítményét. A helyzet ellentmondásosságát csak fokozza, hogy amennyiben az EU jelenlegi vízumlistájának alkalmazására kényszerülünk – márpedig e nélkül aligha lehet majd szabad a mozgás nyugati irányban – akkor a jugoszláv, román és ukrán állampolgárok vízummentes beutazása megszűnik. Ez pedig az említett államokban élő mintegy két és félmillió magyar ajkú személyt is érintené. Elfogadható ez minden magyar politikai erőnek? Gondok, nehézségek és kérdések...”

„Migráció és mobilitás” – konferencia

A KSH Népeségtudományi Intézetének 1997. november 10–11-én „Migráció és mobilitás” címmel tartandó konferenciájára eddig fél-száz előadó jelezte részvételét. Az előzetes programból néhány cím étvágygerjesztőként:

- A vándorlás és a vándorító nyelv fejlődéstörténete
- Vándormozgalmak a középkorban
- Kézművesek vándorlása II. József korában
- Amerikás élettörténetek
- A magyar zsidóság vándormozgalma a Kárpát-medencében a vészkorszak után
- Magyarok bevándorlása Svájcba (1956–1990)
- Mi korlátozza a külföldi munkavállalók iránti keresletet?
- A szuburbanizáció, a helyi társadalom és az önkormányzati politika összefüggései a budapesti régióban

- A 15–20 év közötti fiatalok elképzelései a külföldi tanulásról, munkavállalásról
- Kivérezeteti-e a brain-drain a magyar tudományt?
- Új etnikai közösségek, külföldi vállalkozások a migrációs hullám hatására Szegeden
- A dualista Magyarország határörizete
- Nemzetközi vándorlás és népesség-előreszámítás.

További felvilágosításért forduljon Illés Sándorhoz vagy Tóth Pál Péterhez (tel.: 345-6576, fax: 345-6680).

Ukrán útlevélcsere

Év végéig használható csupán a régi szovjet útlevél, s addig az ukrán állampolgároknak új, most már nemzeti útlevelet kell kérniük. Azok számára, akik Magyarországon ideiglenes vagy huzamos tartózkodási engedéllyel tartózkodnak, a budapesti ukrán nagykövetségen is lehet a cserét kérvényezni. Ezért tehát nem kell hazautazni.

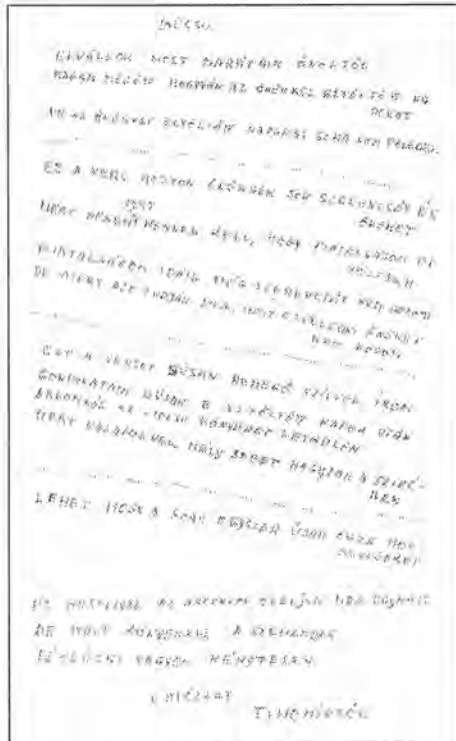
Menekülttábor Békéscsabán

Menekülttábor. Nyolc éve ezen a néven ismerik a Kétegyházi út 10. szám alatti intézményt a csabaiak. Sőt, valójában már kilenc éve működik Csabán tábor, csak 1988-ban még nem volt állandó helye, a város több pontján szétszórva helyezkedett el. A jelenlegi épületben 1989. október 23-tól laknak menekültek, menedékesek, az eltelt idő alatt több mint 6500 ember fordult meg e falak között.

1988 végén 1989 elején Romániából egyaránt érkeztek román és magyar nemzetiségűek, míg az 1989 decemberi események miatt főleg magyar nemzetiségűek jöttek, nagyrészt a zöldhatáron keresztül. Érkeztek Romániából német nemzetiségűek is, ők szinte kivétel nélkül Németországba távoztak. Az érkezők nagy részének viszonylag hamar sikerült munkát, lakást találni, vagy a továbbutazását elősegíteni, így gyorsan cserélődött a tábor lakossága.

1991-ben aggasztó hírek érkeztek Horvátországból, majd a Vajdaságból, aminek következtében megjelentek az országban az átmeneti oltalmat kérők. Ők a menedékesek egy új kategóriát képviselték a tábor életében. Már nem cserélődött olyan gyorsan az állomás lakossága, mint régen, nem ment olyan gyorsan a továbbutazás, a kiköltözés, a hazatérés megszervezése, 1992 elején Boszniában is válsághelyzet alakult ki. Áprilisban fogadtuk az első bosnyák menekültcsoportot. Lassan megtelt a tábor, sőt a város környékén működő úgynevezett altáborokat is meg kellett nyitni. Végül ezek sem voltak elegendőek az érkezők befogadására, így megnyitottuk Csongrádon az ország akkori második legnagyobb Átmeneti Szállását. Volt olyan időszak, amikor Csongrádon, a korábbi laktanya épületében hatszáz-nál is több menedékest helyeztünk el. Saját iskolát, óvodát szerveztünk a gyerekeknek, a felnőtteknek a városban igyekeztünk munkalehetőséget keresni.

Az évek során csökkent a táborok száma. 1995 elején először a hajdúszoboszlói Befogadó Állomás bezárásában működöttunk közre, majd a csongrádi Átmeneti Szállást is bezártuk. Helyettük viszont a debreceni Befogadó Állomás megnyitása adott új feladatot, az állomás önállóvá válásáig, 1996. július 1-ig.

Egy táborlakó verse

Befogadó Állomásunkon optimális esetben mintegy 250 embert tudunk elhelyezni. Ezen kívül rendelkezésünkre áll egy 21 ágyas karantén és egy 11 ágyas egészségügyi részleg. A felnőttek szabad idejének eltöltését klub, könyvtár segíti, a gyermekeknek játszósobát alakítottunk ki.

A táborlakók már a második éve megművelhetik a tábor területének egy részét – a konyhakertben megtermelt növényekből a két teakonyha egyikében saját maguk is főzhetnek. Hasonló módon tartanak fenn egy baromfiudvart is a táborban. A gyerekek a város iskoláiba járnak, aki nem beszél magyarul, annak a táborban biztosítjuk a nyelvtanulás lehetőségét. A felnőttek számára több tanfolyamot szerveztünk a szomszédos Békéscsabi Regionális Munkaerőfejlesztő és Képző Központtal, az IOM támogatásával.

Az elmúlt nyolc év során sikerült nagyon jó kapcsolatot kialakítani a megyei és országos társszervekkel. A Vöröskereszt irodáival minden szinten jó a kapcsolatunk. Szinte napi telefonkapcsolatban vagyunk a UNHCR és az IOM budapesti irodáival is. Segítségük nélkül biztos nem tudtuk volna több mint száz menekült kivándorlását, utaztatását megszervezni. Az elmúlt évek alatt tizenötön távoztak Ausztráliába, harmincan Kanadába és ötvenen az USA-ban találtak új hazát maguknak. De a távozók nem feledkeztek meg a táborban töltött napokról sem. Bizonyítja ezt az a sok levél, képeslap, amit tőlük kaptunk. A visszajelzések adnak erőt munkánkhoz, éreztetik velünk azt, hogy jót és hasznosat cselekszünk. Azt szokták mondani, hogy a szociális szférában dolgozók között nagy a fluktuáció, az emberek hamar kiégnek és elhagyják a pályát. Nos, a tábor dolgozóinak 45 százaléka alapító tagnak számít, 1989 óta a táborban dolgozik. Valamennyiünk számára többejt jelent az itt végzett tevékenység egyszerű munkánál, az előttünk lezajló emberi sorsoknak mi is részeseivé válunk. Bizony nem ritka jelenség, hogy a repülőtérre induló buszokat szomorúan búcsúztatjuk, pedig tudjuk, hogy a menekült életében egy új, valószínűleg végleges korszak kezdődik.

Ebben az évben új kihívások elé néz a tábor kis kollektívája. Amikor ezt a cikket írom, a parlament éppen az új menedékjogi törvény tervezetét tárgyalja, és vele együtt a területi korlátozás feloldását. Arra készülünk, hogy hamarosan az Európán kívüli menedékkérők lesznek a táborban túlsúlyban, jelenleg is vannak már kongói és algériai táborlakóink. Munkatársaink különféle nyelvtanfolyamokra járnak, továbbképzéseken vesznek részt, igyekszünk felkészülni arra, hogy a távoli földrészekről ide érkezőket és itt menedéket kérőket is megfelelően tudjuk fogadni és ellátni, ügyeikben a hatályos törvények és európai normák szerint tudjunk eljárni.

Békéscsaba, 1997. szeptember 26.

Székely Béla
a Békéscsabai Menekülteket
Befogadó Állomás igazgatója

Kínaiak Magyarországon

Miközben heves indulatokat váltott ki Debrecenben háromszáz hongkongi család esetleges betelepülése a városba, addig a Fővárosi Önkormányzat Bűnmegelőzési és Közbiztonsági Bizottsága nyugodtan vette tudomásul a Budapesten élő kínaiakról készített tanulmány főbb megállapításait.

Több lapban is beszámoltak az önkormányzat azon törekvéséről, hogy jobban megismerjék a fővárosban élő külföldiek gondjait, mert az illetékes bizottság nevéből kiindulva bűn és bizonytalanság övezi a kínai közösséget a városi vezetők szerint. Ugyanakkor a szeptember közepére elkészült tanulmány (Magyar Hírlap, szeptember 16.) szerint a kínaiak egyre nagyobb arányban folyamodnak bevándorlási engedélyért, mert már több, mint három éve élnek itt jogszerűen és gazdasági tevékenységükkel megalapozták itteni egzisztenciájukat. Így a törvényben megkívánt legfontosabb feltételeknek egyre többen megfelelnek. A kolónia lélekszámát ugyan senki sem ismeri pontosan, a tanulmány szerzői 5–10 ezer főre teszik. Zömük a város „érdes részén”, a XIV., IV., VIII. és XIII. kerületben él, így környezetük miatt is gyanúsán méregetik őket a hatóságok. Milyenek az életben? Íme, egy példa.

*

Zhang Wen-Ru 12 éves kínai kislány, már negyedik éve jár Budapesten iskolába. Nagyszülei harbini akadémiai kutatók, a kínai gyógyászat mesterei. A fővárosban egy alapítványi klinikán dolgoznak, s őket követte tolmács fiuk és annak családja. Így érkezett meg 1993-ban Piroska, mert ez lett új magyar neve. A Népszabadság riportere vele beszélgetett (október 4.).

*

– *Milyen volt Magyarországra jönni?*

– Jó... Először féltem a magyaroktól. Rémisztő volt, hogy olyan kerek szeműek.

– *S mi volt jó?*

– A meleg víz. Kinyitom a csapot, jön a hideg víz és a meleg víz. Kínában, ha meleg víz kellett, akkor ilyen... fazékban meg kellett főzni a vizet.

– *Hogy állsz a magyar nyelvvél?*

– Jobban értek magyarul apunál, mert egy gyerek könnyebben tanul. Ha sie-tek, azért elakadok. De nem volt nehéz a magyar nyelv.

– *A kínaiakban nincsenek olyan recsegő, ropogó hangok, mint a magyarban, azért értjük mi meg nehezebben apukádat is. Nem lágyabb a kínai nyelv?*

– A magyar nyelv is finom.

– *Tudsz magyar újságot, könyvet olvasni, de kínait is?*

– A régi betűt nem ismerem. Pedig apu már három évesen tanított rá, és ha nem tudtam, megvert a seprűvel. De nem a nyelvem!... Most szombatonként a nagymamától tanulok írni.

– *És tudsz levelet írni az otthoni nagymamádnak vagy barátaidnak?*

– Nincs sok barátom, nem jártam óvodába, csak egy évet. A nagyszüleimnek úgy írok, ha nem tudok egy írásjelet, a kiejtés alapján kikérem a szótárban.

– *Szóval ismered a latin betűs kínai átírást, a pinyin-t. És otthon hány osztály kötelező?*

– Hat.

– *Ennyi idő alatt meg tudják tanulni a gyerekek a több ezer írásjelet?*

– A régi szavakat nem.

– *Hogy érzed magad ebben az új iskolában, milyen a nyolc osztályos gimnázium? Úgy tudom, kitűnő tanuló vagy, és maximális pontszámmal vettek fel.*

– Jól. Csak az a kár, hogy nincs annyi zeneóra, mint a zenei általánosban volt. Csak heti kettő. Országos versenyen a gitározásban harmadik lettem.

– *Jártál Pesten kívül máshol is?*

– Egerben, Székesfehérváron, Zámárdiban...

– *Tudsz úszni?*

– Kicsit fennmaradni a vízben. Apukám Harbinban átúszta a Szungarit... Karácsonykor jártam Párizsban is a nagyszüleimmel és apukámmal. A csoportban mi voltunk egyedül kínaiak. Szép volt az Eiffel-torony és a sok villanykörte a fákban.

– *Anyukád miért nem ment veletek?*

– Ő Kínában volt a testvéremmel. Ya Jun három és fél éves, a neve olyasmit jelent, hogy Kis Hercegnő vagy Szép Leszel. Ő már itt született.

– *De Kínában egy családnak csak egy gyereke lehet!*

– Itt lehet kettő, de ha hazamegyünk, az nem jó. Tenger sok ember van ott.

– *Mondd, milyenek a kínaiak?*

– Okosak. Sok mindent a kínaiak találtak fel. Az irányítót, a papírt, az altatót és orvoságokat.

– *És milyenek a magyarok?*

– Nem olyan szorgalmasak a gyerekek az iskolában. De jók.

– *Nem bántanak, nem csúfolnak, amiért te más vagy, mint ők?*

– Van, aki mondja, hogy hülye kis kínai meg ferdeszemű, de nem figyelek oda.

– *Vannak magyar barátaid?*

– Négy éve Éva a legjobb barátom, és most Ági a legbiztonságosabb.

– *Mit jelent az, hogy biztonságos barát?*

– Hogy akkor sem felejt el, ha új barátaink lesznek.

– *Hiányzik Kína? Szeretnél visszamenni?*

– A jobb ételek hiányoznak. A sok finom zöldség. Van egy olyan hosszú zöldszárú növény egy bunkóval a végén... talán nincs is magyar neve. Ezen a nyáron nem sikerült hazalátogatni, jöttek az unokatestvéreim, és nekik kellett segíteni a tanulásban.

– *Ugye, te szorgalmas vagy?*

– Haha. A gazdagok nem igyekezők. Anyu szerint minél szegényebb valaki, annál jobban tanul. Nem olyan nehéz itt az iskola, mint Kínában. Ott sok a nyomás a gyereken. Az unokatestvérem tíz lapnyi leckét is kapott, reggel ötkor kelt és este tízig tanult. ... Jobban kell Kínában hajtani. Kínában egy padban hárman ülnek és hetvenen vannak egy osztályban. Ez a gimnázium azért is jó, mert itt van olyan lehetőség, hogy aki tud, az Németországba vagy Amerikába is mehet tanulni.

– *Lenne hozzá bátorságod?*

– Miért ne? Csak tanulni kellene, és nem csinálni semmi mást.

– *Kínában kap ajándékot, akinek születésnapja van? Kicsi vagy inkább nagyobb ajándékot?*

– Akármilyen kicsi jó, ha szeretik.

Kérjük a migránsokat, menekülteket tömörítő, továbbá érdekeiket képviselő társadalmi szervezeteket, helyi önkormányzatokat, hogy működésükről, rendezvényeikről, valamint kiadványaikról tájékoztassák szerkesztőségünket. Célunk az, hogy e szerény hírlevél lehetőségein belül elősegítsük a migrációra vonatkozó információk cseréjét. Információikat, anyagaikat az alábbi címre várjuk:
MENEDEK EGYESÜLET, 1068 Budapest, Benczúr u. 33. Tel./fax: 342-9571.
Heimlich István (hétfő, szerda, péntek 9.00–13.00).

Felelős szerkesztő: dr. Tóth Judit

Felelős kiadó:

Menedék – Migránsokat Segítő Egyesület

A hírlevelet gondozta a Sík Kiadó Kft.

Tipográfia, tördelés: Beck Bojanka

Nyomás: MSZH Nyomda

OLTALOMKERESŐK

A Menedék Egyesület hírlevele a nemzetközi migrációról

III. évfolyam 9. szám

1997. november

JOGSZABÁLYFIGYELŐ

A Menedék Egyesület jogi tanácsadó szolgálatának eseteiből

B. M. F. palesztin származású, még 1995-ben érkezett illegálisan az országba. Érvényes útiokmánya, vízumja nem volt, ezért a BRFK kiutasította. A kiutasítás végrehajtásáig közösségi szállást jelöltek ki számára kötelező tartózkodási helyként. B. M. F. a kijelölt tartózkodási helyet elhagyta, és éjszakára nem tért vissza. Másnap este a rendőri szervek előállították. Kihallgatásakor elmondta, hogy azért nem tért vissza a tartózkodási helyére, mert illegálisan akart Olaszországba távozni, Ausztrián keresztül. Erre tekintettel a BRFK elrendelte az idegenrendészeti őrizetet. A döntés felülvizsgálata során mind a helyi, mind a megyei bíróság szükségesnek tartotta az őrizet fenntartását. Egyetemesen azzal indokolták döntésüket, hogy az 1993. évi LXXXVI. tv. 36. § (1) bekezdésében írt okok közül valamelyik fennáll.

A bírósági eljárás során azt tapasztaltuk, hogy a tényállást kizárólag a rendőrségi iratok alapján állapítják meg, másrészt a hivatkozott 36. § (1) bekezdésében megjelölt több ok között szabad az átjárás. A rendőrség ugyanis a 36. § (1) bekezdés b) pontja alapján rendelte el az őrizetet. Ezt követően a helyi bíróság is erre a pontra hivatkozva hosszabbította meg az őrizetet. Ám a megyei bíróság a végzésében már az (1) bekezdés c) és d) pontjára utalva hagyta helyben a döntést. Az ügyben azt is észleltük, hogy a kötelező tartózkodási hely engedély nélküli elhagyása volt a hatósági döntés fő mozgatója, nem pedig az, hogy B. M. F. milyen magatartást tanúsított a távozást követően, illetve miért nem tért vissza.

„36. § (1) ...a hatóság idegenrendészeti őrizetbe veheti azt a külföldit, aki

b) a távozást megtagadja vagy más alapos ok miatt feltehető, hogy a kiutasítás végrehajtását késlelteti vagy meg-
hiúsítja, vagy

c) a kiutasítás hatálya alatt és a kiutasítás előtt szabálysértést vagy bűncselekményt követett el, vagy

d) a kötelező tartózkodásra kijelölt helyet engedély nélkül, illetve az előírt feltételek hiányában elhagyja.”

A társadalombiztosítás és az egészségügyi biztosítás új szabályozása

A legutóbb elfogadott törvények közül háromra hívjuk fel a figyelmet. A társadalombiztosítási ellátásra és magánnyugdíjra jogosultakról szóló törvény (1997. évi LXXX. tv.) szabályait megelőzi a nemzetközi szerződés, így csak az abban foglaltak szerint, illetve sajátos rendelkezései hiányában kell a törvényt alkalmazni. További rendelkezés, hogy a biztosítás nem terjed ki például a külföldi munkáltató és a külföldi részvétellel működő gazdasági társaság által Magyarországon foglalkoztatott deviza külföldiekre. E személyek ellátására külön megállapodást lehet kötni a biztosítóval, amely azonban nem szükségképpen nyújt mindenféle egészségügyi ellátást.

A társadalombiztosítási nyugellátásról rendelkező törvény (1997. évi LXXXI. tv.) új szabálya értelmében a külföldi felsőoktatási intézményben nappali tagozaton tanuló fiatal tanulmányi idejét csak akkor tekintik szolgálati (jogszerző) időnek, ha a külföldön szerzett képesítését Magyarországon honosították, vagy a tanulmányait itthon folytatja, és az összes tanulmányi idejébe azt beleszámítják. Lám, az oktatási szakkérdésből így lesz nyugdíjszerzési lehetőség.

Vajon attól, hogy honosították a diplomát, miért nőnek a nyugdíjbefizetések? Mert ha sehogy, akkor ez igazi, generációk közötti szolidaritás nélkül nem magyarázható meg.

A kötelező egészségbiztosítási ellátásról szóló törvény (1997. évi LXXXIII. tv.) a külföldön történő gyógykezelést is szabályozza. A törvény a külföldön dolgozó, tanuló vagy egyéb jogcímen átmenetileg külföldön tartózkodó biztosított számára lehetővé teszi a legszükségesebb mértékű ellátás és betegszállítás igénybevételét. A szükségesség azt jelenti, hogy életmentésről, súlyos egészségkárosodás megelőzéséről van szó. A hazai egészségbiztosítási pénztár azonban csak az igazolt külföldi költségeket téríti meg, mégpedig a magyar, az azonos ellátásra vonatkozó árakat alapul véve. Így tehát a magyarországi biztosított, ha külföldön orvosi ellátást vesz igénybe, kérjen számlát, s abból csak részlegesen számíton a magyarországi kötelező egészségbiztosítása alapján a költségei átvállalására – vagyis mintha itthon látták volna el. A költségek megtérítésének részleteit a kormány rendelete fogja rögzíteni.

A TARTALOMBÓL:

- ☐ Állásfoglalás a közhasznú magánszervezetekről szóló törvényjavaslatról
- ☐ A bőség zavara?
- ☐ Féltékenység és diszkrimináció
- ☐ Menekültügyi hatóság
– civil szervezetek

Állásfoglalás a közhasznú magánszervezetekről szóló törvényjavaslatról

Több társadalmi szervezet röviden megfogalmazta, hogy mit vár a sajtóban nonprofit törvénynek nevezett szabályozástól. A tervek szerint minél több szervezet csatlakozását várják az alábbi állásfoglaláshoz, amelyet eljuttatnak az országgyűlési képviselőkhez még a javaslat általános vitájának kezdetén. Mivel ismert, hogy milyen viszontagságos volt a törvény előkészítése, éppen a parlamenti pártok és nem a társadalmi szervezetek ellentétei miatt,

kissé naiv elgondolás, hogy a nonprofit szektorhoz tartozók véleménye jó irányba tereli a törvényhozókat. Ugyanakkor a kezdeményezésnek mozgalmi jelentőséget tulajdonítva közreadjuk az állásfoglalást, amely kelően általános ahhoz, hogy minél többen elfogadják. Szervezetünk is támogatja az állásfoglalást.

A csatlakozni kívánó szervezetek keressék az Európa Házat (fax: 156-8499).

Civil szervezetek állásfoglalása a közhasznú szervezetekről szóló (nonprofit) törvény tervezetéről

Örömmel üdvözljük és fontos fejleménynek tartjuk, hogy a Kormány több éves hiányt pótolva benyújtotta és az Országgyűlés tárgyalja a közhasznú szervezetekről szóló törvény tervezetét, ezzel is kifejezésre juttatva a civil szektor jelentőségét, társadalmi, gazdasági szerepét.

A törvénytől azt várjuk, hogy

- tiszta és áttekinthető viszonyokat teremtsen az állam és a civil (közhasznú) szervezetek kapcsolatában, figyelembe véve ez utóbbiaknak az elmúlt időszakban elért eredményeit, tiszteletben tartva azok önállóságát és függetlenségét;
- stabil és időtálló jogi, gazdasági szabályokat alkot a közhasznú tevékenységet végző, nonprofit elveken működő és a társadalmi nyilvánosságot vállaló civil szervezetek számára;
- a túlszabályozottság helyett a működés pontos feltételeit rögzíti;
- nem tesz különbséget a szervezeti formák (pl. egyesületek és alapítványok) között, hanem a végzett tevékenység alapján ítéli meg a közhasznúság mértékét;
- tartalmazza az összeférhetetlenség elvét;
- nem jelent visszalépést a jelenlegi állapothoz, kedvezményekhez képest, és arra ösztönöz, hogy az állampolgárok és az üzleti szféra támogassa a civil szervezeteket;
- a gazdálkodás terén nem támaszt szigorúbb feltételeket az állami vagy gazdasági szervezetekre jelenleg érvényben levőknél;
- garantálja, hogy a közcélokat szolgáló civil szervezetek közvetlen állami támogatásban és adókedvezményben részesüljenek;
- a civil szektor nagyobbik részét kitevő kis szervezetek és alapítványok számára egyszerű, könnyen alkalmazható adminisztrációs és gazdálkodási szabályokat tartalmaz;
- lehetőséget teremtsen arra is, hogy kialakuljon a civil társadalom öngazdálkodásának rendszere.

Szükségesnek tartjuk, hogy a törvény elfogadását követően, az abban foglaltakat alapul véve sor kerüljön a civil szektort érintő jogszabályok összehangolására is.

Számítunk arra, hogy a civil szektor javaslatait is figyelembe véve az Országgyűlés még ebben az évben elfogadja a közhasznú szervezetekről szóló törvényt, és az abban foglaltak már 1998-ban érvényesíthetők lesznek.

Budapest, 1997. november 4.

A bőség zavara?

Az 1951. évi genfi menekültügyi egyezményhez fűzött földrajzi korlátozás feloldására készülödniük kell a társadalmi szervezeteknek is. Ezért a Menedék Egyesület legutóbbi „jogi tréningjén” (1997. október 11.) az egyik napirendi pont az volt, milyen forrásból szerezhetünk adatokat a menedéket kérők, a kiutasítási eljárásban érintettek származási, illetve csupán tranzit-országgént érintett országainak emberi jogi helyzetéről.

A védelemre szoruló migránsok ügyében a jövőben sokkal inkább az anyagi jogi és kevésbé az eljárási szabályok helyes, megalapozott alkalmazása terén számíthatunk konfliktusokra a hatósági jogalkalmazókkal szemben. A tényállásra vonatkozó hatósági és jogvédő értelmezések közötti eltérés egyik alapja lehet az, ha a jogi képviselők más, vagy a hatósághoz képest sokkal többféle adatforrást használnak.

Reméljük, hogy a jogi tréningen részt vett joghallgatók és jogászok, a Magyar Helsinki Bizottságtól a Mahatma Gandhi Egyesületen át egészen a Vöröskeresztig, pallérozzák magukat az adatgyűjtésben. Ehhez kívánunk segítséget nyújtani, azzal a titkolt reménnyel, hogy a menekültügyi, idegenrendészeti és igazságügyi szervek is hasznosítani fogják összeállításunkat.

A rendezvényen részt vevő bíró kis sé megszeppenve tapasztalta, hogy az ügyvédek, kutatók zöme CD-olvasóval, Internet-hozzáféréssel, nyelvtudással rendelkezik az adatszerzéshez. Ő szegény csak sóhajtott egyet az adatházisok bűvésze, Julien Durand bemutatója végén, mert eszébe jutott a bíróság számítógépeinek hiánya, hogy a gépirók túlterheltsége miatt az ítéletek leírása fél év késedelmet is szenvedhet.

A következő listán a származási, a tranzit- és a befogadóországokra vonatkozó ténybeli és jogi információkat, valamint a kapcsolódó irodalmi, térképeseti és közállapotokat jellemző adatok táráat tüntettük fel. Nem teljes a lista, ezért várjuk a kiegészítésre, javításra vagy éppen törlésre vonatkozó javaslatokat.

INTERNETEN MAGYAR NYELVŰ ADATBÁZIS	TARTALMA	MEGJEGYZÉS
http://www.nepszabadsag.hu/	A Népszabadságban megjelent hírek, cikkek időpont, szerzők és címszó szerinti archívuma (1996-tól)	Például a biztonságos ország megítéléséhez nyerhető gyorsan adat
http://www.magyar nemzet.hu/	A Magyar Nemzetben megjelent hírek, cikkek archívuma	Például a biztonságos ország megítéléséhez nyerhető gyorsan adat
http://www.hvg.hu/	A Heti Világgazdaság (HVG) aktuális hírei	
http://www.hvg.hu/plussz/vilag/main.htm	A HVG adatbázisa a világ országairól (elemi adatok: terület, lakosság, vallás, nyelvek, államforma, a jelenlegi államfő neve, hivatalba lépése, mandátuma, törvényhozás, a legutóbbi választás, kormányerők, zászlaja, térkép)	Egyszerű kontroll a keresett országra vonatkozó elemi információk alapján
http://www.hu/archivum/main.htm	A HVG régebbi cikkeinek gyűjteménye (1997. januártól)	
http://www.mhirlap.hu/	A Magyar Hírlap cikkei, hírei	Például a biztonságos ország megítéléséhez nyerhető gyorsan adat
http://www.b-m.hu/	A Belügyminisztérium honlapján belül külön adatsorok a határőrségről, állampolgársági és menekültügyi adatokról	Segíthet abban, hogy mekkora az esélye az elismerésre az adott országbeli kérelmezőnek az elismerési ráta alapján
http://www.heureka.net.hu/	A magyar nyelvű honlapok keresőprogramja	
MAGYAR NYELVŰ ADATBÁZIS	TARTALMA	MEGJEGYZÉS
Európa Tanács Dokumentációs Központja 1051 Budapest, Kossuth tér 1-3. Tel.: 268-4857, fax: 268-4878	Adatok a tagállamokban a menekültügyi politikáról, szabályozásról, a menekültek számáról, az elismerési arányról, továbbá az ET Emberi Jogi Bizottságának és Bíróságának jogeseteiről (magyar vagy/és angol nyelven)	Segítség a hatóság előtti érvelésben más tagállamok gyakorlatának ismeretében, biztonságos harmadik ország meghatározásában
A Magyar Vöröskereszt nemzetközi adatbázisa 1051 Budapest, Arany János u. 31. Tel.: 131-3711	Kérésre, illetve nemzetközi irodáin keresztül a meglévő adatokból információt nyújt	
A Külügyminisztérium konzuli főosztálya és területi főosztályai 1027 Budapest, Nagy Imre tér 1-3. Tel.: 156-8000	Kérésre tájékoztat a működésével kapcsolatosan ismert információk alapján az egyes származási országokról	
Emberi Jogok Magyarországi Ligája mint magyar kapcsolat 1051 Budapest, Nádor u. 7. Tel./fax: 269-4099	Kapcsolatban áll az Emberi Jogi Ligák Nemzetközi Szövetségével (FIDH), amely országokként rendelkezik adatokkal az emberi jogokról	
Magyar Karitás 1111 Budapest, Bartók B. út 30. Tel./fax: 165-0979	Kapcsolatban áll a nemzetközi Karitással (a Caritas Internationalis menekültszolgálatának adatai)	
Oltalomkeresők 1068 Budapest, Benczúr u. 33. Tel./fax: 342-9571	A Menedék Egyesület migrációs hírlevele a magyar menekültügyi adatokról, szabályozásról, joggyakorlatról	Ingyenesen megrendelhető címünkön
Távol-Kelet 1075 Budapest, Rumbach S. u. 15. IV/1. Tel./fax: 267-3902	Havi lap a térségről és az ázsiai magyarországi életéről, adatairól	Előfizethető a kiadó címén
Soós Sándor Liberális Invandrarförbundet Kring-Aller vag 20B S - 443 34 Lerum	A Svéd Néppárt menekültügyi munkacsoportja is szolgálhat alkalmanként adatokkal a svéd jogalkalmazásról, szabályozásról	

INTERNETEN ANGOL NYELVŰ ADATBÁZIS NEVE	TARTALMA	MEGJEGYZÉS
http://www.unhcr.ch/	A UNHCR honlapja tájékoztat a szervezet tevékenységéről	Magyarországi kapcsolat: 1126 Budapest, Gyimes u. 3/B. Fax: 250-2701
http://www.unhcr.ch/world/	Országokként adatok menekülteket kibocsátó és befogadó országokról (az országok ábécé sorrendjében)	
http://www.unhcr.ch/refworld/	Adatok, térképek a származási országokról, a befogadó országok jogszabályairól, a UNHCR publikációiról, menekültügyi hírek	Nem naprakész, 3-6 hónapos késéssel viszik be az adatokat
http://www.notes.reliefweb.int/	A világ válságövezeteiről tartalmaz adatokat, országismertetőt, háttéradatokat, térképeket	Az ENSZ Humanitárius Ügyekkel foglalkozó részlege koordinálja
http://143.117.33.25./human.htm	Válsághelyzetekről tartalmaz országokként adatokat	
http://www.city.net/	Országokról tart nyilván háttérinformációkat	
http://www.lib.uexas.edu/Libs/PCL/Map_collection/Map_collection.html	Térképek gyűjteménye régióként és országok szerint	
http://law.honsz.gov/52.htm	The US House of Representatives Internet Law Library – Laws of other nations	Országokként áttekinthetők a fontosabb közjogi szabályok, adatok
http://members.aol.com/bozo_kitty2/index.html	Citizenship and immigration resources	
http://search.washingtonpost.com/	A Washington Post honlapja, keresni lehet kulcsszó, dátum alapján a cikkei, hírei között	
http://www.coe.org/	Az Európa Tanács dokumentumait tartalmazza	A sokat hangoztatott európai tandardok megelését segíti
http://www.europa.eu.int/	Az EU honlapja, amelyen megkereshetjük a szervezet legutóbbi – emberi jogokkal, válságövezetekkel, segélyezéssel kapcsolatos – közleményeit, dokumentumait	A sokat hangoztatott európai tandardok megelését segíti
http://www.europa.eu.int/comm/eustat	Az EUROSTAT honlapja	Adatok migránsokról, menedéket kérőkről az EU tagállamaiban éves bontásban
http://www.europa.eu.int/juricp	A European Court of Justice honlapja.	Jogesetek a személyek szabad mozgásával kapcsolatosan
http://www.europa.eu.int/cj/index.htm	Jogesetek címjegyzéke a tárgyalandó ügyekről, rövid kivonattal, jogesetek teljes leírása (1996. szeptember óta)	
http://www.iom.ch	A Nemzetközi Migrációs Szervezet (IOM) honlapja	Adatok a migránsokról országokként Magyarországi kapcsolat: 1054 Budapest, Bajcsy-Zsilinszky út 62. Tel.: 153-0841, fax: 153-1165
http://www.ruu.nl/ercomer/ www.vl/index.html http://www.ercomer.org/	ERCOMER migrációs és etnikai ügyekkel foglalkozó adatbázis	
http://users.ox.ac.uk/~rspnet/	Az Oxfordban működő Refugee Studies Program honlapja, elsősorban bibliográfia alapján való kereséshez	
http://www.ftch.net/~worldlib	A The Liberal International honlapja (50, főként európai országban működő liberális pártok emberi jogi, migrációs politikájáról információk)	
http://www.fsk.ethz.ch/iiss/	Az International Institute for Strategic Studies honlapja (adatok katonai konfliktusokról, a béke fenntartásáról)	
Gopher://gopher.igcapc.org:70/00/orgs/ai	Az Amnesty International honlapja (éves kiadványok, adatok az emberi jogok helyzetéről országokként)	Magyarországi kapcsolat: 1082 Budapest, Leonardo da Vinci u. 43/C Tel./fax: 134-2400

http://www.care.org/	A Co-operative Association of Relief Everywhere honlapja (a menekülteket segélyező szervezet adatai a támogatottakról)	
http://www.who.ch/	A WHO honlapja (adatok a járványos területekről, a fejletlen országok egészségügyi ellátásáról)	Magyarországi kapcsolat: 1051 Budapest, Arany J. u. 6-8. Tel.: 331-7450, fax: 269-1303
http://www.wcc-coe.org/oikomene.html	A World Council of Churches honlapja, további tallózás után hozzáférés a szervezet menekültszolgálatának adataihoz	Magyarországi kapcsolat: Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsa 1026 Budapest, Bimbó út 127. Fax: 176-1210
http://www.unicef.org/	A UNICEF honlapja	Magyarországi kapcsolat: UNICEF Magyar Nemzeti Bizottsága 1027 Budapest, Varsányi Irén u. 26-34. Tel.: 201-4923, fax: 155-5019
http://www.hrw.org/	A Human Rights Watch honlapja (rendszeres jelentéseiben adatok az emberi jogok helyzetéről országoként)	
http://www.yorku.ca/research/crs/index.htm	Emberi és humanitárius jogokról szóló dokumentumok	
http://www.lions.org/	The International Association of Lions Clubs (menekültszolgálatuk adatai)	Magyarországi kapcsolat: Magyarországi Lions Klubok Szövetsége 1063 Budapest, Szív u. 11. Tel.: 322-6487, fax: 322-5645
http://www.un.org/Depts/Treaty/	Valamennyi ENSZ-egyezményt tartalmazza, azok ratifikálására, a csatlakozott államokra vonatkozó adatokkal (származási vagy biztonságos harmadik ország milyen egyezménynek részese)	Előzetesen regisztráltatnia kell magát a belépőnek, de nincs használati díj
http://www.lawcrawler.com/	Lehetővé teszi országok szerint a jogi szabályozásra vonatkozó keresést	
http://www.wcc-coe.org/lwf.html	A Lutheran World Federation honlapja (a menekültek támogatását, hazatelepítését érintő adatok)	Magyarországi kapcsolat: Magyarországi Evangélikus Egyház 1088 Budapest, Puskin u. 12. Tel.: 138-2302, fax: 266-5532
http://www.uni-wuerzburg.de/law/index.html http://www.eur.nl/iacl/const.html	Adatok országoként az alkotmányos szabályozásról, fontosabb közjogi rendelkezésekről	
http://www2.echo.lu/edic/	Az európai jog szótára, használható német, francia, olasz, spanyol nyelven is	
http://www.oneworld.org/scf/	A Save the Children Fund honlapja (adatok a fejletlen országokról)	
http://www.SalvationArmy.org/	Az Üdvhadserg honlapja (adatok a fejlődő országokról)	Magyarországi kapcsolat: Üdvhadserg Szabadegyház Magyarország Központi Iroda 1063 Budapest, Bajnok u. 25. Tel./fax: 269-4661
http://www.icrc.ch/ http://www.icrc.org/	Az International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies honlapja (országokénti adatok a menekültekről, a fejlődő országokról, humanitárius kérdésekről)	Magyarországi kapcsolat: IFRC Közép- és Kelet-európai Regionális Képviselő 1124 Budapest, Zólyomi lépcső 22. Tel.: 209-3442, fax: 186-9275
EGYÉB FORRÁS IDEGEN NYELVEN	TARTALMA	MEGJEGYZÉS
CD-lemezen UNHCR Refworld adatbázis	Angol nyelvű (6 havonta) frissített információk a származási országokról, a befogadó országok jogi szabályozásáról, adattartalma nem azonos az interneten elérhető UNHCR adattárral	A UNHCR Budapesti Irodájában megtekinthető (Budapest, XII., Gyimes u. 3/B.)
9, rue de la Tourelle, 1040 Bruxelles, Belgique Fax: (00-32-2)-280-0173	Medicins Sans Frontieres (adatok a menekültek egészségügyi támogatásáról, az egészségügyi helyzetről a fejletlen országokban)	
ECRE – ELENA Index of useful addresses	Évente kiadott lista az európai menekültügyi segítő szervezetek, ügyvédek nevével, címével	Például biztonságos harmadik országba visszafordított kérelmező ügyében konkrét konzultációs lehetőség ügyvédek között

Féltékenységi és diszkrimináció

Egészségtelen konfliktus kezdődött, nemcsak általában a külföldi orvosokkal szemben, hanem most már a magyar és külföldi természetgyógyászokkal szemben is. A sajtóbeli nyilatkozatokat olvasva világos, hogy egyszerre akarja az Orvosi Kamara, a Minisztérium és egyéb szakmai szervezet kiszorítani a nem nyugati gyógy módot alkalmazókat és a külföldi gyógyítókat az egyébként tragikus egészségügyi állapotban lévő lakosság ellátásából. Ennek rafinált eszközeit találták ki, hiszen a külföldi természetgyógyász orvosnak is honosítani kell a diplomáját az Ekvivalencia Bizottságnál (sokan próbálták ezt hiába), továbbá mindenkinek szakvizsgát kell tenni az adott természetgyógyászati szakterületen. De hatósági engedéllyel dolgozniuk is csak

akkor lehet, ha egy magyar szakorvos felügyelete alatt (csoportban) gyógyíthatnak. A külföldieknek mindehhez működési engedélyt kell beszerezni. A népjóléti miniszter Természetgyógyász Tanácsadó Testületének (TTT) állásfoglalása szerint egyéni elbeszélgetés alapján kellene az engedélyt kiadni, ha a jelölt megfelelően szolgálja a magyar orvosok szakképzését, szakmai körökben elismert, rendelkezik bevándorlási engedéllyel és jól tud magyarul. Kérdés: vajon miből él meg a bevándorlási engedély megszerzéséig? Például takarításból. A nem természetgyógyászok elleni legjobb eszköz az orvosi kamarai tagság megtagadása, amely nélkül orvosként nem lehet tevékenykedni.

A napokban beszélünk két nigériai orvossal, akik bár Debrecenben, illetve Budapesten szereztek diplomájukat, nem léphettek be az orvosi kamarába. Hiába javasolta szakmai vezető, munkáltató, szakmai továbbképző intézmény kinevezésüket, felvételüket, a kamara oroszlanként védelmezi a magyar orvosok érdekeit. Így egyikük ma takarításból él, a másik pedig ápolói munkát végez. Hiába tudnak kiválóan magyarul, családjuk magyar, sajnos, ők veszélyeztetik a hazai gyógyítók kenyérét. Pedig a TTT vezetője szerint „rendkívül termékeny és nagyon hasznos az egymástól távoli kultúrák együttműködése, hiszen a közös munka támogatja a látókört, s nem mellékesen az ismeretek adásvételét is szolgálja. Én nagyon szerencsésnek tartom magamat, amiért kínai orvosokkal dolgozhatom együtt.” Ha ez ilyen világos, miért homályos az egész?

Gyorsmérleg

A legutóbbi adatok szerint mindössze 3445 egykori jugoszláviai menedékes él Magyarországon. E személyek fele Horvátországból való (főként Kelet-Szlavóniából), negyedük pedig Bosznia-Hercegovinából, míg a többiek Kis-Jugoszláviából érkezett. Szinte mindegyik horvátországi és boszniai szeretne hazatérni. A tervek szerint 1998 első feléig a visszatérésük megvalósulhat. Mindössze 533 menedékes tartózkodik táborokban, a többiek pedig magánszállásokon élnek az ország déli részén.

Menedék-díj 1997

A díjat 1995-ben alapították, s eddig Síklós és Harkány polgárai, a múlt évben pedig a Magyar Helsinki Bizottság érdemelte ki. Az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága budapesti irodája az idei Menedék-díjat egy német társadalmi szervezetnek adományozta. A Háborút túlélő (Den Krieg überleben) elnevezésű szervezet a bosnyák menekültek hazatelepülését segíti. 1996 eleje óta mintegy ezer menedékesnek a magyarországi táborokból való hazatérését támogatta. A Főbiztosság budapesti képviselője, Philippe Labreux október 22-én adta át ünnepélyesen a Jarden du Paris étteremben összegyűlt meghívottak tapsa közepette Martin Fischer úrnak, a szervezet vezetőjének az 500 000 forint összegű díjat, aki „maga is minden egyes menedékesrel törődött, figyelemmel kísérve hazatérésüket és elősegítve a viszályszállításukat”. A díjat a hazatérők téli tüzelőjének megszerzésére fordítják.

A hónap idézete a menedékjogi törvény vitájához is kapcsolódik – honatyáink figyelmébe ajánljuk.

„A világ napjainkban hatalmas migrációs folyamatok színhelye, és ez a jelenség elválaszthatatlan része a nemzetközi együttműködésnek. Világos szabályozásra van szükség, hiszen itt nemcsak munkát kereső emberekről, hanem szétszakított családokról is szó van.”

(ANITA GRADIN,
az Európai Unió
migrációért felelős biztosa)

Új egyesület

Elsősorban távoli országokból elszármazott menekültek hozták létre az Albert Schweitzer Egyesületet. A Fővárosi Bíróság a bejegyzésükről szóló végzésben „egyéb társadalmi szervként” határozta meg működési körüket. Ez az „egyéb” vajon mi lehet? Talán egyszer kiderül. Addig is sok sikert kívánunk minden „egyéb” tevékenységükhöz. A szervezet címe: 1042 Budapest, Árpád út 169. V/15. Képviselője Njoku Godwin Ogueri. Tel.: 370-7125.

Konferencia

Az MTA Politikai Tudományok Intézetének nemzetközi migrációs kutatócsoportja a Menekültügyi és Migrációs Hivatallal közösen szakmai eszmecséret szervez 1997. november 27-én 10.00 órakor (Budapest, VI., Benczúr u. 33.). A rendezvény fő témája: mit tanulhatunk két ország (Ausztria, Norvégia) gyakorlatából a menekültek ellátása, gondozása terén, különös tekintettel a most kialakítandó hazai támogatási, ellátási szabályozásra. Meghívott előadók: Szépfalusi István (egyetemi lektor, törvényszéki tolmács, lelkész – Bécs), aki több évtizedes tapasztalatai alapján előadást tart „A tegnap Ausztriájának menekült gondozása (1956–1992)” címmel; Kovács András (az MTA PTI fiatal kutatója), aki az elmúlt nyáron tanulmányúton szerzett ismereteiről számol be „A menekültek segítéséről, beilleszkedésének rendszere Norvégiában” címmel. Minden érdeklődőre számítanak a szervezők.

Menekültügyi hatóság – civil szervezetek

Jelenleg közel 50 000 civil szervezet tevékenykedik hazánkban. Karitatív szervezetek, egyházak, jog- és érdekvédelmi szervezetek, alapítványok és egyesületek, társadalmi szervezetek teszik változatossá a nem kormányzati szervezetek sorát.

A civil szervezetek közül mintegy 30 hosszabb-rövidebb ideje együttműködik a menekültügyi hatósággal a hazánkban tartózkodó menekültek, menedékesek és befogadottak hatékony ellátása érdekében.

A menedékjogi törvény hatálybalépésével a hazai menekültügy történetének egy újabb korszaka zárul le, amelyre visszatekintve nyomon követhetjük a civil szervezetek átalakuló szerepét. A átalakulás okai között említhetjük az állami szerepvállalás mértékét, a jogszabályok által megfogalmazott lehetőségeket, a rendelkezésre álló pénzeszközöket és a szüntelenül változó menekültügyi helyzetet.

A kezdet...

1987-re vezethető vissza, amikor tömegesen érkeztek hazánkba olyan román állampolgárok, főleg magyar nemzetiségűek, akik nem kívántak Romániába visszatérni. Az intézményrendszer és a jogszabályok hiányában a menekültekről való gondoskodást elsősorban az itt élő rokonok, barátok, egyházak és karitatív szervezetek vállalták fel.

A karitatív szervezetek sorra megnyitották táborukat, biztosították a menekültek ételmezését és egészségügyi ellátását. Folyamatosan gyűjtötték az adományokat, szállították és szétosztották a rászorultak között, hogy a legalapvetőbb létfenntartási körülmények biztosítva legyenek. Tájékoztatást adtak a letelepedni kívánó külföldieknek, majd lakóhelyet és állást kerestek számukra, hogy segítsék beilleszkedésüket.

1989-ben már mintegy 30 000 menedéket kérő személy (magyar, román, német nemzetiségűek) tartózkodott hazánkban. A menekültek helyzetére vonatkozó genfi egyezményhez való csatlakozással, a hazai menekültügyi

jogszabályok megalkotásával, a menekültügyi intézményrendszer létrehozásával a kormány a közigazgatás rendszerébe vonta a menekültekkel kapcsolatos hatósági, igazgatási és ellátási feladatokat. 1989 végére, 1990 elejére az állam így részben átvette a társadalom civil szerveződéseitől a menekült-probléma rendezését.

A folytatást...

a délszláv konfliktus következtében, a volt Jugoszlávia területéről több hullámban érkező, többségükben a magyar nyelvet nem beszélő, eltérő kultúrájú, vallási és étkezési szokásokkal bíró horvát, szerb, bosnyák, albán menedékesek fogadása, ellátása jelentette. A dél-magyarországi térségben befogadó állomás nem volt, így a menekültügyi hatóság, az önkormányzatok és a karitatív szervek közötti szoros együttműködés igénye hangsúlyozottan jelentkezett.

A menekülthullám érkezésére gyorsan reagáltak a karitatív szervezetek, egészségügyi szolgálatok és a menekültügyi hatóság által kialakított ideiglenes szállások mellett sorra nyitották meg táborukat. Az érkezők nyilvántartását végző hatósággal együttműködve több ezer ember fogadását, elhelyezését, ruházattal, élelemmel, gyógyszerrel való ellátását oldották meg.

A nemzetközi hálózattal rendelkező szervezetek felvállalták a szétszakadt családok egyesítését, beindították a üzenetközvetítő és keresőszolgálati tevékenységet, továbbutazáskor támogatták a menedékeseket külképviselteknel és utazásszervezőknél, fordították okmányait.

1994 elejére nyilvánvalóvá vált, hogy a Magyarországon tartózkodó menedékesek számára egyelőre nincs esély a hazatérésre. A pszichológiai és szociológiai felmérések, kutatások eredményei rámutattak arra, hogy a magán-szállásokon vagy a már több éve táborban élő és állami ellátásra szoruló menekülteket és menedékeseket – egy szociális-mentálhigiénés gondozóhálózat létrehozásán keresztül – segíteni kell önfenntartóvá válni. A menekültügyi hatóság és a civil szervezetek együttműködésének keretében beindultak azok a programok – magyar és angol nyelvoktatás, foglalkoztatás, szak- és átképzés –, amelyek segítséget

jelenthettek az önálló életvitel kialakításában Magyarországon vagy a távolabbi befogadó országokban.

A befejezés...

korszaka a délszláv konfliktus megoldásához, a békeszerződéshez kapcsolódik. Magyarországon a daytoni megállapodás aláírását követően, ha lassan is, de csökken a menedékesek száma, folyamatos a hazatérés.

A civil szervezetek az otthoni körülményeket hitelesen bemutató tájékoztató anyagokkal, kiadványokkal segítik a menedékeseket, hogy hazatérésükről megalapozott döntést hozhassanak. A nemzetközi szervezetek és a menekültügyi hatóság által koordinált repatriálási programba a karitatív szervezetek is részt vesznek, többek között bonyolítják az állami keretektől biztosított, az újrakezdéshez nélkülözhetetlen természetbeni és pénzsegélyek kiosztását.

A menedékesek egy része, elsősorban vajdasági magyarok, hazánkban kíván letelepedni. A civil szervezetek által nyújtott jog- és érdekképviselés nélkül, munkavállalást, nyelvoktatást és szociális támogatást nyújtó programok hiányában a bevándorlásra esélytelenek.

A jövő...

feladatai már körvonalazódnak. A kormánynak szándékában áll a menedékjogi törvény hatálybalépésével egyidejűleg a földrajzi korlátozást feloldani és a törvény hatálya alá tartozó külföldiek – kérelmezők, menekültek, menedékesek, befogadottak – ellátását rendeletben szabályozni. Az Európán kívüliek fogadása és ellátása új kihívások elé állítja a menekültügyi hatóságot és a civil szervezeteket.

A hamarosan hatályba lépő jogszabályok remélhetően új távlatokat fognak megnyitni a menekültügyi hatóság és a civil szervezetek közötti együttműködésben.

Budapest, 1997. október 22.

DROZDJÁK JUDIT
a Menekültügyi
és Migrációs Hivatal
főtanácsosa

Fundamentum

Megjelent a Fundamentum 1997. évi 2. száma. A mindössze második számát élő folyóirat nem csak tetszetős külsejével hívja fel magára a figyelmet – többféle műfajban igyekszik ismereteket, véleményeket hozzáférhetővé tenni.

E lapszámban szerepel az állam etnikulturális semlegességének lehetetlenségéről szóló beszélgetés Will Kymlicka kanadai filozófussal. Ebből idézünk: „Lehet, hogy Közép-Kelet Európában kevésbé jellemző, de a nyugati demokráciákban a bevándorlók állampolgárrá válásának alapvető követelménye az ország hivatalos nyelvének ismerete. Minden liberális demokráciában létezik ez a követelmény, és ez érthető, hiszen a nyelv ismerete segíti a bevándorlók és gyerekeik integrációját a befogadó társadalomba, biztosítja számukra a demokratikus vitákban való részvétel lehetőségét, egyenlő esélyeket teremt a bevándorlók gyermekei számára, és végül segít annak megelőzésében, hogy a bevándorlók a társadalom hátrányos helyzetű, marginalizált rétegévé váljanak.” Ezt a nyelvismereti szabályt a magyar jogszabályok már átvették a nyugati demokráciáktól. Kár, hogy az ahhoz vezető út lerövidítését segítő támogatási lehetőségek, formák nélkül.

A lap nagy teret szentel a készülő büntetőeljárás reformnak. A tervezet készítői nevében Bárd Károly elemzi az elkészült anyagot. Ebben szerepel, hogy „szánalmasan gyengén működik a kirendelt védői intézmény. Ezt az országgyűlési biztos jelentése most már hivatalosan is deklarálta”. Több jogvédő szervezet vizsgálata bizonyította, hogy a pénz- és kapcsolatok nélküli gyanúsítottak, köztük a menekültek, il-

legális migránsok csak akkor jutnak jogi képviselőhöz, ha különböző társadalmi szervezetek projektjei kiterjesztik rájuk a védernyőjüket. Októberben a Menedék Egyesület ügyvédei két esetről is beszámoltak: az egyikben bosnyák férfit tartottak jogellenesen fogva, s ezért 1,4 millió forint kártérítést ítélt meg a pécsi bíróság, de a diplomás férfi idegileg tönkrement; a másik esetben egy algériai férfit tartottak fogdában, valószínűleg a vizsgálatot vezető rendőr hiányos nyelvtudása miatt. Az ügyvéd rövidesen tisztázta a kérdést, a férfit mint teljesen érdektelent szabadon bocsátották, de addig meg sem hallgatták. Ezért figyelünk arra, mi lesz a kirendelt védővel intézményesen.

„A tervezet kísérletet tesz arra, hogy a kirendelt védőre rászoruló gyanúsítottak helyzetén valamit jobbjátson. Mindenekelőtt megteremti az összhangot a hazai jog és az európai emberi jogi egyezmény között. Kötelezően előírja a védő kirendelését, ha a terhelt jogvédelmi viszonyai miatt nem képes ügyvédet meghatalmazni, függetlenül attól, hogy a védelem kötelező-e vagy sem [ti. az elkövetett cselekmény súlyára tekintettel – T. J.]”. Ez azonban nem jelenti azt, hogy csak a terhelt által megjelölt ügyvédet lehessen számára kirendelni, ám „a kirendelést megelőzően a védő személyéről őt meg kell kérdezni, a kirendelést követően pedig tájékoztatni kell őt arról, hogy védőjeként ki jár el. Mindezek az előírások, a védő kötelezettségeit szigorúbban megfogalmazó rendelkezésekkel kiegészülve is, csak kismértékben javíthatnak azok helyzetén, akiknek meghatalmazásra nem futja. Érdemi változást az ügyvédségről szóló törvény revíziója és ennek során a kirendelés intézményének újraszabályozása, esetleg a közvédői hivatal felállítása

hozhatna. Az ügyvédekről szóló törvényjavaslat azonban nem ad okot a derűlátásra, a közvédői hivatal létrehozásának pusztá ötlete pedig olyan ellenállást váltott ki az ügyvédi karból, hogy az érdemi vita meg sem kezdődhetett.” Pedig számos példa van arra, hogy ez bevált. A ma még csak rejtett ügyvédi munkanélküliség a jövőben láthatóvá válva módosíthatja a kar vélekedését, hiszen fél tucat jogi karon képződik évente ezerszám a jogász. Addig is megmarad a Menedék Egyesületben az ügyvédi hálózat, mert „ha nem történik változás, olyan mérvű különbség alakul ki a joghoz való hozzájutás esélyeit illetően polgár és polgár között, amely jogállamban elfogadhatatlan.”

A lapban Szabó Máté röviden összefoglalta a menekültekkel, migránsokkal és kisebbségekkel foglalkozó társadalmi szervezetek körében végzett legújabb kutatását. „A civil jogvédő tevékenység magyarországi társadalmi támogatottságát az aktivisták általában csekélynek tartják, nem jellemzi őket semmiféle mozgalmi optimizmus-aufklérizmus. A tömegek számára tevékenységük többnyire közömbös, kisebbségben vannak az aktív támogatók. [...] Az eljáró hatóságok vagy azok bizonyos szervezetei és képviselői sokszor »ellenfényben« látszanak, az aktivista, illetve a hatóságok közötti konfliktusvonal természetes következménye a kétféle szerep közötti munkamegosztásnak, amely megvan a nyugati demokráciákban is, ebben tehát nem lehet és nem is szabad semmiféle, a magyar hatóságokat elmarasztaló képet alkotni. A hivatal dolgozik, hogy a hatályos jogszabályok és belső utasítások betűjét, a civil jogvédő pedig, hogy az emberi jogok értékeit és szellemét képviselje, a társadalmi szolidaritást testesítse meg. A két szerepkör a »jogrendi pozitívizmus« és az »emberjogi radikalizmus« konfliktusához vezet, és állítja szembe egymással a hatóságokat kritizáló jogvédőt, illetve a hivatal szellemét képviselő bürokratát Magyarországon éppúgy, mint a nyugati demokráciákban.”

Kérjük a migránsokat, menekülteket tömörítő, továbbá érdekeiket képviselő társadalmi szervezeteket, helyi önkormányzatokat, hogy működésükről, rendezvényeikről, valamint kiadványaikról tájékoztassák szerkesztőségünket. Célunk az, hogy a szerény hírlevél lehetőségein belül elősegítsük a migrációra vonatkozó információk cseréjét. Információikat, anyagaikat az alábbi címre várjuk:

MENEDÉK EGYESÜLET, 1068 Budapest, Benczúr u. 33. Tel./fax: 342-9571.

Heimlich István (hétfő, szerda, péntek 9.00–13.00).

Felelős szerkesztő: dr. Tóth Judit

Felelős kiadó:

Menedék – Migránsokat Segítő Egyesület

A hírlevelet gondozta a Sík Kiadó Kft.

Tipográfia, tördelés: Beck Bojanka

Nyomás: MSZH Nyomda

OLTALOMKERESŐK

A Menedék Egyesület hírlevele a nemzetközi migrációról

III. évfolyam 10. szám

1997. december

JOGSZABÁLYFIGYELŐ

Új jogszabályok

*B*ékés karácsonyi ünnepeket és új évet kívánunk minden menekültnek, vándornak és a migránsokat segítőnek!

◆ A kormány sajátos szabályokat állapított meg egyazon rendeletben a *külföldiek magyarországi és a külföldön tanuló magyar hallgatók tanulmányi jogviszonyáról* [192/1997. (XI. 4.) kormányrendelet]. A rendelet hatálya a felsőoktatási intézményekben tanuló, valamint az általános továbbképzésre érkező ösztöndíjas külföldi hallgatókra terjed ki, ugyanakkor szerepelnek benne rendelkezések a külföldi felsőoktatási intézményekben tanuló bevándoroltakról és menekültrekről is.

A felsőoktatási törvény és végrehajtási jogszabályai tekintetében a magyar állampolgárságú hallgatókkal azonos a jogállása 1. a bevándoroltaknak; 2. a menekültként személyi igazolvánnyal vagy menekültigazolvánnyal ellátottaknak; 3. azoknak a magyar állampolgároknak, akik e státusukat útlevelel vagy állampolgársági bizonyítvánnyal tudják igazolni, de életvitelszerűen külföldön élnek, személyi igazolvánnyal nem rendelkeznek (azaz vagy kívándoroltak, vagy másodgenerációs magyarok).

A Magyarországon tanuló személyek közül hallgatói juttatásokra, kedvezményekre azok jogosultak, akik 1. államilag finanszírozott képzésben vesznek részt; továbbá 2. ösztöndíjban részesülnek (magyar állami ösztöndíjban például a határon túli magyarok, vagy nemzetközi egyezmény alapján); vagy 3. kiküldetésben itt élők gyermekei. A kedvezmények sorába tartozik a tandíj, a kollégiumi térítési díj, a tankönyv- és jegyzettámogatás, valamint az ösztöndíj, amit a közoktatási tárca költségvetéséből fedeznek, és mértékük azonos a magyar hallgatókéval. Fontos szabály, hogy a felsőoktatási intézmény megkapja a hallgatói normatívát.

Ha ideiglenes menedéket élvező személyről van szó, a felsőoktatási költségeket részben vagy egészben átvállalja a menekültügyi hatóság. A teljes és a doktori képzésre felvett külföldi hallgatók jogállása minden egyetemen és fő-

iskolán a hazai hallgatókéval azonos. Minden külföldi hallgatót megillet a diákigazolvány és az azzal járó kedvezmények. A magyar nyelven tanuló külföldi hallgatóknak az intézmény kérésre engedélyezheti a vizsgák idegen nyelven való letételét.

A rendelet szabályozza a felvételt, a magyar nyelvi előkészítést, a külföldön szerzett végzettséget tanúsító okmányok elfogadhatóságát, valamint a külföldi hallgatók támogatási kategóriáit. Például önálló kategóriába sorolták az Európán kívüli, az európai és a határon túli magyar hallgatókat (HTM ösztöndíjas, A/3 kategória), ahogyan a nemzetközi megállapodással, a nemzetközi viszonyosság alapján felvett hallgatókat is. A külföldön részleges vagy teljes képzésre készülő magyar hallgatóknak érdemes megismerni az ösztöndíj-pályázat feltételeit. Alapos tanulmányozás után sem tudjuk, vajon mely menekültekre vonatkoznak a rendelet szabályai.

Menekültigazolványt kapnak a táborlakók is, így a menedékjogi eljárás alatt állók is beiratkozhatnak az egyetemre. Az ideiglenes védelmet élvezők is tanulhatnak, ha képzésüket finanszírozza a menekültügyi hatóság. A menekültként elismert pedig személyi igazolványa birtokában szintén élvezheti a magas hallgatói támogatásokat.

Vajon az Európán kívüli menekültekkel mi lesz? Még az új menedékjogi törvény hatálybalépésekor sem oldódik meg ügyük, mert személyi igazolványt kell szereznük – vagy beköltöznek inkább az egyik táborba, hogy menekültigazolványuk legyen, hiszen a rendelet november közepén hatályba lépett.

◆ A határőrizetről és a határőrségről szóló 1997. évi XXXII. törvény egyik részkérdésének végrehajtására adták ki a közelmúltban az *ideiglenes határátelőkölőhelyek megnyitását, az átélőhely területére való belépés, az ottani tartózkodás rendjét és a határterülethez tar-*

A TARTALOMBÓL:

- ☐ Tudósítás a menedékjogi törvényjavaslat parlamenti vitájáról
- ☐ Menekültügyi adatok
- ☐ Határőrségi panaszok
- ☐ Az Európai Unióhoz csatlakozásra készülve

tozó települések listáját tartalmazó rendelet [184/1997. (X. 28.) kormányrendelet]. Ebből megtudhatja a jogkereső közönség, hogy megvénként mely települések válnak ismét „határőr községgé”, ahol külön elismerik a helyi lakosok éberségét az illegális külföldiek lefűleléseért. Ezekben segíthetik a határőrség helyszíni bírságoló munkáját a szabálysértők ellen, módosítva a régmúltból itt maradt szabálysértési rendeletet is. A jövőben tízezer forintra is büntethető, aki a határterületen lévő ingatlana használata során az elrendelt intézkedéseket nem teljesíti.

Ennél örömtelibb hír, hogy sport, turisztikai, kulturális, egyházi, önkormányzati vagy más hasonló rendezvény, illetőleg gazdasági tevékenység céljából kezdeményezhető ideiglenes határátelőkölőhely megnyitása. Az engedélyt a Határőrség Országos Parancsnoksága adja ki, a vámhatósággal együttesen, ha a rendezvény előtt legalább hatvan nappal kérelmezik, és biztosítják a szükséges okmányokon kívül

Folytatás a 2. oldalon

Új jogszabályok

Folytatás az 1. oldalról

az ezzel járó költségeket. (A költségek megállapítási módját homály fedi, csupán annyi biztos, hogy erről a határőr-séggel külön megállapodást kell kötni. A mértéke bizonyára üzleti titok lesz, elvégre állami szervről van szó, amely kincstári rend szerint gazdálkodik!) A kérelmet elutasítják, ha a közbiztonságot veszélyeztetné az átkelőhely megnyitása, illetve, ha a szomszédos állam nem akarja azt megnyitni. Szerencsére repülőtér megnyitása és „állami repülések” esetén ez a passzus nem számít. Csak azt nem értjük, mit jelent a feltételek között a „más hasonló rendezvény”, továbbá a gazdasági tevékenység, amelynek „programját és idejét” a kérelemben meg kell jelölni. A schengeni vasfüggőnyénél netán újabb Páneurópai Pikniket terveznek? Vagy szántóversenyt? És vajon mi az „állami repülés”?

A rendelet külön szabályozza a határátkelő területére, épületeibe való belépés rendjét. Ehhez külön engedély szükséges, ám aki külföldre sem utazhat törvényi tilalom alapján, az

már a határátkelő területét is köteles elkerülni.

◆ Ide kapcsolódik, hogy új törvény szabályozná a jövőben a külföldre utazást, amelynek vitáját már megkezdtek a parlamentben. Az Országgyűlésnek benyújtott javaslat szerint (T/4860) megszűnik a kivándorlás jogintézménye, azaz a rendőrség nem ellenőrizné a köz tartozásokat, a büntetőeljárás vagy szabadságvesztést, a tartásdíjfizetést és a honvédelmi kötelezettség teljesítését a vágyott „kivándorlási bejegyzés” érdekében. Persze mindez csak részben igaz. A törvény nem csupán az itt élő magyar állampolgárokra terjed ki, hanem a hazai népeség-nyilvántartásban adataik további kezelését kérő, de külföldön élő magyar polgárookra, továbbá az országban élő hontalanokra, bevándoroltakra, mégpedig az idegenrendészeti törvényben foglaltakkal együttesen. A menekültként elismertekre részlegesen terjedne ki az új törvény. (Az egyéb védelemben részesült befogadottakra, menedékesekre egyáltalán nem.)

Rokonszenves rendelkezés, hogy mindenki szabadon kiutazhat, ha érvényes úti okmánya (vagy nemzetközi szerződés alapján ezzel egyenrangú személyazonosító okmánya) van. Ugyanakkor a következő személyeket (állampol-

gárokat, idegenrendészeti alanyokat, menekülteket) kizárják az utazásból (és így útlevél megszerzéséből): 1. a legalább ötévi szabadságvesztéssel fenyegetett bűncselekmény elkövetése miatt eljárás alatt állók, egészen az eljárás jogerős befejezéséig; 2. akivel szemben bármilyen okból folyik a büntetőeljárás, és ennek keretében előzetes letartóztatásban, őrizetben, kiadatási őrizetben, letartóztatásban van; 3. aki ideiglenes kényszergyógykezelés alatt áll; 4. aki lakhelyelhagyási tilalom alatt áll; 5. akit szabadságvesztésre; vagy 6. kényszergyógykezelésre ítélték; 7. akinek jogerősen megállapították, hogy közterhekből (adó, vám, tb) összegyűlt tízmillió forint hiánya van. További korlátozásoknak vannak alávetve a sorkötelesek.

Az útlevél megszerzéséből azonban nemcsak az utazási tilalom alatt állók, hanem mások is ki lesznek zárva. Így azok, akik jogosulatlanul használták az útlevelet – amely egyébként állami tulajdon –, meghamisították azt, vagy a lejárt (bevont) korábbi útlevelüket nem adták le. A nehezebb felfogásúak kedvéért a törvény kimondaná, hogy a halottak nem utazhatnak, hiszen halálukkal érvénytelenné válik az útlevelük. Még szerencse, hogy Hadész birodalmába nem kell útlevél...

Tudósítás a menedékjogi törvényjavaslat parlamenti vitájáról

A törvényjavaslat általános vitájáról már hírt adtunk (Oltalomkeresők, 1997. október), most a részletes vitáról szólunk, amelyet november 17-én kezdett meg az Országgyűlés. A módosító javaslatokról és a benyújtott javaslatról a zárszavazás december első hetében várható. A Parlamenti Naplóból tallózunk. A törvényben szereplő „menedéket kérők és védelmet élvezők jogállásáról” szóló rendelkezésekkel kapcsolatos vitából Kőszeg Ferencet (SZDSZ) idézzük.

„A nemzetközi szerződések alapján oltalomban részesülők semmiképpen nem keverhetők össze az illegális migránsokkal. Ők jogszerűen tartózkodnak Magyarországon, már akkor is, amikor a menekültügyi vagy a menedékeskénti elismerésről szóló eljárás folyik, hiszen az ártatlanság vélelme – hogy így mondjam – mindenkit megillet. Tehát azt kell feltételezni, hogy aki védelmet kér Magyarországon, az valóban védelemre szorul. S az, hogy ő jogellenesen Magyarországon tartózkodó külföldi, csak akkor derülhet ki, ha jogerősen elutasították a menedék iránti kérelmét, illetve nem ismerték el befogadottként.

A törvény előterjesztője, érzésem szerint, többé-kevésbé ezt az elvet tartotta szem előtt. Ugyanakkor születtek módosító indítványok, amelyek mintha egy másik megközelítést alkalmaztak volna. Természetesen nem lehetne kifogásolni, hiszen minden képviselőnek joga van a maga felfogása szerint módosító indítványokat benyújtani. A dolog akkor válik problematikusává, ha a kormány, az előterjesztő olyan módosító indítványokat is támogat, amelyek – megítélésem szerint – ellentétesek a törvény szellemével, de ellentétesek számos olyan módosító indítvány szellemével is, amelyeket az előterjesztő szintén támogatott.

Ebben a szakaszban Lusztig Péter (MSZP) képviselőtársamnak több összefüggő indítványa van, amelyeknek az a közös jellemzője, hogy a javaslat eredeti szövegét átjavítaná, miszerint a menedékesként, menekültként elismerését kérő, illetve befogadott személynek nem bejelentett szálláshelyén, hanem kijelölt szálláshelyen kell tartózkodnia. Önmagában talán szörzsalhasogatásnak tetszhet, hogy az ember ezt szóvá teszi, ennek azonban az a magyarázata, hogy a „kijelölt szálláshely” az idegenrendészeti törvényből származik, onnan átvett kifejezés, éppen a nem jogszerűen tartózkodó személyekre vonatkozóan. Az idegenrendészeti törvény azt mondja ki, hogy a hatóság a nem jogszerűen tartózkodók vagy a személyazonosságukat hitelt érdemlően igazolni nem képes külföldiek számára az idegenrendészeti hatóság kötelező tartózkodási helyet jelölhet ki. Ha a menekültügyi törvény szövegébe bekerül egy ilyen idegenrendészeti kifejezés, ennek kellemetlen üzenete van. Annál is inkább, hiszen ez a törvény más he-

ilyen kifejezetten felszólítja, kötelezi a menekültügyi hatóságot, hogy működjenek együtt nem kormányzati szervezetekkel, amelyek esetleg szálláshelyeket tartanak fenn menekültek, menedékesek, befogadottak vagy esetleg azok számára is, akik ilyenként való elismerésüket kérik. Ez egyrészt indokolt humanitárius okból, mert a nem kormányzati szervezetek megfelelőbb légkörű szálláshelyet biztosítanak a külföldiek számára, a menedéket keresőknek. De indokolt ez anyagi megfontolásból is, mert eléggé nyilvánvaló, hogy amennyiben a nem profitorientált szervezetek, a közhasznú szervezetek ilyen szálláshelyeket tartanak fenn, azok olcsóbban tudják ezt megoldani, mint a hatóságok.

[...] Ennél súlyosabb probléma, hogy a befogadottat a javaslat valahogy az illegális migráns és az oltalmat élvező között helyezi el. Ez így expressis verbis nincs megfogalmazva, de egyes fordulatok és a támogatott módosító indítványok ezt sugallják. Arra gondolok, hogy a törvény mind az elismerését kérőre, mind a menekültre, mind a menedékesre nézve különböző kötelezettségeket állapít meg. A befogadottal kapcsolatban azonban mintha kevesellné a menekülteket és a menedékest is terhelő kötelezettségeket, és az eredeti javaslatba beírja az előterjesztő, hogy a befogadott köteles megtartani a Magyar Köztársaság törvényeit, és köteles tartózkodni a jogsértéstől. Mintha erre más nem lenne köteles, mintha erre a befogadottat külön figyelmeztetni kellene, nehogy azt higgye, hogy ő neki olyan a helyzete, mint a menekültnek vagy a menedékesnek. Valahogy így figyelmeztetik arra, hogy vigyázzon magára, mert ő bizony köteles megtartani a törvényeket.

Ugyanezt támasztja alá az a módosító indítvány, amelyet az ajánlásban szereplő formában a kormány, az előterjesztő egy gépelési hiba miatt nem támogatott; ugyanakkor azonban sugallta, hogy az emberi jogi bizottság adjon be egy – a gépelési hibától megszabadított – hasonló tartalmú bizottsági módosító indítványt. Ez arról szól, hogy a befogadott köteles eltérni ujjnyomatának, arcfényképének rögzítését, alávetni magát egészségügyi eljárásnak, tűrni csomagjának, járművének átkutatását. Ez nyilvánvalóan indokolt, ám az indítvány megszövegezője megfeledezett arról, hogy az oltalmat, védelmet kérők mindegyike átmegy ezen. Először akkor, amikor megérkezik az idegenrendészeti hatóságához, majd ugyanez szerepel a menedékjogi eljárásban is. [...] Hogy ez az indítvány támogatottá válhatott, annak semmi más oka nem lehet, csak az a pszichológiai ok, hogy az előterjesztő úgy érezte, valamit be kell

írni, ami világossá teszi: a befogadott vigyázzon magára, mert ő csak befogadott, nem menekült vagy menedékes, jöllehet ugyanazon az eljárásan megy keresztül, amin a menekült és a menedékes. [...]

Azt gondolom, hogy a javaslat nagyon pontosan és helyesen fogalmazza meg, hogy a védelmet élvező menekült, menedékes, befogadott milyen alapvető ellátásokra jogosult. Nevezetesen arra, hogy létfeltételeinek biztosításáról az államnak kell gondoskodnia. Ennek részleteit természetesen kormányrendeletek szabják meg, de az nem lehet kétséges, hogy minden védelmet élvező létfenntartásának minimumáról gondoskodnia kell az államnak. Helyesen határozza meg a javaslat azt is, hogy ez addig jár a védelmet élvezőknek, ameddig személyes jogvédelme egy főre nem éri el az öregségi nyugdíj minimumát. Ennek elérése után már ez az ellátás nem illeti meg a védelmet élvezőt. Szükséges és helyes ez, mert hiszen ha védelmet nyújtunk embereknek, akiket faji, vallási, társadalmi, politikai okokból üldöznek, vagy akik nem küldhetők vissza hazájukba, mert ott kínzás, embertelen és megalázó bánásmód fenyegeti őket, akkor nem tehetjük meg, hogy embertelen módon nem ismerjük el jogosultságukat bizonyos minimális ellátásra. Ehhez képest megjelent és támogatást nyert egy olyan indítvány, amely mindezeket az ellátásokat kizárólag későbbi, majdan meghozandó kormánydöntéshez köti. Érték kritikák az előterjesztést korábban is amiatt, hogy csak nagyon keretjelleggel határozza meg a védelmet élvezőknek az ellátásokat, de azért legalább keretjelleggel meghatározza. Ha ezeket az indítványokat jelen formájukban elfogadják, akkor ez a jogosultság megszűnik, és ettől kezdve kizárólag majdani kormánydöntések és kormányrendeletek kérdése az, milyen ellátásokra jogosultak a védelmet élvezők. Nem is beszélve arról, hogy a menekültek beilleszkedését is támogatni kell. [...] Azt mondja az egyik módosító indítvány, hogy azok az egészségügyi ellátások járnak a védelmet élvezőknek (befogadottak, menedékesnek, menekültnek), amelyek állampolgári jogon járnak a magyar állampolgároknak. Megérdeklődtem ezzel foglalkozó jogászoktól, és mindenki egyértelműen azt mondta, hogy 1993 óta nem ismeri a magyar jog az állampolgári jogon járó egészségügyi ellátásokat, nincsenek állampolgári jogon járó egészségügyi ellátások. Biztosítási alapon járó egészségügyi ellátások vannak. Más kérdés, hogy annak, aki nem rendelkezik biztosítási jogviszonnyal, valamilyen módon – az önkormányzatok

révén vagy egyéb módon – a társadalombiztosítás megadja az egészségügyi ellátást. Tehát az igaz, hogy Magyarországon senki sem marad ellátatlanul azért, mert nincs társadalombiztosítási jogviszonya, de ez nem állampolgári jogon járó juttatás, hanem valami más. [...] Ugyanilyen probléma van az ehhez kapcsolódó másik módosítással, amelyik azt mondja, hogy a sürgősségi ellátás – tehát magyarul az elsősegély, beleértve a sürgős fogászati ellátást – térítésmentesen jár a befogadottaknak. Itt megint azt a tendenciát lehet érzékelni, hogy a törvény megkülönböztetné a befogadottat a többi védelemben részesülőtől. Csak a dolognak azért nincs értelme, mert a sürgősségi ellátás az ég világon mindenkinek térítésmentesen jár. Ha Soros Györgynek begyullad a foga, akkor bemehet az éjjeli ügyeletre, és ki fogják húzni a fogát, nem kérnek tőle egy fillért sem. Más kérdés, hogy ha kíván, akkor jogában áll fizetni. De nem kell az elsősegélyért, a sürgősségi, életmentő, a betegség súlyosbodását megelőző eljárásért fizetni. Ez megint olyan fordulata a törvénynek, amely arra jó, hogy kioktassa a befogadottat arról, hogy mégsem olyan rangú védelmet élvez, mint a többi, de nem jó egyébként semmire. [...]

Röviden arról, milyen jogorvoslat áll nyitva az elutasított kérelmező előtt a menedékjogi eljárásban. A javaslat szerint egyfokú az államigazgatási eljárás, és utána bírósági felülvizsgálatra van mód. A Lusztig Péter (MSZP) által benyújtott módosító indítvány 15 napos határidőt adna a bírósági eljárásnak. Ezzel magyarul – miután a 15 nap alatt lehetetlen igazán érdemben felülvizsgálni az eljárást, a döntést, amelyet 90 nap alatt hozott meg a menekültügyi hatóság – gyakorlatilag az következik be, hogy az egész menedékjogi eljárás egyfokúvá válik. A menekültügyi szerv érdemi határozata alapján dől el a menedéket kérő sorsa. Állítom, ez az eljárás nemzetközi összehasonlításban egyedülálló. [...] Én a magam részéről beadtam egy módosító indítványt, amely az eljárások értelmellen elhúzódnását van hivatva meggátolni. Azt, hogy elfogadjon az Országgyűlés többsége egy olyan felülvizsgálati eljárási módot, amely minden európai ország szokásaitól különbözik, nem tartanám szerencsésnek."

✱

Ezen a vitanapon került sor az 1951. évi genfi menekültügyi egyezmény földrajzi korlátozását visszavonó országgyűlési nyilatkozat vitájára. Mivel senki sem kért szót, a vita nyomban lezárult. Úgy látszik, teljes az egyetértés – legalább ebben.

Menekültügyi adatok

Év	Menekült eljárás indult	Menekültstátust kapott	Kérelem elutasítva	Eljárás megszüntetve	A menekültstátust visszavonták
1989	36	35	1	0	0
1990	3520	2561	318	548	0
1991	921	434	150	223	168
1992	458	472	71	58	277
1993	468	361	45	21	278
1994	207	239	29	13	534
1995	130	116	32	5	220
1996	152	66	42	31	101
1997. júl. 1.	129	21	33	21	54
Összesen	6021	4305	721	920	1632

A BM Menekültügyi és Migrációs Hivatal adataihoz az ENSZ Menekültügyi Főbiztosság 1997. első félévre vonatkozó adatait is közreadjuk. Kérelmezők száma: 503 fő. Mandátumos védelmet kapott: 86 fő. Ez 17 százalékos elismerési arányt mutat, míg a magyar hatóságok e rátája 16 százalék (129 kérelmezőből 21 fő). Az előző években a magyar hatóságnál az elismerési arány a következő volt:

Év	Elismerési arány, %
1997	16
1996	43
1995	89
1994	11*
1993	77
1992	103*
1991	47
1990	73
1989	97

* Figyelembe kell venni, hogy az egyik évről a másikra áthúzódhatnak az ügyek, így állhat elő az a helyzet, hogy a naptári évben benyújtott kérelemnél több a kedvező döntések száma.

A kilenc évre kiterjedő adataink szerint az átlagos elismerési arány 73 százalékos, amely a nemzetközi viszonyban páratlan.

Növekszik a külföldiek ingatlanvásárlási kedve

Kecskemét környékén bőven akadnak eladásra kínált tanyák, amelyek kapósak a külföldiek körében. A magyar vevőknek nehéz ezeket értékesíteni, ám a németek, osztrákok, hollandok, angolok keresik az olcsón megvehető tanyákat. 10–18 ezer márkáért gazdálkodásra is alkalmas környezetű, régi stílusú, parasztházak tanyát vásárolnak, és szépen felújítják. Több tulajdonos nyugdíjas éveire oda is költözik.

Szintén nagy az érdeklődés a zalai falvak elhagyott parasztházai iránt. Az 1–3 millió forintért eladott házakba főként osztrák tulajdonosok költöznek, egyes falvakban a családok harmada már külföldi.

Az érdeklődés nemcsak az alacsony áraknak köszönhető, hanem a határ és a Balaton közelségének éppúgy, mint a kiépült infrastruktúrának vagy az érintetlenebb környezetnek.

További tanulságokkal jár, ha megvizsgáljuk az első félévben kérelmet benyújtók állampolgárság szerinti megoszlását, felhasználva az ENSZ Menekültügyi Főbiztosság adatait is (129 + 503 fős létszámon belül).

Állampolgárság	Fő	Állampolgárság	Fő
román	2	libériai	137
jugoszláv	27	libiai	12
bosnyák	11	mali	1
török	67	marokkói	1
orosz	3	nigériai	10
albán	5	pakisztáni	1
grúz	3	palesztin	7
ukrán	2	ruandai	2
bulgáriai	9	Sierra Leone-i	3
Európai összesen	25,6%	Srí Lanka-i	7
		szíriai	35
		szomáliai	18
		szudáni	4
afgán	125	zairei	9
algériai	32	Európán kívüli összesen	74,4%
angolai	2		
ghánai	1		
guineai	4		
indiai	3	Ebből afrikai 259 fő (összes 40,9%-a)	51,4%
iraki	77		
iráni	9	ázsiai 244 fő (összes 33,5%-a)	48,6%
jordán	1		
libanoni	1		

Az egyik következtetés, hogy a kérelmezők háromnegyede a jövőben is valószínűleg Európán kívüli menedéket kérő lesz, miként ma. E távoli országokból jövőeknek a fele ázsiai, fele pedig afrikai, illetve arab, iszlám országokból jön. Ezt a tényt az elhelyezés, a tolmácsolás megszervezése, az étkeztetés, a családtagok szponzorálása éppúgy számításba kell venni, mint a származási országokra vonatkozó adatoknak elsősorban az e térségekre összpontosító gyűjtése során.

Nyílt levél arról, ki kit kábít

Kedves G. Z.!

A monogram valószínűleg Gál Zoltánt rejt a Magyar Hírlapban (1997. november 15.) megjelent írás szerzőjeként, akinek ezúton szeretnék üzeni. A hazai sajtóban egyáltalán nem szokatlan módon, az olvasói érdeklődés felkeltésére több tisztességtelen eszközt is bevet. Mire gondolok? A lap elején – mintegy étvágygerjesztőként – ez a főcím szerepel: „Albánoké a magyar heroinpiac”, míg a lap 23. oldalán a „részletes” beszámoló címében az a nem éppen hízogó kijelentés szerepel, miszerint: „A koszovói albánok felosztották a magyar heroinpiacot”. Bár mindkét részből kiderül a figyelmes olvasó számára, hogy „a koszovói és a macedóniai albánok tanják kézben” a heroin piacát, a csak címetek átfutó olvasó előítéleteit a koszovói albánokkal szemben erősíti. Szintén nem egyedülálló megoldás, hogy a címlapon lévőhöz képest a részletes beszámoló háromnegyed részben teljesen azonos mondatokat és információkat tartalmaz, azaz ismétlés. Éppen ezért szűrt szemet, hogy a kábítószert utcai értékesítéséről írva mind a címlapon, mind a 23. oldalon a menekültek rovására azonos tévedés szerepel. „Az adagok utcai értékesítését drogfüggő magyarokra bízák, s az albánok a háttérben maradnak. Ha valaki lebukik, akkor gondoskodnak a pótlásáról, többnyire valamelyik vidéki menekülttáborból.” A 23. oldalon ehhez még

hozzáteszi: „Budapestén azután napok alatt hamis papírokkal munkába állítják.” Nem akarom megszokni, hogy az újságíróknak teljesen mindegy, menekültként elismertekről, védelmet kérő külföldről vagy más migránsról, illetőleg bűnözőkről van szó, mondván, az olvasónak mindegy. Sajnos, kedves G. Z. ennek pontosan utána kellene nézni, ha egy külföldi csoportról xenofób cikket akar írni, és előítéleteket erősítő főcímet akar adni! Nem enyhítette azzal sem a saját újságírói felelőtlenségét, hogy egy

rendőrségi osztályvezetőtől kapta az információt (ORFK kábítószerosztálya). Ha a rendőr fogalmazott így, szíveskedjék szavait idézni, hogy az értő olvasó levonhassa a következtetéseket a nyilatkozóiról. Ha pedig az újságíró véleményéről, hallomásairól vagy elképzeléséről van szó, úgy ne keltse azt a látszatot, mintha a rendőrségi adatokat tömören foglalná csupán össze. Annál is kevésbé, mert a címlaldon és a hátul-só laprészen feledékeny öreg-úrként anekdotázik, többször is elmondva a történet egyes

részleteit. Ezúton tájékoztatom, hogy a menekültként elismerteknek nincs szükségük hamis papírokra. Lehet, hogy az idegenrendészeti őrizetből vagy közösségi szállásról szökött külföldiekre utalt, esetleg a bicskei létesítményből eltávozott Európán kívüli menedéket kérőkre. A megfjtéseket a szerkesztőségbe küldhetjük? (Úgy mesélték, a jó megoldást beküldők között egy tucat albán krémest sorolnak ki.)

Üdvözlettel: T. J.

Mi hat a népmozgásra?

Például a sajtó aligha, hiába írták meg, hogy a délszláv válság miatt a Dél-Alföldre a Vajdaságból átmenekült tízezer fő zöme hazatért. Lung Milán, a Szegedi Szerb Kisebbségi Önkormányzat vezetőjének ismeretei szerint többségük még mindig Dél-Magyarországon él. Az ötezer fős csoport felét kitevő szerb nemzetiségű menedékesek részt vesznek a helyi szerb hagyományok ápolásában. Gazdasági szerepük sem csekély, mintegy 10–15 milliárd forint tőkét hoztak az országba. (Ez Szeged város éves költségvetésének felel meg.)

A kereskedelem, élelmiszeriparban elég jól megtelepedtek a számításokat, és a szerb önkormányzat titkára, Mandity Predrag szerint semmiféle etnikai konfliktus

nem nehezítette beilleszkedésüket.

Ugyancsak a sajtóból értesülhetett az olvasó arról, hogy a horvátországi menedékesek rövidesen hazatérnek. A horvát törvényhozás nemzetközi nyomásra olyan törvényt hozott, amely ezt a várakozást biztosan nem igazolja vissza. A szabor döntése értelmében az ország harmadát uralmuk alatt tartó szerb krajínak hatóságainak valamennyi, a polgárok személyét és javait érintő határozata jogszerű. A nagy vitával kényszerből elfogadott törvény értelmében például nem csak a halálos ítéletek miatt elmenekültek biztonsága került veszélybe. Az elmenekült magyaroknak most azt kell bizonyítaniuk, hogy házaik nem a házfoglalók, hanem az ő jogos tulajdonukat képezik. A szerb hatóságok

által kiadott adásvételi, birtokbajhelyező dokumentumok ugyanis törvényesnek minősülnek, mintha nem megszállásról lett volna szó. Perek, viták sora várható, így a békés visszatérés esélyei csökkentek.

A munkavállalók mozgását szabályozó normák sem szükségképpen befolyásolják. A KSH-ban 1997. november 11–12-én tartott migrációs konferencián elhangzottak is ezt támasztják alá. Fóti Klára (MTA Világ-gazdasági Kutatóintézet) rámutatott, hogy az Európai Unióban a szabad munkavállalást nem gátolják a jogszabályok, a migráció a várákázások alatt marad. A 140 millió foglalkoztatott közül csak kétfélmillió közösségi állampolgár dolgozik egy másik tagállamban. Hárs Agnes (MTA Politikai Tudományok Intézet) kutatásai szerint a legális és illegális külföldi munkavállalók száma 130 ezer körül lehet, ez pedig nem indokolja azokat a szigorú szabályokat, amelyek a külföldiek foglalkoztatását erőteljesen korlátozzák. Ebben sokkal nagyobb a szerepe a közvéleménynek és a külföldi munkavállalókkal szembeni előítéleteknek. Hiába tehát akár a bátorító, akár az elrettentő szabályozás, a vándorok saját fejük után mennek...

(Képzelt) utazás személyi igazolvánnyal

Magyarország 1994 óta több egyezményt kötött európai országokkal, amelynek értelmében útlevél nélkül, csupán személyi igazolvánnyal utazhatunk. Ebbe a sorba tartozik Franciaország, a Benelux államok, Ausztria, Németország, Svájc, Spanyolország. Legutóbb Szlovéniával írt alá – a kormány nevében – a belügyminiszter ilyen megállapodást. A november közepén kelt megállapodás szerint lehetővé válik a szlovéneknek a magyarországi beutazás személyi igazolvánnyal is, míg az utazás a magyarok számára még két évig képzeletbeli lesz, hacsak

nem viszik magukkal érvényes útlevelüket. Az európai biztonsági követelményeknek ugyanis nem felel meg a hazai személyi igazolvány, mivel könnyen hamisítható. Miközben Szlovéniában a közeljövőben bevezetik a kényelvű személyi igazolványt, amely megkönnyíti külföldön is az azonosítást, nálunk még az egynyelvű sem biztos, sőt útlevelünk sem. Ha ugyanis lejár az útlevelünk, decembertől érvényesítő címkét beszerelve kell meghosszabbítani. Jövőre persze 2,5 milliárd forintot fordít a költségvetés a korszerű útlevél bevezetésére.

A hónap idézete az Emberi Jogok Napját köszönti, emlékezve 1948. december 10-ére, amikor elfogadták az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatát.

„Mivel a faji megkülönböztetést tiltó törvények önmagukban nem elégségesek, az államra hárul az is, hogy államigazgatási szervezete működésével azokat kiegészítse azáltal, hogy: a faji megkülönböztetés eseteinek rendszeres kivizsgálása biztosítva legyen; a faji megkülönböztetés megnyilvánulásai ellen a jogorvoslati lehetőségek teljes köre rendelkezésre álljon; a faji előítélet és a faji megkülönböztetés leküzdésére széleskörű megalapozott oktatási és kutatási programok és politikai, társadalmi, oktatási és kulturális intézkedési programok érvényesüljenek, melyek alkalmasak a csoportok közötti ösztönös kölcsönös megbecsülés elősegítésére.”

(ENSZ 1978. Nyilatkozat a fajról és a faji előítéletekről, 6. § (3) bekezdés)

Határőrségi panaszok

Az osztrákok a schengeni egyezmény végrehajtására készülve általában drámai hangon jelentik be, milyen hatalmas embertömeget kell 1990 óta feltartóztatniuk a magyar határ közelében, mert a magyar határőrség nem vigyáz kellően az ő biztonságukra, nyakra-főre engedi beszivárogni az illegális migránsokat az alpesi levegőre. Az elmúlt hét évben három szerv is felsorakozott az osztrák határon a roham visszaverésére: a hadsereg, a vámszervek és a csendőrség. Ezek a kijelentések érzékenyen érintik a magyar határőrséget, mert igaztalanak érzik a vasfüggöny gyenge láncszemének való minősítésüket. Az osztrák híradások az átszököttekre és visszafordítottakra vonatkozó adatok folyamatos emelkedéséről szólnak. Ehhez képest a bécsi belügyminisztérium adatai szerint 1990 és 1997 augusztusa között az említett három szerv összesen 42 957 főt tartóztatott fel a közös határon. Sajnos éves bontásban nem közölték az adatot, csupán annyit, hogy 1995. szeptember – 1996. augusztus között ez a szám 5041 fő volt, míg 1996. szeptember – 1997. augusztus között már 5479. Ebből az következik, hogy a fennmaradó öt évben az átlagos „átszökött” létszám 6486 volt. Ez vagy azt jelenti, hogy trendjében csökken az illegálisan mozgók száma, vagy azt, hogy csupán egy-két évben volt kiemelkedően magas a számuk, és azóta inkább stagnál. Mindenesetre a polgárok biztonságára nagyon sokat költött az osztrák költségvetés. A schengeni egyezmény alkalmazása érdekében bővítették az átkelőket, utakat szélesítették; csak erre 10 millió schillingnél is többet költve. Nem sajnálják a technikai fejlesztésre sem a pénzt, összesen mintegy 60 millió schilling értékben.

Ehhez képest a magyar határőrség sokkal nagyobb gondokkal küzd. A gyors és az ellenőrzés szempontjából hatékony, automatikus útlevelel/okmányleolvasók száma negyven alatt van, miközben legalább kétszázra lenne szükség. Az átkelőknél (a körkörös védelemre berendezkedve) már működnek ugyan a számítógépek, de a te-

herautók, kamionok ellenőrzéséhez hiányzik a technika. Csupán egyetlen szén-dioxid-mérő áll rendelkezésre, nincs elég jármű a zöld határ bejárásához. Az orosz államadósság törlesztéseként talán 900 terepjáróra lehet számítani, de hol vannak a hőérzékelők, a szívdobogást jelző szondák, a sugárzó anyag csempészetét kimutató érzékelőkapuk? A magyar EU-csatlakozásakor a schengeni egyezményben foglalt kötelezettségek előírt teljesítéséhez milliárdokra lesz szükség, és persze nyelvtudó, képzett igazgatási munkatársakra.

Közben a magyar államhatáron 6 százalékkal megnőtt a jogsértések száma. 1997. január-szeptember között 6100 határsértőt fogtak el, és ez az előző időszakhoz képest 10 százalékos emelkedés. A toloncegyezmények alapján a szomszédoktól visszafordított illegális külföldiek száma 2652 fő volt ebben az időszakban, ami az előző évihez képest mintegy 30 százalékos emelkedés. Ez azonban semmi az elfogott embercsempészek számához képest, a 245 fős létszám a korábbi évhez képest 40 százalékos emelkedést jelent. Hamis útlevelel 2000 fő kísérelte meg átlépni a határokat. Az osztrák–magyar határon hiába fejlesztették az átkelőket, sőt lehet már kerékpárral és hajóval is átszelni a határt, a tiltott átlépési kedv nem csökken a határőrség szóvivője szerint. 1997. január-szeptember között csak ezen a szakaszon a tiltott határátlépés szabálysértése miatt összesen 3327 főt állítottak a hatóságok elé. (Ehhez képest, azonos időszakban a sikeresen átszököttek száma az osztrák adatok szerint 4109 fő volt, azaz az összes illegális átlépő 44 százalékát már megfogjuk, csupán az 56 százalék jut be Ausztriába, persze nem szükségszerűen ezen a határszakaszon keresztül.) Még szerencse, hogy Mosonmagyaróváron és Komáromban egy-egy határvadász század állomásozik, akadályozva az illegális mozgást. A győri határőrségi közösségi szálláson 1997. január-szeptember között 2215 főt helyeztek el, míg Nagykanizsán 1963 főt.

◆ A budapesti iszlám központ (Mikó u. 1., tel.: 201-5886) minden péntek délután 13.00 órakor közös imát tart a hívők és az érdeklődők számára. Ezt követően kezdődik az ingyenes arab nyelv- és iszlámoktatás, amelyen bárki részt vehet. Hétvégén a hívőknek rendeznek családi és asszonynapokat. Ingyenesen rendelkezésre állnak az iszlámmal foglalkozó nyomtatványok, tanulmányok, sőt a Korán is. 1998-ban nyílik meg a közösség első könyvtára és az óvoda (Oltalomkeresők, 1997. október). Bolek Zoltán (Szultán), a közösség vezetője áprilisban részt vett a mekkai zarándoklaton, amelyre az elmúlt száz évben tíznél kevesebb magyar jutott el. Iszlám húsbolt is működik a fővárosban (Garay u. 9., tel.: 322-0873)

◆ Szépfalusi István előadást tartott az MTA Politikatudományi Intézetében a közelmúlt osztrák menekültügyi gondozásáról. A november 27-i eszmecsere részt vettek a menekültekkel foglalkozó társadalmi szervezetek, hatóságok munkatársai és néhány kutató is. Az előadó, az Evangélikus Világszövetség bécsi irodájába 1956-ban került lelkész négy évtizede él együtt a menekültek gondjaival. A menekülttáborban figyelme lelkészként arra is kiterjedt, hogy jogi tanácsot nyújtson a menekülőknek, havi lapot indítson útjára a magyar menekült közösség tájékoztatására, de a menekült családok sorsát is nyomon követte. Családlátogatásai nyomán szociológiai felmérést készített az Ausztriába került magyar menekültekről, és bár a felmérésről két kötetben számolt be, ma is gyűjti az adatokat. Adatai között szerepel, hogy 1956 novemberében mintegy 114 ezer magyar menekült érkezett osztrák területre, akiknek több, mint fele budapesti volt, míg az Alföldről jóval kevesebben érkeztek a nyugati határszélelől indultakhoz képest. A menekültek kétharmada férfi volt. Alig akadt idős a menekültek között, hiszen a hatvan év felettiek aránya csupán egyszázalékos volt. Kevéssé ismert, hogy 1957 decemberéig majdnem 15 ezer menekült hazatért Magyarországra, míg a többiek zömét harmadik ország fogadta be. Csupán tízezernyi maradtak Ausztriában, akikhez csatlakozott a később évtizedek során érkezett újabb 12 ezer magyar menekült. A lelkész komoly segítséget nyújtott nekik a letelepedéshez, a tábortól letett felváltó önálló életkezdéshez (segélyek helyett munkajövedelemhez jutni), az állampolgárság megszerzéséhez. Érdeklődéssel várjuk további munkáit a kétnyelvűség vizsgálatáról, hiszen kevesen kutatják a migránsok első és további generációjának nyelvhasználatát.

Dayton... Debrecen... Bosznia...?! avagy a daytoni békeszerződés hatása a Debreceni Befogadó Állomáson élő menedékesek körében

Éppen két éve, hogy Daytonban a békétárgyalások eredményeképpen megszületett az alábbi nagy jelentőségű deklaráció: „Minden menekültnek és menedékesnek joga van szabadon visszatérni szülőhazájába. Joguk lesz ahhoz is, hogy visszakapják mindazokat a tulajdonukat, amelyekről az 1991. óta tartó háborús események során megfosztották őket, illetve kártérítést kapjanak vissza nem szerzhető tulajdonukért.” (Daytoni Egyezmény, 1. rész, 7. cikk)

Vajon mi és hogyan valósult meg ebből a Debreceni Befogadó Állomáson élő délszláv menekültek és menedékesek számára? Hogyan kezdődött a folyik jelenleg is a menedékesek repatriálása, s valóban részesülnek-e kártérítésben elvesztett javaikért?

Még 1995 decemberében – tehát a daytoni megállapodás aláírását követő napokban – végeztünk egy vizsgálatot a menedékesek körében a béke tartósságára és a jövőre vonatkozó elképzeléseikre, terveikre rákérdezve.

Az állomás akkori létszámának (719 fő) 82 százalékát kérdeztük meg kérdőíves módszerrel. A béke tartósságát és a konszolidálódást 42 százalékuk erősen kétségbe vonta, s mindössze 29 százalékuk remélt pozitív változásokat. További 29 százalék nem kívánt válaszolni.

Még további három hónapnak kellett eltelnie ahhoz, hogy – a nemzetközi migrációs szervezetek, a bosnyák és a horvát hatóságok, valamint a magyar menekültügyi szervek között folytatott egyeztetések eredményeképpen – 1996 márciusában az első csoport hazaszállítására sor kerülhetett. A repatriációt koordináló IOM körültekintően járt el.

Ekkor Debrecenből 54 fő menedékes tért haza Bosznia különböző településeire. Ilyen nagy létszámú csoport egy időben történő hazaszállítására azóta sem került sor.

A csoportos repatriálás szervezése ezután a UNHCR irányítása alá került. A szervezet a zágrábi székhelyű „Prezivjeti Zimu” nevű alapítvánnyal működik együtt, melynek vezetője Martin Fischer német állampolgár. A menedékesek közvetlen kapcsolatban állnak az alapítvánnyal, illetve annak titkárságával. Hazautazási szándékuk bejelentését követően az alapítvány végzi a szükséges adminisztrációt, szerzi be a nélkülözhetetlen garancialeveleket, melyeket az adott bosnyák település polgármesterei hivatala bocsát ki. A UNHCR budapesti irodájával egyeztetve készülnek el a végleges utaslisták, amelyeket megkap a befogadó állomás is.

A hazatérő menedékesek minden esetben írásbeli nyilatkozatot tesznek a menekültügyi hatóság – a Helyi Szerv – felé arról, hogy önként hagyják el Magyaror-

szágot; ezzel elvesztik menedékes jogállásukat.

A Magyar Máltai Szeretetszolgálat és a Menekültügyi és Migrációs Hivatal között létrejött megállapodás alapján támogatásban, segélyben részesülnek a hazatérők: a felnőttek egy-egy 1000 és 3500 forint értékű élelmiszer-csomagot és személyenként 7000 forint készpénzt kapnak, továbbá a gyerekek számára 3500 forintot. Egy rövid periódus alatt (1997. május-október) külön megállapodás alapján a készpénz összege megduplázódott, nyilvánvalóan a hazautazás ösztönzése céljából.

1996-ban a táborban élők közül összesen 237-en tértek haza. Ebben az évben a táborlakók átlagos havi létszáma 401 fő volt, akik közül ténylegesen 157-en éltek a hazautazás lehetőségével. A havi létszám ingadozásától függetlenül is egyértelműen kimutatható, hogy egyre kevesebben tértek vissza (lásd a táblázatot). Az 1996-ban hazautazók közül 85 százaléka az év első felében bonyolította le hazatérését. Ez minden bizonnyal azzal magyarázható, hogy a nagyon lassú és csekély mértékű visszajelzések, hírek nem voltak túl pozitívak, így esetenként erős

honnágyuk ellenére is, az otthoni helyzet konszolidálódása reményében, inkább a további várakozás mellett döntöttek. Sajnos valóban lehangelő, szomorú információk jutnak vissza a táborba, s ezek természetesen még komolyabb megfontolásra késztetik az embereket. Saját házába tudomásunk szerint senki nem térhetett vissza, s a kártérítésről még csak nem is hallottak.

Az egyik leghitelesebb híradást mindannyian a Háló című műsor dokumentumfilmjéből szerezhettük, melynek stábjára 1997 tavaszán hazakísért egy csoportot. Az emberek valóban lehetetlen körülmények közé érkeztek haza. Néhányan azonnal vissza akartak fordulni, de erre, mint tudjuk, már nincs jogilag lehetőség. Ennek ellenére megpróbálkozott néhány héttel később egy asszony, aki a fiával együtt kérte a debreceni táborba való visszafogadását. Miután kérése hiábavalónak bizonyult, újra visszatért a bizonytalanba.

1997-ben abszolút és relatív értékben is kevesebben választották a hazautat, novemberrel bezárólag mindösszesen 157-en. A táborlakók létszáma jelentősen lecsökkent, ami köszönhető az időközben beindult nemzetközi bevándorlási programoknak is, hiszen a hagyományosan nagy befogadó országok (Kanada, USA és Auszália) közel kétszáz menedékesnek adták meg az újrakezdés lehetőségét, s igen sokan a korábbi hazatérési szándékaikat gyökeresen megváltoztatva a tengerentúlra vándoroltak.

Fischer úr alapítványa folyamatosan és hatékonyan teljesíti misszióját. A rendszeresen induló járataira már bekerülnek a táborban működő elmeszociális otthon lakói is, természetesen még nagyobb körültekintéssel, kizárólag a pszichiáter engedélyével és felelősségével, s ha az otthoni orvosi feltételek megfelelőek.

Sajnos az elmúlt napokban olyan hírek – álhírek? – kaptak szárnyra a menedékesek körében, melyek szerint több hazatérő család boszniai menekülttáborban kapott ellátást és elhelyezést.

A befogadó állomás – s nyilvánvalóan elsősorban az Információs csoport – feladata a jövőben arra kell irányuljon, hogy a lehető legpontosabb és leghitelesebb információkat és ismereteket közvetítse a menedékesek számára, hogy kiszolgáltattott helyzetük ellenére ne hozhassanak saját jövőjükre nézve kedvezőtlen kényszerdöntéseket.

Debrecen, 1997. november 13.

Kovács Gáborné
az Információs csoport
vezetője

A Debreceni Befogadó Állomásról
hazautazók létszámának alakulása
1996. március és 1997. november között

Időpont, év/hónap	Átlagos havi létszám	A hazautazások száma
1996. 03.	555	70
1996. 04.	485	34
1996. 05.	450	44
1996. 06.	455	22
1996. 07.	407	32
1996. 08.	401	0
1996. 09.	536	0
1996. 10.	526	0
1996. 11.	507	25
1996. 12.	564	10
1996-ban össz.		237
1997. 01.	544	0
1997. 02.	465	16
1997. 03.	494	19
1997. 04.	458	14
1997. 05.	445	0
1997. 06.	428	9
1997. 07.	390	34
1997. 08.	349	18
1997. 09.	310	15
1997. 10.	272	16
1997. 11.	252	16
1997-ben össz.	≈400	157
Mindösszesen		394

Az Európai Unióhoz csatlakozásra készülve

A kormány az EU bővítését és a hazánkkal folytatandó csatlakozási tárgyalásokat kar-nyújtásnyira érzi. Ennek jegyében számos döntést hoz, amelyek a közvélemény, a szakmai nyilvánosság és az Országgyűlés előtt is jórészt rejtve maradnak. Ezek között tallózunk.

A Magyar Köztársaság Kormánya és az Európai Unió tagállamain kívüli, migránsokat kibocsátó országok kormányai között az államhatárt jogellenesen átlépő, az állam területén jogellenesen tartózkodó személyek átadás-átvételéről szóló nemzetközi szerződések létrehozásáról még januárban fogadtak el határozatot. Magyarra fordítva: a toloncegyezmények további sorozatának megkötésére hív fel a 2009/1997. (I.22.) kormányhatározat. Ebben egyetért azzal, hogy a nem EU-országokkal, amennyiben azok nagyszámú migránst bocsátanak ki, kössünk toloncegyezményeket. Ezen országok között persze vannak bőven menekülteket kibocsátó államok is, de se-baj. A belügyminisztert felhatalmazó határozat szerint az egyezményeket mielőbb alá kell írni, amelyet utólag majd jóvá a kormány. Milyen kár, hogy semmiféle tartalmai előírás nem szerepel a felhatalmazásban arról, milyen biztosítékokat kell beépíteni a készülő egyezményekbe, akár a toloncolandók, akár az eljárás hatóságok védelmében.

Tartalmitilag szorosan kapcsolódik ehhez az államhatár, amely a Magyar Köztársaság Kormánya és az európai országok kormányai között az államhatárt jogellenesen átlépő, valamint az államterületen jogellenesen tartózkodó személyek átadás-átvételéről szóló nemzetközi szerződések módosításáról rendelkezik. A 2094/1997. (IV. 18.) kormányhatározat amilyen rövid, olyan érthetetlen. A cím minden európai országra vonatkozik, ám az első pontból derül ki, hogy itt a fő cél „az Európai Unió normáinak megfelelő” módosítás. Magyarország azonban toloncegyezmények tu-catját kötötte EU- és nem EU-tagállamokkal – akkor most melyiket kell korszerűsíteni? És mit kell módosítani? Erről ugyanis a határozat hallgat, csupán a belügyének felhatalmazásáról rendelkezik, és üdítő kivételként rögzíti, hogy „a külügyminiszter az egyezmények módosításáról tájékoztassa az Országgyűlés illetékes bizottságait”. Utólag, hiszen az aláírást maga a kormány is utólag hagyja jóvá, és mel-lékesen megtudhatják mindezt a honatyák. Vajon minden kormánytag számára egyértelmű, hogy mit jelentenek az EU-normák e tárgykörben? Ez is jól példázza, hogy a csatlakozás nem a társadalom és a gazdaság ér-dekeinek egy új szervezetben való teljesebb ér-venyesítését segíti, hanem fordítva: a csatlako-zás a fő cél, és ennek sokféle jogi, politikai és humanitárius elv is alárendelhető.

Ugyanakkor a csatlakozásnak a belpoliti-kát, valamint a külpolitika hármas prioritá-sát (azaz 1. integráció; 2. jószomszédi kap-csolatok; 3. a határon túli magyarokért ér-zett felelősség szerinti cselekvés) egyaránt érintő vízumpolitika továbbgondolása,

szakmai megvitatása hiányzik. Nem érdek-telen idézni a vízumpolitikáról szóló 2259/1995. (IX. 8.) kormányhatározatot, amely azóta sem változott.

„A Kormány arra törekszik, hogy vízum-és idegenrendészeti politikája révén is elő-mozdítsa hazánk és a világ más országainak kapcsolatát, elősegítse a Magyar Köztársaságnak az európai integrációs folyamatba való bekapcsolódását. Egyidejűleg elenged-hetlenné ítéli a megfelelő eszközökkel va-ló fellépést a közbiztonságot és a gazdasági-társadalmi érdekeinket fenyegető jelensé-gek ellen. Szükségesnek tartja a konkrét in-tézkedések meghozatalánál a határainkon kívül élő magyarság érdekeinek figyelem-bevételét. Ennek érdekében

1. egyetért azzal, hogy a Magyar Köztársaság Kormánya és a Szovjet SzKSz Kormánya között az állampolgárok kölcsönös ví-zummentes utazásának feltételeiről Buda-pestben, az 1978. évi november hó 24. nap-ján létrejött, és Budapesten, az 1988. évi április hó 20-án aláírt Kiegészítő Jegyző-könyvvel módosított Egyezményt [nem hir-deték ki – T. J.] a következők szerint új, két-oldalú egyezményekkel váltsuk fel: a) az ukrán, az orosz és a belorusz fél kormányá-val a kölcsönösség alapján olyan vízum-men-tességet biztosító megállapodásokat hoz-zunk létre, melyek biztonsági érdeke-inknek megfelelő garanciális előfeltételeket tartalmaznak; [melyek ezek? Sehol sincs ki-fejtve – T. J.]; b) a FÁK többi tagállamának kormányával korlátozott (diplomata, illetve szolgálati útlevélre vonatkozó) vízummen-tességi megállapodások megkötését kez-de-ményezzük a politikai érdekeinknek meg-felelő alkalommal;

2. elhatározza az Európai Unió tagállama-ival, valamint Svájjal és a Norvég Királysággal hatályban lévő vízummentességi megállapodások továbbfejlesztését, a másik Szerződő Fél államába történő utazás és az ott-tartózkodás kölcsönös további egysze-rűsítése érdekében;

3. elhatározza a teljes körű kölcsönös ví-zummentességről szóló megállapodás lét-rehozását Kanada Kormányával [megvaló-sult – T. J.];

4. elhatározza a Magyar Köztársaság Kormánya és az Amerikai Egyesület Államok Kormánya között a vízummentességről, ille-tőleg a vízumkönnyítésről 1990. október 17-én, Washingtonban jegyzékváltással létre-jött Megállapodás módosítását [ennek lé-nyege az USA Kongresszus egyoldalú dön-tésének, az eljárási díjnak a Megállapodásba való beépítése volt, amely az ingyenességet megszüntette a magyarok számára, ha már vízumra is szükség van, ellentétben az ide-utazó amerikaiakkal – T. J.];

5. elhatározza a teljes körű vízummentes-ségi megállapodás létrehozását az Indonéz Köztársaság Kormányával és a Thaiföldi Ki-rályság Kormányával, amennyiben az Euró-pai Unió vízumpolitikájával a kezdeménye-zés nem lesz ellentétes;

6. egyetért azzal, hogy a magyar állam-polgároknak biztosított vízummentesség vi-szonzásként a rövid tartamú látogatásra Magyarországra utazó tunéziai állampol-gárok vízumdíjának megszüntetését a kül-ügyminiszter jegyzékben közölje;

7. felhatalmazza a belügyminisztert, hogy a külügyminiszterrel egyetértésben az 1., 2., 3. és 5. pontban szereplő megállapodá-sok létrehozására irányuló tárgyaláson eljá-ró magyar küldöttségnek a megállapodás parafálására feljogosított vezetőjét, valamint az érdekelt miniszterekkel egyetértésben a küldöttség tagjait kijelölje;

8. felhatalmazza a belügyminisztert vagy az általa megbízott személyt, hogy az 1. a) pontban meghatározott megállapodásokat a Kormány utólagos jóváhagyásának fenntartásával, a 2., 3. és 5. pontban foglalt meg-állapodásokat a Kormány utólagos jóváha-gyásának fenntartása nélkül aláírja;

9. felhatalmazza a külügyminisztert, hogy az 1. b.) és a 4. pontban szereplő megállapodásokat a Kormány utólagos jóváhagyá-sának fenntartása nélkül létrehozza;

10. utasítja az érintett minisztereket, hogy a külföldi állampolgárok magyarországi bű-nözésének hatékonyabb visszaszorításáról, az ország belső rendjének és biztonságának erősítéséről szóló 3335/1994. kormányhata-rozat végrehajtásáról és annak hatásairól te-gyenek jelentést, amelyet a Miniszterelnöki Hivatal összesítés után terjesszen a Kor-mány elé. Felelős: a belügyminiszter, az ipa-ri és kereskedelmi miniszter, a külügymi-niszter, a munkaügyi miniszter, a pénzügy-miniszter, a Miniszterelnöki Hivatal köz-igazgatási államtitkára. Határidő: a Kormány elé benyújtásra: 1995. szeptember 30.;

11. szükségesnek tartja, hogy a külföldiek illegális munkavállalásának visszaszorítása céljából a munkaügyi hatósági jogkörök to-vábbfejlesztésére előterjesztés készüljön. Fe-lelős: a munkaügyi miniszter és az igazság-ügy miniszter. Határidő: 1995. október 31.”

Vajon hol vannak ezek az előterjesztések, amelyek megállapítják a veszélyes norvég-gok, bűnöző svájciak és az engedély nélkül munkát vállaló FÁK-diplomaták, netán thaiföldi üzletemberek feketemunkáját? Szíve-sen megtudnánk, milyen következtetéseket vontak le belőlük, de féltő, hogy semmit. Mi-ért? Mert a két évvel ezelőtti vízumpolitikai határozat ma is áll, tehát nem kell sem ki-egészíteni, sem módosítani benne semmit.

Felelős szerkesztő: dr. Tóth Judit
Felelős kiadó: Menedék – Migránsokat Segítő Egyesület
A hírlevelet gondozta az Sík Kiadó Kft.
Tipográfia, tördelés: Beck Bojanka
Nyomtatás: MSZH Nyomda

Kérjük a migránsokat, menekülteket tömörítő, továbbá érdekeiket képviselő társadalmi szervezeteket, helyi önkormányzatokat, hogy mű-küdesükről, rendezvényeikről, valamint kiadványaikról tájékoztassák szerkesztőségünket. Célunk az, hogy e szerény hírlevél segítségével belül elősegítsük a migrációra vonatkozó információk cseréjét. Információikat, anyagaikat az alábbi címre várjuk:
MENEDEK EGYESÜLET, 1068 Budapest, Benczúr u. 33. Tel./fax: 342-9571. Heimlich István (hétfő, szerda, péntek 9.00-13.00).

OLTALOMKERESŐK

A Menedék Egyesület hírlevele a nemzetközi migrációról

IV. évfolyam 1. szám

1998. január

JOGSZABÁLYFIGYELŐ

Van már törvényünk (a menedékjogról?)

Ebben a törvényben foglalható össze a néhány hónapos parlamenti vita és a törvényhozás egyre zuhanó színvonalú munkájának szerény eredménye (1997. évi CXXXIX. tv.) A törvény előkészítését és vitáját folyamatosan figyelemmel kísértük. A téma fontosságára tekintettel több lapszámban dolgozzuk fel az 1998. március 1-jétől hatályba lépő törvényt.

Kire terjed ki a törvény hatálya?

- A menekülteként és a menedékesként elismerését kérő külföldre (más állam polgára vagy hontalan személy), függetlenül attól, hogy legálisan vagy illegálisan érkezett, tartózkodik az országban, illetve áll-e idegenrendészeti eljárás alatt.
- A menekülteként elismert külföldre és közvetlen családtagjára (házastárs, kiskorú gyermeke, kiskorú kérelmező szülője), ha őt is elismerték menekülteként (így vele kapcsolatosan is fennállnak a menekültekre vonatkozó feltételek – ezért értelmetlen ez a megkülönböztetés, hiszen saját nevében is kérelmező lehet).
- A menedékesként elismert külföldre.
- Arra a külföldre, akit a menekültügyi hatóság hivatalból ismert el befogadottnak.

Mely szervekre terjed ki a törvény?

- A menekültügyi ügydöntő hatóságra (nem tudni, mely szerv, mert a törvény nem nevezi meg, csupán annyit mond, hogy az eljárási részletszabályokat a Kormány rendeletben fogja szabályozni; továbbá megkülönböztet központi menekültügyi szervet (vajon lesz „nem központi” is?).
- A Kormányra, amely meghatározza, mely menekülő csoport részesíthető menedékesként védelemben, továbbá rendeletben szabályozza a keze-

lendő személyes adatok, valamint a védelemben részesítetteknek nyújtandó ellátások körét. (Ezt a megoldást hívták régen kerettörvénynek, amely nem egyeztethető össze: 1. a jogállamisággal; 2. a hatályban lévő törvényekkel, mert azok közül számtalannak a személyi hatálya kiterjed a menekültekre, s a jogi ellentmondást rendeleti szinten nem lehet feloldani.)

- A belügyminiszterre, aki felelős az egész ágazatért, továbbá rendeletben szabályozhatja a menekültügyi intézmények feladatait, működési rendjét.
- A befogadó állomásra, amelyről annyit tudunk meg, hogy nyilvántartást vezet lakóinak személyes adatairól (törvényben meghatározott cél nélkül, megszakásból), szállást, kötelező tartózkodási helyet és (rendeletben meghatározott) ellátást nyújt.
- A helyi önkormányzat jegyzőjére, aki (pontosan meg nem határozott) ellátásokat folyósít, továbbá nyilvántartást vezet a védelemben részesítettek személyes adatairól (törvényben meghatározott cél nélkül, ugyanis a támogatások folyósítása akkor lehetne elfogadható törvényes cél, ha a támogatások fajtáiról, a juttatás feltételeiről e törvény rendelkezne; ha pedig más törvényre gondoltak, azok rendelkezései és eljárási szabályai az adatkezelési szabályokat már tartalmazzák).
- Az idegenrendészeti hatóságra, amely például továbbítja a kérelmet.
- A nemzetbiztonsági hivatalra, amely szakhatóságként vesz részt az eljárásban.
- A bíróságra, amely felülvizsgálja a menekültügyi hatóság határozatát, mégpedig nem-peres eljárásban, azaz a kérelmező kötelező meghallgatása nélkül, kifejezetten törvénysértő eljárási hibára hivatkozva. Ez nem egyeztethető össze: 1. a tisztességes eljárás elvé-

A TARTALOMBÓL:

- ☐ Megjelent a határőrizeti törvény végrehajtási rendelete
- ☐ Illegális határátlépők
- ☐ Szervezetebbek az idegengyűlölők?

vel; 2. azzal, hogy méltányosságból is lehet, bármely okból menekülteként elismerést szerezni, ha a belügyminiszternek méltányosságra támad kedve.

- Társadalmi szervezetekre, amelyekkel együttműködik az eljáró hatóság, hogy a kérelmező ingyenes jogi tanácsadásban részesülhessen.

Mi a menedékjog?

Csak a menekülteként elismert személynek biztosítandó tartózkodási jogcím az országban való tartózkodásra, továbbá védelem a visszaküldés, a kiutasítás és a kiadatás ellen, kivéve, ha azt biztonságos harmadik ország kéri. Mivel csak a menekült élvezi a menedékjogot a törvény 14. § (2) bekezdése értelmében, nyitott marad a kérdés: 1. A törvény címe pontatlan, mert más személyekre is kiterjed annak hatálya? 2. Többféle védelmet, ellátást, adatkezelést, menedéket is menedékjognak kell tekinteni? A törvény ugyanis tágabb személyi körre vonatkozik, ám a törvényhozó szándékosan használta a címbeli gyűjtőfogalomként a menedékjogot.

Mitől biztonságos a védelmet kérő származási országa?

A fogalom bevezetésének célja, hogy az ilyen országokból származó kérelmezőt kizárják az érdemi menekültügyi eljárásból. A törvény szerint vélelem szól amellett, hogy az ország

- alkalmazza (lehet, hogy nem is részes államként) az ENSZ Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmányát (1966), a menekültekről szóló

1998 januárjától új jogviszony: a közhasznú szervezeti jogállás

A parlamenti év végi hajrában fogadták el a régóta beharangozott nonprofit törvényt, amely új közjogi jogviszonyt alakított ki. A közhasznú szervezetekről szóló törvény (1997. évi CLVI. tv.) szétválasztja az egyesületek, alapítványok, közalapítványok, közhasznú társaságok és köztestületek cél szerinti és gazdálkodási tevékenységét. E sokféle szervezet abban közös, hogy nem gazdálkodási tevékenységre jött létre, de legalábbis nem profitérdekelt, mert vállalkozási tevékenységéből befolyt hasznát nem osztja fel a tulajdonosok között, hanem cél szerinti, azaz közhasznú tevékenységére fordítja. Másként fogalmazva, ha egyáltalán vállalkozást folytat, nem csupán adományokat, tagdíjakat gyűjt, azt egy nemesebb, társadalmilag hasznos cél megvalósítására használja fel. E közhasznú célt a szervezetnek az alapító okiratában részletesen meg kell jelölnie, s egész tevékenységét ennek kell alárendelnie. A közhasznú cél megvalósítására számos biztosítékot határoz meg a törvény, amely az alapszabály és a szervezeti felépítés, gazdálkodás és belső ellenőrzés (átalakításával jár. Cserébe az állam nemcsak kedvezményeket nyújt, de szigorúan ellenőrzi a bíróság, az ügyészség és az adóhatóság révén, hogy a köz-

terhek (adó, vám, illeték) terén alanyi jogon élvezendő kedvezményeket a szervezetek jogszerűen használják fel.

A közhasznúsági minősítést a bíróságon kell kérni, ami nem érinti a szervezet jogi személyiségét. Fontos tudnivaló, hogy a közhasznú szervezeti besorolás nem kötelező, a társadalmi és egyéb szervezetek maguk döntenek

el, megéri-e számukra belépni ebbe az új jogviszonyba. A közhasznú célok meghatározása kissé iskolás, mert absztrakt fogalom helyett egy zárt felsorolást alkotott a parlament. Sajnos a menekültek, nemzetközi vándorok közvetlen vagy közvetett támogatása nem szerepel a listán, de számos pontba beleértendő a migránsok segítése is.

A törvény értelmében közhasznúnak minősített cél szerinti tevékenységek:

1. egészségmegőrzés, betegségmegelőzés, gyógyító-, egészségügyi rehabilitációs tevékenység;
2. szociális tevékenység, családsegítés, időskorúak gondozása;
3. tudományos tevékenység, kutatás;
4. nevelés és oktatás, képességfejlesztés, ismeretterjesztés;
5. kulturális tevékenység;
6. kulturális örökség megővése;
7. műemlékvédelem;
8. természetvédelem, állatvédelem;
9. környezetvédelem;
10. gyermek- és ifjúságvédelem, gyermek- és ifjúsági érdekképviselet;
11. hátrányos helyzetű csoportok társadalmi esélyegyenlőségének elősegítése;
12. emberi és állampolgári jogok védelme;
13. a magyarországi nemzeti és etnikai kisebbségekkel, valamint a határon túli magyarsággal kapcsolatos tevékenység;
14. sport (a munkaviszonyban és a polgári jogi jogviszony keretében megbízás alapján folytatott sporttevékenység kivételével);
15. közrend és közlekedésbiztonság védelme, önkéntes tűzoltás, mentés, katasztrófa-elhárítás;
16. fogyasztóvédelem;
17. rehabilitációs foglalkoztatás;
18. a munkaerőpiacon hátrányos helyzetű rétegek képzésének, foglalkoztatásának elősegítése és kapcsolódó szolgáltatások;
19. euroatlanti integráció elősegítése;
20. közhasznú szervezetek számára biztosított
– csak közhasznú szervezetek által igénybe vehető – szolgáltatások.

A külföldiekkel és az idegenrendéssel kapcsolatos néhány hatósági határozat (száma, tárgya):

BH	1996/10.	512.	Büntetőítélet a skinhead-perben
BH	1997/4.	165.	Büntetőítélet közösség elleni izgatás ügyében
BH	1996/7.	353.	Az ítélet kihirdetésének módja külföldi vádlott előtt
BH	1995/1.	8.	Jogellenes belföldi tartózkodás
BH	1993/10.	646.	A külföldi tartózkodási engedélye visszavonásának szempontjai
BH	1993/8.	527.	Mérlegelés indokának feltárása
KGD	1996/3.	71.	Kiutasítási határozatban a tényállás felderítése
KGD	1995/7.	184.	A kiutasítás feltételei, az anyanyelv használata
KGD	1995/3.	64.	Az ltv. alkalmazása folyamatban lévő ügyre, a bevándorlási engedély kiadása
BH	1994/6.	7.	Közigazgatási kollégium 14. sz. állásfoglalása a közigazgatási határozatok végrehajtásának felfüggesztéséről
KGD	1996/12.	8.	1996. évi országos közigazgatási kollégium vezetői értekezletén kialakított álláspontok
KGD	1996/1.		Bíróságok közigazgatási kollégiumvezetőinek értekezletén hozott állásfoglalás 12. pontja

Módosítás

A rendtartásról szóló 11/1972. (VI. 30.) EüM rendelet módosítása értelmében azok az orvosok, akik külföldön szereztek diplomájukat, vagy Magyarországon, de idegen nyelvű oktatás keretében, csak akkor kérhetik felvételüket az orvosi nyilvántartásba – amely a szakma gyakorlásának egyik előfeltétele – ha:

1. honosították a diplomájukat, vagy azt nemzetközi szerződés alapján a magyarral egyenértékűnek tekintik;
2. különleges vizsgát tettek eredményesen a Haynal Imre Egészségtudományi Egyetem bizottsága előtt;
3. érvényes munkavállalási engedélyük van, kivéve, ha jogszabály alapján azzal nem kell rendelkezniük (menekültek, bevándoroltak vagy perverz magyarok, akik kifejezetten idegen nyelven tanul-tak).

A munkavállalási engedélyük persze orvosként aligha szerezhető meg, mert nincsenek benne az orvosi nyilvántartásban és a kamarában. A vizsgát magyarul kell letenni!

1. a hazai gyógyszer- és egészségügyi rendről;
2. a biztosítási ellátásokról;
3. a kapcsolódó szociális ellátásokról;
4. az orvosi etikáról.

A januártól alkalmazandó rendelet (64/1997. (XII. 21.) NM rendelet) jól beleillik az eddigi szabályozásba, amely a külföldi orvosokat egysegesen távol tartotta az orvosi kamarától, hiába mondta ki az Alkotmánybíróság, hogy diszkriminatív, alkotmányellenes ez a rendelkezés.

Illegális határátlépők

1997-ben 5100 határsértőt fogtak el az osztrák–magyar határon az osztrák szervek, míg egy évvel korábban mintegy 6000 személyt. Ez a csökkenés kedvező a burgenlandi tartományi vezetők szerint is. A tartomány nemrég kinevezett biztonsági felügyelője azonban jelezte: a jövőbeli elfogások száma nagyban függ attól, hogy mennyire őrzik a magyarok a határaikat. A szomszédos országba belépő illegális külföldiek zöme ugyanis romániai, bár folyamatosan nő az irakiak, afgánok, szírek száma, akik gyakran veszik igénybe embercsempészek segítségét. Ezeket a számokat összehasonlíthatjuk a magyar határőrség összes ügyfelének számával. A határőrség tavaly közel 19 ezer jogsértővel szemben intézkedett, s ebből tízezer személyt követett el tiltott határátlépést (Magyar Narancs, 1987. december 18.). A jogsértők 45 százaléka román, ötöde jugoszláv állampolgár volt, a többiek főként Törökországból, Irakból, Iránból, Bulgáriából, Afganisztánból, Libériából, Algériából és Ukrajnából valók. Az elkaptak 286 embercsempészből 160 fő magyar, a többi jugoszláv, szlovén, szlovák, román és ukrán állampolgár.

Az idegenrendészeti szabályok alapján 1997-ben 53 ezer külföldit (köztük 23 ezer ukránt és 16 ezer románait) irányítottak vissza a határról, mert nem feleltek meg a beutazási feltételeknek. Csupán a határőrség tízezer személy kiutasításáról döntött, s kilencven százalékukat kitoloncolták. A közösségi szállásokon az év során hétezer személy kapott teljes ellátást, közülük 87 főt küldtek tovább, mert idegenrendészeti őrizetbe kerültek.

A határőrség létszámát a téli szünet előtt 14 ezer főben maximálta az Országgyűlés, ám az anyagi ellátás nem fel-

tétlenül illeszkedik az ellátandó feladatokhoz és a létszámhoz. Miként a Magyar Nemzet egyik írásából kitűnik (1987. december 24.), a határőrök okmányismeretének határt szab, hogy nincs színes fénymásoló legalább egy útleveleminta másolásához. Így fordult elő, hogy a szabályosan beutazó hölgy útleveleinek nagyon megörültek. Ám még soha nem láttak eritreai okmányt, ezért utasították a hegyeshalmiakat, készítsenek egy színes másolatot az archívum számára. Mondani könnyű, színes másoló ugyanis nincs (egy átutazó szakértő szerint a végre beszerzett számítógépek is legfeljebb ötezer forintot érhetnek). Ám jött a mentőötlet: megkérték az Opel gyár igazgatóját erre a szívessegre. Az igazgató kisegítette a szegény határőröket, hogy legalább ezzel segítse a minitár gyarapodását.

A határőrség működése tehát nem lesz egyhamar gördülékenyebb. A már idézett szabályok hatása az elcsípett határsértőkkel kapcsolatosan sem mérhető, de az újságíró kérdésére a győri közösségi szálláson dolgozó őrkatona így foglalta össze, hogy miben látja a legfőbb változást: „Hát talán abban, hogy most már nem üthetjük őket.”

Lejáró útlevelek

December vége óta nagy a forgalom a BM útlevel-osztályán. A polgárok tömegesen adják be a lejáró útleveleket, hogy érvényesítő pecsétet szerezzenek a még használható állapotú okmányba. Érdemes postán feladni a hosszabbítás, illetve új útlevel iránti kérelmet (1929 Budapest, BM Központi Adatfeldolgozó Hivatal). A sajtóban gyönyörű, lézergravírozású műanyag lapocskáról is írnak, de ilyen hamisításmentes kártyát még nem láttunk. Az újfajta útlevelet csak az év második felétől adják ki. Az illeték nagysága változatlan (gyerekeknek, 70 éven felülieknek ezer, a többieknek négyezer forint), egészen az új útleveletörvény hatálybalépéséig. E törvényjavaslathoz már számtalan módosító indítványt nyújtottak be a képviselők, februárban folytatódik felette a parlamenti vita.

Szervezettebbek az idegengyűlölők?

A Martin Luther King Egyesület december közepén tartott sajtótájékoztatóján Meszter Csaba fogalmazta meg,

hogy az utóbbi években kevesebb a nyílt, utcai támadás a hazánkban élő idegenekkel szemben. Ez azonban nem igazi eredmény, mert a támadások sokkal szervezettebbek, és a szélsőjobboldali politikai erők is szervezettebbek. Ami a támadások számának csökkenését illeti, annak egyik oka, hogy kevesebb külföldi diák érkezik Magyarországra, másrészt az itt élők – önvédelemből – csoportosan közlekednek esténként az utcán. A rendőrségi munka némileg javult, ami ugyancsak hozzájárulhat az atrocitások számának mérséklődéséhez.

December közepén gyakornokok cseréjéről írt alá megállapodást a holland és a magyar munkaügyi miniszter. Ettől ugyan még nem válik tömegessé a magyarok kinti legális munkavállalása, de nem is ezt célozza a szerződés. Hasonló szerződésünk van már Luxemburggal, Írországgal, Svájcjal is – azaz a „hatalmas” munkaerőpiaccal rendelkező nyugati országokkal.

1987. december derekán határőrizeti együttműködési megállapodást írt alá a magyar és a horvát határőrség vezetője, hogy a 345 kilométeres közös szakaszon az illegális átlépőket, a kábítószercsempészeket és lopott kocsikat együtt üldözzék. A szlavóniai terület demilitarizálása és civil közigazgatásának helyreállítása miatt a magyar szakaszon fokozatosan visszavonják a határvadász századokat.

A határőrség igazgatóságainak neve és címe:

Határőrség Országos Parancsnoksága
Győri Határőr Igazgatóság
Szombathelyi Határőr Igazgatóság
Nagykanizsai Határőr Igazgatóság
Pécsi Határőr Igazgatóság
Kiskunhalasi Határőr Igazgatóság
Orosházi Határőr Igazgatóság
Nyírbátori Határőr Igazgatóság
Miskolci Határőr Igazgatóság
Balassagyarmati Határőr Igazgatóság
Budapesti Határőr Igazgatóság

Budapest, II., Labanc u. 57.
Győr, Szövetség u. 15–17.
Szombathely, Söptei út 1.
Nagykanizsa, Erdész út 26.
Pécs, Athinay út 7.
Kiskunhalas, Keceli út 2.
Orosháza, Gyopárosi út 1.
Nyírbátor, Bocskai u. 2–4.
Miskolc, Szeles u. 73.
Balassagyarmat, Ady Endre út 2.
Budapest, 1675 Pf. 1.

Haza csak egy van?

Az ötvenes évek elejétől a nemzetközi vándor mozgalom területén, akárcsak más területeken is, ellentétes folyamatok játszódnak le Európa keleti és nyugati felén. Keleten a teljes zártság, nyugaton a gazdasági élénkültől ösztönözve a helyváltoztatás nagyobb szabadsága, a külföldön tartózkodás egyszerűsödése figyelhető meg. A Vasfüggöny zártsága Magyarországon esetében a 80-as évektől lazult, amikor is az ide

érkező romániai magyarok közül a vízumkötelezettség nélküli 30 nap után is számosan a további maradást választották. E menekült-hullámhoz a 90-es években mind többen és többen csatlakoztak. A rendszerváltás után megteremtődtek a szabad ki- és beutazás törvényes feltételei. Kik, honnan, milyen számban érkeztek Magyarországra 1988-tól? Tudunk-e valamit azokról, akik Magyarországról külföldre távoztak?"

Ezekkel a kérdésekkel foglalkozik most megjelent könyvében **Tóth Pál Péter**, a KSH Népeségtudományi Kutatóintézet tudományos főmunkatársa. A könyv címe: **Haza csak egy van?** (Püski Kiadó, Budapest, 1997) Az Erdélyi Magyarok Egyesülete (V. Molnár u. 5.) e rövid ismertetővel hívja az érdeklődőket 1998. január 27-én 18.00 órakor tartandó könyvbemutatójára. A szerző dedikált könyve a helyszínen megvásárolható.

Az Erdélyi Magyarok Egyesületében pszichológusok segítségével folytatódik az a program, amely segít az áttelepülteknek a beilleszkedéssel, elszakadással járó lelki nehézségek, szorongások feldolgozásában.

A csoportos foglalkozásokra várják a jelentkezőket telefonon vagy levélben a következő címen:

EME, 1056 Budapest, Molnár u. 5. Tel.: 138-2515 (délután 16-18 óra között).

Menekültügyi adatok röviden (1997)

- A menedéket kérők száma: 1902 fő.
A kérelmezők közül: 123 fő román, 309 (egykori) jugoszláv, 84 FÁK-oroszországi, 86 törökországi állampolgár, míg 1268 fő Európán kívüli régiókból származik.
- Menedékjogi eljárások száma: 1435 fő.
- Menedékjogot szerettek száma: 24 fő menekültként és 30 fő menedékesként (családtag).
- A menekültügyi hatóság által a menekültekre fordítható költségvetés összege: 893 millió Ft.
- A Bicskén működő állomás költségvetése: 138 millió Ft.
Ebből fedezték átlagosan a napi 252 lakó ellátását és az 55 dolgozó bérét.
Egy bentlakó napi átlagos ellátási költsége: 712 Ft.
Egy főre az étellemezési nyersanyagköltség összege: 186 Ft.

Bevándorlás

Az idegenrendészeti törvény módosítása szerint márciustól változik a bevándorlással kapcsolatos ügyintézés rendje. A bevándorlási engedély kiadása a közigazgatási hivatalok feladata lesz. Ezzel tovább szűkül a rendőrség idegenrendészeti jogköre.

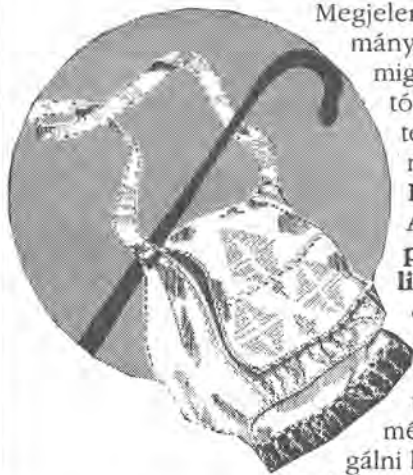
A bevándorlás szabályai a törvénymódosítást követően sem változnak, ugyanakkor megszűnik a bevándorlási kvóta. Az adatok azt mutatják, hogy Magyarország iránt a lakóhelyüket legálisan elhagyni kívánó külföldiek körében csekély az érdeklődés, vagyis a bevándorlási keretszámokra nincs szükség.

ség. Az utóbbi esztendőben a kvóta évi kétezer fő letelepedését tette lehetővé, ám ezt a keretet sohasem használták ki.

Felhívás

A Menedék Egyesület lehetőleg menekültlétben jártas szociális munkásokat keres. Jelentkezni lehet faxon (Menedék Egyesület, 342-9571), illetve telefonon (Bognár Katalin, 221-6920).

Új könyv

Megjelent az MTA Politikatudományi Intézet nemzetközi migrációval foglalkozó kutatócsoportjának immár hetedik évkönyve. Az angol nyelvű kötet címe (**From Improvisation toward Awareness? Contemporary Migration Politics in Hungary**) nem csupán a migrációs politika mai helyzetére utal, de egyben a döntéshozók és a közvélemény felkészítését is szolgálja kívánja.

A kiadvány közli a menekültek, migránsok támogatásával foglalkozó társadalmi szervezetek főbb adatait, az eddigi évkönyvek tanulmányainak kivonatát is. Az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága, a Menekültügyi és Migrációs Hivatal, valamint a Menedék Egyesület támogatásával kiadott kötet megrendelhető, illetve megvásárolható: MTA Politikai Tudományok Intézete, 1068. Budapest, Beniczúr u. 33. I. em. 109. (tel./fax: 322-9010, Szabó Irén).

Megrendelem postai utánvétellel a **From Improvisation toward Awareness? Contemporary Migration Politics in Hungary** c. könyvet példányban.

Név:

Cím: ☐ ☐ ☐ ☐

A könyv ára: 1200,- Ft (áfával)

Aláírás

A Menekültek menedéke

A karácsonyi ünnepi vásárlásokra gondolva mintha megnőtt volna a könyvkínálat. Lehet, hogy ez szubjektív benyomás, de tény, hogy decemberben került az üzletekbe **dr. Kapronczay Károly** szerkesztésében az a vastag kötet, amelynek címlapján id. Antall József képe szerepel.

A **Menekültek menedéke** című kötetből (Mundus Magyar Egyetemi Kiadó, Budapest, 1997) a menekültek ellátását, támogatását megszervező belügyminisztériumi tisztviselő életébe, munkásságába kapunk betekintést. A kötet négy nagyobb egységből épül fel. Az elsőben a Yad Vashem In-

tézet által adományozott Világ Jám-bora címet kiérdemlő humanista visszaemlékezései olvashatók, a család, a hadifogsága története, a lengyel menekültek ügyének megszervezése, a Gestapo foglyaként töltött idő. Nagy szerep jut az életutat és a segítő munkát dokumentáló fényképeknek, amelyeken menekülttáborok, lengyel menekültek iskolai ünnepélye, a lengyel zsidó menekültek rejtekéül szolgáló árvaházak, táborok éppúgy láthatók, mint a francia, erdélyi, szerb, orosz és olasz menekültek betegszobája. A harmadik részben a menekültügy szervezését segítő és kortársak

visszaemlékezései, írásai kaptak helyet, biztosítva a meglehetősen ellentmondásos háborús időszak több oldalról való megközelítését. Végül figyelemre méltó azon iratok közreadása, amely a feldolgozott korszakban a szereplők közötti levelezést, iratokat adja közre.

A könyvet lapozva eszembe jut egy fiatalember, aki Varsóban a menekültügyi hatóságnál dolgozott még néhány évvel ezelőtt. Ő mondta, hogy a szülei Magyarországra menekültek még gyerekként. Túléltek a zsidóüldözést, így az ő születése a magyaroknak is köszönhető.

A múltból érdemes tanulni. Legalább azért, hogy lássuk, a régióban a történelem folyton ismétli magát. Csak a kollektív emlékezet rövid, a szereplők nem értik, miért épp nekik kellett annyit átél-
ni, megélni. Ezért idézzük dr. Antall József jelentését 1941-ből, amelyet a belügyminiszternek, Keresztes-Fischer Ferencnek írt:

TÁJÉKOZTATÓ A MENEKÜLTÜGYRŐL

1. Visszatekintés

Az utódállamokban élő magyar nemzetiségű egyének átmenekítése a trianoni Magyarországra 1938. évben a november 2-iki első bécsi döntés után vette kezdetét. Ezek a menekültek állami támogatásban nem részesültek, s a batár menti községek lakossága látta el őket a szükséges élelemmel, és biztosított számukra lakást. Kis számukra való tekintettel elhelyezésükre is volt lehetőség. Később az utódállamok magyarellenesség magatartása folytán egyre többen kényszerültek arra, hogy a csonka ország területére átmeneküljenek. 1939 szeptember havában a Szlovákiából menekültek száma 550 főre, a román megszállás alatt levő részokról menekültek száma pedig 2000 főre emelkedett. Felkarolásukra eleinte a batár menti

falvak lakossága vállalkozott, majd pedig a társadalom mozdult meg az érdekében.

2. Kifejlődés

Az intézményesen irányított menekültügy tulajdonképpen 1939. szeptember hó 1-jén kötött német-lengyel háború után vette kezdetét. Ez év szeptember hó elején ugyanis megjelentek a batárokon az első lengyel menekültek. Számuk eleinte csekély volt, és eltartásukról a különböző társadalmi egyesületek gondoskodtak. E hó végén azonban beözönlésük oly nagy méreteket öltött, hogy szükségesnek mutatkozott a menekültügy intézményes állami megszervezése, s így 1939. év szeptember hó közepén a belügyminisztérium IX. Közföldeti és Szegényügyi osztályának kebelén szervezett Menekültügyi Hivatal vette kezébe a menekültek szociális ellátását.

3. Első állami támogatás

E célra a minisztertanács 1939. év szeptember 20-án 120.000 pengő előirányzat nélküli rendkívüli hitelt bocsájtott rendelkezésre. A német-lengyel háború végétével a lengyel polgári menekültek száma 19.000 főre emelkedik. Ugyancsak emelkedett az utódállamokból menekülő magya-

rok száma is, úgy hogy 1939. év végén az összes menekültek száma mintegy 25.000 lélek volt. Az elmenekült magyarokat a menekültügyi hivatal rövid időn belül munkába helyezte. 1940. év nyarán a német, majd az orosz kormány a lengyel menekültek egy része számára lehetővé tette a hazájukba való visszatérést (ipari és gyári munkások, orvosok mérnökök). Ennek folytán a lengyel polgári menekültek száma 1940. év augusztus havában 3.000 főre apadt.

4. A tömeges erdélyi menekülések kezdete

1940. év elején újabb fordulattal kellett megküzdnie a menekültügyi hivatalnak. Ekkor ugyanis egyre nagyobb számban érkeztek a megszállott Erdélyből és Ó-Romániából a menekültek. Ezeknek a száma 1940. év júliusára 18.000 főre emelkedett. Ezek nagy részét (kb. 9.000 főt) munkához juttattunk. Az 1940. év augusztus hó 30-án történt második bécsi döntés átmenetileg megkönnyítette a menekültügyi hivatal munkáját. A felszabadult területekről korábban átmenekült egyének ugyanis visszatérhettek otthonukba, s így a menekültek száma igen rövid időre átmenetileg lecsökkent (kb. 70 százalékkal). A menekültek

átmenetileg lecsökkent száma ismét megnövekedett azáltal, hogy már a második bécsi döntés meghozatalára összeült bíróság tárgyalásának napjai alatt igen sokan költöztek azokra az Észak-erdélyi részekre, mely részeknek a csonka-országhoz való visszacsatolását, s ezáltal hazatérésüket remélték. Így a döntés hatására ezerszámra maradtak ó-romániaiak és Dél-erdélyiek a felszabadult Észak-erdélyi részen. Közben a román hatóságok magatartása miatt fokozódott a megszállás alatt maradt részek lakóinak és a regátbeliek átmenekülése a csonka-országba is. Ebben az időben, vagyis 1940. augusztus hó – 1941 március között a csonka-országban 20.000, a felszabadult részekben pedig 42.000, összesen tehát 62.000 menekült részbeni, vagy teljes szociális ellátásról kellett gondoskodni. A menekültügyi hivatal, valamint a helyi hatóságok által megindított nagyarányú munkaközvetítés ellenére a munkába el nem helyezhető menekültek részére táborokat kellett létesíteni. Minthogy azonban ezt a nagy menekült tömeget megfelelő épületek hiányában kifejezett táborokban nem lehetett elhelyezni, térítés ellenében különböző községekben magánosoknál helyeztük el őket táborszerű körülményben.

5. Kormánybiztosság

felállítása

A menekültügy életében új fejezet kezdődött 1940. évi október hó 15-én létesített kormánybiztossággal. Ettől az időponttól a kormánybiztosság végezte az irányítást, a menekültügyi hivatal pedig a végrehajtást, és különösen a szociális gondozás feladatait.

6. Felszívódás

A menekültügyi kormánybiztos a menekültek elhelyezkedésének gyorsabb előmozdítása végett 1941. év elején a menekülttáborok feloszlátását rendelte el. A menekülteket az ország összes törvényhatóságába – a törvényhatóság lélekszámának arányában – osztotta szét, hogy ott a helyi hatóságok támogatásával – ha nem is ki-ki a saját szakmájában, de átmenetileg munkakapcsolatokhoz, illetve munkához jussanak. Tapraállításukhoz, illetve egzisztenciák teremtéséhez meghatározott időre és megkötött összegben a törvényhatóságok első tisztviselői részére elszámolás kötelezettsége mellett megfelelő ellátmányt utaltatott. Ez a megoldás az eddigi tapasztalatok szerint 50 százalékos eredménnyel járt. Az 50 százalékos eredménytelenség oka: nyersanyagok hiánya folytán előállott csökkentett gyári és ipari termelés. A még el nem helyezkedett s így közelgő látásra szoruló menekültek munkába helyezése állandóan folyamatban van.

Nagy nehézségekkel járt a volt jugoszláviából hazamenekült magyarok elhelyezése. Átszivárgásuk már régi keletű, de a jugoszláv háború kitörése után megindult tömeges átözoñlésük is. Ezek munkához juttatása nagy nehézségekkel járt, mert nagy részük ipari foglalkozású és számuk meghaladja az ország ipari felszívó képességét. Nagy akadálya általában a munkához juttatásnak a lakáshiány. Különösen vonatkozik ez a váro-

sokban és a bányavidékeken.

Súlyos feladat a bányász menekültek munkához juttatása. Eddig – családtagokkal együtt – 5.000 főről gondoskodtunk.

Jelenleg csupán Losoncon tartunk fenn egy átmeneti táborot az újonnan érkező és betegség, aggkor miatt munkaképtelen menekültek részére, Pestszentlőrincen és Sasalmon pedig átmeneti otthonokat létesítettünk azok számára, akik Budapesten kaptak már állást, de lakáshoz még nem jutottak.

A menekültek ellátására, szociális gondozására, önállóításuk előmozdítására, egzisztenciák teremtésére stb. 1939. év szeptember havától a mai napig 26.420.000 pengőt bocsájtott rendelkezésre a minisztertanács. Ebből az összegből 1939. év szeptemberétől 1940. év december hó 31-ig 8.720.000 pengő, 1941. évben a mai napig 12.627.000 pengő használt fel. A felhasználatlan hitel 5.072.000 pengő. A felhasználatlan összeg előrelátólag 1942. év február hó végéig fedezi a szükségletet.

A minisztertanács által eddig rendelkezésre bocsájtott hitelből kellett fedezni a bukovinai magyarok délvidéki telepítésével kapcsolatos költségek egy részét és teljes összegében a politikai internáltak, dobrovoljácok és internáltak bontalan zsidók részére felállított táborok költségét Sárváron, Barcon, Nagykanizsán, Szabadkán, Tópolyán, Garanyban és Ricsén. Ebből a hitelből kellett fedezni a franciaországi, belgiumi stb. hazatérő magyarok ellátását is.

Jelenleg Dél-Erdélyből és a Regátból újabb nagyarányú menekült beözoñlése észlelhető. A menekültek támogatása és megélhetésük végleges biztosítása szüntelenül folyamatban van. Ennek a munkának eredménye sokban függ az ipari és kereskedelmi vállalatok megértésétől, de nagy mértékben függ a menekültek jelenleg kifogásolható munkakészességétől is.

Hajléktalan vándorok

A hajléktalanok is oltalomra szorulnak, akárcsak a menekültek. A hajléktalanokat is kirekeszti, jobb esetben pedig figyelmen kívül hagyja a társadalom, mint az itt élő külföldieket. Sokan a rendszerváltás „melléktermékének” tekintik a hajléktalanságot és a nemzetközi vándorok megjelenését – a modernizáció, az urbanizáció és az elszegényedés látható jeleként. A szerző ugyan nem ír erről a párhuzamról, de a vándorok támogatásával foglalkozókat is felkavarja Iványi Gábor **Hajléktalanok** című most megjelent könyve (Sík Kiadó, 1997). A szerző a kiszolgáltatottságról ír, és az oltalmat, ellátást adó szociális intézményrendszer zavarairól. A megrajzolt kép olyan alapos, hogy beleborzongunk. Hogyan is remélhetjük, hogy a hazai „rongyosok forradalma” ellenére, patvarkodás árán még működő ellátórendszer képes lesz a menekülteknek, menedékeseknek, befogadottnak és ki nem utasítható vándoroknak bármilyen ellátást, segítséget nyújtani? Vajon hányan vélekednek úgy, ahogyan a szerző? „Az első elháríthatatlan kötelességünk, hogy ruházzuk fel a mezíteleneket. És tegyük ezt akkor is, ha nem fűz hozzájuk bensőséges kapcsolat, sőt netán ellenséges indulatot táplálunk irántuk. Ezt megcselekedni nem szabadon választható lehetőség, hanem kötelességünk, hiszen Isten mutatott rá példát.”

Ajánljuk a könyvet minden szociális munkásnak és az ellátásokról döntő, az intézményeket szabályozó, bezáró önkormányzati, parlamenti képviselőknek, hogy felfedezzék Magyarországot – hiszen e sorozat kötelete a kiadvány.

A könyvből idézünk néhány olyan részt, amely a hajléktalanok közé sodródott külföldi vándorokról szól.

„Hajléktalanként bukkannak fel azok az oltalmat keresők is, akik a rafinált ENSZ-elvek alapján nem minősülnek menekülteknek (nem személyükben üldözik őket, csupán közönséges háború dúl a szülőföldjükön.). A véráztatta Zaire-ből vagy Afganisztánból menekülnek és sok más országból. Az idegenrendészet nem tudja megtartani őket a határőrszállásokon, „örzésük” amúgy is értelmetlen. Itt bolyonganak a főváros pályaudvarain és közterein, bőrszínük miatt kiszolgáltatva a szkinhedek támadásainak.” (13. o.)

A Népjléti Minisztérium munkatársa emlékezik a „hőskorra”, amikor 1990-ben az Antall-kormány ijedtében létrehozta a hajléktalanokkal foglalkozó kormánybiztosi intézményt. Akkoriban rendészeti problémának tekintették a hajléktalanságot. „... a legtöbb munkatársunk ott volt a pályaudvarokon, a vonatokon. Az utca embere, a sajtó, a közvélemény akkor még összekeverte a hajléktalanokat a menekültekkel. A környező országokból jött emberek ugyanúgy feküdtek gyerekestől a pályaudvaron. A programiroda vezetője, kormánybiztosi minőségében bárkit, bármilyen szervezettet felhívhatott, mozgósíthatta akár a határőrséget is, a MÁV vonatindításáról is rendelkezhetett. Ki kellett választani, hogy kik a magyar hajléktalanok, és kiket kell ahhoz segíteni, hogy

Folytatás a 8. oldalon

Hajléktalan vándorok

Folytatás a 7. oldalról

visszamenjenek a hazájukba, vagy eljussanak a menekülteket befogadó állomásokra." (35. o.)

A Máltai Szeretetszolgálat egyik szervezője szintén a közeli múltból beszél, amelynek része volt, hogy egy lakóhajó, majd egy vonatot vált hajléktalanszállóvá a segítségükkel 1992-ben. „A hajó után jött a vonat. Nem egészen új gondolat. Látunk vonatokat Jugoszláviában a háború alatt, lakóvagyonokká varázsolva, a ki-dőlt házak helyett. Akkor eszünkbe jutott, hogy nekünk is van három szerelvényünk. Katasztrófaszerelvények voltak, hordágyakkal, orvosi rendelővel, és ahogy bezárt a hajó, ennek gyorsan megvizsgáltuk a lehetőségét. S miután véletlenül ez is kuriózum volt, mindenkit érdekelt, így gyorsan sínre lehetett tenni. [...] Szóval ezt a három vonatot még a jugoszláv háború elején kaptuk, a hajdani keletnémet hadsereg tulajdona volt. Abban reménykedett a német kormány, hogy ebben majd sebesülteket lehet hazaszállítani. Végül is raktárrá váltak. Láttuk, hogy néhány év múlva olyan állapotban lesznek, hogy vontatni sem lehet őket, ezért született ez a megoldás. Most ötvenhat-szor húsz személy lakja, vannak zuhanyozók, van egy orvosi rendelők, van egy kis társalgóknak, ahol időnként szentmise van. Elsőlépcsős típusú szálló ...” (50–51. o.)

Az utcai szociális munkások fontosságáról: „Persze

az egész ügyet az utcán kell kezdeni. Az utcai szociális munkások találkoznak először a segítségre szoruló emberrel. A flaszteren nemcsak hajléktalanok, csövesek fordulnak meg, hanem állami gondozásból elszökött fiatalok, eltévedt idős emberek, tanácstalan külföldiek is. Így az utcai szociális munkás feladata összetettebb, mint azoké, akik valamilyen, már az ellátásban profilt kialakított intézményben dolgoznak. A megbecsülésük mégis lényegesen kisebb, pedig ők találkoznak az immár sehonnan ki nem tiltható, ittas, agresszív emberekkel is. Ők jelentik az utolsó kapcsolatot.” (84. o.)

A szociális munkások ügyeleti naplója sokféle sorsfordulóról ad tömör mondatokban számot. E naplóbejegyzések a hajléktalanszállók, krízisszállók életét idézik: „Reggel távozás előtt a mongol anyuka hiánytalanul leadta a leltár szerinti dolgokat. [...] K.V. ügyében felhívtam a Fehér Kereszt Alapítványt. Az anya kéri, hogy amíg előjegyzett műtétjével kórházban van, a gyermekek felügyeletét oldják meg. Visszahívtak, mivel nem magyar állampolgár, nem tudnak segíteni. [...] Megjelent egy orosz fiatalember, Cs. V. Ismertetőjele: két méter tíz centi magas. Este angolul elbeszélgettünk, kiderült, hogy Oroszországból menekült, ott politikai üldözötként funkcionál. A migrációval foglalkozó szerv pénteken lesz nyitva (karácsony után), ott fogják menekülttáborba juttatni. Addig kért szállást, ellátást.” (100–104. o.)

Iványi Gábor saját tevékenységéről így ír. „... a nyolcvanas évek vége felé, az új egyesületi törvény megszületése küszöbén alapítottam egy másik jótékony célú szervezetet, az Oltalom Karitatív Egyesületet. Először megrendült helyzetű családokat akartunk támogatni, majd figyelmünk Kelet-Európa forrongó átalakulásában a helyi konfliktusok földönfutói felé fordult. Évekig támogattuk a határ menti Kásád falut, ahol időnként több volt a menekült, mint az őslakos. Hamarosan azonban új kihívásokkal kellett szembenézni.” (133. o.)

A. Miklós családjának története és bevándorlása igazi kelet-európai abszurd. „1939-ben születtem a Szovjetunióban, Ukrajnában. Tizenkilences kommunista volt a nagyapám, és amikor a tanácsköztársaságokat első világháborús hadifogoly tisztekre cserélték, a nagyapámat is kicserélték. Vitte magával a nagyanyámat meg a két gyereket – anyámat és a nagybátyámat. Ez 1922-ben volt, a nagyapám a huszonegy éves börtönbüntetését töltötte a Csillagban. Édesanyám ott ment férjhez, ott végezte el a főiskolát, ballott-táncosnő lett. Kint született a nővérem és én. 1942 karácsonyán indultunk Magyarországra. [...] [Apám] már akkor német fogságban volt. [...] Kerestettük a Vöröskereszttel a háború alatt, nem találtuk. [...] ... azt hitte, mi meghaltunk a háború alatt, és ő megnősült ott kint. Ez már a hatvanas években volt, 1962 körül. A nagyapámat 1938-ban verték agyon, elvitte a GPU. [...] Az elvált kommunistákat Sztálinék mind eltették láb

alól. [...] Elvitték, se tárgyalás, semmi. Édesanyám kereste, akkor volt terhes velem, végigjárta az összes pártbizottságot, de hiába, [...] nem mertek beszélni a likvidálásokról. [...] ... nem volt munkalehetőség, és édesanyámnak el kellett mennie dolgozni, napszámba is, így szinte minden percemet a nagynéniknél töltöttem. [...] Nekünk, gyerekeknek sem volt könnyű, mert a származásom, a nevem miatt mindig probléma volt. [...] Éppolyan kisebbség voltam, mint a cigányok. Amikor bejöttünk, megvolt az ellenszenv, nem fogadtak el egy ideig. Azután később nagyon jó tanáraim voltak, és ... alakult ki baráti kapcsolat az osztálytársaimmal. A nővérem ..., nagyon nehéz volt neki, mert még nem nagyon beszélte a magyar nyelvet, amikor idekerültünk. Én meg teljesen elfelejtettem az orosz nyelvet, mire hat éves lettem. Érdekesen alakult az életünk. [...] 1954-ben felkerültem Pestre, illetve előbb egy évre Gödöllőre, mert nem adták meg a letelepedési engedélyt. Erdész szerettem volna lenni. De nem vettek fel Sopronba, az erdészeti középiskolába, és akkor Gödöllőn kötöttem egy szerződést ... [...] Pesten jártam, a Madách Imre Szakmunkásképzőben, mert akkor már édesanyám meg én megkaptuk a letelepedési engedélyt. [...] A nővérem lent maradt J.-n.” (239–242. o.)

Felelős szerkesztő: dr. Tóth Judit
Felelős kiadó: Menedék – Migránsokat Segítő Egyesület
A hírlevelet gondozta a Sík Kiadó Kft.
Tipográfia, tördelés: Beck Bojánka
Nyomás: MSZH Nyomda

Kérjük a migránsokat, menekülteket tömörítő, továbbá érdekeiket képviselő társadalmi szervezeteket, helyi önkormányzatokat, hogy működésükről, rendezvényeikről, valamint kiadványaikról tájékoztassák szerkesztőségünket. Célunk az, hogy e szerény hírlevél lehetőségein belül elősegítsük a migrációra vonatkozó információk cseréjét. Információikat, anyagaikat az alábbi címre várjuk: MENEDÉK EGYESÜLET, 1068 Budapest, Benczúr u. 33. Tel./fax: 342-9571.

OLTALOMKERESŐK

A Menedék Egyesület hírlevele a nemzetközi migrációról

IV. évfolyam 2. szám

1998. február

JOGSZABÁLYFIGYELŐ

A menedékjogi törvény II.

Az 1997. évi CXXXIX. törvény
áttekintését az alábbiakban folytatjuk.

*Kiből
nem lesz menekült?*

A menekültként elismerését
kérő vagy kötelezően, vagy
a hatóság mérlegelése alap-
ján nem lesz menekült. Az
előbbi körbe tartozik, ha

- a külföldit a palesztinok-
kal foglalkozó ENSZ-szer-
vezet védelemben részesít-
ette;
- vagy maga az ENSZ Mene-
kültküti Főbiztossága;
- olyan jogokat élvez, mint a
magyar állampolgárok;
- béke, emberiség elleni, há-
borús bűncselekmények-
ről rendelkező nemzetközi
okmányokban meghatáro-
zott bűncselekményt köv-
etett el;
- befogadását megelőzően –
még Magyarországon kívül
– súlyos, köztörvényes
bűncselekményt követett
el;
- az ENSZ céljait és elveit
sértő cselekményben bű-
nös;
- magyarországi tartózkodá-
sa, tevékenysége nem-
zetbiztonsági érdekeket
sért, ha ez a vélelem meg-
alapozottnak bizonyul a
kiutasítási tilalom (genfi
egyezmény, 32. §) vizsgá-
latára vonatkozó eljárás-
ban;
- a kérelmező nem döntötte
meg a vélelmet, hogy biz-
tonságos származási vagy
biztonságos harmadik or-
szágból érkezett;

- a kérelmező azonos té-
nyekre alapozva ismételt
kérelmet nyújt be az elő-
zőt jogerősen (azaz az
egyetlen fokú menekült-
ügyi hatósági határozattal)
elutasított kérelme után.

*Kiből lehet mégis
menekült?*

Menekült valaki akkor lehet,
ha a menekültügyi hatóság
mégsem veszi figyelembe a
kérelem visszautasításának
lehetséges indokait. Ezek a
következők:

- Saját maga provokálta ki
az üldözését vagy az üldö-
zést megalapozó féltelmét,
majd gyorsan elmenekül,
hogy menedéket kérjen.
(Nyilván öngyilkos vagy
önpusztító hajlamú kérel-
mezőktől akarnak minket
megóvni, akik gyorsan faj-
ji, vallási vagy nemzeti,
társadalmi hovatartozá-
suk, netán zavaros politikai

Folytatás a 2. oldalon

A TARTALOMBÓL:

- ☐ Változások a menekültügyben
- ☐ Az országgyűlési biztos vizsgálta
az állampolgársági ügyek intézését
- ☐ Fejenként 2,8 millió
- ☐ Hírek a határőrizetről

Költségmentesség a bírósági eljárásban

Az 1/1998. (I. 16.) IM-
rendelet értelmében bővült a
tárgyi költségmentesség kö-
re. Így a bűncselekménnyel
okozott személyi kár (élet-
ben, egészségben, testi ép-
ségben) érvényesítése is
februártól költségmentes.
Ugyanakkor a károkozót
pervesztessége arányában
kell kötelezni a mentesség
folytán le nem rótt eljárási il-
leték, állam által előlegezett
költség megfizetésére.

Változatlan az a szabály,
hogy a saját jogú öregségi
nyugdíj alatti jövedelemmel
és csak a napi életvitelhez
szükséges vagyontárgyak-
kal rendelkező ügyfél, akár-
csak a rendszeres szociális

segélyt élvező, minden eset-
ben személyes mentességet
élvez. Mivel a menekültek
„szegénységi küszöbe” az
öregségi nyugdíjminimum,
így eleve személyes mentes-
séget élveznek a bírósági el-
járásokban. De mert a ma-
gyar polgárokkal azonos a
jogállásuk a törvény értel-
mében, kirúghatnak a hám-
ból, egészen a saját jogú
öregségi minimum határáig,
sőt a szociális segély birto-
kában is. Egyéb, az ügyfél
létfenntartását veszélyezte-
tő esetekben mérlegeléssel
biztosít személyes költség-
mentességet a bíróság a
6/1986. (VI. 26.) IM-rendelet
szerint.

Módosult a külföldiek munkavállalási engedélyezése

Január óta mérlegelés nélkül kell kiadni a
munkavállalási engedélyt nemzetközi szer-
ződés ilyen tartalmú rendelkezése esetén. A
külföldi székhelyű vállalkozás magyarorszá-
gi képviselőjének, fiókjának alkalmazottai
esetében pedig nincs szükség a munkaerő-
igény bejelentésére. A 4/1998.(I. 28.) Mm-
rendelet értelmében további könnyítés,
hogy engedély nélkül alkalmazható az a
külföldi, aki posztdoktori foglalkoztatásra

nyert pályázatot, Bolyai János-ösztöndíjas,
külföldi felsőoktatási intézménnyel áll hall-
gatói jogviszonyban, de itt szakmai gyakor-
laton vesz részt valamely diákszervezet köz-
reműködése révén. (Csak nem az AISEC, a
közgazdászhallgatók nemzetközi szervezé-
sében gyakorlatot szerző diákokról van
szó?) A munkaügyi keretengedély kiadásá-
hoz most már a munkaügyi központ a mi-
niszterium hozzájárulását is beszerzi.

A menedékjogi törvény II.

Folytatás az 1. oldalról

nézeteik miatt feljelentik magukat a diktatúrákban, hogy erre spekulálva orvul menedéket élvezhessenek. További lehetőség, hogy kiutaznak, majd külföldön kezdik híresztelni magukról, hogy milyen faj, vallási stb. csoporthoz tartoznak valójában, s így nem térhetnek haza az üldözés miatt. Ezt persze jó széles körben kell híresztelni, különben saját hatóságuk nem is szerezhethet erről tudomást. Valóban olyan érthetetlen ez a kitétel, hogy van mit mérlegelni rajta.)

- Meghiúsította az eljárás lefolytatását, mert írásbeli felszólítás ellenére, ismételten nem tartózkodik életvitelszerűen a menekültügyi hatóság által kijelölt befogadó állomáson.
- Meghiúsította az eljárás lefolytatását, mert írásbeli felszólítás ellenére, ismételten nem működik együtt a hatósággal (például nem ad magáról személyes adatokat, okmányait nem adja át, nem engedi fényképeztetni magát, nem engedi kocsija átvizsgálását, nem ad teljes vagyonleltárt vagyonáról, bár lehet, hogy ő a kuvaiti sejk).
- Meghiúsította az eljárás lefolytatását, mert írásbeli felszólítás ellenére, ismételten nem veti magát alá egészségügyi szűrésnek, gyógykezelésnek, védőoltásnak (például lehet, hogy vallási okokból, mert nem volt vele azonos nemű az orvos, az egészségügyi személyzet).

Ki a kérelmező?

Olyan nem magyar állampolgárságú személy, aki lehet kiskorú is (akár csecsemő),

- ha a határőrségnek/rendőrségnek kinyilvánította szándékát, hogy védelmet

kér, előadva indokait, a főbb körülményeket, amelyeket rögzítenek és továbbítanak a menekültügyi hatóságnak;

- eközben lefényképezik, átvizsgálják a csomagját, a kocsiját, ujjnyomatot vesznek róla;
- majd átirányítják a legközelebbi befogadó állomásra, ahol elhelyezik;
- a befogadó állomáson az elismerés (védelem) iránti igényét írásban vagy szóban előterjesztette (a szóbeli kérelmet a hatóság jegyzőkönyvbe foglalta), amelynek tartalmaznia kell a menekülésre okot adó tényeket, körülményeket (lehetséges, hogy egyből a befogadó állomásra megy, hogy ott érdemi kérelmet terjesszen elő, ezzel megtakarítja magának az előzetes lépéseket);
- ha pedig repülővel érkezett, úgy nyomban az átlamhatáron, a belépésre jelentkezéskor kell kérelmét benyújtania, amely a szándék kinyilvánítását jelenti, az érdemi kérelmet pedig a menekültügyi hatósághoz továbbítja.

Meddig menekült a menekült?

Ameddig a jogállása meg nem szűnik. Erre akkor kerülhet sor, ha

- meghal;
- írásban lemond e kiváló jogállásról;
- bevándorlási engedélyt kapott (ugyanakkor a kérelem benyújtásával bekezdül az idegenrendészeti törvény hatálya alá);
- magyar állampolgárságot szerzett;
- visszavonta a menekültügyi hatóság a státusát, mert ismét igénybe vette az állampolgársága szerinti ország védelmét, elvesztett állampolgárságát visszaszerezte, új állampolgárságot szerzett és annak megfelelő védelmet élvez, önként hazatele-

pült, hazájában/szokásos tartózkodási helyén megszűntek az üldözés indokai;

- visszavonta a menekültügyi hatóság a státusát, mert kiderült, hogy annak ellenére élvez védelmet, hogy béke, emberiség elleni, háborús bűncselekményekről rendelkező nemzetközi okmányokban meghatározott bűncselekményt követett el, befogadását megelőzően, még Magyarországon kívül súlyos, köztörvényes bűncselekményt követett el, az ENSZ céljait és elveit sértő cselekményben bűnös;
- visszavonta a menekültügyi hatóság a státusát, mert kiderült, hogy eleve hiányoztak a menekültként elismerés alapvető feltételei;
- visszavonta a menekültügyi hatóság a státusát, mert vélelmezik, hogy magatartása veszélyezteti a nemzetbiztonság érdekeit (nem kell bizonyítani, csak a vélelmet megalapozni, éppen a genfi egyezmény 32. §-a kiutasítás tilalmára vonatkozó eljárásban);
- visszavonta a menekültügyi hatóság a státusát, mert mérlegelése szerint a kérelmező elhallgatott lényeges tényeket, s azok ismeretében másként alakult volna az elismerési eljárás;
- visszavonta a menekültügyi hatóság a státusát, mert legalább ötévi szabadságvesztéssel fenyegetett szándékos bűncselekményt követett el a menekült, és ezért végrehajtandó szabadságvesztésre ítélték (mindegy, hogy mennyi időre);
- a visszavonás ellen bírósági felülvizsgálatot kér, de a bíróság helyben hagyja a menekültügyi hatóság visszavonó határozatát (ez ugyanis érdemi határozat).

Ingatlanközvetítők panasza Szegeden

Szegeden panaszkodnak az ingatlanközvetítők, mert rég volt olyan alacsony a forgalom, mint 1997-ben. A lakásépítés is visszaesett a Statisztikai Hivatal adatai szerint. A Magyar Nemzet (1998. február 11.) mindkét jelenséget részben azzal magyarázza, hogy a délszláv menekültek többsége elköltözött Szegedre. A háború alatt húszezren jöttek át a Vajdaságból rövidebb-hosszabb időre az ország déli részébe. Becslések szerint 1992-96 között mintegy ezer lakást vettek meg vagy építettek fel a megyében. Ez a vásárlóerő most megszűnt. Mások szerint a közelmúlt lakásépítési botrányai állnak a háttérben. Kérdés, hogy a lakáspiacot hogyan érinti, ha egyesek nem tudnak hazatérni vagy visszajönnek, mert elfoglalt házaikba nem tudnak beköltözni.

Kártalanítás

Az országgyűlési biztos vizsgálatot indított az 1946. február 27-én kelt magyar-csehszlovák lakosságcsere-egyezmény értelmében Magyarországra áttelepített emberek kártalanítása ügyében. A szerződés szerint ugyanis államunknak a Csehszlovákiában, a párizsi békeszerződés alapján elkobzott ingatlanokért kártalanítást kellett volna fizetnie, ám ez mindeddig elmaradt. Ez sérti a hazai és a nemzetközi jog alkotmányos összhangját. Az országgyűlési biztos sürgette, hogy tárgyalja meg a parlament a nemzetközi szerződésekkel okozott károk kárpótlására vonatkozó törvényt. A kitelepítettekről és hazatérőkről most megjelent interjúkötet (szerkesztette Bonifert Márta) is felidézi, milyen tragédiákat okozott a lakosságcsere.

Változások a menekültügyben

1997. december 9-én több hónapos egyeztetés és vita után a magyar országgyűlés 271 igen szavazattal és 21 ellenszavazattal elfogadta a menedékjogi törvényt (1997. évi CXXXIX. törvény a menedékjogról). 1998. március 1-jei hatálybalépését követően a menekültügy több területén változás várható.

Magyarország 1989-ben az 1951. évi Genfi Konvencióhoz és az 1967. évi New Yorki Jegyzőkönyvhöz földrajzi korlátozással csatlakozott, vagyis konvenciók elkötelezettségünk csak az európai menedékkérőkre vonatkozott. 1989 óta az Európán kívüli menedékkérők menedékjog iránti kérelmét az ENSZ Menekültügyi Főbiztosságának Budapesti Képvisellete bírálta el.

A legalapvetőbb változás, hogy az új menedékjogi törvény hatálybalépésével az országgyűlés feloldotta e földrajzi korlátozással történő csatlakozást, így ezt követően az Európán kívüli események miatt menekülők is hozzáférhetnek a menedékjogi eljáráshoz. Így csupán már csak 5 ország (Törökország, Kongó, Málta, Monaco és Madagaszkár) alkalmazza a menedékkérelmek elbírálását földrajzi korlátozással.

Az eddig meglévő menekült, illetve menedékes (a kormány ideiglenes védelemben részesítheti a tömegesen menekülők csoportjának tagjait a hazájában dúló külföldi megszállás, háború, polgárháború vagy etnikai összecsapás, illetőleg az emberi jogok tömeges és durva megsértése miatt) kategória mellett bevezetésre kerül a befogadott védelmi kategória, mely azon menekültként, menedékesként el nem ismerhető külföldiek védelmét biztosítja, akik azért nem küldhetők vissza átmenetileg hazájukba, mert ott halálbüntetésnek, kínzásnak, ember-

telen vagy megalázó bánásmódnak lennének kitéve.

A menekültügyi igazgatást és eljárást tekintve az eddigi kétfokú eljárás megszűnik, és egyfokúvá alakul. Az eddig első fokon eljáró Helyi Szervek átalakulnak, a törvényben említett központi menekültügyi szerv hatáskörét a Menekültügyi és Migrációs Hivatal, illetve ennek Bicskei, Debreceni, Békéscsabai, Szegedi, Nyíregyházi – és a későbbiekben létrejövő – Győri Ügyosztálya gyakorolja.

A menekültek, menedékesek, valamint a befogadottak

elhelyezéséről, ellátásáról továbbra is a befogadó állomások gondoskodnak.

A törvény számos, Európa hagyományos befogadó országaiban széles körben elterjedt és gyakran kritizált fogalmat és eljárási formát (biztonságos származási ország, biztonságos harmadik ország, reptéri és rövidített eljárás) vezet be.

A menedékjogért folyamodók jogorvoslathoz való joga a jövőben kizárólag bírói úton lesz biztosított. A meghozott határozat ellen megszűnik a fellebbezési lehetőség. A kérelmet elutasító határozat ellen a közléstől számított 5 napon belül lehet felülvizsgálati kérelmet benyújtani, melyről a bíróság nemperes eljárásban 15 napon belül határoz.

A törvény és a végrehajtási rendeletek hatálybalépése egyaránt kihívást jelent a Hivatal munkatársainak és az érintett külföldiek jogvédelmében, ellátásában, társadalmi integrálásában szerepet vállalni kész társadalmi szervezetek számára. Hiszünk abban, hogy az eltérő prioritások ellenére e két „oldal” a szükségszerűen előforduló nézetkülönbségek ellenére, vagy éppen a szakmai érvek ütköztetésével a jövőben is megtalálja azokat az együttműködési területeket, amelyeken az elvégzett közös munka eredményeként biztosítható a védelemre rászorulókat hatékony támogatása, illetve a menedékjog mint jogintézmény – beleértve az ehhez kapcsolódó hatósági eljárást – hitelének megőrzése.

Földi Csaba

A Menekültügyi és Migrációs Hivatal szervezeti egységei az alábbi címeken és telefonszámokon érhetők el:

1998. március 1-jétől a Menekültügyi és Migrációs Hivatal Ügyosztályainak címei és telefonszámai:

Menekültügyi és Migrációs Hivatal
1903 Budapest, VII. Kürt u. 6.
Tel.: 06-1-351-1761

MMH Bicskei Ügyosztálya
2060 Bicske, Csabdi út 20.
Tel.: 06-22-350-620;
06-22-350-907

MMH Debreceni Ügyosztálya
4034 Debrecen, Sámsoni út 149.
Tel.: 06-52-347-599

MMH Békéscsabai Ügyosztálya
5600 Békéscsaba, Kétegyházi út 10.
Tel.: 06-66-445-359;
06-66-445-029

MMH Szegedi Ügyosztálya
6726 Szeged, Kossuth L. sugárút 24.
Tel.: 06-62-477-577/1062

MMH Nyíregyházi Ügyosztálya
4401 Nyíregyháza, Bessenyei tér 3.
Tel.: 06-42-315-852

MMH Győri Ügyosztálya
1998. március 1. utáni a megalakítása.

A Befogadó Állomások címei és telefonszámai:

Békéscsabai Befogadó Állomás
5600 Békéscsaba, Kétegyházi út 10.
Tel.: 06-66-452-617;
06-66-452-647

Bicskei Befogadó Állomás
2060 Bicske, Csabdi út 20.
Tel.: 06-22-350-620;
06-22-350-907

Debreceni Befogadó Állomás
4034 Debrecen, Sámsoni út 149.
Tel.: 06-52-413-517;
06-52-413-880

Az országgyűlési biztos vizsgálta az állampolgársági ügyek intézését

1996 végéig mintegy 120 személy fordult panasszal az ombudsmanhoz (esetleg előtte az Elnöki Hivatalhoz, a legfőbb Ügyészséghez), mert kifogásolták a belügyi osztály állampolgársági kérelmekkel kapcsolatos előkészítő eljárását. Különösen azt panaszolták, hogy hosszadalmas az eljárás, beadványaikra nem kaptak választ, érdeklődésükre sem, így nem tudták, megérkezett-e egyáltalán kérelmük, azt nyilvántartásba vették-e, miként halad az előkészítés, illetőleg miért utasították el kérelmüket. A vizsgálat főbb tanulságait összefoglaljuk. (A részletes leírást közli a Magyar Közigazgatás 1998/1. száma Haraszti Katalin tollából.)

- Három év alatt (1993–1996) összesen 13 664 állampolgársági kérelem érkezett a Belügyminisztériumba.
- Az állampolgársági vizsgáztatást szervező megyei (fővárosi) közigazgatási hivatalok közül a Somogy megyei teszi rendszeresen közzé a vizsgáról szóló tájékoztatást, egyébként az ügyfélnek érdeklőnie kell a lakóhelye szerinti polgármesteri hivatalnál. Átlagosan kéthavonta szerveznek vizsgát, ám a vizsgáztatás módja eltérő. Egyes megyékben szóban és írásban is vizsgázni kell, tételt húznak a vizsgázók, esetleg tesztet töltenek ki 20–120 perc alatt. A sikeres vizsgáról megyénként más-más formájú igazolást állítanak ki, eltérő ideig tárolják a vizsgázó személyes adatait (15–30 év).
- Mivel az anyakönyvi hivatalok és a közigazgatási hivatalok nem férnek hozzá a belügyi adatbázishoz, nem tudják kétség nélkül megállapítani, hogy a kérelmező honosítást vagy visszahonosítást kér-e. Utóbbi esetében ugyanis nem kell állampolgársági vizsgát tennie, de az adatok hiányában minden kérelmezőt vizsgára hívnak fel. Az eljárás a megfizetendő díj és a munka, szervezés miatt a kérelmező jogaival való visszaélés. Az ombudsman javasolta, hogy minden ilyen esetben biztosítsák a vizsgadíj visszafizetését (törvényes minimálbér ötven százaléka) és a vizsgaigazolás

esetleges elvesztése esetén annak pótlását. (Sajnos azt nem kifogásolta az ombudsman, miért nem jogszabály vagy legalább nyilvántartásra hozott szempont határozza meg a vizsgadíj méltányosságból való elengedésének, mérséklésének feltételeit. Egyfelől a kérelmező biztos anyagi alapokkal rendelkezik, hiszen bevándorlási engedélye van, amely a honosítás feltétele. Másfelől lehet, hogy csak papírja van minderről, valójában rászorult. Ez olyan ellentmondás, amelyet fel kellene oldani.)

- Szintén érthetetlen, miért kell minden honosítandónak vizsgát tennie, ha nem cselekvőképes, vagy ha iskolai végzettségénél fogva az ismeretek birtokában van (például jogi diplomát szerzett Magyarországon).
- Az állampolgársági kérelmek gyorsabb intézése érdekében technikai fejlesztéseket hajtottak végre. Ennek köszönhetően az 1992–94 közötti ügylátárlék feldolgozása sikeres volt, ám ez ügyintézőnként körülbelül ezer folyamatban lévő ügy vitelét igényelte 1997 nyarára a honosítási osztályon.
- A honosítási kérelmet az anyakönyv vezetője, illetve a konzul nyolc napon belül köteles felterjeszteni a BM állampolgársági főosztályához, ám ez a gyakorlatban 10–60 nap között sikerül csak. A főosztálynak saját adatbázisa van, amely 1933-ig tartalmazza valamennyi állam-

polgársági ügy adatát. A megérkezést követően az ügyfelet értesíteni kell, hogy kérelme megérkezett, feltüntetve egyben iratának számát. Nagy vívmány, hogy ezt a kiértesítést bevezették, akárcsak a hiánypótlásra felszólítást, amely 1–6 hónapot vesz igénybe. (Korábban volt arra példa, hogy évek múltak el a kérelem beadásától, mígnem kapott egy levelet a kérelmező valamely irat hiányáról – miközben azt hitte, ügye már rövidesen sikerrel zárul.) Ha a negyedik felszólítás is eredménytelen, úgy érdemi döntés nélkül szűnik meg az eljárás. Gyakori gond, hogy az ügyfél nem tudja benyújtani anyakönyvi kivonatának sem eredeti, sem másolati példányát. Ebben az esetben az anyakönyv vezetője kérelmet terjeszt fel a Külügyminisztérium konzuli főosztályához az irat külföldről való beszerzésére. A konzuli hivatalok ezt átlagosan 6 hónapon belül beszerzik, ennél hosszabb az ügyintézési idő Ukrajna esetében, de afrikai, ázsiai országoknál akár évekig is eltarthat. (Kár, hogy ezt az ügyfelek nem tudják, sokszor ők maguk utazgatnak, próbálják az iratokat beszerezni.) Ugyan az állampolgársági eljárás ingyenes, a konzuli szolgálat igénybevételéért fizetni kell. Hogyan? Minden egyes beszerzendő iratért előre be kell fizetni 20 USD-nek megfelelő forint összeget. Ez azonban nem

tartalmazza a külföldi hatóság által felszámított esetleges díjakat, azt tehát az irat átvételekor kell megfizetni. A beszerzett irat hivatalos fordításáról is gondoskodnia kell az ügyfélnek, mert csak ennek birtokában használható fel az eljárásban a nehezen beszerzett okmány.

- Itt kell megjegyezni, hogy az afrikai, ázsiai kérelmezőkkel szemben nem állapított meg diszkriminációt a vizsgálat, csupán azt, hogy nekik eleve reménytelen a magyar állampolgárság megszerzése anyakönyvi iratok hiányában. Ugyanakkor számos országban a magyarhoz hasonló népszerűségi nyilvántartás nem létezik. Így indokolt lenne ilyen országok esetében például megelégedni a kérelmező nyilatkozatával, konzulátusa igazolásával vagy egyéb bizonyítékkal.
- A honosítást kérőket a Nemzetbiztonsági Hivatal vizsgálja meg, átlagban 3–6 hónap alatt, vajon honosításuk sérti-e az ország érdekeit. (Ilyen érdeksérelem ezer esetről kettőben állt fenn.) Fura, de nincs jogszabályi határa ennek a vizsgálatnak, tehát a cseccsemeket és az aggastyánokat is meg kellene vizsgálni, ám a BM bölcsességét dicséri, hogy csak a 14–70 év közötti kérelmezőkre értelmezi ezt a szabályt.
- Érdekesség, hogy nem a belügyminiszter által ellenjegyzett kérelmekről dönt a köztársasági elnök, hanem éppen fordított a sorrend. A miniszter ellenjegyzzi az elnök határozatait, míg az elnöknek nincsen joga az állampolgársági iratokba betekinteni. Vajon becsukott szemmel írja alá az elnök a belügyi előterjesztést? És ha nem tekinthet be az iratokba, akkor, ugye, csak ezt a belügyi

felterjesztést olvashatja! Ezért dönt mindig a belügyérek javaslata szerint. Valójában tehát az állampolgársági döntés a Belügyminisztériumban születik, amelynek eljárását nem lehet törvényességi szempontból felülvizsgálni, ellen jogorvoslatot benyújtani.

• A sikeres eljárás végén a polgármester előtt esküt, illetve fogadalmat tesz a honosított személy. Erre a BM határidőt szab, amelyet a polgármesteri hivatal kérésére meghosszabbítanak, mert valamely helyi ünnepség keretében akarják beleilleszteni ezt az aktust. Gondot okoz, hogy az eskütelre szóló felhívást hiába küldik ki, az ügyfél elköltözött, nem válaszol. Ha azonban a lakcímnnyilvántartóban sem szerepel a kérelmező címe, úgy hiába folyt le az egész eljárás. Senki sem figyelmezteti a kérelmezőket, hogy minden esetben pontosan jelentsék be új lakcímközpontjukat a polgármesteri hivatalban, különben a honosítási okmány aláírásától számított egy éven belül hatályát veszti a döntés. (Ezt a kioktatást sem hiányolta az ombudsman.)

• Kifogásolta azonban az ombudsman, hogy az állampolgársági eljárás szabályainak zömét nem törvényben, hanem kormányrendeletben szabályozzák, míg egyes részkérdéseket egyikben sem. Így például a kiskorú kérelmező meghallgatása rendezetlen. Egyes anyakönyvvezetők például megkérdőzik a szülő jelenlétében, hogy akar-e a gyerek magyar állampolgár lenni, s ha ő igennel válaszolt, aláírják vele a kérelmet. És a csecsemőkkel vagy az ellentétesen nyilatkozókkal mi lesz? További gond, hogy a kérelmező jogait, a személyes adatok kezelését éppen úgy nem szabályozták, mint az eljáró szervek eljárásai mozzanatainak határidejét.

• Az ombudsman által kiválasztott 150 állampolgársá-

gi ügyből 37-et utasított vissza a köztársasági elnök a BM felterjesztése alapján. Ebből 32 esetben a bevándorlási engedély hiányzott, két esetben a megélhetés nem volt biztosítva, két esetben a folyamatos magyarországi tartózkodás nem érte el a szükséges nyolc évet, míg egy főt büntetett előélete miatt utasítottak vissza. Sajnos a kérelmezőket ezekről az okokról nem tájékoztatták, miként arról sem, hogy az ügy irataiba betekinthet, s így maga jöhetne rá a megtagadási indokokra.

• Kifogásolta az ombudsman, hogy az 1993. október 1-jén hatályba lépő, szigorúbb állampolgársági szabályokat olyan módon alkalmazták a folyamatban lévő ügyekre, hogy a BM-be érkezett és iktatott kérelmekre, nem pedig az anyakönyv vezetőjénél vagy a konzulnál ezen időponttól benyújtott kérelemre vonatkoztatták. Hiába nyújtotta tehát be a külföldi október 1. előtt a kérelmét, mégis a szigorúbb szabályok alapján bírálták el ügyét.

• Az átlagosan 2-4 évig tartó honosítási eljárás elhúzó-dásának alapja, hogy a közigazgatási szerv létszámát, ellátottságát nem fejlesztették, így az 1990-es évekre megnövekedett számú kérelmet csak nagy késéssel tudták feldolgozni. Az állampolgársági kérelmek száma 1994-ig gyorsan nőtt, míg az ügyintézői létszám csökkent, de legfeljebb stagnált. Az állampolgársági főosztály fejlesztése csupán 1995-ben kezdődött meg.

Új kérelmek

1989	2 800
1990	9 500
1991	13 400
1992	13 300
1993	13 565
1994	4 442
1995	2 904

Fejenként 2,8 millió

1997-ben összesen 177 személy ügyében indult menedékeljárás, és csupán 24 fő (13,5 százalék) kapott menekültstátust. E kérelmezők közül 79 volt török állampolgár (75 kurd), a délszláv menekültek közül 40-en nyújtottak be kérelmet (19 magyar és 16 albán nemzetiségű). Romániából mindössze 5 kérelmező érkezett, míg a maradék 53 ember a szovjet utódállamokból jött. (Ausztriában az elfogott illegális beutazók között felfigyelték arra, hogy a kurdok és az algériaiak száma egy év alatt a többszörösére nőtt – adta hírül a Magyar Hírlap január 13-án. Bizonyára ebben nagy szerepe lehet a menekülésre készítő okok erősödésének is.) A tavalyi egymilliárd forintos költségvetésből kellett fedezni a hatalmas igazgatási munkát, továbbá a még három-ezer főre tehető menedékesek támogatását, beleértve az ideiglenes szállásokon élő félezernyi személy ellátását. Ha a játék kedvéért feltételezzük, hogy ezen kívül még

300 már elismert menekültet is támogat a menekültügyi hatóság, és az így összesen 3500 fő között felosztjuk ezt a milliárdot, úgy fejenként mintegy 2,8 millió forint jön ki. Fajlagosan tehát ennyit költöttünk ebben a rendszeti rovatban a védelmet kérőkre és élvezőkre. Nem sajnáljuk, mert hatékony felhasználás esetén családoknak jelent megélhetést, iskoláztatást, orvosi ellátást, munkahelyeket. Azt azonban nem értjük, miért kell a délszláv menedékeseket március 1-jétől mindenféle támogatástól, sőt tartózkodásuk eddig sem létező, csak biztosított jogalapjától megfosztani? (1998. március 1-jén lép életbe a menedékjogi törvény, amely csak akkor ad ideiglenes védelmet, ha a kormány előzetesen kijelöli a konfliktusban érintett menekülő csoportot. Február közepéig ez nem történt meg.) Hiszen erre az évre 936 millió forintja van a menekültügyi szervnek. Kíváncsian várjuk, vajon mire fordítják.

Vége a hányattatásnak?

A horvát Duna mente lakosai is nagyon várták, miként adja át az ENSZ közigazgatás (UNTAES) a helyét a horvátoknak. Ha a terület visszakerül Zágráb fennhatósága alá, úgy véget ér a Kelet-Szlavóniát, Dél-Baranyát és Nyugat-Szerémséget magában foglaló terület hányattatása, amely 1991-ben, a szerbek hódító akciójával kezdődött. Január közepén kilenc horvát menekült megkísérelte erőszakkal birtokba venni saját házáat, amelyben szerbek laknak. Korábban a horvát hatóságok garantálták, hogy szerb lakosok kitelepítésére csak akkor kerül sor, ha a hatóságok gondoskodnak más, megfelelő elhelyezésükről.

Az ENSZ-megbízott ezért felhívta a figyelmet, hogy hasonló esetek nyomán zűrzavar keletkezhet a térségben, nem lesz esély a

visszatelepítésre. Csökkenti a hazatérési kedvet a tél, a sok rom, a gazdáknak hiányzó munkaeszközök, a beköltözött szerbek elhelyezésének megoldatlansága, hiányos az élelmiszer-ellátás, a fűtés, még az ablaküveg is hiánycikk. Nem csoda, ha a becslések szerint a menedékesek legalább harmada nem is tervezi a visszatérést.

A kórogyiak mindezek ellenére derülátóak. Az aknamezítés után a hazamezrészkedők felszántottak és bevetettek 560 holdat, felhasználva az innen kapott vetőmagot, holland gépeket. A templomot már megtisztították a törmeléktől, sikerült megmenteni az egyházi iratokat is. A Duna Televízió pedig ingyenesen juttat a térség iskoláiba, közösségeibe parabolaantennát. (Magyar Nemzet, január 21.)

Hírek a határőrizetről

A határőrség sajtótájékoztatóján hangzott el: 8 éven belül kellene olyan szintre fejleszteni a szervezetet, hogy megfeleljen az Európai Unióban a közösségi vívmányok részét képező határ-ellenőrzési szabályoknak. Ehhez a mai áron számolva legalább 17 milliárd forint kellene, de nincs. Különösen fontos lenne az 54 kilométeres magyar-szlovén szakaszon a korszerűsítés, ahol 1997-ben 3000 határsértés történt. Ez megfelel az elmúlt évi összes szlovák és horvát szakaszra eső határsértésnek. A belügyi vezetők a technikai fejlesztésre összpontosítanak inkább, mert hat helikopterből álló egységet kívánnak bevetni – no nem a tisztek, hanem az illegális határátlépők ellen, de csupán az osztrák határon. Csak éppen erre sincs pénz, miként a hő-kamerákra sincs. Még szerencse, hogy a belügyi vezetők világosan látják a teendőket. „Magyarországon nem vagyunk eléggé tudatában annak, hogy a határőrizet és az illegális migráció megoldása fontos felvételi követelmény az Európai Unióban, és hogy az uniós tagországokat mennyire izgatja az illegális bevándorlás problémája” – mondták Bécsben. (Népszabadság, 1997. december 18.) A gyakorlatias határőrök szerint viszont inkább 900 terepjáró autó kellene, a hozzávaló benzinpénzzel együtt, továbbá a határátkelők korszerűsítése. De jó is lenne sok okmányleolvasó gép, számítógéppel összekötve! Talán ennek hiányában nő az illegális határforgalom? Bezzeg a vámosok! Ott megtörtént a gépesítés és a telefonvonalak kiépítése egészen az ukrán határig. Érdekes, hogy a vámosok fő erejét az ukrán határszakasz köti le, pedig majdnem a felére csökkent az ottani beutazók száma (14 millióról 8 millió főre).

A fejlesztés további kérdése, sikerül-e pártatlan, szakképzett, jogtisztelő határőröket kiállítani. 1997-ben ugyanis különböző jogsérté-

sek miatt 28 tisztet vettek őrizetbe. Legutóbb például két tisztet azért, mert a Katonai Ügyészségnek alapos a gyanúja, hogy embercsempészekkel működtek együtt, pénzért adatokat szolgáltatva részükre. Ezért január végével megszüntették szolgálati viszonyukat is. 1997-ben azért 1703 jogerős elmarasztaló határozat született a határőrök ellen, korrupciós cselekményben pedig 23 határőrt marasztaltak el.

1997-ben mintegy 270 embercsempészt és 79 segítő fogtak el. (A jövedelmező üzlet hírei között szerepelt, hogy Törökországból a tarifa 70 ezer, míg Kínából 200 ezer svájci frank Ausztriáig a csempészség. (Magyar Hírlap 1998. január 13.) A zöldhatáron tízezerrel is többen kíséreltek meg bejutni Magyarországra vagy kijutni Ausztriába, Szlovéniába. Ezeknek az embereknek a jelentős része szabályosan utazott be, de illegálisan akart távozni. Volt persze mintegy kétezer, hamis okmányokkal próbálkozó is. A beutazás feltételeinek hiányában 50 ezer külfölditől tagadták meg a belépést. Ami a kiutasítások számát illeti, ez 1997-ben 9200 külföldit sújtott. A Népszabadság híradása szerint (1998. január 5.) csupán tíz ember fellebbezett, amiből egyet talált megalapozottnak a felettes szerv. Ki tudja, miért nyugodtak bele a többiek a döntésbe? Közösségi szálláshelyen kötelező tartózkodási helyet 6700 főnek jelöltek ki.

Erdélyi Magyarok Egyesülete

Az Erdélyből az utóbbi évtized alatt áttelepültek hozták létre az Erdélyi Magyarok Egyesületét. A szervezet fontosnak tartja, hogy a hazai pártok és kormányzati szervek egyértelműen állást foglaljanak e sajátos identitású, érdekei csoporttal kapcsolatban. Ennek megismerésére már több eszmecsere szerveztek, legutóbb a FIDESZ és az FKGP képviselőivel, majd február 16-án az MSZP országgyűlési képviselőjét, Vitányi Ivánt látták vendégül. Az egyesület havi hírlvéléből (Erdélyi Hívogató) tudjuk, hogy szakpszichológusok foglalkoznak csoportos foglalkozáson azokkal, akik nehezen éltek meg vagy dolgoztak fel az áttelepülést. Bővebb felvilágosítás: EME, Budapest, V., Molnár u. 5. Tel.: 138-2515 (hétköznap 16-18 óra között).

Konferencia

Az MTA Történettudományi Intézetében működik az Osztrák Kelet- és Délkelet-Európa Intézet (OKDEL) kirendeltsége (I. Országház u. 30. Tel.: 175-6846). Vezetője az emigráns szülőktől származó, 1956 után Ausztriában született Rásky Béla történész. Századunk eseményeivel foglalkozó történészekkel egy konferenciát terveznek, amely az 1938-as Anschluss után Magyarországra menekült osztrákok életével, sorsával foglalkozna. Ugyanakkor fontos lenne, hogy az 1956-ban Ausztriába menekült és ott nagy lelkesedéssel fogadott magyar menekültekkel kapcsolatos leegyszerűsített kép –

éppen a történettudomány újabb eredményei alapján – árnyaltabbá váljon. Talán cáfolni kellene Rásky Béla szerint ezt az osztrák nemzeti mítoszt, hiszen jelentős társadalmi és tömeglélektani funkciója volt ennek a Staatsvertrag utáni Ausztriában. Ezért erről is szeretnének egy előadássorozatot szervezni. A kirendeltség vezetője hozzájárul ilyen és hasonló rendezvények megszervezéséhez, ha valamely tudományos intézmény partnerként jelentkezik. Félévente négy-öt eszmecsere szponzorálásához elég a rendelkezésére álló pénz. Ösztöndíjakat is biztosít az OKDEL.

Multikulturalizmus

A Láthatatlan Kollégium megjelentette a multikulturalizmust többféle szerző álláspontján keresztül megismertető tankönyvét (Osiris Kiadó, 1997).

A kötetet Feischmidt Margit szerkesztette, szemelvényeket válogatva az antropológia, a politika, a jog, az identitás, a modernség szempontjából e tárgykörrel írt művekből. A szemelvények előtt a szerkesztő foglommagyarázatát találjuk. Például azt, miként kell megkülönböztetni a deskriptív, a normatív és a kritikai multikulturalizmust. A

normatív alapértelmezésbe tartozik, ha állami ideológiaként fogalmazódik meg, miként a 70-es évektől Kanadában vagy a 80-as évektől Ausztráliában. „Ideológiai-ként a multikulturalizmus abból a tapasztalatból indul ki, hogy vannak etnikailag definiálható csoportok, amelyek fenn kívánják tartani sajátosságait, illetve különbözőségüket, és hívei azt gondolják, hogy a sokféleség elismerése, sőt nagyrabecsülése nem összeegyeztethetetlen az ország politikai egységével, sőt abba be tud épülni.

Az állami politikai szintjén a multikulturalizmus azt vallja, hogy a sokféleséget nem csak megtűrni, hanem támogatni is kell, és ezen az alapon a politikai cselekvés irányát jelöli ki: a nemzeti intézmények és szervezeti szolgáltatások pluralista átalakítását, valamint olyan intézményi kereteket, amelyekben a kisebbségek úgy őrizhetik meg kulturális örökségüket, hogy közben nem veszítik el a társadalmi egyenlőség esélyét.”

A határon

1998. február 12-én életbe lépett a módosított osztrák–magyar toloncegyezmény, amely a korábbi, 1993-as megállapodás hiányosságai-
ból adódó félreértéseket igazítja ki.

A jövőben Magyarország-nak minden olyan illegálisan vissza kell fogadnia, aki területéről lépett jogtalanul Ausztriába. A magyar hatóságok számítanak arra, hogy megnő majd a forgalom visszafelé.

Az osztrák belügyi szervek feltehető, hogy azok, akiket Magyarország nem tud eredeti kiindulási pontjukra visszaküldeni, újra és újra nekivágnak majd a zöldhatárnak. Ennek megakadályozására Magyarország déli és keleti határőrizetét kell megszigorítani, hogy már ott

kiszűrjék a potenciális illegálisokat. Ausztria anyagi támogatást ugyan nem tud nyújtani, de tapasztalait szívesen adja, és kész segíteni abban, hogy az EU járuljon hozzá a költségekhez.

A magyar–szlovák–osztrák belügyi együttműködés elősegítésére találkozott a három ország belügyminisztere Kismartonban. Az együttműködés fő területe a határon átnyúló szervezett bűnözés, az illegális migráció, az ember- és kábítószer-csempészet elleni közös harc. Konkrét intézkedésekről is megállapodtak. Ezek tapasztalatairól ősszel, Magyarországon tartanak újabb három belügyi csúcsot.

Rasszizmus

A Mozgó Világ 1998. januári száma a rasszizmusról közöl tanulmányokat. A folyóiratban helyet kaptak Csepeli György, Furmann Imre, Ludassy Mária, Szabó Miklós gondolatai a cigányságról, a francia fasizmusról éppúgy, mint az előítéletek semlegessé válásáról, a szolidaritás hiányáról. A felkért írók, publicisták semmilyen összefüggésben nem említették meg a külföldiekkel kapcsolatos rasszista megnyilvánulásokat. Ebből arra következtethetünk, hogy jelentéktelen a mai Magyarországon a rasszizmusnak eme létezése. A másik következtetés, hogy a szerkesztők szerint ez megoldható kérdés. A lap „kiszólásokat” is közöl különböző közszereplőktől. Ebből idézünk.

„Ha Erdélyről van szó, a román politikusok gyakran úgy viselkednek, mintha ott nem élnének magyarok. Mi, magyarok nem tehetünk úgy, mintha Erdélyben nem élnének románok.” (Gittai István, költő – Nagyvárád)

„A rendőrök fajra, nemre és vallásra való tekintet nél-

kül mindenkit vernek, csak a cigányokat egy kicsit jobban.” (Furmann Imre, ügyvéd – NEKI Jogvédő Iroda).

„Ha az ember a zsigereiben hordja, hogy ő nem olyan, mint a többiek, akkor elismeri, hogy a többiek sem olyanok, mint ő.” (Darvas Iván, színész)

Három napig kerestem borsot!

(Külföldi diákok magukról és Magyarországról)

A tízezret is meghaladja az ország különböző oktatási intézményeiben diplomázni kívánó külföldi hallgatók száma. Sokszor felmerül az oktatókban: vajon miért éppen Magyarországot választották, hogyan látnak minket? A Testnevelési Egyetemen angol nyelven tanulókkal beszélgettünk.

DONNA „Elég hamar döntöttem a fizioterápia mellett, így keresni kezdtem egy megfelelő egyetemet. A TF-nek nagyon jó a híre Görögországban, sőt az egyik legjobbnak tartják. Így készülni kezdtem a felvételire. Az ismerőseim kérdezgettek a terveimről, és mondtam nekik, hogy Magyarországra készülök, mindegyik örömmel mesélte, milyen szép ez a hely. A nagymamám már járt Budapesten, és mesélt a kultúráról, a komolyzenéről, amit imádom, és az emberek jó modoráról. Egyszer semmi rosszat nem hallottam, leszámítva azt, hogy a tél nagyon hideg. Szóval ezért indultam ide. Az hiszem, élvezni fogom az itteni éveket is.”

ÉVA „Osló mellől, egy kisvárosból jöttem. Hatan vagyunk

testvérek, anyám megözvegyült, mikor még kicsit voltunk. Miért jöttem Magyarországra? Az igazat megvallva, a barátom csábított, mert ő az Állatorvosira jár Budapesten. Nagyon elegem volt Norvégiából, és Budapest sokkal érdekesebb, szebb hely a tanuláshoz is. Nekem persze hatalmas Budapest, talán túl nagy. Az én várársomban – a környékbeliekkel – legfeljebb ötvenezeren élnek, hát így érthető, ha néha elveszettnek érzem magam. De itt sok érdekesség van, s egyszer talán igazán megszeretem a várost. A Margitszigetet máris szeretem. És ha majd befejeztem az egyetemet, és haza kell mennem, sajnálni fogom, hogy vége a vidám éveknak.”

Folytatás a 8. oldalon

Megint SZJA 1%

Március végéig eldönthetjük, mit kezdünk személyi jövedelemadónk egy-egy százalékkal. A lehetőségek a következők:

1. semmit, mert bízunk abban, hogy az állam mind a 100 százalékot jól használja fel;
2. rendelkezünk az egy százalékról valamely egyház javára. Ebben az esetben az adóívhöz mellékelt lapra a rokon-szenves egyház APEH által adott technikai számát kell feltüntetni. Ezt több napilap is közölte, de az adott egyházi szervezet is nyújt erről felvilágosítást.
3. rendelkezünk a másik egy százalékról, és azt szociálisan rászoruló családok, gyermekek, fiatalok támogatására ajánl-

juk fel. Ebben az esetben az adóívhöz mellékelt lapra a technikai számként 0028-at kell írni. Így a pénzt a költségvetés szedi be, de csak erre a célra használhatják fel;

4. úgy rendelkezünk a másik egy százalékról, hogy azt valamely társadalmi szervezetnek (egyesületnek, alapítványnak) ajánljuk fel. A Soros-NIOK (Nonprofit Információs és Oktató Központ) nyújt segítséget a vágyott szervezet adatainak megszerzésében. Adatbázisában 4400 szervezet szerepel, amelyek adószámát kell ráírni a nyilatkozatra. A NIOK ingyenes telefonszolgálatát munkanapokon 9–19 óra között hívható. Tel.: 212-0233.

Három napig...

Folytatás a 7. oldalról

KALLA „Két éve érkeztem Ciprusról. Egy évet a Nemzetközi Előkészítő Intézetben töltöttem, és azt inkább tesztnek szántam, milyen szintű itt az oktatás, érdemes-e beleválni. Persze előtte is hallottam már Magyarországról. Sokat számít, hogy hazatérve kelendő lesz a diplomám, előnyös lesz azt mondanom, hogy magyar egyetemen szereztem. Szóval, amikor befejeztem az előkészítőt az orvosi tanulmányokat bevezető kurzust, eldöntöttem, hogy maradok.”

VAHID „Apám orvos, így már gyerekkoromtól világos volt, egyetemre megyek. Amikor Iránban leérettségiztem, két évre katonának vittek, katonai rendészként szolgáltam. Már akkor törtem a fejem azon, hogy külföldre megyek tanulni. Érdeklődtem több országról és egyetemekről. Aztán sok jót hallottam a barátomtól Magyarországról, az itteni egyetemről is. 1995-ben jöttem, és a Nemzetközi Előkészítő Intézetbe kerültem. Az orvosin kezdtem, de hamar rájöttem, hogy nem nekem való. Véletlenül hallottam erről az egyetemről, a sport eleve közelebb áll hozzám, többféle sportot is űzök, így átiratkoztam.”

SPYROS „Az Egyesült Államokban tanultam négy évig, majd hazamentem Görögországba két év gyakorlatra. Fizioterápiával foglalkoztam, és a tudásom fejlesztése végett jöttem Magyarországra. Sajnos kevés a szabadidő, mert egyszerre több kurzust is végzek, így alig tudtam még körülnézni.

Annyit vettem észre, hogy kedvesek az emberek, vendégszeretők. Külföldiként nem érzem magam idegennek, és anélkül, hogy ismernék, azonnal beszélgetni kezdenek veled.”

GRISARU „Eilatból jöttem. Gyerekkoromtól fogva, 12 évig úsztam, korosztályomban a második legjobb voltam az országban. Eljöttem otthonról, mert nálunk Izraelben nagyon nagy a verseny a jó egyetemi helyekért. Ezért elhatároztam, hogy itt felvételizek. Hát az könnyebb volt, de a tanulás már nem. Az angolul tanulás is nehéz, de az írás is, hiszen mi éppen ellenkező irányban írunk, és nem latin betűvel. Sajnos ezért pocsék az írásom. Valamicskét hallottam Magyarországról a szüleimtől, de nem sokat, pedig Erdélyből származnak. Nekem annyi elég volt, hogy itt jó színvonalú a sport, az oktatás.”

GANTE „Az egész család, testvéreim Norvégiában él. Sportgimnáziumba jártam, de az csak arra volt jó, hogy megkedveltem a sportot, és szereztem sportoktatási alapvettséget. Utána két évre a seregbe kerültem, egészségügyi beosztásba. Én oktatam az újoncnak az elsősegélyt. Két év után nagy elhatározás kellett ahhoz, hogy megkezdjem a fizioterápiás tanulmányaimat. Én azelőtt két hétnél tovább sohasem voltam távol Norvégiától, itt ráadásul senkit sem ismertem. Arra számítottam, hogy szegénységet találok, de több a luxus, mint amit valaha is elképzeltem. Minden változóban van, határozottan változóban.”

STAVROULA „Másodéves vagyok, és főként az ortopédia érdekel. A tanuláson kívül igazi kikapcsolódást és a fejem kitisztítását a versírás és -olvasás jelenti. Magyarországról főleg azoktól hallottam, akik nyaralni jártak ide. Ők azt mondták, szép az ország, Budapest az egyik legszebb európai főváros, és ilyesmiket. Arra persze senki sem készített fel, miként gondolkodnak itt az emberek, milyenek a reakcióik, hogyan viselkednek a tanárok a hallgatókkal stb. Szóval ezekről a mindennapi kérdésekről semmit sem tudtam. Így magamnak kellett rájönnöm, de most már örülök, hogy itt lehetek.”

MARIA „Az itteni tanulás mellett szívtam, hogy az orvosi és testnevelési tudományokban nagy hagyományai vannak az országnak. Nagyon meghatározó volt a tanév elején az évnnyitó, ahogy hallgatóvá avattak minket. Jó állapotban van az épület, a felszerelések, de a legfőbb dolog, hogy lehet kórházi gyakorlatot is szerezni. Apám, aki nyugalmazott kapitány, nagy vágya, hogy sportorvos legyek, de én a fizioterápiát fontosabbnak tartom. Így segíthetek mozgássérülteknek, balesetet szenvedetteknek, mert nekik különleges orvosi kezelésre van szükségük. Jól érzem magam Magyarországon. Az emberek barátságosak, még akkor is, ha egy üzletbe belépve azonnal látják, hogy külföldi vagyok. De olyan sok dolog más! Például három napig tartott, amíg borsot találtam. Mivel olcsóbbak az árak az otthonihoz képest, a tanulásra szánt pénzből itt kényelmesebben élhetek. Tegnap a Duna-parton sétáltunk, gyönyörű volt. Úgy néz ki, jó

éveim lesz az egyetemen és azon kívül is.”

ELENI „Lárnakában születtem, de a családom a főváros melletti kis faluban él. A bátyám éppen katona, és mivel nagyon jóban vagyunk, különösen hiányzik nekem. A kineziológiát azért választottam, mert szeretnék otthon a ciprusi embereknek segíteni. Ezt az egyetemet a hagyományai miatt választottam. Régen csak annyit tudtam, hogy Magyarország fővárosa Budapest, amelyet a Duna választ szét Pestre és Budára. Mehettem volna Görögországba is tanulni, de az igazság az, hogy lekéstem a jelentkezést. Így Budapestre jöttem, de nagyon jó, hogy azt a bizonyos másik felvételt kihagytam – egyből ezt kellett volna választanom.”

ALI „1993 óta vagyok Magyarországon. A SOTE-n tanultam évekig, de sajnos pénzügyi okokból váltottam, átjöttem a TF-re. Kezdetben minden sokkal olcsóbb volt itt, és a helyzet a többi kelet-európai államokhoz képest sokkal jobb volt. Azt hittem, hogy a szocialista múlt után egyfajta fejlődő ország lesz belőle, de hogy még a NATO-nak is tagja lesz, azt már nem gondoltam. Nagy előny, hogy angolul tanulhatunk, ezzel a diplomával más országban is szívesebben fogadnak, ha további ösztöndíjat pályázunk meg. Nagyon kedvelem Magyarországot, eredeti, színes kultúrája, hagyományai, múltja miatt.”

Felelős szerkesztő: dr. Tóth Judit
Felelős kiadó: Menedék – Migránsokat Segítő Egyesület
A hírlevelet gondozta a Sík Kiadó Kft.
Tipográfia, tördelés: Beck Bojanka
Nyomás: MSZH Nyomda

Kérjük a migránsokat, menekülteket tömörítő, továbbá érdekeiket képviselő társadalmi szervezeteket, helyi önkormányzatokat, hogy működésükről, rendezvényeikről, valamint kiadványaikról tájékoztassák szerkesztőségünket. Célunk az, hogy e szerény hírlevél lehetőségein belül elősegítsük a migrációra vonatkozó információk cseréjét. Információikat, anyagaikat az alábbi címre várjuk: MENEDÉK EGYESÜLET, 1068 Budapest, Benczúr u. 33. Tel./fax: 342-9571.

OLTALOMKERESŐK

A Menedék Egyesület hírlevele a nemzetközi migrációról

IV. évfolyam 3. szám

1998. március

JOGSZABÁLYFIGYELŐ

Az 1998. március 1-jén hatályba lépő menedékjogi törvényt (1997. évi CXXXIX. törvény) januári és februári számunkban már több szempontból ismertettük. Arra figyelemmel, hogy több kapcsolódó törvényt érint, így az idegenrendészetről (1993. évi LXXXVI. törvény), a nemzetközi bűnügyi jogsegélyről (1996. évi XXXVIII. törvény) szólót, valamint az 1951. évi genfi egyezményt kihirdető törvényerejű rendeletet is, úgy véljük, a menedékjog intézményét jól áttekinthető formában kell bemutatni. Ezt segíti alábbi táblázatunk. Következő számunkban folytatjuk az áttekintést (menekül-

tek, menekültügyi eljárás). Később a törvény végrehajtását segítő kormányrendeletekről adunk áttekintést [24/1998. (II. 18.) kormányrendelet a menekültügyi eljárás részletes szabályairól, továbbá a kérelmezők, a menedékesek és a befogadottak okmányairól; 25/1998. (II. 18.) kormányrendelet a menedékjogi törvény hatálya alá tartozó külföldiek ellátásáról és támogatásáról]. Most csupán azt emeljük ki, hogy az ellátásokról és az eljárásról szóló rendelkezések a törvénnyel egyidejűleg, míg a menekülők okmányairól szóló szabályok csupán 1998. szeptemberében lépnek hatályba.

A TARTALOMBÓL:

- ☐ Menedékjogi törvény
- ☐ A vízumkényszerről
- ☐ Amerikai vízum
- ☐ Hogyan jeleníti meg a sajtó az idegeneket

MENEDÉKJOG

Jogszabály	Tartalom	Megjegyzés
Alkotmány, 65. § (1) és (2) bek.	Menedékjogot nyújt törvényben meghatározott feltételek szerint azoknak a külföldieknek, akiket hazájukban/szokásos tartózkodási helyükön 5 féle okból (faj, nemzeti, társadalmi csoporthoz tartozás, vallás, politikai meggyőződés) üldöznek, vagy üldözéstől való félelmük megalapozott, amennyiben a külföldi nem élvez védelmet sem származási, sem más országban (biztonságos származási/transzit ország fogalma bevezetésével).	• A menedékjog kitételt csak e kategóriába tartozó külföldieknek tartja fenn (genfi egyezmény). • A menedékjogi eljárásról és a kizáró, megszüntető anyagi jogi szabályokról, jogállásról törvényt kell alkotni (2/3-os) menedékjog címen. • Egyéb menekültekről alkothat az Országgyűlés törvényt, de az nem a menedékjogba tartozik.
1989. évi 15. törvényerejű rendelet	1. A menekült fogalma (előfeltételek és kizáró, korlátozó okok), a módosítás nyomán megszűnt a földrajzi korlátozás, azaz bármely földrészen felmerült meneküléstől való megalapozott félelmet kiváltó eseményre hivatkozhatnak 1998. március 1. után a kérelmezők. 2. A menekült státusa.	A menekült státusa adja a menedékjog tartalmát, amelynek része az eltávolítás (visszafor-dítás, kiutasítás, kiadatás, kitoloncolás) általános tilalma.
31. cikk	1. A jogellenesen belépővel vagy tartózkodóval szemben (aki közvetlenül olyan területről érkezett, ahol veszélyeztetve volt az üldözéstől való félelme miatt) nem alkalmazható államigazgatási büntetés, szabadságkorlátozás, ha haladéktalanul jelentkezik a hatóságnál, és megindokolja eljárását. 2. Harmadik országba való befogadásukig tolerálni kell ottlétüket.	Idegenrendészeti vagy menekültügyi hatóság eljárásában ezt érvényesíteni kell(ene).
32. cikk	1. A kiutasítás tilalma államigazgatási úton, kivéve álbiztonsági, közrendi okot. 2. A kiutasítási eljárás minimumai. 3. A kiutasítás végrehajtása előtt tolerálni kell a menekültet, de a szükséges intézkedéseket meghozva.	1. Menekültként elismertre nem terjed ki az idegenrendészeti törvény, kivéve, ha közben bevándorlási kérelmet nyújtott be. 2. A büntetőjogi kiutasításról nem szól külön a genfi egyezmény (külföldiekre vonatkozó szabályok), de a menedékjogi törvény szerint a magyar állampolgárookra vonatkozó jogokat (BTK) kell alkalmazni és/vagy a menedékjog-értelmezést.

Jogszabály	Tartalom	Megjegyzés
1989. évi 15. törvényerejű rendelet, 33. cikk (amelyhez nem tehető fenntartás)	Államigazgatási intézkedésként kiutasítás vagy visszaküldés tilalma, ha ottani élete, szabadsága 5 okból veszélyeztetve van, kivéve, ha alaposan feltehető, hogy az ország biztonságát veszélyezteti, vagy különösen súlyos bűncselekményért való jogerős elítéltetése folytán veszélyt jelent a lakosságra.	• Menekültként elismertre nem terjed ki az idegenrendészeti törvény, kivéve, ha közben bevándorlási kérelmet nyújtott be. • A büntetőjogi kiutasításról nem szól külön a genfi egyezmény (külföldiekre vonatkozó szabályok), de a menedékjogi törvény szerint a magyar állampolgárookra vonatkozó jogokat (BTK) kell alkalmazni és/vagy a menedékjog-értelmezést. • Kiadatása lehetséges biztonságos harmadik országba (lásd alább).
1997. évi CXXXIX. törvény a menedékjogról, 1. §	Menedékhez fűződő jogokról akar rendelkezni. Biztosítani kívánja a megkülönböztetés tilalmát (faji, vallási, politikai, nemzeti).	A címhez képest több kategóriát szabályoz, amelyekről nem kellene minősített törvényben rendelkezni.
2. § g)	Menedékjog: 1. jogcím a Magyar Köztársaság területén való tartózkodásra, amely 2. védelmet jelent: a) a visszaküldés ellen; b) kiutasítás ellen; c) kiadatás ellen.	Lásd a menekültek kiadatására, kiutasítására vonatkozó rendelkezéseket.
14. § (2)	A menekült menedékjogot élvez.	Egyéb, védelem alatt álló személy nem menedékjogot, hanem valami mást élvez.
1996. évi XXXVIII. törvény a nemzetközi bűnügyi jogsegélyről, 14. § (1) és (2)	1. A menekült kiadható biztonságos harmadik országnak. 2. A menedékes, befogadott, elismerését kérő kiadható bármely államnak, kivéve, ahonnan elmenekült.	A befogadott és a kérelmező eleve nemzetközi szerződés értelmében védendő. Lásd még: UNHCR EXCOM határozatok.
7. §	A jogsegély teljesítését az IM/LÜ megfelelő garanciákhoz kötheti, vagy megtagadhatja a teljesítést, ha feltételezhető, hogy a külföldön folyó eljárás, a várható büntetés vagy a végrehajtás nincs összhangban az Alkotmányban, nemzetközi egyezményben foglalt emberi jogi védelmet biztosító rendelkezésekkel, alapelvekkel.	Erre kellene hivatkozni menedéket kérelmező, menedékes, befogadott esetében (illetve a menekült esetében, ha az ország mégsem biztonságos).
15. §	Ha a kiadatási kérelem alapjául szolgáló bűncselekmény miatt a megkereső állam törvényei halálbüntetés kiszabását teszik lehetővé, az IM a kiadást csak akkor engedélyezheti, ha a megkereső állam kellő biztosítékot nyújt, hogy amennyiben a kiadottal szemben halálbüntetést szabnak ki, azt nem hajtják végre.	Erre kellene hivatkozni menedéket kérelmező, menedékes, befogadott esetében (illetve menekülnél, ha az ország mégsem biztonságos).
1993. évi LXXXVI. törvény, 2. § (3)	1. A menedéket kérő (kérelmező) a törvény hatálya alatt áll, így igazgatási intézkedésként kiutasítható, csupán a végrehajtással kell megvárni a menedék kérelem jogerős elutasítását. 2. Menekült, menedékes, befogadott a törvény hatálya alatt áll, ha közben bevándorlási engedélyt kérelmezett, így kiutasítható.	1. A jogerő beáll az egyfokú hatóság határozata közlésével (Áe. 77. §), tehát nem kell megvárni a bírósági felülvizsgálat kezdeményezésére nyitva álló határidő elteltét. 2. A menekült esetében az igazgatási intézkedésként való kiutasításról lásd a genfi egyezmény 33. cikkét.
1978. évi IV. törvény, 5. § és 61. §	1. Mellékbüntetések között bármely külföldre alkalmazható a kiutasítás, ha az országban tartózkodás nem kívánatos. 2. A nemzetközi jogon alapuló mentességet élvező személyek büntetőjogi felelősségre vonásáról lásd a nemzetközi szerződést, a nemzetközi gyakorlatot.	• A menedékes, befogadott elvileg kiutasítható. • A menekült büntetőjogi kiutasításáról nem szól a genfi egyezmény („in any manner” kitétel, és a fenntartás tilalma nem erre utal). • Magyar állampolgárt nem lehet kiutasítani [Alkotmány 69. § (1) bek.], és a menekült ebben magyar állampolgár, ám ezt (2/3-os) törvény mondja ki.

VISSZA NEM FORDÍTHATÓ

Jogszabály	Tartalom	Megjegyzés
1993. évi LXXXVI. törvény, 25. § (1) és (2), 32. § (1)	Beutazási feltételek hiányában, beutazási tilalom ellenére sem irányítható vissza olyan országba, amely egyébként köteles visszafogadni, ha 5 okból üldöztetés veszélyének lenne kitéve, vagy nyomós okból tartani lehet attól, hogy kínzásnak, embertelen, megalázó bánásmódnak lenne kitéve a menekültügyi hatóság szerint.	• Bizonytalan, hogy a menekültügy az Áe. szerinti szakhatóság-e (Áe. 20. §) • Ha igen, úgy az eljáró rendészeti szervnek kell megkeresnie hivatalból, indokolni kell véleményének mellőzését, a fellebbezésben külön vitatható a szakhatósági vélemény; a szakhatóság hallgatása esetén megadottnak kell tekinteni a kérelmet, ha tudjuk, mi a kérelem (a végrehajtási kormányrendelet szerint szakhatóság). • A tilalmat elvileg a rendészetnek hivatalból kellene érzékelnie, de ha a külföldi kéri, úgy az menedékjogi kérelem vagy non-refoulement hivatkozás? • Kimaradt az idegenrendészeti törvény módosításból, hogy részére kötelező tartózkodási hely jelölhető ki, de az következik az törvény 43. § (1) e) pontjából.
25. § (3)	A visszairányítás elleni fellebbezésnek nincsen halasztó hatálya.	• A párhuzamosan benyújtott menedékjogi kérelem esetén a visszairányítást a menekültügyi hatóság érdemi döntéséig nem lehet végrehajtani, ha rövidített menedékjogi eljárásról van szó [menedékjogi törvény 47. § (2) bek.], egyébként pedig a menedékjogi kérelem jogerős elutasításáig [idegenrendészeti törvény 2. § (3) bek.]. • Egyszerre lesz a menekültügyi hatóság szakhatóság és ügydöntő hatóság (?), és a menedékjogi eljárásban szakhatóság a nemzetbiztonsági szerv is (menedékjogi törvény 37. §)! • Kinek köteles a bizonyítékait feltárni a külföldi? Mindkét hatóságnak?
1993. évi LXXXVI. törvény, 25. § (1) és (2), 32. § (1)	Tartózkodási feltételek hiányában, tartózkodási tilalom elrendelése ellenére sem utasítható ki olyan országba, amely egyébként köteles visszafogadni, ha 5 okból üldöztetés veszélyének lenne kitéve, vagy nyomós okból tartani lehet attól, hogy kínzásnak, embertelen, megalázó bánásmódnak lenne kitéve a menekültügyi hatóság szerint.	• Bizonytalan, hogy a menekültügy az Áe. szerinti szakhatóság-e (Áe. 20. §) • Ha igen, úgy az eljáró rendészeti szervnek kell megkeresnie hivatalból, indokolni kell véleményének mellőzését, a fellebbezésben külön vitatható a szakhatósági vélemény; a szakhatóság hallgatása esetén megadottnak kell tekinteni a kérelmet. (a végrehajtási kormányrendelet szerint szakhatóság). • A tilalmat elvileg a rendészetnek hivatalból kellene érzékelnie, de ha a külföldi kéri, úgy az menedékjogi kérelem vagy non-refoulement hivatkozás? • Kimaradt az idegenrendészeti törvény módosításból, hogy részére kötelező tartózkodási hely jelölhető ki, de az következik a törvény 43. § (1) e) pontjából.
35. § (3)	Nem lehet előzetesen végrehajthatóvá nyilvánítani a kiutasítást, ha a fellebbezésben valószínűsíti, hogy kiutasítása Magyarország által vállalt emberi jogot, szabadságjogot sért.	• Ha hivatalból kell figyelembe venni, akkor miért kell a kérelmezőnek ezt valószínűsítienie? • A menedékjogi hatóságból csak egy van, így ugyanaz adja a fellebbezésben is a véleményt? • Egyszerre lesz a menekültügyi hatóság szakhatóság és ügydöntő hatóság (?), és a menedékjogi eljárásban szakhatóság a nemzetbiztonsági szerv is (menedékjogi törvény 37. §)! • Kinek köteles a bizonyítékait feltárni a külföldi? Mindkét hatóságnak?

BEOFAGADOTT

Jogszabály	Tartalom	Megjegyzés
1997. évi CXXXIX. törvény 2. § c), 13. § (1) 36. §	(Átmenetileg) hazájába vissza nem küldhető, mert 1. halálbüntetésnek; 2. kínzásnak, embertelen, megalázó bánásmódnak lenne kitéve; 3. nem állnak fenn vele szemben kizáró okok, feltéve, hogy a menekültügyi hatóság menedék iránti kérelmét pozitívan bírálta el. Hivatalból ismeri el a menekültügyi hatóság befogadottnak.	• A két jogszabályhely nem azonosan fogalmaz, az egyikben átmenetileg, a másikban erre való utalás nélkül nem küldhető vissza hazájába. Mi ennek a jelentősége? A kizáró okok ellentétesek a kínzásról szóló egyezményekkel (1984, 1950). • A menedékjogi eljárás kérelemre indult. • A kérelemben a menekültként/menedékesként való elismerés szerepel. • Lehet-e bírósági felülvizsgálattal élni, ha valakiből „csak” befogadott lesz, vagy az sem lesz? • Lehet-e idegenrendészeti eljárás során feltárt adatok alapján befogadott, vagy csupán vissza nem fordított (lásd kínzás tilalmára vonatkozó kitétel), illetve lásd 30. § (2) és 42. § (1) a nyilatkozat idegenrendészet általi továbbításáról. • A befogadottá váláshoz is a kérelmezőn a bizonyítási teher, hiszen a menedékjogi eljárás szabályait alkalmazzák (?). • Lehet-e rövidített eljárásban a külföldiből befogadott?
13. § (2)	Nem lesz befogadott, aki 1. tartózkodásával nemzetbiztonsági érdeket sért; 2. alapos feltételezés alapján béke elleni, háborús vagy emberiség elleni bűncselekményt követett el, a vonatkozó nemzetközi egyezmények értelmében; 3. szándékos bűncselekmény miatt végrehajtandó szabadságvesztésre ítélték.	• A kizáró okok nem következnek a hivatkozott nemzetközi egyezményekből. • Magyarországon vagy másutt követte el a cselekményt? Bármilyen jellegű lehet a bűncselekmény (pl. közlekedési)? • Ugyanakkor a be nem fogadott lehet vissza nem fordított az idegenrendészeti törvény szerint. • A nemzetbiztonsági sérelem fogalmát a nemzetbiztonsági szolgálatokról szóló törvény határozza meg.
13. § (3) 21. §	Jogállása megszűnik visszavonással, ha 1. már hazatérhet, a befogadás oka megszűnt; 2. lényeges ténnyel az eljárás során elhallgatott; 3. megsértette ismételten vagy súlyosan a magyar törvényeket. Jogállása: 1. személyazonosító okmány; 2. ellátásra jogosító okmány; 3. szállás a kötelezően kijelölt befogadó állomáson vagy más szálláshelyen, de életvitelszerűen köteles ott tartózkodni; 4. ellátás;	• Mérlegelni kellene az automatikus visszavonás helyett. • A halálbüntetés, a kínzás veszélye objektív körülmény, és ha hivatalból is vizsgálódtak, vajon mit lehetett elhallgatni? Itt nyilván a kizáró okokról hallgatott el lényeges dolgot. • Eszerint két szabálysértés vagy rendbíróság elég ahhoz, hogy kínzásnak, halálbüntetésnek tegyünk ki valakit? 4. Melyik törvényben foglaltak szerint? Melyik kormányrendeletben foglaltak szerint? [Itt a felhatalmazó 60. § (1) bek.-re utalnak vagy másra?] Továbbá lásd a jegyzői hatásköre vonatkozó kitételeket a 29. §-ban az ellátások folyósításáról és az 53. §-t a jegyzői nyilvántartásról. Ellátást a befogadó állomás nyújt (menedékjogi törvény 27. § b).

Jogszabály	Tartalom	Megjegyzés
	5. általában a külföldiekre vonatkozó szabályok szerinti munkavállalásra; 6. a jogszabályok betartásának kötelezettsége 7. együttműködési kötelezettség a menekültügyi hatósággal; 8. hatósági eljárás során személyes adatait, okmányait átadni; 9. ujjnyomata, arcmása felvétele; 10. ruházat, jármű, csomagvizsgálat; 11. egészségügyi szűrés, kezelés, védőoltás; 12. egyszeri kiutazásra és visszatérésre jogosító úti okmány kiadása lehetséges; 13. elősegíthetik önkéntes hazatérését vagy harmadik államba való befogadását; 14. vagyonáról, jövedelméről számot adni.	5. Ez következik az 1991. évi IV. törvény végrehajtási MűM rendeletéből is, célvizum nélkül? 6. Ez következik az egész jogrendből. 8-9. A személyes adatok és az egészségügyi adatok védelméről szóló törvény (1992, 1997). 11. Következik az egészségügyi törvényből (1997). 12. Erről külön jogszabályban kell rendelkezni, de nem az idegenrendészeti törvényben, mert annak hatálya nem terjed ki a befogadottra. 14. Ha szállásra, ellátásra jogosult, továbbá más törvény, kormányrendelet szabja meg az ellátásokat, akkor azok minden esetben rászorultságon alapulnak? Esetleg más szociális jogszabályok hatályát akarják rájuk kiterjeszteni? A kötelezően kijelölt szálláson a vagyonnak, jövedelemnek a térítési díjankal van jelentősége.
1996. évi XXXVIII. törvény a nemzetközi bűnügyi jogsegélyről, 14. § (2)	A befogadott kiadható bármely államnak, kivéve, ahonnan elmenekült.	A befogadott nemzetközi szerződés értelmében védendő.

MENEDÉKES

Jogszabály	Tartalom	Megjegyzés
1997. évi CXXXIX. törvény, 2. § b), 8. §	Olyan területről érkezett, ahonnan a tömegesen menekülő csoportjának tagjait: 1. a hazájukban külföldi megszállás; 2. háború, polgárháború; 3. etnikai összecsapás fenyegeti; 4. emberi jogok tömeges és durva megsértése miatt; 5. a Magyar Köztársaság a kormány döntése (feltételei) alapján védelemben részesíti; 6. és a menekültügyi hatóság elismerte, mert nem álltak fenn kizáró okok.	A „terület” és „hazájuk” azonos? A „döntés” és a „feltételek meghatározása” azonos? Hogyan ismerhető meg a döntés? Milyen jogforrásban? (Például tekintsük ilyennek, ha a kormány közleményt ad ki arról, hogy adott országba ne utazzanak a magyar polgárok, mert veszélyes?)
22. §	Védelem átmeneti időre kijelölt csoport számára.	A védelem határidejét miként határozzák meg? A fentiekben csoport tagjairól van szó, itt pedig csoportról, míg az eljárás egyénre szabottan folyik. A menekültügyi eljárás általános szabályai szerint?
9. §	Kizáró okok: 1. alapos okkal feltételezhető, hogy a béke elleni, háborús vagy emberiség elleni bűncselekményt követett el a vonatkozó nemzetközi egyezmény szerint; 2. tartózkodása nemzetbiztonsági érdeket sért; 3. befogadását megelőzően súlyos köztörvényes bűncselekményt követett el külföldön; 4. az ENSZ céljaiba és elveibe ütköző cselekményben bűnös.	Átvett feltételek a menekültekkel kapcsolatosan, miközben nekik sokkal gyengébb jogállást kínál. A nemzetbiztonsági érdekre lásd a nemzetbiztonságról szóló törvény értelmező rendelkezését.

Jogszabály	Tartalom	Megjegyzés
10. § 11. § 12. §	Megszüntető okok: 1. a védelem alapja megszűnt, ideje lejárt a kormány döntése alapján; 2. menekültként ismerték el; 3. bevándorlási engedélyt kapott; 4. visszavonták, mert eleve hiányoztak az elismerés feltételei; vagy 5. tevékenysége nemzetbiztonsági érdeket sért; vagy 6. az ország területét a menekültügyi hatóság hozzájárulása nélkül elhagyta; 7. megkísérelte elhagyni.	Átkerül az idegenrendészeti törvény hatálya alá. A bevándorlási kérelem benyújtásával az idegenrendészeti törvény hatálya alá kerül. Okmányok nélkül, vagy az úti okmánya csak plusz engedéllyel érvényes? Párhuzamosan egyéb jogkövetkezményeket is alkalmaznak.
19. §	A kérelmező jogállása: 1. személyazonosító okmány; 2. az országban való tartózkodásra jogosító okmány; 3. ellátásra jogosító okmány; 4. szállásra a törvény, kormányrendelet szerint a befogadó állomáson, kijelölt más szálláshelyen, ahol életvitelszerűen köteles tartózkodni; 5. ellátásra törvény, kormányrendelet szerint; 6. eljáró hatósággal együttműködési kötelezettség; 7. hatósági eljárás során személyes adatait, okmányait átadni; 8. ujjnyomata, arcmása felvétele; 9. ruházat, jármű, csomagvizsgálat; 10. egészségügyi szűrés, kezelés, védőoltás; 11. vagyonáról, jövedelméről számot adni; 12. befogadó állomáson munkát vállalhat.	1–3. Kifejezetten ezt a jogállást kell kérnie? Honnan fogja tudni? 3. További ellátásokra is jogosít? Vagy csak a kormányrendelet szerintiekre? 5. Ellátása rászorultsági alapú, miközben köteles az állomáson/szálláson élni.
20. § 27. §	Elismert jogállása: 1. személyazonosító okmány; 2. tartózkodásra jogosító okmány; 3. ellátásra jogosító okmány; 4. munkavállalás joga külön engedély nélkül; 5. szállásra törvényben, kormányrendeletben meghatározottak szerint, továbbá a befogadó állomáson; 6. ellátásra törvényben, kormányrendeletben meghatározottak szerint, továbbá a befogadó állomáson; 7. szálláshely bejelentési kötelezettsége; 8. vagyoni, jövedelmi viszonyairól folyamatosan számot adni a jegyzőnek; 9. egyszeri kiutazásra és visszatérésre jogosító úti okmány kiadása; 10. társadalmi beilleszkedéshez kaphat támogatást, tájékoztatást; 11. segítséget kaphat önkéntes hazatérése és harmadik országba való befogadásának elősegítésére.	4. Ki fogja támogatni a munkavállaláshoz szükséges okmányai fordíttatási, alkalmassági vizsgálata költségeit? 5–6. Ez felhatalmazás jogalkotásra? 8. Mi köze a jegyzőnek ehhez? [Lásd személyes adatok kezelésének célhoz kötöttsége, ideje, továbbítási szabályai (1992, 1997), továbbá esetleg egészségügyi adatkezelési törvény (1997), szociális törvény (1993), valamint a menedékjogi törvény 53. §] 9. Erről külön jogszabályban kell rendelkezni, de nem az idegenrendészeti törvényben, mert annak hatálya nem terjed ki a menedékesre. 10–11. Ez hogyan illeszkedik meglévő szociális, közellátásokhoz?
1996. évi XXXVIII. törvény, a nemzetközi bűnügyi jogsegélyről, 14. § (2)	A befogadott kiadható bármely államnak, kivéve, ahonnan elmenekült.	Ez nem elegendő biztosíték a jogintézmény célja szempontjából.

Amerikai vízum

Februártól már 45 dollárba kerül az amerikai vízum. Eddig csupán 20 dollárnak megfelelő forintot kellett fizetni a turista, az üzleti vízumért, a Kongresszus döntése értelmében. Az így befolyó összeget az USA határvédelmének javítására fordítják.

Nem emelik a kezelési díjat a tanulói és a diákvízumok esetében. A már kiadott, tíz évre érvényes, többszöri belépésre jogosító vízumok akkor is felhasználhatók, ha az érintett útlevél közben lejárt. Csupán annyit kell tudni, hogy a régi és az új útlevelet együtt kell felmutatni.

Kiutasítás, tiltakozás

A Magyar Helsinki Bizottság tiltakozással fordult a külügy- és a belügyminiszterhez, mert tudomásuk szerint tavaly a határőrség 101 iraki állampolgárral szemben hozott kiutasítási határozatot, és 18 esetben rendelték el iraki állampolgárok visszairányítását – többnyire Damaszkuszba vagy Isztambulba. A szíriai hatóságok az irakiakat gyakran bebörtönzik, a törökök viszont átküldik őket Irakba.

Az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága az iraki állampolgárok esetében annak alapján javasolja a menedékjog megadását vagy megtagadását, hogy az illető politikai vagy gazdasági okok miatt hagyta el hazáját – jelentette ki Ditlev Nordgaard, az UNHCR budapesti irodájának helyettes vezetője.

Az Irakból érkezett menekülteknek nem javasolják automatikusan a menedékjog megadását. Ha a személyes beszélgetés során bebizonyosodik, hogy a távozást kizárólag gazdasági okok motiválták, úgy negatívan véleményezik a kérelmet. A magyar hatóságok azonban végső soron maguk döntenek arról, kinek ítélik meg a menekült státust.

A Magyar Helsinki Bizottság ismét fenntartását fejezhette ki, amikor nemrégiben a magyar hatóságok visszatoloncoltak Tunéziába menedéket kérő irakiakat.

A vízumkényszerről

Kovács László külügyminiszter elmondta: a kormány nem döntött vízumkényszer bevezetéséről egyetlen ország irányában sem (amellyel eddig nem állt fenn ilyen kötelezettség), viszont gondolkodik azon, hogyan lehetne gátat vetni a nemzetközi bűnözés terjedésének, miként lehetne csökkenteni annak Magyarországra gyakorolt hatását.

A Népszabadság tudósítóinak körkérésére adott válaszokból kiderül: bizonyos nyugtalansággal tölti el a határon túl élő magyarságot az anyaország vezetői által tett, és a határátlépés megszigorítására, esetleg vízumkényszer bevezetésére vonatkozó kijelentések. Azt azonban a magyar kisebbségi vezetők többsége is elismeri: Budapestnek az uniós csatlakozás után nincs más választása, mivel az új EU-szerződés értelmében valamennyi újonnan belépő ország a schengeni klub tagjává válik.

Takács Csaba, az RMDSZ ügyvezető elnöke szeretné, ha a romániai magyar kisebbség Romániával együtt kapná meg azt az európai státust, hogy Európába sehová ne kelljen vízummal utazniuk. A nemzeti identitás megőrzése érdekében az államhatárokon kívül élő nemzetközösségeknek biztosítani kell a feltételeket ahhoz, hogy azok anyaországaikkal zavartalanul megőrizhessék és fejleszthessék kapcsolataikat.

Tokay György romániai kisebbségi miniszter kijelentette: tudomása szerint vízumkényszer bevezetéséről a jelen

pillanatban a két ország között nincs szó. A kérdést majd azt követően lehet érdemlegesen megvitatni, miután valamilyen konkrét döntés megszületett.

A Szlovákiában élő magyar kisebbséget minden valószínűség szerint nem fogja érinteni a vízumkényszer, mivel a szlovák állampolgárok vízummentesen utazhatnak az unió országaiba.

A vajdasági magyarság semmit sem remél az anyaországtól, amely teljesen leírta már a délvidékieket – írta az újvidéki Magyar Szó.

Az osztrák rendőrök toleranciát tanulnak

Egy EU-project keretében a téma nemzetközi szakértői adják át ismereteiket az osztrák rendőröknek arról, hogyan kell megértést tanúsítani a nemzeti kisebbségek, a külföldiek iránt. A három évre tervezett oktatási programban Ausztrián kívül még nyolc EU-tagország vesz részt.

Elsődleges feladat az előítéletek lebontása. Erre különösen a határőr-szolgálatot teljesítőknél van szükségük, hiszen ők azok, akik naponta kapcsolatba kerülnek emigránsokkal. A program célja felvértetni a rendőri erőket az idegengyűlölettel szemben. Az egyedülálló tantervet szociológusok, pszichológusok állították össze.

Emberi Jogi Információs és Dokumentációs Központ

Halmai Gábor vezetésével megalakult Emberi Jogi Információs és Dokumentációs Központ. Fő tevékenységi körük az emberi jogokkal kapcsolatos dokumentációgyűjtés és információ-szolgáltatás.

A központ alapítványi formában működik, a Holland Helsinki Bizottság és a Holland Külügyminisztérium anyagi támogatásával jött létre.

Alapvető feladatának azt tekinti, hogy kiterjedt dokumentációs bázis létrehozásával, konferenciák, szakmai és népszerűsítő programok szervezésével, kiadványok megjelentetésével se-

gítse az emberi jogi kérdésekben való tájékozódást és a nemzetközi normáknak megfelelő szemlélet erősödését.

A központ dokumentációs bázisának kialakítása most van folyamatban. Azért, hogy a központ vállalt feladatát minél eredményesebben teljesíthesse, kéri elküldeni részükre azokat a kiadványokat, amelyek mások érdeklődésére is számot tarthatnak.

Az iroda címe:

1085 Budapest,
József körút 30–32. III. em. 5.
Tel.: 303–5341, 303–5343. Fax: 303–5360.
E-mail cím: embridok@mail.datanet.hu

Hogyan jeleníti meg a sajtó az idegeneket?

Február elején jelent meg a Népszavában a Nyilvánosság Klub és a Helsinki Bizottság közös munkájának eredményeként a Nyilvánosság Klub Monitor Csoportjának jelentése. Ebből idézünk.

„Kutatásuk során idegennek tekintettünk minden olyan nem magyar állampolgárt, aki 1997-ben hosszabb-rövidebb ideig hazánkban tartózkodott vagy itt él, és a sajtó valamilyen összefüggésben hírt adott róla. [...]”

Az idegenekről a legtöbb cikket öt újság publikálta: a Magyar Hírlap, az Új Magyarország, a Népszabadság, a megyei lapok közül az Új Pest Megyei Hírlap. A vezető műfaj... a rövid, pár soros hír és a közepes terjedelmű hír-összeállítás – publicisztika csak elvétve akad és az is csak bizonyos idegentípusok bemutatásakor. [...]”

Ami a cikkek hangvételét illeti, kétségtelen, hogy a legtöbb esetben (97 százalék) közömbös híradásról vagy tárgyilagos stílusról beszélhetünk, és viszonylag ritkán találkozni kifejezetten előítéletes megközelítéssel. [...]”

A tárgyilagos megközelítés vonatkozik a cikkek címére is: mintegy háromnegyed részük a témára vonatkozó előreutalást tartalmaz, és csak egészen kis hányaduk próbálkozik bombasztikus címmel «eladni» a hírt. A címek szembetűnő sajátossága viszont, hogy ha negatív, kudarcot sejtető hírt harangoztat be, majd minden esetben megjelölik az idegen nemzetiséget, látszen ezzel is nyomatékosítva a hír tartalmát... [...]”

... vajon a lapszerkesztők milyen hírérték-összetevők alapján választják ki a szerepeltetett idegenek különböző típusait? [...] E választások más és más «eseményki-választó érték» köré csoportosíthatók – és öt... «idegentípust» tesznek megkülönböztethetővé. [...] Az ide-

gen sajtóbeli megítélésének fontos szempontja még, hogy a velük kapcsolatos eseményeket sikerként vagy kudarcként találja-e az olvasók elé a lap. [...]”

Az idegenek idegensége

A sajtóban fölbukkanó idegenekről nagyon kevés személyes dolgot tudhat meg az olvasó. [...]”

Ha a rendelkezésünkre álló információkból szeretnénk mégis rekonstruálni a nálunk megforduló «ideáltipikus idegent», akkor középkorú, független férfit kell elképzelnünk, aki valamilyen okból kifolyólag átmenetileg hazánkban tartózkodik, és nem is szándékozik itt végleg letelepedni.

Nemzetiségüket tekintve... mintegy fele négy régióból érkezett – igen eltérő szárdékkal: A legtöbben az ázsiaiak (ezen belül a kínaiak) vannak (összesen 15 százalék), és egyformán 9-9 százalék az aránya a németeknek, a románoknak és az amerikaiaknak. [...]”

1. A látogató idegen

rendszerint nyugat-európai vagy amerikai, aki valamilyen politikai vagy kulturális protokolleseményre érkezik hosszabb-rövidebb időre, és úti célja beteljesítésével haza is megy. [...]”

A látogató külföldi szívesen látott vendég, mert valamit biztosan hoz: pénzt, ajándékot, műsort – ha mást nem, kapcsolatokat Európa felé, vagy egyszerűen a személyisége által: presztízst. [...]”

2. A befektető idegen

az a külföldi, aki tőkét hoz az országba. A hazánkba investált összegeket tekintve az amerikaiak, a németek és a japánok vezetnek. A különbség annyi, hogy míg az USA főként multinacionális vállalkozásaival van jelen, addig a németek – és az osztrákok – számos kis- és középvállalkozással is. [...] A befektető külföldiek jelenléte sikerhír [...]”

3. A behatoló idegen

általában nem egyedül jön, hanem csapatostul. [...] A hírekben őket titulálják «nagy-számú román határsértőnek», «narancsoskamonban megbújó afgánoknak» vagy «a zöldhatáron csoportosan átszökött kurdoknak». [...]”

A behatoló idegen mindig negatív hírként jelenik meg – ideáltipikus megtestesítője a román férfi, aki vagy maga a határsértő, vagy csempészként, illetve embercsempész-ként tevékenykedik.

4. A letelepedő idegen

[...] A letelepedőknek... az idegenség választott életformát jelent, s ha nem próbálnak meg valamilyen szinten asszimilálódni a domináns kultúrához, csak jövevények maradnak – annak minden hátrányával, nemegyszer pedig a kirekesztettség érzésével.

A nálunk letelepedő idegenek közül a kínaiak jelenik az egyik legnépesebb nációt, ők testesítik meg a letelepedő idegen prototípusát – becsült létszámuk eléri a 8-10 ezret. Sajtónyilvánosságuk a létszámukkal arányos... Noha ezek nagy része tárgyilagos híradás, a hírek gyakran olyan vérfagyasztó leszámolásokról tudósítanak, amelyek a mi kultúránkban teljesen szokatlanok számítanak. [...] A nagy leszámolások dacára – a külföldiek ál-

tal elkövetett felderített bűncselekmények számát tekintve – a kínaiak nincsenek még az első tíz náció között sem. [...]”

A behatoló és a letelepedő idegenektől indulnak ki azok a devianciák, amelyek főként az ukrán, a csecsen és a kínai maffiák működéséhez kötődnek: kábítószer-árusítás, lányok futtatása, védelmi pénz szedése, bandák közötti leszámolások.

A «vizionált» idegen

diabolizált képét az embe-
rekben élő félelmek és szorongások rajzolják meg. A fantomidegen-képzés két kitüntetett területe: a közös nemzeti vagyon kiárusításától való félelem és a szorongás az amúgy is kevés munkalehetőség további beszűkülésétől. [...]”

Pedig a feketemunkáról szóló közszociológiai KSH-adatok nem támasztják alá. A szakmai ágazatok becslései szerint mindössze 5 százalékra tehető a feketemunkát vállalók aránya – az «emberpiacok» kínálata persze ezen túl van még. A statisztika szerint az 1988 után letelepedők képzettségi szintje jelentősen nőtt: fele részük szakmunkás, a szellemi foglalkozásúaknak pedig egyharmada felsőfokú végzettséget igénylő munkát végez. A hazai népesség kevésbé képzett, és munkanélküliségüknek elsősorban ez az oka. Ugyanakkor a letelepedők az olyan kemény vagy kellemetlen munkákat is elvállalják, amikre a hazaiak nem mindig vállalkoznak. [...]”

Az idegenek megjelenítésekor igen feltűnő, hogy a magyar sajtó nem vállal multikulturális közvetítő szerepet: A hozzánk érkező külföldieket vagy mint tárgyilagos hírek szereplőit kezeli, vagy pedig – a hírek szelektálásával – kozmetikázott valóságot konstruál.”

Kérjük a migránsokat, menekülteket támogató, továbbá érdekeiket képviselő társadalmi szervezeteket, helyi önkormányzatokat, hogy működésükről, rendezvényeikről, valamint kiadványaikról tájékoztatásuk szerkesztőségünket. Célunk az, hogy a szerény hírlevél lehetőségein belül elősegítsük a migrációra vonatkozó információk cseréjét. Információikat, anyagukat az alábbi címre várjuk: **MENEDÉK EGYESÜLET**, 1068 Budapest, Benczúr u. 33. Tel./fax: 342-9571.

Felölös szerkesztő: dr. Tóth Judit
Felölös kiadó:
Menedék – Migránsokat Segítő Egyesület
A hírlevél gondozója a Sík Kiadó Kft.
Tipográfia, tördelés: Beck Bojánka
Nyomda: MSZH Nyomda

OLTALOMKERESŐK

A Menedék Egyesület hírlevele a nemzetközi migrációról

IV. évfolyam 4. szám

1998. április

JOGSZABÁLYFIGYELŐ

Márciusi számunkban megkezdjük az 1998. március 1-jén hatályba lépő menedékjogi törvény (1997. évi CXXXIX. törvény) más törvényekkel és törvényerejű rendeletekkel való kapcsolódásának ismertetését (lásd menedékjog, vissza nem fordítható, befogadott, menedékes). Az alábbiakban folytatjuk az áttekintést a menekültekkel és a menekültügyi eljárással.

A TARTALOMBÓL:

- ☐ EU-csatlakozás és vízumpolitika
- ☐ Bevándorlási engedélyek
- ☐ Idegenellenesség Magyarországon

MENEKÜLT

Jogszabály	Tartalom	Megjegyzés
Alkotmány 65. § (1)	Törvényben meghatározott feltételek szerinti külföldi (hontalan), akit hazájában/szokásos tartózkodási helyén 5 félé okból (faj, nemzeti, társadalmi csoporthoz tartozás, vallás, politikai meggyőződés) üldöznek vagy üldözéstől való félelmük megalapozott; nem élvez védelmet sem hazájában, sem más országban (biztonságos származási/harmadik ország fogalmának beépítése az alkotmányba).	• Üldözéstől való megalapozott félelem elegendő lenne, az üldözés vagylagos megkövetelése eltér a genfi egyezménytől. • A törvényben szabályozandó feltételek a fogalomra, az eljárásra és/vagy a státusra vonatkoznak? Ha a fogalomra, úgy azok a) értelmező jellegűek lehetnek, vagy b) tágító, illetve c) szűkítő jellegűek, azaz b)-c) változat ellentétes lenne az alkotmánnyal. Az eljárásról általában nem alkotnak minősített törvényt, tehát csak a státusról és a értelmező fogalom-alkotásról lehet szó alkotmányosan (Alkotmány 7. § (1) szerint).
1989. évi 15. törvényerejű rendelet, 1. cikk A (2)	A menekült fogalma: 1. ötféle okból (faj, nemzeti, társadalmi csoporthoz tartozás, vallás, politikai meggyőződés) az üldözéstől félelme megalapozott; 2. az állampolgársága szerinti országon kívül tartózkodik; és 3. nem tudja, vagy a az üldözéstől való félelmében nem kívánja annak az országnak (több állampolgárság esetén egyetlen államnak) a védelmét igénybe venni, hontalanként a szokásos tartózkodási helyére nem kíván visszatérni.	A két fogalom nem azonos.
1. cikk D, E, F	Kizáró okok: 1. védelmet kapott ENSZ szervtől; 2. olyan jogokat élvez, mint a honos; 3. alapos okkal feltételezhető, hogy béke elleni, háborús vagy emberiség elleni bűncselekményt követett el a vonatkozó nemzetközi egyezmények szerint; 4. alapos okkal feltételezhető, hogy Magyarországon kívül, befogadása előtt súlyos köztörvényes bűncselekményt követett el; 5. alapos okkal feltételezhető, hogy az ENSZ céljaiba és elveibe ütköző cselekményben bűnös.	
1. cikk C	Visszavonást megalapozó okok: 1. önkéntesen igénybe veszi országa védelmét; 2. önkéntesen visszaszerezte állampolgárságát; 3. új állampolgárságot szerzett, és élvezzi az annak megfelelő védelmet;	

Jogszabály	Tartalom	Megjegyzés
	4. önkéntesen visszatelepült elhagyott országába; 5. a menekülés oka megszűnt, így nincs ok országa védelmének igénybevételére; 6. a menekülés oka megszűnt, így nincs alapos oka korábbi tartózkodási országába való visszatérés megtagadására.	
1997. évi CXXXIX. törvény 2. § a)	A menekült fogalma: 1. ötféle okból (faj, nemzeti, társadalmi csoporthoz tartozás, vallás, politikai meggyőződés) az üldözéstől félelme megalapozott, vagy üldözése ezzel függ össze; 2. az állampolgársága/szokásos tartózkodási helye szerinti országon kívül tartózkodik; és 3. nem tudja, vagy a az üldözéstől való félelmében nem kívánja annak az országnak (több állampolgárság esetén egyetlen államnak) a védelmét igénybe venni, hontalanként a szokásos tartózkodási helyére nem kíván visszatérni; és 4. menekültügyi hatóság elismerte kérelmére.	1. Az üldözés vagylagos megkövetelése az alkotmányból származik, de eltér a genfi egyezménytől. 4. Ertér a genfi egyezménytől. Vajon ez az alkotmányban meghatározott törvényi feltétel?
3. §	A hatósági elismerés feltétele, hogy 1. igazolja vagy valószínűsíti, hogy alkalmazhatók rá a genfi egyezmény (pozitív) rendelkezései; 2. a belügyminiszter humanitárius okokból, kivételes méltányosságból így rendelkezett.	1. A kérelmezőn a bizonyítási teher, a hatóság passzív. 2. Alkotmányellenes a teljesen szabad diszkrecionalitás (a méltányosság itt helytelen kifejezés).
4. § (1) 4. § (2)	Kizáró okok: 1. az egyezmény szerinti D, E, F cikk szerinti (lásd előbb); 2. tartózkodása, tevékenysége megalapozottan nemzetbiztonsági érdeket sért az egyezmény 32. cikk (2) bek. szerinti eljárás értelmében; 3. a kérelmező nem bizonyította, hogy nem biztonságos származási vagy biztonságos tranzitországból érkezett; 4. jogerősen elutasított kérelmével azonos ténybeli alapon nyújt be kérelmet; 5. azért kér védelmet, mert hazája elhagyását követően célzatosan idézte elő az üldözést/attól való megalapozott félelmet kiváltó körülményeket; 6. írásbeli felszólítás ellenére ismételtén megszegte a befogadó államán, hatóság által kijelölt más szálláshelyen tartózkodás kötelezettségét; 7. írásbeli felszólítás ellenére ismételtén megszegte a hatósággal való együttműködési kötelezettségét, így pl. adatok, iratok, ujjnyomat átadása, vizsgálat tűrése, számadás vagyonáról, jövedelméről; 8. írásbeli felszólítás ellenére ismételtén megszegte az egészségügyi szűrésre, kezelésre, védőoltásokra vonatkozó kötelezettségét.	2. Abban is csak nemzetbiztonsági ok szerepel, további részletezés nélkül. Mi a helyzet az idegenrendészeti és menedékjogi törvény konkuráló eljárásával? 3. Ez nem kizáró ok, hanem az üldözéstől való félelem megalapozásához tartozik. 4. Eljárási szabály (lásd Áe.). 5. Befogadott lehet ebben az esetben. Felveti, hogy utóbb menekültté váló (sur place menekült) ilyen megközelítésben nem lesz menekült. 6. Túllép az egyezményen, ezért legfeljebb fegyelmezni lehetne. 7. Túllép az egyezményen, ez eljárási kérdés. 8. Túllép az egyezményen, járványügyi jogszabályokat kell alkalmazni ettől függetlenül is (egészségügyi törvény, 1997 és kormányrendelet, 60. § (1) bek.)
5-7. §	Megszűnést (visszavonást) megalapozó okok: 1. magyar állampolgárságot szerzett; 2. bevándorlási engedélyt kapott; 3. önkéntesen igénybe veszi országa védelmét, önkéntesen visszaszerezte állampolgárságát, új állampolgárságot szerzett, és élvezzi az annak megfelelő vé-	2. A kérelem benyújtásától az idegenrendészeti törvény hatálya kiterjed rá. 3. Megszűntető ok (1. cikk C). Ez magyar vagy egyéb állampolgárságot és védelmet jelent? Ismétlés az 1. ponthoz képest.

Jogszabály	Tartalom	Megjegyzés
	delmet, önkéntesen visszatelepült elhagyott országába, a menekülés oka megszűnt, így nincs ok országa védelmének igénybevételére. A menekülés oka megszűnt, így nincs alapos oka korábbi tartózkodási országába való visszatérés megtagadására; 4. alapos okkal feltételezhető, hogy béke elleni, háborús vagy emberiség elleni bűncselekményt követett el a vonatkozó nemzetközi egyezmények szerint, alapos okkal feltételezhető, hogy Magyarországon kívül, befogadása előtt súlyos köztörvényes bűncselekményt követett el, alapos okkal feltételezhető, hogy az ENSZ céljaiba és elveibe ütköző cselekményben bűnös; 5. az elismerés feltételei eleve hiányoztak; 6. magatartása megalapozottan nemzetbiztonsági érdeket sért az egyezmény 32. cikk (2) bek. szerinti eljárás értelmében; 7. státusáról írásban lemondott; 8. az elismerés szempontjából lényeges körülményeket elhallgatott; 9. öt évnél súlyosabb büntetéssel fenyegetett, súlyos, szándékos cselekményért végrehajtandó szabadságvesztésre ítélték.	4. Ez kizáró ok (1. cikk F). 5. Ez a kizáró okokra utal vissza (akkor ismétlés), vagy a menekült-fogalomban szereplő (pozitív) feltételekre? 6. Abban is csak nemzetbiztonsági ok szerepel, további részletezés nélkül. 8. Mi a különbség a 8. és az 5. pont között? Nem üldözték, vagy kizáró okot hallgatott el? Évtizedekkel később is? 9. Miért nem a kiszabott büntetés számít? Ez egyébként túllép az egyezményen.
1989. évi 15. törvényerejű rendelet 4. cikk 12. cikk 14. cikk 16. cikk 17. cikk 20. cikk 22. cikk 23. cikk 24. cikk	Jogállása I. (ebből kiemeljük, amelyben a honosokkal azonos jogokat kell biztosítani): 1. vallásgyakorlás, gyermekek vallásos nevelése; 2. személyi állapotára a magyar jog az irányadó; 3. ipari és szellemi alkotásokhoz fűződő jogok védelme; 4. szabad bírósághoz fordulás, igazságszolgáltatás igénybevétele; 5. szabad munkavállalás min. 3 év után, vagy magyar állampolgárságú házastárs, gyermeke esetén; 6. hiánycikkek állami elosztása; 7. alapfokú oktatás; 8. állami segélyek, támogatások; 9. munkaviszonyban (munkajogi szabályok); 10. társadalombiztosítási jogviszony, figyelemmel a szerzett jogokra, öregségi ellátás kiegészítő hozzájáruláson alapuló rendszerére; 11. munkahelyi baleset, foglalkozási betegség esetén fizetendő kártérítés; 12. kétoldalú, a társadalombiztosítási jogszerzésre vonatkozó egyezmények alkalmazása (1951. évi egyezmény részes államai között); 13. személyi okmány kiadása; 14. vámok; 15. adózás, közterhek (illeték).	2. Anyakönyvezés, névviselés, házasságkötés és ehhez szükséges okmányok sajátos rendezést igényelnének, nem elég ehhez, hogy azonos a magyar állampolgárokéval. 5. Nem mindenben szabad az menedékjogi törvény szerint. 8. Ennek értelmezésére lenne szükség a végrehajtás érdekében. 10. Szerzett jogokról nincs rendelkezés. 12. Nincsenek ilyen egyezményeink, illetve nem azzal a céllal, hogy azt az egymás országában elismert menekültekre is alkalmazzuk. 13. Külföldieknek szóló személyit kapnak.
27. cikk 28. cikk 29. cikk 17. cikk 25. cikk	Jogállása II. (amelyben sajátos jogokat kell számára biztosítani): 1. Magyarországon igazságszolgáltatás szabad igénybevétele oly polgárként, amelyben menekültként elismerték; 2. segítség a menekült joggyakorlásához hazája hatóságaihoz fordulás útján (saját vagy nemzetközi szervezetek segítségével okmányok beszerzése, azok hitelesnek elismerése);	

Jogszabály		
28. cikk, Függelék	3. állambiztonsági és közrendi kényszerítő okok hiányában úti okmány kiadása;	3. A menedékjogi törvény szerint a magyar útlevélszabályok anyagi-jogi rendelkezéseit kell alkalmazni.
30. cikk 34. cikk	4. kiadott úti okmány formája, tartalma, konzuli szerv jogosult a meghosszabbításra stb.;	4. Ma a kiadás és hosszabbítás központi hatáskörbe tartozik (bár ha valóban a magyar állampolgárra vonatkozó szabályokat alkalmazták volna, úgy minden külképviselet erre jogosult lett volna).
	5. vagyontárgyak áttelepítése harmadik országba;	5. Erre nincs magyar szabály.
	6. honosítás megkönnyítése.	
1997. évi CXXXIX. törvény, 14. § (1) 15. §	A kérelmező jogállása: 1. jog az ország területén tartózkodáshoz; 2. személyazonosító okmányra; 3. tartózkodás jogszerűségét igazoló okmányra; 4. szállásra az eljárás idején törvényben és kormányrendeletben meghatározottak szerint, az életvitelszerűen kötelező tartózkodási helyül szolgáló befogadó állomáson vagy hatóság által kijelölt szálláshelyen; 5. ellátásra az eljárás idején törvényben és kormányrendeletben meghatározottak szerint, de alapvetően a befogadó állomáson; 6. az eljárás alatt kapcsolatfelvétel az ENSZ Menekültügyi Főbiztosságával; 7. az eljárás alatt kapcsolatfelvétel jogi képviselőt nyújtó szervezettel; 8. hatósággal együttműködési kötelezettség; 9. hatósági eljárás során személyes adatait, okmányait átadni; 10. ujjnyomata, arcmása felvétele; 11. ruházat, jármű, csomagvizsgálat; 12. egészségügyi szűrés, kezelés, védőoltás; 13. vagyonáról, jövedelméről számot adni; 14. befogadó állomáson munkavállalás; 15. kiadható bármely államnak, kivéve, amelyikből elmenekült.	6–7. Az eljárás a kérelem beadásával kezdődik, ha azt nem indítják meg, nem él ez a jog sem. 10–13. Párhuzamosan folyhat az idegenrendészeti eljárás. 15. Ez nem szolgálja a kérelmező védelmét.
1997. évi CXXXIX. törvény, 17. §	A menekült jogállása: 1. magyar állampolgárral azonos, ha törvény vagy kormányrendelet másként nem rendelkezik (választójog, hadkötelezettség hiánya); 2. nem tölthet be olyan munkakört, amelynek ellátásához magyar állampolgárság szükséges jogszabály értelmében, egyébként szabad munkavállalás; 3. személyazonosító okmány, amelyről más jogszabályban rendelkeznek; 4. egyezményben foglalt kétnyelvű úti okmány;	1. Mely törvény? Ez ugyanis 2/3-os. Ellentétes az alkotmánnyal, eltér az egyezménytől a fentiekben 1–15. alatt jelzettektől, illetve nem egyértelmű, hogy ez jogalkotásra, jogszabálymódosításra vonatkozó felhatalmazás-e. Az 1–15. alattiak szempontjából releváns pl. a szociális törvény hatálya (1993), a családi pótlékról szóló törvény (1990), a Gyv törvény (1997), továbbá az önkormányzati törvény (1990) közfeladatokra, helyi lakosságra vonatkozó hatáskörei, és a menedékjogi törvény 28. § b) szerint „szerepet vállaló”, azaz fakultatív módon ellátó, támogató önkormányzatok tisztázatlan viszonya. 2. Bármely jogszabály leronthatja a törvényt, amely megköveteli kifejezetten a magyar állampolgárságot? 3. Okmányok személyes adatainak tartalmáról (adatkezelés) csak törvényben lehet rendelkezni (adatvédelmi törvény, 1992). 4. Jogszabály rögzíti a magyar útlevél megszerzésének feltételeit, rendjét, díját a 17. § szerint, azaz a 4. pont csak az okmány formájára utal?

Jogszabály	Tartalom	Megjegyzés
1996. évi XXXVIII. törvény a nemzetközi bűnügyi jogsegélyről, 14. § (1)	5. ellátásra jogosult a törvényben és kormányrendeletben meghatározott körben, feltételekkel; 6. ellátásra jogosult a törvényben és kormányrendeletben meghatározott körben, feltételekkel; 7. támogatásra jogosult a törvényben és kormányrendeletben meghatározott körben, feltételekkel; 8. díjmentes magyar nyelvoktatásra jogosult; 9. a menekült kiadható biztonságos harmadik országnak; 10. a befogadó állomás elősegíti önkéntes hazatérését, befogadó harmadik országba távozását; 12. tájékoztatást kaphat jogairól, közérdekű tudnivalókról; 13. elősegítik társadalmi beilleszkedését (annak konkrét mozzanatait, céljait, eszközeit nélkül).	5–7. Lásd az 1. pontot (pl. az egyes szociális ellátásokról szóló törvényt, önkormányzati rendeletet kell alkalmazni, vagy annak módosítására akarja felhatalmazni a jogalkotót, esetleg önálló törvény, kormányrendelet alkotására gondolnak? Ezek hatályának összehangolására is a jogbiztonság követelménye vonatkozik. 8. Mivel ez nem ellátás vagy támogatás, erről nem lehet delegálni a jogalkotói feladatot (menedékjogi törvény, 60. §).

MENEKÜLTÜGYI ELJÁRÁS

Jogszabály	Tartalom	Megjegyzés
1997. évi CXXXIX. törvény, 42. §	Repülőtéren a határőrség/rendőrség a beléptetés előtt értesíti a menekültügyi hatóságot az eljárás megindítására, ha 1. a menedékjogi törvényben foglalt menekülési okra hivatkozik; 2. biztonságos országból érkezett; és 3. személyazonosságát nem tudja megfelelő okmánnyal igazolni (együttes feltételek).	Az idegenrendészeti törvény hatálya alatt áll: 1. A hivatkozáshoz ismerni kell az egyezményt. Az idegenrendészetnek kell megállapítania. 2. A biztonságos országról vagy lista kell, vagy ezt is az idegenrendészeti hatóságnak kell megállapítania. 3. Nincs okmánya, honnan tudható a számozási ország? Mi van, ha nem értesíti a menekültügyi hatóságot, mert szerinte nem hivatkoztak menekülésre?
	Kérelemre indul az eljárás, de azonnal be kell nyújtani, a kérelmezőt azonnal meg kell hallgatni.	Mi a kérelem és a határidő? (Beléptetés előtt, vagy csak a menekültügyi hatóság előtt?)
42. §	Menekültként vagy menedékeskénti kérelemről a menekültügyi hatóság dönt: 1. elismeri; 2. elutasítja, és idegenrendészeti törvény alkalmazása; miközben 3. befogadottként ismeri el; 4. bírósági felülvizsgálatot kér.	3. Befogadottkénti elismerés ellen is van felülvizsgálat?
44. §	Rövidített eljárásban a kérelmezőnek valószínűsítania kell, hogy nem nyilvánvalóan alaptalan a kérelem (üldöztetés alapja, személyazonossága, nyilatkozattétel, személyazonosságára vonatkozóan igazmondási kötelezettség, hamisítatlan okmányok).	Párhuzamosan az idegenrendészeti törvény alkalmazható.
30. §	A határőrség (határon) a menekülésre irányuló szándékot kinyilvánító külföldi nyilatkozatát rögzíti, intézkedik a következőkben: 1. a menekülés körülményei; 2. más lényeges körülmények; 3. a személy azonosítása; 4. ujjnyomat vétele; 5. arcképmás rögzítése; 6. ruha, csomag, jármű átvizsgálása; 7. elhelyezés ideiglenesen a szállításig;	Párhuzamosan az idegenrendészeti törvény alkalmazható.

Jogszabály	Tartalom	Megjegyzés
	8. átirányítás a befogadó állomásra; 9. igazolás kiadása 24 órára; 10. befogadó állomás/menekültügyi hatóság értesítése; 11. tájékoztatási, kitanítási kötelezettség.	8. Van járműve? Pénze menetjegyre? (Az utazási díjkedvezményeikről szóló kormányrendelet legfeljebb 90%-os kedvezményt ismer.)
	A rendőrség a menekülésre irányuló szándékát bármikor kinyilvánító külföldi nyilatkozatát rögzíti, intézkedik (lásd előbb).	Párhuzamosan az idegenrendészeti törvény alkalmazható.
	Kérelemre indul az eljárás, de azonnal be kell nyújtani.	Mi a kérelem és a határidő? (Beléptetés előtt, vagy csak a menekültügyi hatóság előtt?)
	A menekültügyi hatóság dönt 7 napon belül (jogerős): 1. elismeri megalapozott kérelemnek, és átteszi a normál eljárásba az ügyet; 2. elutasítja; 3. bírósági felülvizsgálati kérelem 3 napon belül.	Kérhető felülvizsgálat bármely döntés ellen?
46. §	Bíróság dönt 3 napon belül, a döntést: 1. helybenhagyja; 2. megváltoztatja; 3. hatályon kívül helyezi, új eljárásra utasít.	
30. §	Rendes eljárásban a határőrség/rendőrség bármikor a menekülésre irányuló szándékot kinyilvánító külföldi nyilatkozatát rögzíti, intézkedik a következőkben: 1. a menekülés körülményei; 2. más lényeges körülmények; 3. a személy azonosítása; 4. ujjnyomat vétele; 5. arcképmás rögzítése; 6. ruha, csomag, jármű átvizsgálása; 7. elhelyezés ideiglenesen a szállításig; 8. átirányítás a befogadó állomásra; 9. igazolás kiadása 24 órára; 10. befogadó állomás/menekültügyi hatóság értesítése; 11. tájékoztatási, kitanítási kötelezettség.	Párhuzamosan az idegenrendészeti törvény alkalmazható. 8. Van járműve? Pénze menetjegyre? (Az utazási díjkedvezményeikről szóló kormányrendelet legfeljebb 90%-os kedvezményt ismer.)
	Kérelemre indul az eljárás, a kérelmezőt 5 napon belül meg kell hallgatni.	Mi a kérelem és a határidő? (Beléptetés előtt, vagy csak a menekültügyi hatóság előtt?)
42. §	Menekültként vagy menedékeskénti kérelemről a menekültügyi hatóság dönt 60–30 napon belül: 1. elismeri; 2. elutasítja, és idegenrendészeti törvény alkalmazása; 3. befogadottként ismeri el; 4. bírósági felülvizsgálatot kér 5 napon belül.	Befogadottként elismerés ellen is van felülvizsgálat?
39. §	Bíróság dönt 15 napon belül, a döntést: 1. helybenhagyja, 2. megváltoztatja; 3. hatályon kívül helyezi, új eljárásra utasít.	

Vádemelés

A Fővárosi Ügyészségi Nyomozó Hivatal lezárta a nyomozást a debreceni menekülttáborral kapcsolatos gazdasági visszaélés ügyében, s az iratokat vádemelési javaslatlaltal továbbítja.

1992-ben három résztvevővel zárt tárgyalást írtak ki a debreceni menekülttábor felépítésére. A Menekültügyi Hivatal volt vezetőhelyettese a beruházásokkal kapcsolatos versenytárgyalásokon a befolyásával visszaélve elérte, hogy a pályázatot a Vario Invest Kft. nyerje meg. A nyomozás adatai szerint nemcsak vesztegetés, hanem különösen nagy, több százmillió forint kárt okozó csalás és több tízmillió forint értékű jogtalan előny adása, illetve elfogadása róható fel a gyanúsítottak terhére (el nem végzett munkák leszámllázása, fiktív ingatlan-adásvételek).

EU-csatlakozás és vízumpolitika

Márciusi számunkban már megírtuk: a külhoni magyarok képviselői aggódnak amiatt, hogy Magyarországnak a csatlakozás pillanatától alkalmaznia kell az Európai Unió vízumpolitikáját. A bevezetendő szigorítások megnehezítik a határon túli magyarok átjárását az anyaországba.

Magyarország az EU-csatlakozást követően az unió külső határává válik, ami együtt jár a határőrzet szigorításával. Ha valaki átlépi a magyar határt, a közösségen belül már szabadon mozoghat a schengeni egyezmény értelmében, amely tavaly október óta a közösségi jogrend része. Mivel a közösség szabályai tiltják az etnikai alapon történő megkülönböztetést, a magyar kisebbség pozitív diszkriminációja valószínűleg nem jelenthet kibúvót.

A magyar csatlakozásig Románia és Bulgária például lekerülhetnek azoknak az országoknak a listájáról, melyek állampolgárainak kötelező vízumot felmutatni, ha át akarják lépni a közösség határait. Aligha kerülhetik el viszont a vízumkényszert az Ukrajnában és Jugoszláviában élő magyarok, hiszen csatlakozásunkig nem valószínű, hogy törlik ezeket az államokat a vízumlistáról.

Szakértők szerint ugyanakkor technikai könnyítések

lehetőség nyílik: a határon túli magyarok (és mások is) esetleg egy-két évre szóló, többszöri belépésre feljogosító vízumot kaphatnak.

Duray Miklós, a szlovákiai Együttélés Mozgalom elnöke szerint „a határon túl élő magyarok számára megoldást kell találni, ... ez a megoldás a kettős állampolgárság lehetne”. Duray sem titkolja azonban a kockázatot: e megoldás felgyorsíthatja a szülőföld kiűrését.

Csoóri Sándor, a Magyarok Világszövetsége (MVSZ) választmányi ülésén leszögezte: a határon túl élő magyaroknak – a schengeni előírások ellensúlyozására – alanyi jogon kell megkapniuk a ma-

gyar állampolgárságot és a választásokon érvényesülő szavazati jogosultságot.

A FIDESZ egyetért az MVSZ-javaslat szándékával. Németh Zsolt alelnök szerint a határainkon túl élő magyarságot a hazai jogrendszer nem kezelheti turistaként. Olyan megoldást kellene találni, hogy az ne ösztönözze a magyarság tömeges elvándorlását szülőföldjéről. A FIDESZ azt is elképzelhetőnek tartaná, hogy a határainkon túl élő magyarok kedvezményesen vehessék igénybe a magyar egészségügyi ellátást, és a fiatalok magyar állami támogatással tanulhassanak a hazai felsőoktatási intézményekben.

Horn Gyula korábban már elutasította a kettős állampolgárság gondolatát, de ígéretet tett egy többszöri beutazást lehetővé tevő okmány kiadására. Az EU illetékesei azonban nem igazán lelkesedtek az ötletért.

Ausztria „Schengen-ország”

Április elsejétől Ausztria teljes jogú tagja „Schengen-országnak”. Az osztrákok az Európai Unió belső határainak ellenőrzését megszüntető schengeni egyezmény tel-

jes életbe léptetése alkalmából több helyen népünnepelet tartottak. A vámások munkája megszűnik, de a csendőrök a határkörzetben mostantól bárkit megállíthatnak, ellenőrizhetnek.

A magyar-osztrák határlomásokon nem jelent változást a schengeni egyezmény teljes életbelépése, mivel már eddig is a szigorított ellenőrzést alkalmazták. Az osztrák média szerint az autósok mégis számíthatnak torlódásra, hiszen a keletről érkezők okmányait tüzetesebben ellenőrzik.

Magyarországnak a határőrség illetékesek szerint 27–28 milliárd forintot kellene költenie átkelőhelyei fejlesztésére. A határral és vámmal kapcsolatos EU-jogharmonizáció már lényegében megtörtént, de még hátravan a bűnmegelőzést szolgáló közös ellenőrző-információs rendszer kiépítése, és számos, a vámkezelést gyorsító technikai beruházás.

Bevándorlási engedélyek

Március óta – a rendőrség helyett – a közigazgatási hivatalok intézik a bevándorlási kérelmek elbírálását. Az országban jelenleg hét hivatal foglalkozik a bevándorlási ügyekkel. A kérvények kétharmadát Budapesten nyújtják be a kérelmezők.

A fővárosi hivatalban nyolc munkatárs intézi a bevándorlási ügyeket. Április elejéig mintegy 350 kérelem érkezett a hivatalhoz, a kérelmet benyújtók többsége romániai és ukrainai magyar, az ázsiai kérelmezők száma elenyésző. A kérelmezők nagy része nyugdíjas korú, a bevándorlási engedély birtokában ugyanis öregségi nyugdíjat ad Magyarország.

Szabó Lajos, a hivatal vezetője szerint egyetlen kérelmezőt sem utasítanak el, ha „a fogyó nemzet hasznos tagja lehet”, tisztes foglalkozással és lakóhellyel rendelke-

zik, és nem áll fenn vele szemben semmilyen kizáró ok (nem követett el bűncselekményt, megfelel a magyar közegészségügyi előírásoknak). Az engedély kiadása előtt ellenőrzik a kérelmező jövedelmi viszonyait is, ezért APEH-igazolást is be kell mutatni. A hivatalvezető úgy gondolja, hogy nőni fog a bevándorlást kérők száma, mert az emberek nagyobb bizalommal fordulnak a civil közigazgatási szervekhez, mint a rendőrséghez.

Vidéken a gyakorlat más. Mivel a Belügyminisztérium nem biztosított létszámot az új feladatok ellátásához, a bevándorlási engedélyeket regionálisan intézik egy BM-rendelet alapján. Így a Baranyába, Zalába és Somogyba érkező kérelmeket Kaposváron bírálják el. Békés megyében hasonló a helyzet. A szükséges dokumentumokat Békéscsabán, Kecskeméten és Szegeden kapják meg a kérelmezők, de a döntést minden esetben Szegeden hozzák meg.

Idegenellenesség Magyarországon

Kismértékben ugyan, de az előző évhez képest növekedett az idegenellenesség Magyarországon. A magyarországi felnőtt lakosság egyharmada úgy gondolja, hogy az országhatárokat minden menedéket kereső elől le kellene zárni.

A Nemzetközi Migráció és Menekültügyi Kutatások Központja 1992 óta minden évben megvizsgálja: milyen magatartást tanúsít a lakosság a menedéket keresők iránt. A felmérés nyíltan idegenellenesnek tekinti azt a véleményt, hogy a határokat minden menedéket kérő elől le kellene zárni. Az idei vizsgálat során a megkérdezettek 33 százaléka képviselte ezt az álláspontot. Mindössze 3 százalékot tesz ki az a fel fogás, hogy mindenkit be kell engedni az országba. A többség a „mérlegelők” csoportjába tartozik: bizonyos feltételektől tenné függővé, hogy kiket enged be az országba. A vizsgálat készítői azt is megkérdezték: kiket fogadnának be, és kiket nem. A „mérlegelők” egyöntetű véleménye szerint a magyarokat be kell, a bűnözőket nem szabad befogadni. Negyedük beengedné a menedéket kereső kínaiakat, bosnyákokat és románokat, minden hatodik közülük beengedné az oroszokat és a cigányokat, de csak minden kilencedik az arabokat.

A felmérésből kiderül: a legtöbb párt hívei között az átlagosnál alacsonyabb az idegenellenesség (kivéve az FKGP-t).

Sik Endre, a kutatási központ igazgatója érdekes összefüggésre mutat rá: a pártok csak csekély számú szavazatot remélhetnek az idegenellenes megnyilvánulásoktól, a pártok nem érdekeltek az idegenellenes kampányban.

Nagy N. Péter „Öngyűlölet” című írásában reagált az előbbi felmérés eredményére (Népszabadság, 1998. március 31.). Ebből idézünk:

„Nőtt az idegenellenesség Magyarországon... Aki pirult is emiatt, talán csak egy napig. Egy kivételes egybeesés mintha áthangolta volna a kínos információt. Az AP hírügynökség összefoglaló értékelése szerint az Európai Bizottság úgy ítéli meg, hogy a Magyarországgal szembeni legfontosabb uniós elvárás: erősíteni kell a határellenőrzést, és méltányosabban kell bánni a menedékkijogot keresőkkel.

Ugyanarról volna szó, mint a felmérésben? Erősödhet a szégyenérzet? Ha azt tekintjük, hogy a csalakozási tárgyalások előtt álló többi ország számára milyen feladatokat fogalmaztak meg, más érzések is megjelenhetnek. [...] Ha csak ennyi a gond velünk, megoldjuk valahogy.

Jólesne ennyiben hagyni az ügyet, csak félrevezető volna.

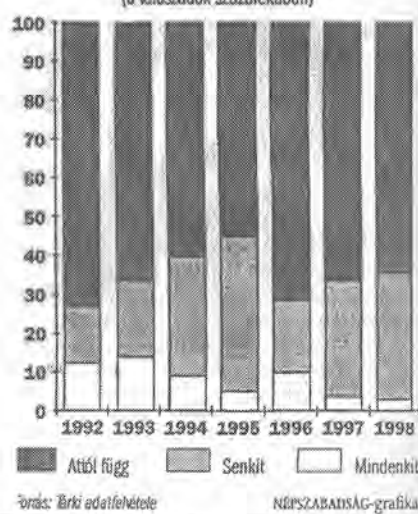
Nem egészen érthető ugyanis, hogy miért éppen a menedékkijoggal kapcsolatban kaptunk megintést. A nyolcvanas évek végétől több tízezer romániai, 1991-től még több, a délszláv térségből menekülő embert fogadott be és segített az ország. Visszas volt a törvényhely, amely csak európai menekültek számára kínált segítséget, de a parlament megszüntette ezt a hibát. A jogvédő szervezetek sokszor kifogásolják, hogy a hatóságok nem bánnak mindig emberségesen elsősorban a távolról érkező segítséget kérőkkel, de azért e tekintetben nem valószínű, hogy kirívó volna itt a helyzet. Máshol is rossz.

Az EU-figyelmeztetés inkább azt jelzi, hogy Magyarország lassan a Nyugatra irányuló embercsempészet egyik központjává válik, s ez ellen tennie kell. Másfelől érzékelteti, hogy csak a nemzetközi szerződések keretein belül illő a szigorítás.

Kérjük a migránsokat, menekülteket tömörítő, továbbá érdekeiket képviselő társadalmi szervezeteket, helyi önkormányzatokat, hogy működésükről, rendezvényeikről, valamint kiadványaikról tájékoztatassák szerkesztőségünket. Célunk az, hogy e szerény hírlevél lehetőségein belül elősegítsük a migrációra vonatkozó információk cseréjét. Információikat, anyagaikat az alábbi címre várjuk: **MENEDÉK EGYESÜLET**, 1068 Budapest, Benczúr u. 33. Tel./fax: 342-9571.

BEENGEDNÉNEK-E MENEDÉKET KERESŐKET AZ ORSZÁGBA?

(a válaszadók százalékában)

Ha így van, ennek még sincs sok köze az idegengyűlölet erősödéséhez. Ezzel mégiscsak magunk közt kell elszámolni. Nem könnyű. Azért sem, mert nehezen érthető. Tény, hogy az emberek harmada nem engedne be menedéket kérőket az országba. A felmérés szerint főleg a szegények, a képzetlenek, a munkanélküliek gondolkodnak így. Sokan vannak, de nem lettek többben az utóbbi egy-két évben. Miért hát a változás? A felmérten kívül más ok is lehet. Szorongás is, nemcsak félelem.

Sokan nyilván segítyt, munkahelyet, ennivalót féltenek a másfélektől. Őket győzhetné meg az adat, mely szerint az évek során alig több mint négyezer embert fogadott be végleg az ország. De nemcsak azért nincs a meggyőzésükre esély, mert az érintettek nem olvassák a migrációs statisztikát. Nagyobb akadály, hogy a gyűlölő magában nem látja az esélyt, hogy bárkivel bármiben együttműködhetne. És akkor tényleg minek jönnének?

A jelek szerint tehát az önmaguknak semmi esélyt nem adók száma nő. Komoly idegengyűlölet nemigen létezhet egy olyan országban, ahol 140–150 ezer külföldi dolgozik, él zavartalanul. Az öngyűlölet viszont tényleg jelen van. Más jeleit is tapasztalni. És ez valóban nem EU-probléma.

Felölös szerkesztő: dr. Tóth Judit

Felölös kiadó:

Menedék – Migránsokat Segítő Egyesület

A hírlevelet gondozta a Sik Kiadó Kft.

Tipográfia, tördelés: Beck Bojanka

Nyomás: MSZH Nyomda

Az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága által elismert Európán kívüli menekültek fi-gyelmebe!

KÖZLEMÉNY

Az ENSZ Menekültügyi Főbiztosság Magyarországi Képviselője és az Albert Schweitzer Egyesület a Menekültekért ez-úton közli, hogy a Főbiztosság által elis-mert, Európán kívüli menekültek regisztrá-lása 1998. március 15-én megkezdődött, és egészen 1998. május 30-ig tart. Vala-mennyi, a Főbiztosság által elismert, Euró-pán kívüli menekültet arra kérünk, hogy to-vábbi információért lépjen kapcsolatba az Albert Schweitzer Egyesülettel.

ALBERT SCHWEITZER EGYESÜLET
a Menekültekért

1042 Budapest, Árpád út 169. V. 15.
Telefon: 370-7125, 303-2947, 420-7848

NE HAGYJA ELVESZNI AZ EGYETLEN LEHE-TŐSÉGET!

OLTALOMKERESŐK

A Menedék Egyesület hírlevele a nemzetközi migrációról

IV. évfolyam 5-6. szám

1998. május-június

JOGSZABÁLYFIGYELŐ

Új törvény a külföldre utazásról, az útlevélről és a kivándorlásról

Az 1998. évi XII. törvény címében csak a külföldre utazásra utal, ám az alapvető rendelkezések között kimondatik, hogy alkotmányos alapjogunk a külföldön való letelepedés, azaz a kivándorlás, és magyar állampolgárként a hazatérés. Ezzel szemben a külföldre való kiutazás csak törvényben meghatározott korlátok között érvényesülő jogunk.

Mi kell a kiutazáshoz? Érvényes útlevél vagy nemzetközi szerződésben meghatá-

rozott okmány (mi is utazhatunk majd személyi igazolvánnyal, ha nem lehet egy golyóstollal hamisítani könnyedén). Az új útlevél érvényességi ideje 2-10 év lehet, az utazó életkorától függően. A gyakran utazóknak két magánútlevéle is lehet! A külföldön elveszett, ellopott, lepecázott vagy lejárt útlevél pótlására ideiglenes útlevélre is jogosultak leszünk. A külföldre utazást korlátozzák, ha valaki súlyosabb (legalább öt éves sza-

badságvesztéssel fenyegetett) cselekmény miatt büntetőeljárás alatt áll, illetőleg előzetes letartóztatásban, őrizetben van, ideiglenes kényszergyógykezelését rendelték el. Szintén korlátozási okot jelent a hadkötelezettség, a lakhelyelhagyási tilalom, a kényszergyógykezelés elrendelése, akárcsak a letöltendő szabadságvesztés. A polgárok közteherviselésének javítása érdekében kiutazási korlátozást rendelnek el a társadalombiztosí-

tási hozzájárulással, adóval vagy vámmal tartozóval szemben, ha a tartozás mértéke jogerős döntés szerint meghaladja a 10 millió forintot. Végül korlátozható a kiutazás, ha valaki visszaélést követett el, azaz jogosulatlanul használta fel az útlevelet (például a feleség a férj útlevélét mutatja fel szándékosan) vagy meghamisította azt.

Az útlevél- és kiutazási szabályok a menekültként elismertekre a genfi egyezményben foglaltakkal, míg a bevándoroltak, itt-tartózkodó külföldiek esetén pedig az idegenrendészeti szabályokkal együtt alkalmazandók.

A külföldön élő kivándorolt magyarok kérhetik, hogy a népesség-nyilvántartásban lévő adataikat töröljék, avagy tovább kezeljék, sőt oda felvegyék adataikat. Ehhez állampolgárságukat igazolni kell (útlevéllel vagy állampolgársági bizonyítvánnyal).

Önálló központi hivatal létesült

A menekültügyi feladatok irányítását a kormány 1993 óta szüntelenül korszerűsíti, hiszen a Menekültügyi és Migrációs Hivatal létrehozását tartalmazó rendelet első szakasza ezt jelöli meg a döntés indokaként. Ebből a rendeletből mára csupán ez a mondat maradt meg.

Először 1994 őszén döntöttek úgy, hogy a hivatalt, amely akkoriban még országos hatáskörű szerv volt, a belügyminiszter fogja irányítani. Áprilistól [a 48/1998 (III. 27.) kormányrendelet szerint] már csak önálló központi hivatal lett belőle. Fő feladata, hogy ellássa a menedékjogi törvényben rögzített központi menekültügyi hatósági feladatokat (azaz dönt jogerősen a menedékesekről, me-

nekültekről, befogadottakról, szakhatóságként véleményezi a visszafordítás ügyét az idegenrendészeti szervek kérésére, irányítja a befogadó állomásokat, pénzt utal a helyi önkormányzatoknak, egészségügyi intézményeknek, felsőoktatási intézményeknek, esetleg szerződést köt, pályázatot ír ki egyes ellátási feladatokra a társadalmi szervezetek számára).

További új feladata, hogy döntsön a bevándorlási kérelmek elleni jogorvoslatról, azaz másodfokú hatáskört gyakorol a közigazgatási hivatalokban elutasított kérelmekkel kapcsolatosan. A hivatal vezetője minisztériumi főosztályvezetői rangú főigazgató, akinek kinevezéséről és felmentéséről a bel-

ügyminiszter, míg egyéb munkáltatói ügyeiben a közigazgatási államtitkár dönt. A hivatal további tevékenységéről, belső felépítéséről majd a Szervezeti és Működési Szabályzat, valamint a belügyminiszter fog rendelkezni, a rendelet értelmében határidő nélkül.

A TARTALOMBÓL:

- ☐ Ismeri az önkormányzati hatásköröket?
- ☐ Megszületett a tizenhatodik vízumtípus
- ☐ Mi lesz veled idegenrendészet!
- ☐ Vita a mandátumos menekültek jogállásáról

Ismeri az önkormányzati hatásköröket?

A helyi önkormányzatok rácsodálkoznak, ha azt firtatjuk, hogy milyen hatásköreik vannak külföldiekkel kapcsolatban. Ezek közül felidézünk néhányat,

egyben felhívjuk arra is a figyelmet, hogy a hatásköri jegyzék hozzáférhető a Kerszöv hatályos jogtárában.

<i>A hatáskör megnevezése</i>	<i>Gyakorlója</i>	<i>Jogszabály</i>
Előzetesen véleményezi a határőrség rendészeti feladatokat ellátó területi, helyi szervének létesítését	Képviselő-testület Községülés	1997. évi XXXII. tv. 38. §
Tájékoztatja a határőrséget a tevékenységüket érintő tényről, körülményről, ha az feladatukra jutott tudomásra	Képviselő-testület Községülés (Fő)polgármester Megyei közgyűlés elnöke	1997. évi XXXII. tv. 39. § (5)
Dönt a külföldiek betegellátási díjának mérsékléséről, elengedéséről (saját fenntartású egészségügyi intézményben)	Képviselő-testület Községülés	1991. évi XX. tv. 133. § b)
Továbbítja a népjóléti miniszterhez a külföldön szerzett középfokú szakképesítést igazoló oklevelet honosítás céljából	Jegyző	22/1992. (I. 28.) Korm. r. 8. § j)
Köteles az arra rászorulóknak – tekintet nélkül hatáskörére és illetékességére – átmeneti segélyt, étkeztetést, szállást biztosítani, ha ennek hiányában a rászoruló életét, testi épségét veszélyeztetné (ideiglenes intézkedés)	Képviselő-testület Községülés	1993. évi III. tv. 7. § (1)
Az ellátást biztosító haladéktalanul értesíti az ideiglenes intézkedésről a hatáskörrel rendelkező illetékes szervet, követelheti egyidejűleg az átmeneti segély megtérítését	Képviselő-testület Községülés	1993. évi III. tv. 7. § (2)
Feljelentést tesz a gyermek veszélyeztetése, tartás elmulasztása, a gyermek sérelmére elkövetett bűncselekmény miatt (gyermek, szülők állampolgárságától függetlenül)	Gyámügyi ügyintéző	1997. évi XXXI. tv. 11. § (82); 149/1997. (IX. 10.) Korm. r. 118. § (4)
Eseti gondnok kirendelése, ha a gyermek vagy gondnokság alatti személy és törvényes képviselője között érdekellentét van	Gyámügyi ügyintéző	149/1997. (IX. 10.) Korm. r. 118. § (5)
Külföldön kiállított közokirat, okirat kiállítását hivatalból megkereseti, hogy az okirat valódisága tekintetében nyilatkozzon	Gyámügyi ügyintéző Jegyző	149/1997. (IX. 10.) Korm. r. 165. § (4)
Jóváhagyja a gyermek végleges külföldre távozására vonatkozó nyilatkozatot	Gyámügyi ügyintéző	1997. évi XXXI. tv. 114. § f); 1952. évi IV. tv. 77. § (3); 149/1997. (IX. 10.) Korm. r. 22. §
Az ismeretlen szülőktől származó gyermek részére soron kívül gyámot rendel, és megállapítja a gyermek születési anyakönyvezéséhez szükséges adatokat	Gyámügyi ügyintéző	149/1997. (IX. 10.) Korm. r. 62. § (3)
Külföldi állampolgárságú gyermek örökbefogadása esetén a kérelem elbírálása előtt a gyermek személyes joga alapján megvizsgálja az örökbefogadás feltételeit, beszerzi a gyermek állampolgársága szerinti hatóság jóváhagyását, megkeresi a gyermekvédelmi szakszolgálatot	Gyámügyi ügyintéző	149/1997. (IX. 10.) Korm. r. 52. § (1)
Eljár a külföldön lakó vagy tartózkodó személy tartásdíj iránti igényével kapcsolatos ügyekben	Gyámügyi ügyintéző	1997. évi XXXI. tv. 114. § i)
Közreműködik a gyermektartásdíj iránti igény érvényesítésében a nemzetközi szerződésben meghatározottak szerint	Jegyző	1997. évi XXXI. tv. 107. § i)
Igazolást ad ki a bevándorlási engedéllyel rendelkező külföldinek lakóhelye bejelentéséről	Jegyző	64/1994. (IV. 30.) Korm. r. 30. § (1)
Betekinthet a rendőrkapitányságon őrzött, a kereskedelmi, ill. magánszálláson meg szálló külföldiekről vezetett nyilvántartásba, abból adatot igényelhet	(Fő)jegyző	64/1994. (IV. 30.) Korm. r. 37. § (3), 40. § (3)
Rendszeresen adatot szolgáltat a bevándoroltak személyazonosító és lakcímadatai változásáról a központi nyilvántartó szervnek	Jegyző	64/1994. (IV. 30.) Korm. r. 78. § (2)
Közreműködik az őrizetbe vett, ill. közösségi szálláson elhelyezett külföldi felügyelet nélkül maradó, ill. eltartott családtagja elhelyezésében	Jegyző	64/1994. (IV. 30.) Korm. r. 56. § (1)

Megszületett a tizenhatodik vízumtípus

A külföldiek beutazásáról, magyarországi tartózkodásáról és a bevándorlásról rendelkező 64/1994. (IV. 30.) kormányrendelet újabb módosítása értelmében [82/1998 (IV. 30.) kormányrendelet] repülőtéri tranzitvízumra van szüksége szeptembertől annak, aki „a repülőtér nemzetközi zónáján kíván tranzit céljából áthaladni”. Ez csupán a zónába való belépésre jogosít, és az ott tartózkodásra a célállamba induló járatra való átszállásig. Mentessül a tranzitvízum beszerzése alól a diplomata, a szolgálati útlevéllel rendelkező, a légi

járművek személyzete, továbbá az a szerencsés, akit felment a belügyminiszter. (Rendeletben? Egyedi határozatban?) A módosítás nyilvánvalóan az Európai Unióhoz csatlakozásra felkészülés része.

A társadalmi szervezetek kezdeményezésére bevezetett, vívmányként tekintett „egyéb célú beutazási vízum” a módosítás szerint legfeljebb 30 napra adható ki, miközben a lehetséges maximum a többi vízum esetében 90 nap.

A jogalkotó dús fantáziája nyomán áttekintjük a kiadható vízumok típusait:

A vízum fő típusa	A vízum altípusa	Tartózkodás idő
<i>Hivatalos célú</i>	Diplomata és családtagja tartózkodásához	Max. 90 nap
	Külföldi (állami, nemzetközi szervezet) küldöttség utazásához	Max. 90 nap
	Kiemelt rendezvényekre (sport, politikai, kulturális, gazdasági, tudományos) meghívottak utazásához	„Csak rövid időre”
	Sajtótudósító utazásához	Max. 90 nap
	Nemzetközi szerződés, segélyprogram alapján együttműködésre, továbbképzésre érkezők, személyzetként működők beutazásához	Max. 90 nap
<i>Magáncélú</i>	Turista	„Csak rövid időre”
	Látogató	Max. 90 nap
	Üzleti	„Csak rövid időre”
	Munkavállalási	Max. 90 nap
	Jövedelemszerző	Max. 90 nap
	Tanuló, kutató, továbbképzésre érkező	Max. 90 nap
	Gyógykezelésre érkező	Max. 90 nap
	Átutazó	Max. 48 óra
	Repülőtéri tranzitáló	Átszállásig
	Egyéb célú (fentiekől eltérő, kivételesen adható ki)	Max. 30 nap
<i>Bevándorlási célú</i>		Bevándorlási engedély kiadásától számított 1 éven belül adható ki, méltányosságból 1 x 6 hónapra meghosszabbítható

Június 30-ig szabályozott a menedékesek ellátása

A menedékesek oktatását, egészségügyi ellátását, heti pénzbeli támogatását, valamint végleges hazatérésük segítését szabályozó rendelet lépett életbe márciusban. Sajnos a rendelet [41/1998. (III. 6.) kormányrendelet] június végén hatályát veszti, még akkor is, ha a menedékesek nem tudnak hazatérni vagy más jogállást megszerezni. A támogatás alapvetően a tanköteles gyermekek oktatására és a társadalombiztosítással nem rendelkezők ingyenes egészségügyi alapellátására (mint a sürgősségi ellátás, a terhesgondozás, a szülészeti ellátás, a közgyógyellátás keretében igényelhető gyógyszerellátás) összpontosít. A menedékesek heti pénzellátmánya maradt 1200 Ft/fő, ha nem élnek táborban vagy szerződéses szálláshelyen. A heti opanaszt a jegyző állja, és igénylése alapján (valamikor) azt a Menekültügyi és Migrációs Hivatal megtéríti. Új támogatás forma a véglegesen hazatérők 15 ezer Ft/fő összegű támogatása, amelyet közvetlenül a hivatal folyósít. Ebből az következik, hogy a kérelmeket egyenest a Hivatalnál kell formátlan kérelemmel benyújtani? Kár, hogy ez a fontos mondat kimaradt a rendeletből, pedig az ügyfél számára kevésbé izgalmas egészségügyi elszámolások részletes rögzítésére is futotta az erőből. Erre miért nem?

A menedéket kérők száma

Az 1951. évi genfi egyezményhez fűzött földrajzi korlátozás megszüntetésének és a menedékjogi törvény (1997. évi CXXXIX. törvény) alkalmazásának együttes próbáját jelentette az elmúlt két hónap. A Menekültügyi és Migrációs Hivatal adatai szerint márciusban a kérelmezők száma 464 fő volt, míg áprilisban 389 főt regisztráltak. Ez egyértelműen az ENSZ Menekültügyi Főbiztosságánál az utóbbi években észlelt trend folytatása. A kérelmezők között szerepel azonban az a mintegy 200 főnyi külföldi is, akit a főbiztosság már menekültként védelemben részesített. A hivatal ugyanis a mandátumos menekülteket is kérelmezőnek, nem pedig csupán a jogszabály változása miatt regisztrálandó menekültnek tekinti. Így valójában megközelítően 650 fő érkezett két hónap alatt – mégpedig zömük személyazonosító okmányok nélkül – Afganisztánból (252), Sierra Leone-ból (86), Irakból (77), Iránból (18), Libanonból (25), Bangladesből (65), Szomáliából (24), Libériából (14), Pakisztánból (13). Jugoszláviából mintegy 70 fő érkezett, így a menekültek többsége Európán kívülről származó kérelmező. Az okmányok nélkül érkezettek jelentős része még a menekültügyi munkatárs előtti meghallgatása előtt vagy azt követően eltűnik. Az előbbi esetben megszüntetik az eljárást, míg az utóbbi esetben az együttműködés hiányára hivatkozva megtagadják az elismerést.

Az adományozók adóalapja?

A társadalmi szervezeteknek támogatást nyújtó személyeket eddig azzal bízatták a civilek, hogy az adomány levonható az adóalapból. Január óta az adózás rendjéről szóló törvény módosítása miatt ez további nyilvántartást és adatszolgáltatást követel a társadalmi szervezetektől. Csak akkor fogadja el az APEH az adományról szóló igazolást, ha a szervezet a következő adatokat szerzi be (akár a 100 forintos adomány fejében): 1. az adományozó neve; 2. lakcíme; 3. az átutalt összeg; 4. az átutalás, adományozás ideje; 5. az adományozó adóazonosítója vagy születési helye, ideje és anyja neve. Az UNICEF nemzeti bizottsága és az Ökumenikus Szeretetszolgálat is tiltakozott az újabb adminisztráció miatt, különösen azért, mert nem tesz különbséget a jogszabály az adomány nagysága szerint. Lehet, hogy az adatkezelés többbe kerül, mint az adomány értéke?

Bezárt a miskolci közösségi szállás

Május 14-től bezárt a közösségi szállást, mert emberi tartózkodásra alkalmatlannak nyilvánították. Az emberi jogok országgyűlési biztosa a Helsinki Bizottság panasz nyomán a helyszínen is megvizsgálta az akkor mindössze 17 főnek fedelelt nyújtó létesítményt. Az ombudsman jelentése (OBH 3020/1998.) szerint az 1994 óta működő közösségi szállás a volt katonai fogda alagsori helyiségeiben, 30 fős kapacitással működött. A hálókön és a szolgálati szobákon kívül egy dróthálóval fedett 20 m²-es udvar, egy kártyás telefon, a faliújságon magyar nyelvű külképviseleti címlista, egy televízió, néhány magyar nyelvű napilap, valamint a folyosókon kifüggesztett idegen nyelvű házirend és iratminták jelentik a tartózkodás alapvető körülményeit. A pazar, napi 225 Ft/fős élelmezési normából naponta 3–5 étkezést, továbbá befogadásakor orvosi vizsgálatot biztosítanak a külföldieknek.

Miért kellett bezárni a szállást? A termék zsúfoltak, mert nincs szekrény, nincs szellőzés, megfelelő ablak, így minden nedves, dohos. Hi-

ányzik a nemenként elkülönített WC, a zuhanyozó penészes. Az udvar betonozott, fa és pad nélküli. Bár többször hónapokig éltek itt kisgyerekes családok, a létesítmény teljesen alkalmatlan ilyen célra. Nem kapnak tájékoztatást a külföldiek a menedéjogi kérelmük benyújtására. Tartózkodási igazolásukat az ügyeletes tiszt szobájában őrzik. Az étkezésben, az orvosi vizsgálatban és a hivatali szobákban sincs folyóvíz, csak mosdótál.

„A létesítmény egészéről elmondható, hogy hosszabb időtartamú munkavégzésre, emberi tartózkodásra, különösen gyermekek elhelyezésére alkalmatlan. A közösségi szálláson történő elhelyezés, illetve munkavégzés kimeríti az embertelen bánásmód fogalmát, amely az Alkotmány 54. § (2) bekezdésével összefüggésben valósít meg alkotmányos visszasságot.”

A 28 főnyi személyzet éves bére körülbelül 40 millió forint volt. Mennyivel jobb körülményeket lehetne teremteni ebből az összegből, mennyivel több külföldi számára.

Mi lesz veled, idegenrendészet!?

Az elmúlt hónapok szervezeti és jogi változásai azt bizonyítják, hogy civil hatóságok kezébe kívánják adni a korábban hagyományos rendőrségi, rendészeti feladatokat a külföldiek különböző csoportjainak ügyintézését illetően. A Zsaru Magazin (1998/18.) erről is kérdezte az ORFK igazgatásrendészeti főosztályának helyettes vezetőjét, dr. Dobos Györgynét. A válaszából idézünk.

„Különbözőbb terveink nem lehetnek, hisz úgy tűnik, kormányzati, minisztériumi szinten az az elhatározás született, hogy az egész igazgatásrendészetet le kell választani a rendőrségről, és át kell telepíteni a közigazgatásba.

A folyamat már meg is kezdődött, tekintve, hogy a bevándorlási ügyekkel március elsejétől a közigazgatási hivatalok foglalkoznak. Létezik egy, a közigazgatás korszerűsítését célzó program, amelynek bizonyos elemeivel szemben ellenvéleményt fogalmaztunk meg, amikor bennünket megkérdeztek. Azt állítjuk ugyanis, hogy a rendőrségen belül kellene működtetni azt a migrációs hivatalt, amely egyben a menekültügygel és az egész idegenrendészettel foglalkozhatna. Most ugyanis a nagyon is össze-

tartozó folyamatok feldarabolása kezdődött meg, amely nehezkesebbé és lassúbbá teszi az ügyintézés, és problémákat okozhat az együttműködésben. Azt persze el tudnánk képzelni, hogy ha már elveszik a rendőrségtől az idegenrendészetet, akkor az előbb említett felállásban, de tárca nélküli miniszter által irányított kormányhivalként jöjjön létre.

A jogszabályokon, amelyek ma még széles mérlegelési lehetőséget biztosítanak az ügyintézőknek, módosítani kellene, mert csak ez vezethet az indokoltan szigorú idegenrendészethez, az EU-csatlakozáshoz történő megfeleléshez.”

Valóban, ami összetartozik, azt össze kell illeszteni. Igaz, a beutazó külföldivel a konzulátus, a határőrség, esetleg a menekültügyi szerv, majd a rendőrség, a nemzetbiztonsági szerv, a közigazgatási hivatal és a jegyző foglalkozik, ha csak egyszerű bevándorló lesz belőle, és akkor a tisztiorvost, a vámőrséget, a munkaügyi hivatalt nem is említettem. Ám aligha lehet az a cél, hogy minden egy omnipotens szervezethez fusson össze. Sokkal fontosabb lenne az említett szervek közötti közigazgatási együttműködés, valamint a hézagmentes feladat- és hatásköri munkamegosztás szabályozása. És persze működőképes migrációs politika sem ártana.”

Szervezeti változások

A Menekültügyi és Migrációs Hivatal (MMH) kirendeltséget létesített Győrben, a határőrség igazgatóságán. (Győr, Szövet-ség u. 15–17.) Lapzártakor még önálló telefon-és faxvonala beüzemelése folyik, így csak az igazgatóság központi számán érhető el.

A konvenciók menekültek útlevelét – a külföldre utazásról szóló törvény és a menedéjogi törvény rendelkezéseinek eltérő hatályba lépése közötti átmeneti időszakban – a Menekültügyi és Migrációs Hivatal állítja ki. Az erre vonatkozó kérelmeket is a hivataltól kell beszerezni. Gondot okoz, hogy je-

lenleg hiányoznak a kiadáshoz szükséges technikai feltételek. Szeptember 1-jétől a hivatalknak ez a hatásköre jogszabályban is szerepelni fog, mégpedig a külföldre utazásról szóló törvény végrehajtását szolgáló kormányrendeletben.

A bevándorlási kérelmeket a lakóhely szerinti közigazgatási hivatalban is elfogadják. Március óta ugyan körzetesítették a közigazgatási hivatalokat, így egy-egy kijelölt hivatal két-három megyére kiterjedő illetékességgel intézi az első fokú eljárást.

A felügyeletet ellátó hivatal intézkedése nyomán azonban a lakóhely szerinti közigazgatási hivatal kész továbbítani az illetékesnek a kérelmeket.

Vita a mandátumos menekültek jogállásáról

Az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága által elismert és védelemben részesített menekültek elkeseredtek, amikor a márciustól életbe lépett menedékjogi törvény mindennapi alkalmazásával találkoznak: rádöbbenek jogi és szociális helyzetük rosszabbodására.

A menekültügyi hatóság kérelmezőnek tekinti őket, mert a törvény megfogalmazása szerint 90 napon belül kérni kell menekült státusuk „átigazolását”. Ezzel azonban csak a törvényhozó szándéka nem magyarázható félre: saját döntésük, hogy nyilvántartásba vetetik-e magukat a magyar hatóságnál a jogszabály megváltozására és jogállásuknak megfelelő okmányok beszerzésére tekintettel. Ugyanakkor a törvény számtalan adat beszerzését és kezelését írja elő a menekültekről, többek között az ujjnyomatok vételét is a személyes adatok részeként (mindenképpen begyűjtik a mandátumos menekültektől). Két jogvédő szervezet is kifogásolta az eljárást. Úgy tűnik, a törvényhozásban

van a hiba, a hivatal csak alkalmazza a törvényt (lásd a menedékjogi törvény 50. § (1) és 51. § (4), valamint az 59. § (2) bekezdéseit). Ennél sokkal nagyobb bonyodalmat okoz, hogy az elmúlt években kialakított rendszeti gyakorlat értelmében a mandátumos menekültek zöme márciusban 2–3 éves tartózkodási engedéllyel rendelkezett. Amikor felkeresték a menekültügyi hatóságot, abban hittek, hogy végre megkapják az elismert menekülteknek járó kék személyi igazolványt. Ehelyett csak egy kis lapot kaptak, amely kérelmezőnek minősítette a menekültügyi hatóságot, abban hittek, hogy végre megkapják az elismert menekülteknek járó kék személyi igazolványt. Ehelyett csak egy kis lapot kaptak, amely kérelmezőnek minősítette

tartásról és a személyi igazolvány kiadásáról szóló jogszabályok ellenére sem tudtak anyakönyvi kivonatot bemutatni. Így most egyéves tartózkodási engedélyt kaphatnak, ám ezzel nem jutnak hozzá azokhoz a szociális támogatásokhoz, amelyeknek feltétele a személyi igazolvány birtoklása. (Javasoljuk, hogy addig alkalmazzák az Államigazgatási eljárásról szóló törvény azon rendelkezését, amely a nehezen vagy egyáltalán nem beszerezhető okirat helyett beéri az ügyfél nyilatkozatával. Ez összhangban áll a nemzetközi kötelezettségként vállalt genfi egyezményben szereplő okmánykiadási szabályokkal, valamint az Alkotmány 7. § (1) bekezdésével. Sajnos, az okiratok pótlásának sajátos szabályait a menedékjogi törvényben nem rendezték.) Különösen sérelmes számukra, hogy május 15-től megszűnik az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága által folyósított ellátás. Így például egy háromgyerekes

mandátumos menekült család eddig 75 ezer Ft/hó összegű támogatást kapott havonta, az új rendelkezések értelmében – ha valamennyi támogatási lehetőséget biztosít is számukra az önkormányzat – legfeljebb 54 ezer Ft/hó ellátásra számíthatnak, korántsem alanyi jogon. És persze a polgármesteri hivatalokat nem értesítették a menekültek felbukkanásáról, elvégre ott a Magyar Közlöny, olvassák el. A helyi önkormányzatok tehát ilyen gyanús tartózkodási engedélyeket mutató, messziről jött, magyarul sem tudó menekülteknek nem segítenek. Elvégre nem kell olyan drágán bérelt lakásban lakni, ott állnak az üres befogadó állomások! (Jobb, ha sietnek, mert rövidesen betelnek a helyek.)

Tallózás az Ünnepi Könyvhét katalógusából

Balázs Ádám:
Minden szegleti felől ez világnak
Írások nyugati magyarokról
Kriterion,
Bukarest–Kolozsvár
150 oldal, kb. 550 Ft

Az irodalmár és újságíró, jelenleg kultúrdiplomata szerző Svájc, Franciaország, Spanyolország, Kanári-szigetek, Törökország táján járva mindenütt magyar jelenlét nyomára bukkant. Könyvében ezeket az élményeit tárja az olvasók elé.

A menedékesek inkább maradnának

A menedékesek közül legutóbb 2739 fő kérte igazolványának június 30-ig szóló meghosszabbítását. Közülük csupán 388 személy él táborban, a többiek már a maguk lábára álltak, de nem szükségképpen tudnak jogszerűen szerzett jövedelemből megélni. Mi lesz velük?

A 771 főnyi bosnyák közösség a boszniai szerb területről származik, hazatérni nem tud. Az 1200 fős horvátországi kolónia most éppen a legutóbbi év végéig civil közigazgatás alá helyezendő Baranya-háromszögben a hazatérés biztonságára, okmányokra és a horvát kormány garanciáira vár. Ami pedig a 339 fős jugoszláviai illetőségű menedékeseket illeti, őket még a június vé-

gig igényelhetők, fejenként 15 ezer forintos hazatérési támogatás sem csábítja. Inkább maradnak, pedig addigra lejár az igazolványuk, és a huzamos tartózkodási vagy a bevándorlási engedélyhez nincs sokuknak (például a táborlakóknak) állandó lakcímük, jogszerű

és elegendő jövedelmük. És mi lesz az ilyen jogállásban itt-tartózkodók közötti 1451, magát magyar nemzetiségűnek vallókkal? A bevándorlási kérelmeket másodfokon elbíráló hatóság vezetője szerint lesz megoldás, de nem annyira jogi, mint inkább emberieségi alapon.

Kinek a honosításához fűződik a Magyar Köztársaságnak fontos érdeke?

Sajnos nem ismerjük a részletes joggyakorlatot, mert az állampolgárságról szóló törvényben biztosított, a honosításra vonatkozó kivételes elnöki döntésre valóban csak kivételesen került sor. Csupán annyit tudhatunk, hogy egy kiemelkedő tudós és egy közigazdász érdemelte ki könnyített feltéte-

lekkel a magyar állampolgárságot. A csendes többség tehát az általános szabályok szerint vár a sorára. 1998-ban, április végéig 910 új magyar állampolgár „született” honosítással. Ez időarányosan csökkenést mutat az előző évekhez képest. Ugyanakkor a kérelmezők száma is apad.

A hónap idézete

„A vízumkényszer bevezetése Romániával szemben nemcsak azért baj, mert elvág bennünket az erdélyi magyaroktól, és őket tőlünk. Hanem azért is, mert visszavonná a kelet-európai megbékélés eredményeit. Románia ma – néhány vitás ügy ellenére – baráti, mondhatnánk: szövetséges állam, s ez akkor sem változhat, ha a Magyar Köztársaság már NATO- és EU-tag lesz, de Románia még nem.”

(TAMÁS GÁSPÁR MIKLÓS)

A Civil Rádió

szerdától szombatig
10.00–22.00 óra között
sugározza műsorát.
Várja a hívásokat és
az információkat.

Tel.: 201-1417,
201-3766, 201-5728.
Cím: 1011 Budapest,
Corvin tér 8.

**A budapesti külföldieket
foglalkoztatóknak
a munkavállalási engedélyeket
a Fővárosi Munkaügyi
Központban kell kérni,
amelynek címe:
1082 Budapest, Kisfaludy u.11.
Tel.: 303-0722.**

Közös nyilatkozat

Május 15-én került sor a menekültek támogató szervezetek közép-európai fóruma (CEFRAN) magyar tagszervezeteinek találkozására, ahol megvitták a szerveződés eddigi működését, a hazai szervezetek képviselőit, valamint az együttműködés fejlesztését. A találkozón részt vevők (Martin Luther King Egyesület, Mahatma Ghandi Egyesület, Menedék Egyesület, Helsinki Bizottság, Magyar Vöröskereszt, Ökumenikus Szeretetszolgálat, Máltai Szeretetszolgálat, Útilapú Hálózat) közös nyilatkozatot fogadtak el, amelynek főbb pontjai a következők:

(1) A fórum fő rendeltetése, hogy tovább javítsa a társadalmi szervezetek közötti információáramlást és a tapasztalatok cseréjét. Ennek nem szükségképpen leginkább eredményes eszköze az utóbbi időben egyre nagyobb számban megrendezett nemzetközi konferencia, találkozó. Sokkal nagyobb hangsúlyt kellene helyezni az utazási és egyéb költségekkel járó külföldi rendezvények helyett az interneten hozzáférhető honlap, e-mail hálózati kommunikáció bővítésére, valamint a tavaly Prágában is szorgalmazott regionális újság széles körű terjesztésére. Ez elsősorban a most bekapcsolódó és szerény anyagiakkal rendelkező szervezeteknek lenne különösen fontos.

(2) Minél több hazai szervezet csatlakozzon a fórumhoz.

(3) Tudomásul véve a Mahatma Ghandi Egyesület képviselőjének nemzeti koordinátori posztjáról való lemondását, felkérte őt az ezzel járó feladatok további vitelére mindaddig, amíg valamennyi potenciális magyarországi társadalmi szervezet nem dönt

a csatlakozásról és az új koordinátor megválasztásáról.

(4) A CEFRAN közgyűlése döntsön új tagok felvételéről az eredetileg meghatározott 7 tagállamon kívül. Ehhez két dologra van szükség: a szervezet világosabban határozza meg célkitűzéseit, majd ehhez igazítsa hozzá a tagsága vonatkozó objektív követelményeket. Ennek birtokában ne a jelentkező/érdeklődő szervezet országa kormányának politikai megítélése, hanem a jelentkező/érdeklődő szervezet működése, tevékenysége alapján döljön el a fórum bővítése.

(5) A célirányos információáramlás, a további rendezvények szervezése érdekében rögzíteni kell a CEFRAN londoni központjának kapcsolattartási rendjét és körét.

A találkozón azt is megtudtuk, hogy az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága a CEFRAN-t életre hívó szervezetnek, az európai menekültekkel és száműzöttekkel foglalkozó tanácsnak (ECRE) jelentős anyagi támogatást nyújtott éppen a közép-európai országokkal való jobb együttműködés érdekében. Reméljük, valóban ránk fordítják!

Jogi tanácsadás

Az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága támogatásával kibővült a menekültek rendelkezésére álló ingyenes jogi tanácsadó szolgálat. A Helsinki Bizottság tavasszal megkezdett projektje 15 ügyvéd és 32 joghallgató bevonásával, 26,5 millió forint költségvetéssel biztosítja a fővárosban és vidéken, különösen a menekülttáborok és a határőrségi közösségi szállások körzetében a menekültek, menekülők, menedékesek, vissza nem fordítható és a befogadott külföldiek jogi képviselőit. A képviselők jogi tréningezését a Menedék Egyesület szervezi. Szintén hasonló, ám a környező országok ingyenes jogsegélyt nyújtó társadalmi szervezeteinek együttműködésén alapuló PHARE projektről írt alá megállapodást a Menedék Egyesület. A 140 ezer ECU összegű projekt Szlovénia, Ausztria, Csehország, Szlovénia és Magyarország menedékjogi területen dolgozó ügyvédek tevékenységét támogatja.

Akit üldöznek a mai Magyarországon...

... azok kapnak menedékjogot Kanadában. Az első negyedévben éppen 28 magyar állampolgár kérelmét ismerte el a kanadai menekültügyi hatóság, míg 32 fő visszavonta kérelmét, 9 kérelmezőt pedig visszautasítottak. Tanulságos lenne tudni, hogy a genfi menekültügyi egyezmény mely fordulatára hivatkozott határozatában a hatóság. (A sajtóban megjelent hírek szerint a származásra, ám ilyen üldöztetési ok nem szerepel a genfi egyezményben.) Például azért, mert az összes európai ország biztonságos származási és fokozatosan biztonságos harmadik országnak minősíti Magyarországot. Vajon kik tévednek? A kanadaiak túlnak vagy az európaiak? Azt már nem is kérdezzük, hogy tévedett-e valaki. Zsigó Jenő, a Roma Parlament elnöke szerint a kanadaiak nem tévedtek, mert Magyarországon „a koncentrációs táborok enyhe változatában, feudális viszonyok közé taszítva élnek a romák”. Ugyanakkor a kanadai nagykövetség szerint nem olyan állam Magyarország, ahonnan menekülni kellene.

Pályázat együttműködésre

A Fővárosi Szociális Közalapítvány pályázatot hirdet a budapesti szociális szervezetek együttműködésének fejlesztésére. Cél, hogy a civil szervezetek és az önkormányzatok jobban együttműködjenek, és ennek nyomán új, innovatív szociális szolgáltatások működjenek. Mivel a menekültek, bevándorlók szociális ellátásában minden lépés innovatív, érdemes pályázni, mert előnyben részesülnek a szociális tanácsadó, információs hálózatot, esetmegbeszélő csoportot és jogsegélyszolgáltatást működtető szervezetek, különösen, ha becsatolják valamely önkormányzattal való együttműködésüket igazoló dokumentumukat. Összesen 15 millió forint áll rendelkezésre. Határidő: 1998. július 31.

Bővebb információ és pályázati űrlap: 1052 Bp., Városház u. 9–11., fsz. 513. Tel.: 117-6730

Magyar nyelvtanfolyam

Menekülteknek magyar nyelvtanfolyam! A Mahatma Gandhi Egyesület június 26-ig tartó tanfolyamán bárki részt vehet: hétfőn és pénteken 14.00–15.30 között a Fővárosi Szociális Központban (Budapest, XIV., Dózsa György út 152., földszinti előadóterem).

Tájékoztató a hivatal

A menedékjogi törvény alkalmazásának első tapasztalatairól tájékoztatta a társadalmi szervezeteket a Menekültügyi és Migrációs Hivatal vezetője május 15-én. A Menedék – Migránsokat Segítő Egyesületben szervezett találkozón a Helsinki Bizottság, a MEJOK, a Mahatma Gandhi Egyesület és az Albert Schweitzer Egyesület képviselői első sorban a mandátumos menekültek okmányokkal való ellátását, a családok támogatásának megoldását sürgették.

A Népszabadság
Civil Budapest rovata
várja a fővároshoz kapcsolódó
civil szervezetek híreit
(Csató Zsuzsa, Hátori Gabriella
és Kirschner Péter tel.: 341-0675,
214-0497, 328-8439).

Bemutatunk három társadalmi szervezetet

Lakatos Ildikó a migránsokkal foglalkozó civil szervezetek feltérképezését tűzte ki célul szakdolgozatában a Kossuth Lajos Tudományegyetem végzős szociológus hallgatójaként. Írásának azt a részletét idézzük, amelyben három, eddig az Oltalomkeresőkben még nem szereplő szervezetet mutat be.

Afro House Kulturális Egyesület

A kulturális egyesület 1996 januárjában alakult. Elsődleges célja Kelet-Európa első Afrika Centrumának létrehozása és működtetése. Az egyesület fontos feladatának tartja a Magyarországon élő afrikaiak kulturális közösségének elmélyítését, a nemzetiségi hagyományok ápolását. Ennek érdekében a szervezet kulturális programokat és rendezvényeket szervez, előadásokat, kiállításokat tart. Az Afrika Centrum létrehozásával egy olyan kulturális központ tárgyi és személyi feltételeit kívánja megteremteni, amely alkalmas az Afrikából elszármazottak számára közös programjainak megtartására, sőt az érdeklődőkkel is szeretné megismertetni az afrikai népek kultúráját.

Kezdetben Bongo Man együttes néven utcán, klubokban, művelődési házakban tartottak nyugat-afrikai zenei stílust képviselő koncerteket, táncbázisokat. Látva a magyar közönség érdeklődését dob, valamint kézműves műhelyeket, az ősi Afrika szellemét idéző nyári táborokat, afrikai játszóházat szerveztek, és négy évvel ezelőtt rendszeres autentikus táncbázis indítottak. Bekapcsolódtak az Európa Tanács intolerancia ellen hirdetett programjába („Te is más vagy – Te sem vagy más”). Ennek keretében az ország szinte minden nagyobb városában szerveztek afrikai programokat.

1997-től az Almássy téri Szabadidő Központban található az Afrika Centrum információs és szociális feladatokkal foglalkozó, szervező és szolgáltató irodája. Az egyesület célja, hogy rászorultság esetén – lehetőségeihez képest – szociális támogatást nyújtson a nehéz helyzetben levő afrikaiak részére. A szervezet segíteni próbál a beilleszkedésben, a kezdeti tájékoztatóban. Közvetítő szerepet is vállal azokban az esetekben, amikor az egyesület erejét meghaladó problémáról van szó, az illetékes szervekhez vagy szervezetekhez irányítva a hozzá fordulókat. Egy mini könyvtárral is

rendelkezik az Afrikáról érdeklődők számára.

Az állandó programok folyamatosan bővülnek. Minden második héten szerveznek Bush Man Clubot nyugat-afrikai táncbázissal és koncertekkel. Szintén kéthetente jelentkezik rádiós műsoruk, a Hakuma Matata, afrikai zenével, vendégekkel, programismertetővel és a kontinens országait bemutató műsorokkal.

Cordélia Alapítvány a Szervezett Erőszak Áldozataiért

Az 1996-ban alakult Alapítvány célja a válságot átélt háborús sérültek és a szervezett erőszak által testileg-lelkileg traumatizált áldozatok pszicho-szociális rehabilitációja. Szerte a világban jelenleg 144 ún. Trauma Központ nyújt a PTSD-ben szenvedőknek szakavatott segítséget. (PTSD: Poszt traumás stressz szindróma, a traumatikus helyzetre adott abnormális válasz.) A segítségre szoruló csoport tagjai olyan eseményt éltek át, vagy voltak annak tanúi, esetleg olyannal szembesültek, amelyben valóságos vagy fenyegető haláleset, súlyos sérülés, illetőleg saját vagy mások testi épségének veszélyeztetése történt meg.

Dániában, Koppenhágában szervezték meg az első központot (Rehabilitation and Research Centre for Torture Victims – Megkínzott Áldozatok Rehabilitációs és Kutatóközpont) több mint húsz éve. A központ vezetői fedezték fel, hogy a bántalmazások, a kínzások súlyos lelki nyomokat hagynak, és ezek megfelelő kezelés nélkül akadályozzák a kliens beilleszkedését a társadalomba, maradandó egészségkárosodást előidézve.

A dániai központ segítségével létrejött hálózat szakemberek képzésével szélesíti tevékenységét. A tagjai között levő Cordélia Alapítványt szakmai és anyagi támogatással segíti.

(Folytatás a 8. oldalon)

Bemutatunk három társadalmi szervezetet

(Folytatás a 7. oldalról)

A központ más országokból származó kollégák részére rendszeres és állandó továbbképzést is tart.

Az alapítvány a PTSD kezelésében az alábbi pszichológiai szakembereket veti be:

- Pszichiáter: egyéni, dinamikus orientált pszichoterápia a PTSD oldására és a feldolgozását elősegítő (coping) képesség javítására. Ezzel javul a kliens adaptációs képessége, beilleszkedik egy új szociális hálóba, javul az önértékelése, személyes kapcsolata, produktív életvezetése. A módszer lényege a verbális pszichoterápia, a traumát a fókuszba állító terápia.

- Nonverbális terapeuta: kreatív csoportfoglalkozásokat vezet a pszichiáter és az általa kiválasztott kliensekkel. A nonverbális terápiák közül az animációs terápiát alkalmazza, zeneterápia, a mozgás- és művészeti terápiás elemekkel együtt.

A terápiás kezeléseknél fontos a jól képzett anyanyelvi tolmácsok alkalmazása és ezen belül is a személyzet tagjainak és a tolmácsok összeszokott munkastílusa. (A tolmács átmeneti szerepet tölt be a gyógyító személyzet és a kliens között. Munkája közben mindkét féllel azonosul, és egyben mindkét féltől megfelelő távolságra helyezi magát.) A menekültekkel foglalkozó csoportban a tolmács különleges bánásmódot igényel. Mind állandó képzése, mind pszichés problémáinak kezelése folyamatos feladat.

Az Alapítvány tevékenységének része a táborban dolgozó szociális munkások szakmai továbbképzése. A menekültek tömeges jelenléte miatt a pszichoszociális szükségleteket, a traumatikus élményekkel kapcsolatos reakciókat és a kóros állapotokat ismertető speciális képzésre van szükség.

1997 óta tartanak szemináriumokat, előadásokat a szociális gondozók részére. Itt esik szó a szocio-kulturális különbségekről, a különböző életkori traumás tünetekről, a férfiaknál és a nőknél eltérő pszichés traumákról. Fokozott pszichoszociális segítséget kell

nyújtani a veszélyeztetett csoportoknak, a gyermekeknek, kínzások és szexuális erőszak áldozatainak, időseknek, testi és mentális betegeknek. A szemináriumokat a szociális munkások szupervíziójával zárják.

Iraki Emberi Jogok Szervezete

Az egyesületet 1996-ban hozta létre kb. 40 fő. Elődjé, a Magyarországi Iraki Emberi Jogok Szervezete 1992-ben alakult. Ekkor még több szervezet is képviselte az iraki emberi jogokat, de mindegyik valamelyik iraki párt égisze alatt működött, és így egyre sürgetőbbé vált egy egységes fórum létrehozása, kizárva a napi politikát. E humanitárius jogi szervezet nem tartozik egyetlen párthoz sem, és teljes mértékben független az iraki rezsimtől.

Célja az emberi jogok, szűkebben az iraki emberi jogok védelme. Humanitárius tevékenységét a menekültek, a háború, a rendszer áldozatainak megsegítése jelenti, de fellép minden iraki állampolgár érdekében otthon és külföldön, bármely hivatalos vagy félhivatalos szervvel együtt, illetve szükség esetén azokkal szemben.

Igyekszik a magyar közvéleményt tájékoztatni a valós iraki helyzetről, s megpróbál különböző akciókat szervezni. Így került sor 1997-ben a több hónapon át tartó csendes tiltakozásra, az iraki demokrácia helyreállítása érdekében.

Kiemelt feladatának tekinti az egyesület, hogy a Magyarországon élő irakiak számára különböző tájékoztató előadásokat, a kultúra, nyelv, hagyomány ápolására összejöveteleket szervezzon. Közösén tartják a nem politikai ünnepeket (Ramadán, Emberi Jogok Napja stb.). Ilyenkor az ország majdnem minden részéről érkeznek a meghívottak, mintegy 40 család.

Fontos feladatuk a fordítás, amelyhez gyakran hívják őket segítségül. Az egyesület anyagi forrását a tagdíjak és a különböző helyekről érkező – feltétel nélküli – támogatások jelentik.

Előzetes

A közeljövőben megjelenik a „társnyás könyvek” **Idegenek Magyarországon, magyarok idegenben** című új kötete

A TARTALOMBÓL

Sik Endre: Külföldiek Magyarországon (1995–1997)

Rodics Gergely: Betelepedés vagy nyaralóvásárlás?

Bognár Katalin–Kováts András: Visszatérés Kelet-Szlavóniába 1997 őszén

Tóth Judit: A menedékjogi törvény hányattatása

Tóth Pál Péter: Magyar? Állam? Polgárság?

Parragi Mária: Állampolgársági jogi dilemmák – a jogalkalmazó szemével

Tamás Pál: Identitáspolitikák és az állampolgárság újraértelmezésének lehetőségei

Szabó Máté: A katakombákból a professzionalizmus felé

„Mi lenne, ha jönne egy idegen és megvenné a 93 ezer négyzetkilométert?”

A Nyilvánosság Klub

Monitor Csoportjának jelentése

Váncsa István: A behatoló idegen

Nyíri Pál: „Európa Hongkongja”? Kínai–magyar akkulturáció

Budapesten

Sik Endre: Emberpiac a Moszkva-téren

Gagyri József–Oláh Sándor: Vendégmunkások utazási formái

Maros megyéből Magyarországra

Fábián Zoltán: Vélemények a cigányokról és az idegenellenesség

Magyarországon

Murányi István: Szocio-kulturális és területi tényezők szerepe a 10–17 éves fiatalok előítéletes gondolkodásában

Felelős szerkesztő: dr. Tóth Judit

Felelős kiadó:

Menedék – Migránsokat Segítő Egyesület

A hírlevelet gondozta a Sik Kiadó Kft.

Tipográfia, tördelés: Beck Bojanka

Nyomás: MSZH Nyomda

Kérjük a migránsokat, menekülteket tömörítő, továbbá érdekeiket képviselő társadalmi szervezeteket, helyi önkormányzatokat, hogy működésükről, rendezvényeikről, valamint kiadványaikról tájékoztassák szerkesztőségünket. Célunk az, hogy e szerény hírlevél lehetőségein belül elősegítsük a migrációra vonatkozó információk cseréjét. Információikat, anyagaikat az alábbi címre várjuk: MENEDÉK EGYESÜLET, 1068 Budapest, Benczúr u. 33. Tel./fax: 342-9571.

OLTALOMKERESŐK

A Menedék Egyesület hírlevele a nemzetközi migrációról

IV. évfolyam 7-8. szám

1998. július-augusztus

JOGSZABÁLYFIGYELŐ

A TARTALOMBÓL:

- ☐ Tartós megoldás a menekültügyben
- ☐ Kínaiak európai összefogása
- ☐ Civil szervezetek

A külföldiek járványügyi helyzetéről

Megjelent és július 1-jén hatályba lépett a népjóléti miniszter rendelete a fertőző betegségek és a járványok megelőzése érdekében szükséges járványügyi intézkedésekről (18/1998. (VI. 3.) NM rendelet). A rendelkezéseket alkalmazni kell az országban tartózkodó külföldiekre. Így az életkorhoz kötött védőoltásokkal (gümőkór, torokgyík, szamarköhögés, rózsahimlő, gyermekbénulás, mumpsz, kanyaró, merevgörccs ellen) be kell oltani a huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkező külföldieket, a menedékest, a befogadottat és a menedéket kérelmezőt. A gyermekintézménybe kerülő gyermekeknél kötelező ellenőrizni az oltások meglétét, és szükség esetén azokat pótolni kell, akár 20 éves korig. A rendelet értelmében a magyar állampolgárokat be kell oltani azon fertőző betegségek ellen, amelyek a kiutazási célországban vagy tranzitországban az egészségügyi hatóságok szerint kötelezőek, illetőleg ha az adott országban sárgalázveszély áll fenn. Az oltást az ÁNTSZ megyei intézete, az Országos Epidemiológiai Központ nemzetközi oltóhelye és az országos tisztí főorvos által erre feljogosított oltóhely végzi. Utóbbiak állítják ki a nemzetközi érvényű oltási bizonyítványt. Vajon az itt élő, külföldre utazó migránsokat nem kell beoltani? Ők megbetegedhetnek? Ők ide visszatérve fertőzhetnek? Ugyanakkor a Magyarországra érkező bármely személyt és járművet, rakományt vizsgálatnak kell alávetni, ha az adott országban kolera, pestis, sárgaláz, kiütéses tifusz állandóan vagy járványosan előfordul. Ha e rendelkezés az itteni lakosságot védeni akarja, miért nem akarja átfogóan megelőzni már a kiutazó megfertőződését?

Állampolgárságra tekintet nélkül köteles a munkáltató a védőoltásokról gondoskodni, ha a munkahelyen a foglalkozás jellege miatt a dolgozók fertőzésnek vannak kitéve (például erdészeti dolgozók, szennyvízzel dolgozók, mélyépítésen dolgozók, állatorvosok). Szintén állampolgárságra tekintet nélkül kell meg-

szűrni Hepatitis B vírusra a terhes anyákat a terhesgondozóban, de legalább a szülést levezető orvos révén.

A tbc-s betegek felkutatásának céljából a 30 éven felüli lakosok – ugyancsak állampolgárságtól függetlenül – kötelezhetők szűrővizsgálatra, ha a személy „a szűrővizsgálatot elrendelő megyei intézet területén huzamos jelleggel tartózkodik”. Ez mit jelent? Szegény önkormányzati jegyzőnek kell ezt meghatározni, mert ő felel a tüdőszűrő-vizsgálat megszervezéséért. A nemi betegségben szenvedőkkel élő, velük érintkező személyek szintén állampolgárságra, jogállásra tekintet nélkül kötelesek magukat szűrővizsgálatnak alávetni.

A fenti szabályok részben figyelembe veszik a fertőző vagy e veszélynek kitett személyek jogállását, részben felismerik, hogy a vírus nem jogállás szerint válogatja meg, hogy kibe költözik bele. E vegyes rendszer nyilvánul meg abban a rendelkezésben, amely a huzamos tartózkodási és a bevándorlási engedélyt

kérőket HIV, tbc, lepra, lues, hastífusz, paratífusz és ektoparazita fertőzőség felderítésére irányuló szűrővizsgálatra kötelezi, bármilyen is az érintett egészségügyi előélete, az utazás iránya vagy hazája fekvése.

A tetvesség megszüntetésére és megelőzésére rendelt eljárásokat kell alkalmazni „minden olyan közösségben, ahol a személyek gyakori cserélődése, életmódja vagy egyéb körülmények miatt a tetvesség behurcolására és terjedésére fokozott lehetőség nyílik”. Talán ilyen lehet a közösségi szállás és a befogadó állomás is? Nem árt tudni, hogy e helyeken a használt ruhát, rongyot csak hézagmentesen zárható zsákban szabad gyűjteni és szállítani.

Mit kell tudnia a leendő állampolgárnak?

A honosítást kérőknek magyar nyelven állampolgársági vizsgát kell tenniük. A vizsga anyagát az „Állampolgári ismeretek” című általános iskolai tankönyv képezi, ám a 125/1993. (IX. 22.) kormányrendelet meghatározza a témaköröket. Ezek a következők:

1. Alkotmányosság és hatalom
2. Országgyűlés
3. Köztársasági elnök
4. Kormány
5. Alkotmánybíróság
6. A közigazgatás felépítése
7. Helyi önkormányzatok
8. Parlamenti választások
9. Önkormányzati választások
10. Igazságszolgáltatás
11. A magyar állampolgárság
12. A magyar állampolgárok alapvető jogai és kötelességei
13. Honvédelem és a belső rend védelme
14. Magyarország külpolitikája

15. Államháztartás
16. Társadalombiztosítás, egészségügyi ellátás

E felsorolásból kitűnik, hogy csupán jogi és politikai ismereteket, nem pedig kulturális, társadalmi vagy történeti tájékozottságot kívánnak meg a leendő állampolgártól. Vajon hogyan érti meg a jelentkező az itt élők számára is bonyolult jogi, politikai berendezkedést annak történeti előzményei nélkül? Lehet, hogy a szabályozást készítő objektív, semleges mércét akartak állítani, ezért fogalmazták meg ezeket a témaköröket, elkerülve a kulturális, a helyi közösségre, lakókörnyezetre vonatkozó szubjektív, nem „teszt jellegű” válaszokat. Pedig a vizsgát a megyei közigazgatási hivatalban kell letenni, ahol mód nyílna a beilleszkedés helyi ügyeinek megtagyargalására.

Tartós megoldás a menekültügyben

A menekültügyben a tartós megoldásoknak klasszikusan három formáját különböztetjük meg:

• **Repatriálás.** Alapvető feltétele egyfelől az önkéntesség, másfelől az, hogy a menekülést kiváltó okok megszűntek. További objektív feltétel, hogy a visszatérőknek az állampolgárságuk szerinti állam jogi garanciákat ad: a büntetés kiszabását megelőzi az ország elhagyása miatt. Rendkívül fontos, hogy a minimális életfeltételek biztosítottak legyenek a repatriálást vállalók számára.

• **Távozás harmadik országba.** Meghatározó, hogy fogadókész legyen a harmadik ország és vízumot adjon az odautazni szándékozók. Korlátot jelenthet részükre a kvótarendszer keretszámainak korlátozott mértéke.

• **Letelepítés a tartózkodási helyen.** Legfontosabb a lakás és munkahely biztosítása, ami a jövedelemszerzést és a beilleszkedést segíti elő az adott államban. Rövidebb-hosszabb idő után természetesen az állampolgárság megszerzése a végső cél, ez nyújt teljes jogbiztonságot a menekültek számára.

A menekültek helyzetére vonatkozó egyezmény (amelyet az 1989. évi 15. törvényerejű rendelettel hirdettek ki) 1. cikkének C) pont (3) bekezdése tartalmazza: meg kell szüntetni menekült státusát annak a személynek, aki „új állampolgárságot szerzett, és élvezzi az új állampolgársága szerinti ország védelmét”. Ezzel harmonizált a korábbi szabályozás, a 101/1989. (IX.28.) MT rendelet a menekültként való elismerésről a 17. § a) pontjában, illetve a jelenlegi 1997. évi CXXXIX. menedékjogi törvény 5. §. a) pontja.

1997-ben készítettünk egy felmérést a Menekültügyi és Migrációs Hivatal Szegedi

Helyi Szervénél a menekült státust kapott személyek körében arról, hogy kik lettek magyar állampolgárok 1990. január 1. és 1997. december 31. között.

Első lépésként a Menekültügyi és Migrációs Hivatal Informatikai Osztálya segítségével listát készítettünk azokról, akik hivatalunknál a jelzett időszakban menekült státust kaptak; ez összesen 316 főt jelentett.

A listát megküldtük:

– a BM Központi Nyilvántartó és Választási Hivatalának,

– a BM Állampolgársági Főosztályának,

– Szeged Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatal jegyzőjének annak megállapítása céljából, hogy a listában szereplő személyek közül kik kaptak magyar állampolgárságot, ilyen eljárás van-e folyamatban, illetve az érintettek jelenleg hol tartózkodnak.

A BM Központi Nyilvántartó és Választási Hivatala határozatban tájékoztatott bennünket, hogy adatkérésünk a már említett jogszabályok, illetve az 1992. évi LXVI. törvény (Nytv.) 17. §-ának (1) bekezdése, illetve a 17. §. (2) bekezdésének a) pontja szerint jogszerű. A hivatal az általunk megküldött, 316 főt tartalmazó listából 273 főt talált saját nyilvántartásában, akiknek közölte külföldi és magyarországi lakcímét egyaránt.

A Belügyminisztérium Állampolgársági Főosztálya listánkat elemezte, és a benne szereplő 316 főt három csoportra osztotta:

– 191 fő magyar állampolgárságot kapott;

– 29 fő állampolgársági

kérése folyamatban volt;

– 96 fő nem adott be állampolgársági kérelmet.

Az első csoportba tartozó 191 főt nyilvántartásunkban ellenőriztük, és a még menekült státusban levőket személyre szóló levélben felkerestük: kértük, hogy honosítási okiratuk másolatát címünkre küldjék meg menekült státusuk megszüntetése céljából. Közülük sok személy lakcíme megváltozott, így értesítésünk a „Címzett ismeretlen” jelzéssel visszajött.

A Szeged Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatal kiigazította számunkra azon személyek neveit és lakcímét, akik a jelzett időszakban Szegeden állampolgársági esküt tettek; ez összesen 98 főt jelentett. Azokat, akiknek aktuális tartózkodási helyét megtudtuk, levélben értesítettük, majd ügyükben státust megszüntető határozatot hoztunk.

Felmérésünk során 10 főről állapítottuk meg, hogy meghalt, külföldre távozott vagy ismeretlen helyen tartózkodik.

A mintában szereplő ismert lakcímű, de állampolgársági kérelmet be nem nyújtott személyeket levélben szintén felkerestük, és tájékoztattuk őket a magyar állampolgárság megszerzé-

sének lehetőségéről. Együttal kértük, hogy jelezzék hivatalunknál, ha kérelmük eredménnyel járt, vagyis megkapták a magyar állampolgárságot.

Felvettük a kapcsolatot a Csongrád és a Bács-Kiskun Megyei Közigazgatási Hivatal vezetőivel, s kértük őket: tájékoztassák az illetékességi területükön működő jegyzőket a felmérésről, s arról a kérésünkről, hogy a jövőben értesítsék szegedi hivatalunkat azokról a személyekről, akik státusos menekültek és állampolgársági esküt tettek.

Egyéves munkánk során számos pozitív és negatív tapasztalatot szereztünk. Egyértelművé vált, hogy hiányzik a közigazgatásban az a monitoring rendszer, amely folyamatosan jelezné a végpontok felé a magyar állampolgárságot szerzett státusos menekültek jogi helyzetének megváltozását, hogy a szükséges intézkedést (státust megszüntető határozat elkészítése) megtegyük. Ez egyébként jogszabály által előírt kötelezettségünk.

Dr. Bárkányi Gábor
MMH, Szeged

Kézikönyv

A Menedék Egyesület és a Menekültügyi és Migrációs Hivatal (MMH) együttműködésében rövidesen megjelenik és hozzáférhetővé válik az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága által 1979-ben kiadott Kézikönyv a menekült státus elbírálásáról, valamint a Főbiztosság Végrehajtó Bizottságának fontosabb határozatait tartalmazó kiadvány magyar nyelven. Kérjük, hogy mindazok az ügyvédek, társadalmi szervezeteknél dolgozók jelentkezzenek, akiknek erre az ingyenes kiadványra munkájukhoz szükség van. Kérésükre az egyesület postázza a kiadványt (Menedék Egyesület, Péterné, fax: 342-9571), míg a hivatal saját munkatársainak, valamint a kapcsolódó területen dolgozó rendészeti és igazságszolgáltatási munkatársaknak maga juttatja el a kiadványt.

Távlatos migrációs koncepció szükségeltetik

„A bevándorlás és a magyar állampolgárság megszerzése politikai közgondolkodásunk egyik neuralgikus pontja.”

A *Valóság* 1998/6. számában Szabó A. Ferenc írt recenziót Tóth Pál Péter kötetről (*Haza csak egy van*. Püski Kiadó, 1997), bőven kifejtve egyben a hazánkat érintő népmozgásról vallott véleményét. A kiinduló tétel látszólag egyszerű: 17 éve fogy az ország népessége, tehát pótlás kellene. Ugyanakkor a politikusok és a közvélemény is elzárkózik ettől, mint a fentebbi idézet röviden summa. Ebben az általánosan ismert nemzetközi tényezőkhöz kívül nemzeti sajátosságok is közrejátszanak. Nehezen fogadja el a politikai elit, hogy egyre több határon túli magyar kívánja az anyaországban leélni az életét, mert ez megkérdőjelezné azt az axiómát, hogy a kisebbségi sorban élőknek Trianon után is szülőföldjükön kellene boldogulniuk. Miközben fokozódott az elvándorlási készség a jobb életfeltételeket kínáló anyaország felé, az itteni befogadókedv elapadt. Ezt bizonyítja az állampolgársági törvény, a bevándorlási

szabályok és a jogalkalmazás szigora.

Idézőnk a *Magyar Nemzet* 1998. március 7-i számából:

„Reményiné Baló Gyöngyi már tíz esztendővel ezelőtt várta meleg étellel, ruhával, jó szóval és jogi tanácsokkal a Magyarországra menekült erdélyieket. A rákosszentmihályi templomban ezrek és ezrek ismerték meg. – Természetes, hogy az évek során mind tisztább jogi viszonyokat kíván teremteni az állam. Természetes, hogy a rendszerváltozás sokszor bonyolult és rendezetlen körülményei elmúlnak, és a helyükbe a törvények korrektségét kell ültetni. De elgondolkodtató, hogy a határainkon túl élő magyarokkal szemben mind szigorúbb és szigorúbb jogszabályok születtek. Minden állam normális magatartása, hogy védi az értékeit, igyekszik elkerülni, hogy idegenek megzavarják a társadalom nyugalma. De Magyarországon miért idegen az erdélyi magyar? – Gyöngyi asszony ennél tovább nem megy kérdéseivel. Megdöbbenő történeteket idéz viszont a magyar hivatalok időnként már-már karkai útvesztőjében évek óta borkáló ismerősöm. – Aki nek van pénze, annak min-

den sikerül. Évente hosszabbítom a tartózkodási engedélyt. Újra és újra beadom a kérvényt a letelepedéshez. Dolgozom. Igazolom, hogy fizetek adót, kiegyenlítik a társadalombiztosítást. Minden kérvény tízezer forint. Aztán további tízezerre megy az igazolás a tisztiorvosi szolgálatról. Valamennyi iratokat újra és újra le kellett fordíttatnom. Egy erkölcsi bizonyítvány három ezer, az útlevelel hat ezer. De az erkölcsiért mindig vissza kell utaznom Romániába. Az újabb kiadás. Ha túlesnék mindezen, még hátravan az állampolgársági vizsga, majd az eskü. Ezek újabb ezrek. Látnom, ez is üzlet. Komoly szereplői vannak. Bemegyek a hivatalba, jön velem szemben a mobiltelefonos, öltönyös úr, és már kínálkozik is, hogy ő segít. Van, aki ügyvéd, van, aki egyszerűen jó kapcsolatokkal rendelkezik, mert esetleg korábban rendőrtiszt volt. A tarifa hetvenezer

forint. Aki fizet, annak megkerülnek a pecsétetek, célgyenesbe jutnak a papírai. Nem kell akkor már bizonygatni, hogy egy személy legalább tizenhat négyzetméteren lakik, nem ellenőrzik, hogy valódi személy-e a befogadó, nem számítanak a szigorú szabályok. A pénz intéz mindent. Ez is a feketegazdaság része.”

Sőt, a hatóság még kevesebb betelepülőre számít, nem ismerve a migráció szerepét és súlyát a modern társadalmak életében. A recenzió írója szerint ez a folyvást hangoztatott axióma nem veszi figyelembe az elmúlt évtizedekben lejátszódott belső vándorlást és annak mobilizációs hatását. Ez a törvényszerűség hat ma a határon túli magyarságra. Szabó A. Ferenc sürgeti, hogy mielőbb készüljön távlatos migrációs koncepció a „megkerülhetetlen statisztikai adatok” ismeretében.

Biztonságpolitika és menekültáradat

A Miniszterelnöki Hivatalban létrehoztak egy biztonságpolitikával foglalkozó titkárságot, amelynek szakértője, Pecze Zoltán szerint a hazánkra leselkedő veszély

az Észak–Dél konfliktus, amely miatt menekültáradat zúdulhat a térségre.

Maga a kormányprogram is új védelmi alapelvek lefektetését sürgeti, és a szakértő véleménye az, hogy „a Balkán egyfajta előretolt konfliktusforrás. Ezért a biztonságpolitikai alapelveket újjá kell formálni” már NATO tagállamként.

Térségünk példázza, hogy a helyi konfliktusok veszélye reális, bár „ha lesz Észak–Dél konfliktus Afrika túlnépesedése és a növekvő migrációs nyomás miatt, akkor e konfliktusban Magyarország nem a szövetségi tag-sága miatt lesz érintett, hanem földrajzi elhelyezkedése következtében. És a kelet–nyugati konfliktusok sem kerülnek ki minket.” (Magyar Nemzet, 1998. augusztus 12.)

Az ügyészség törvényességi ellenőrzése kiterjed a határőrre és a rendőrré is

A Legfőbb Ügyészség a büntetés-végrehajtás és a büntetőeljárás törvényességi felügyelete körében tavaly 1600 vizsgálatot végzett. Ez érinti a rendőrség, a határőrség és a büntetés-végrehajtási intézmények jogszerű működésének ellenőrzését.

Vizsgálták a védővel való kapcsolattartás, a levelezés, az orvosi ellátás, az ételmezés színvonala, az anyanyelv használata, az iratok tanulmányozása és a jogorvoslati jog biztosítását.

Sok panasz tárgya a telefonhasználat. Ezzel összefüggő alapelv, hogy a kapcsolattartás csak a büntetőeljárás eredményessége érdekében korlátozható. Erre az sem szol-

gáltat okot, ha a telefonkészülék az elítélt cellájától távol van. Mert akkor a fogva tartott oda kell kísérni. Vizsgálataik nyomán javultak a fogva tartási körülmények, és hét büntetőeljárás indult az őrzők ellen (Magyar Nemzet, 1998. augusztus 10.).

Vajon az ügyészség kormány alá rendelését előkészítő törvényben milyen megoldást találnak a végrehajtó hatalomhoz tartozó örök független ellenőrzésére?

A sajtóból csak annyit tudhatunk, hogy a tervezet megszüntetné, de legalábbis korlátozná a pártok és a társadalmi szervezetek feletti ügyészi kontrollt (Magyar Hírlap, 1998. augusztus 15.)

Menekültügyi statisztika

1998. augusztus elején 2600, június 30-ig 2047 fő kért menedékjogot Magyarországon, és ebből 1557 fő érkezett Európán kívüli országban bekövetkezett üldöztetés miatt. A kérelmezők állampolgárság szerinti megoszlása a táblázatban látható (a Menekültügyi és Migrációs Hivatal adatai).

Július első hetét is figyelembe véve, idén összesen 327 jugoszláviai polgár érkezett Magyarországra menedéket kérve. Többségük kosovói albán. Ugyanakkor a határőrség képviselőjétől tudjuk, hogy az idén kiutasított 1200 jugoszláv állampolgár közül 242 fő kért menedékjogi védelmet. A többi önként távozott?

A délszláv háború miatt befogadott menedékesek száma augusztus elején 1700

volt, s ezeknek az embereknek a fele magyar nemzeti-ségű, több mint harmaduk pedig bosnyák. A mai rendelkezések értelmében októberig maradhatnak, és így a tanévkezdéshez szükséges támogatás összegét már nem is utalták át a hivatalból. A három befogadó állomáson ma 1100 menedékes él. Augusztus elején a debreceniben 420 kérelmező (köztük 160 kosovói albán) és menedékes tartózkodott.

1998-ra ugyanúgy egymilliárd forintot biztosít a költségvetés a menekültügyi hatóságnak és a három befogadó állomásnak, mint a korábbi években. Ez a növekvő létszámot és az inflációt ismerve nem sok, ám talán rászorítja a hatóságot a hatékony pénzhasználatra.

Afganisztán	474
Albánia	2
Algéria	180
Azerbajdzsán	1
Banglades	124
Belorusszia	4
Bosznia	2
Irak	238
Jugoszlávia	279
Kazahsztán	1

Lettország	4
Macedónia	4
Moldávia	1
Oroszország	3
Örményország	17
Románia	37
Sierra Leone	165
Szlovákia	2
Törökország	86
Ukrajna	46

Aki nem tud arabusul...

A Magyarországra érkező és itt letelepedő külföldiek száma és érdeklődése nyelvünk iránt keresletet támasztott a magyar nyelv oktatására. A Hungarian Language School (1067 Budapest, Eötvös u. 25/A; tel.: 353-2070, 312-5899) nem haszonérdekelt intézmény, hanem alapítványi formában működik – nyilatkozta a szervezet vezetője. Így a menekülteknek óránként 150 forintért is szerveznek oktatást.

Az elmúlt években 3000 diákot fogadtak 74 országból, s közöttük az üzletemberek voltak a legtöbben. A Veszprémi Egyetem, az Anyanyelvi Konferencia, a HLS és Bródy János kezdeményezésére jött létre a Magyar Nyelv Akadémia Alapítvány, hogy összefogják a ma már negyven intézményben folyó magyar nyelvoktatással kapcsolatos különböző programokat, kezdeményezéseket. Az alapítvány titkára, Koháry Ilona szerint hiányosak a magyar nyelv hatékony tanításának feltételei, ezért fontos, hogy megfelelő módszerrel és szakmai ellenőrzés mellett oktassanak.

A Magyar Nyelvi Intézet (1118 Budapest, Budaörsi út 73-75.; tel.: 319-3212) is számos kurzust szervez a hazánkban tanulni, dolgozni és beszélni kívánó külföldi-

eknek. Foglalkoznak még határon túli magyarok egyetemi felkészítésével. A négy évtizede működő intézet rendelkezik a magyar nyelv oktatásában a legnagyobb tapasztalatokkal, legyen szó a köznyelv vagy szaknyelvek tanításáról. Nagy a piaci verseny azonban a diákokért, a fővárosban csak húsz nyelviskola oktat magyarra is. Az intézet alapvetően költségvetési intézmény, amely most kezdi érezni ennek kötöttségeit, bár az igazgató szerint költségvetésük negyedét már saját bevételből kell előteremteni. Évente néhány százán vesznek részt a nyelvi kurzusokon, mintegy 35 ország fiai. Most tervezik, hogy „gyors-talpaló túlélő” tanfolyamot szerveznek a magyarul egyáltalán nem értőknek, aztán hétvégi és nyári kurzusok. Saját fejlesztésű tankönyvekkel, CD-vel oktatnak. Az igazgató tapasztalata szerint a legnehezebben a vietnamiak és a kínaiak boldogulnak a magyar nyelvvel, igen eltérő hangképzésük miatt. A gyorsasági versenyt pedig az albánok, horvátok és nyelvrokonaink vezetnek.

A magyarországi egyetemre, főiskolára igyekvők fél évig a magyar nyelvet tanulják, majd annak a szakterületnek a kifejezéseit, amelyen tanulni akarnak.

Ki a külföldi az ingatlanvásárlók között, s mi a diszkrimináció?

A korábbi kormány az Európai Unió és az OECD szabályaira hivatkozva akarta enyhíteni a külföldiek földvásárlását úgy általában, nem csupán az unió polgárai számára. Az új kormány pedig mindezt a föld, az utolsó magyar kézben lévő erőforrás kiárusításának minősítve azonnal kijelentette, erre nem köteleznek minket az említett nemzetközi szerződések, hiszen számos EU tagállamban valamilyen jogi megoldással a helyi (hazai) lakosok szerezhetnek csak földtulajdont. De vajon mikor jutunk el odáig, hogy kü-

lönbséget tegyünk „idegen” és „külföldi” között? Mert az unió jogi szabályozása a tagállamok állampolgárait nem tekinti idegennek, számukra a szabad mozgás, munkavállalás, vállalkozás egymás országában nem korlátozható. Amíg ezen elgondolkodik az új vezetés, okuljon az osztrák példán.

Az unió bizottsága figyelmeztette Bécsre: két hónapot ad a Tirolban alkalmazott ingatlanvásárlási korlátozás megszüntetésére, különben az Európai Bíróság elé viszi az ügyet. A kifogásolt rendelkezés értelmében csak

az Ausztriához kötődő, ott adózó, bejelentett lakással és megélhetéssel rendelkezők szerezhetik meg az ingatlanokat.

Ez a bizottság szerint sérti a személyek közösségében belüli szabad mozgását, a tökéaramlást, a letelepedési jogot, a munkaerő áramlását, indokolatlan különbséget tesz az osztrák és a többi uniós polgár között. Tirol persze ragaszkodik e szabályhoz, nehogy a tehetősebb németek az üdülőövezetből öregek otthonává változtassák a környéket. (Magyar Hírlap, 1998. április 6.)

IOM

A Nemzetközi Migrációs Szervezet (IOM) címe: 1075 Madách I. út 8.. Tel.: 352-9736, 352-9737, 352-9739

Belügyi Szemle

A Belügyi Szemle 1998-ban tematikus számokat jelentet meg. A júliusi szám például a rendőrség és a társadalom kapcsolatával, a júniusi pedig a média és a rendőrség meglehetősen ellentmondásos egymáshozállásával foglalkozik. A tervek szerint a szeptemberi szám a migráció és idegenrendészet összefüggéseit vizsgálja majd. Tudomásunk szerint a folyóiratot csak az előfizetők szerezhetik meg, újságárúsnál nem kapható. Az érdeklődők próbálkozzanak a szerkesztőségnél (tel.: 312-4012) vagy a kiadónál (fax: 333-9199).

Személyi igazolvánnyal Magyarországra

Tovább bővült azon országok köre, amelyek polgárai útlevél nélkül, csupán személyi igazolvánnyal utazhatnak Magyarországra. Augusztus közepétől a franciák, belgák, osztrákok, németek mellett a luxemburgiak is jöhetnek hozzánk. Bár az egyezményt még 1991-ben kötötték, csak most léphetett életbe.

A magyarok a már sokszor emlegetett, könnyen hamisítható és bepecsételésre alkalmatlan személyi igazolványunk miatt még mindig nem élhetnek ezzel a lehetőséggel, Szlovéniát kivéve. Úgy látszik, a szlovén ha-

Sajnos nehéz ezt a tanácsot megfogadni, de legalább annyit tegyünk meg, hogy biztosítást kötünk külföldre utazásunk előtt. Nem árt tudni, hogy az Országos Egészségbiztosítási Pénztár hazai egészségbiztosításunk meglétében is csak annyit térít a külföldi ellátás díjából, amennyibe az itthon kerülne. Ez pedig csepp a kiadások tengerében.

Mód van továbbá arra is, hogy az Országos Mentőszolgálat riadóközpontján keresztül kérjük a betegszál-

lítást Magyarországra. 1992 óta e központ 400 beteget szállított haza, 1998-ban július végéig mintegy 300 kérést juttattak el hozzájuk. Az alarm-központ felveszi a kapcsolatot a kinti kezelőorvossal, hogy miként szál-

lítható a beteg, esetleg a külföldi biztosító tisztázza, ki meddig fizeti a szállítás díját. A központnak van mentőkocsija és repülőgépe is. Tarifájuk a következő, akár magyar, akár külföldi betegről van szó:

120 Ft/km	Egy ápoló kíséri a beteget a Toyota mentőautóban
170 Ft/km	A Mercedes rohamkocsi életmentő készülékkel, EKG-val, infúzióval van felszerelve, mentőtiszt kíséri a beteget
220 Ft/km	A rohamkocsi lélegeztetőgéppel, pacemakerrel is fel van szerelve, orvos kíséri a beteget
450 Ft/km	L-410 repülőgép szállítja a beteget (10 ülő beteg vagy 5 fekvő beteg a kapacitása), de legfeljebb 2000 km-en belüli távolságra, így a távolabbi betegeket menetrendszerű járatokkal lehet csak hazahozni, akiket orvos/mentőtiszt kísér, felszerelésekkel együtt

tóságok nem olyan igényesek, vagy kifejezetten szeretik a jól hamisítható magyar személyit.

Kínaiak európai összefogása

Augusztus elején tartotta nemzetközi konferenciáját Magyarországon az európai diaszpórában élő kínaiak szervezte.

A soros elnök ezúttal a Magyarországon élő Tomas Zhang Manxin lett, aki nyomban nagyszabású tervekről számolt be.

A kínai üzletemberek számára komoly gond, hogy a

bankok nem adnak hitelt, vagy legalábbis igen nehezen. (Nyilván emiatt adnak egymásnak a régi hagyományokra visszanyúló üzleti kölcsönt, amit jogi biztosítékok hiányában verőemberekkel, bérnyilkosokkal szereznek vissza, ha az adós késedelembe esik vagy vitatkozik.)

Határoztak arról, hogy egy nemzetközi bankot hoznak létre, mégpedig az Európában élő kínai üzletemberek tőkéjéből.

A londoni székhelyű Bank of China ugyan egy ki- rendeltséget már nyitott Budapesten, de az gazdasági tevékenységet valójában nem végez. A huzamosabb tartózkodással függ össze, hogy fontolgatják egy kínai nyelvű budapesti tévéadás

létesítését is. Erre már van példa Londonban és Moszkvában, ám a hazai kábelhálózatot működtetők ezek vételét nem teszik lehetővé, csupán vizsgálják annak műszaki lehetőségeit.

A beilleszkedés gondoljairól is vitatkoztak a résztvevők, de az idegengyűlölő megnyilvánulásokat nem tartották jellemzőnek, így a régióban fantáziát látva maradni kívánnak.

Ennél nagyobb gond, hogy a környező országokban a rendészeti, befogadási szabályok és a jogalkalmazás nem szilárdult meg, kiszámíthatatlan a hatóság magatartása még akkor is, ha valami a törvényben szereplő feltételeknek eleget tesz. A tartózkodási engedélyek hosszabbítási eljárása igen bizonytalan, és ez rontja a hosszabb üzleti terveket, hát még a beruházási kedvet. Márpedig ez utóbbit inkább élénkíteni kellene.

Emberi jogvédők a Belügyminisztériumban

Július 28-án a BM-ben az emberi jogokat védő szervezetek által összeállított témákat vitatták meg a minisztériumi vezetőkkel. A párbeszédet a jövőben is fenntartják, hiszen sok a megbeszélnivaló. Ill. Mártonnak, a Magyar Emberi Jogvédő Központ vezetőjének rövid összefoglalója: a Magyarországról kialakult képet kedvezően befolyásolhatja, ha a hazai menekültügyi hatóságok a külföldi bűnözőkkel való íjesztgetés helyett az érdekelt civil szervezetek bevonásával hozzák meg intézkedéseiket.

A július hónap idézete

„Mindenkinek szent és sérthetetlen joga ott élni, ahol akar, ha erre módja kínálkozik. Minden népnek szent kötelessége ezt a jogot honfitársai számára maradéktalanul biztosítani. Számomra erkölcsi nulla, aki e két jogot kétségbe vonja, illetve érvényesítését erőszakkal akadályozza. [...] Az Erdélyből, a Felvidékről ide települni akarók nem hazát akarnak cserélni, sőt ők maguk is, de még inkább utódaik magyarabbak akarnak maradni, és evégett vállalják az áttelepülők keserves kenyerét is.”

(Kopátsy Sándor, Magyar Hírlap, 1998, július 25.)

Az augusztus hónap idézete

„Ma már, azt hiszem, lassan véget ér az asszimiláció korszaka. Különböző népek, kultúrkörök gyermekei integrálódnak abba a kultúrába, melyet választanak, anélkül, hogy cserben kellene hagyniuk azt a kultúrát, mely gyermekkori gesztusaikat, hanghordozásukat, percepcióik egy részét kialakította.”

(Heller Ágnes: Az idegen c. tanulmánykötete)

Koszovó ma

Az Ökumenikus Szeretetszolgálat „Koszovó ma” címmel előadást szervezett társadalmi szervezetek munkatársai számára július 9-én. A jól szervezett rendezvényen előadást tartott a térség politikai és humanitárius helyzetéről, a várható menekülthullámról, az ott élők harcáról és a konfliktus történetéről Vujity Tvrtko (TV2), Póka Ferenc (Külügyminisztérium), Toldy Emil (MÖSZ).

A meghívottak között volt a határőrség és a menekültügyi hatóság képviselője, akik a felmerült kérdésekre is válaszoltak. Így megtudhattuk, hogy a koszovói albánok többségének nincs semmiféle okmánya, így nem is lehet őket kiutasítani

az országból. Miközben a rendészeti szervek okmányokat próbálnak számukra beszerezni, eltűnnek a közösségi szállásról, kisebb részüik pedig menedéket kér. A jugoszláviai határegyezmény nem alkalmazható, így a személyek egyszerűsített visszaadására nincs mód. A szervezők nyomtatékkal hívták fel a figyelmet az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága felhívására, hogy az európai országok tartózkodjanak a koszovói menekültek visszafordításától, hazaküldésétől. A térségről napi információt keresők böngészéik az interneten az Albanian Daily honlapot.

EXPO

Ismét megrendezik a társadalmi szervezetek, nem profitorientált szervezetek nemzetközi találkozója Budapesten, 1998. szeptember 24–26. között. A CIVIL ÉS NON-PROFIT EXPO rendezője most is az Európa Ház, amely útjára indította a Civil Magyarország című kiadványt is. A rendezvényen való részvétel és a havi lap megrendelése (félévi előfizetési díja 480 Ft) miatt keresse az Európa Házat (☎ 356-8440).

Civil szervezetek

A KSH felmérése alapján a magyarországi civil szervezetek munkáját mintegy 400 ezer önkéntes segíti, a szektor részvételű alkalmazottainak száma 21 ezer, míg a főállásúaké 50 ezer. Az elmúlt években minden tizedik társadalmi szervezet megszűnt, ám összességében a civil szervezetek száma négyeszeresére nőtt. Az 1996-os felmérés most közzétett adataiból idézünk:

A nonprofit szervezetek száma 45 916. Ebből

- alapítványként működik 17 109;
- egyesületi (tagsághoz kötődő) formában működik 28 807;
- megszűnt 5285.

A nonprofit szervezetek harmada a fővárosban és környékén található, de működés szempontjából 31 százalékuk országos kiterjedésű feladatokat lát el

Profíljuk szerint

- az alapítványok 60 százaléka szociális, oktatási, kulturális tevékenységet;
- az egyesületek kétharmada sport, szabadidős, hobbi, munkaügyi, érdekképviseleti tevékenységet végez.

Bevételeik szerint a szervezetek

57 százaléka egyetlen forrásból kapja támogatását;

29 százaléka többféle forrással rendelkezik, amelyek viszonylag kiegyenlített szerkezetűek;

14 százaléka folyó évi bevétellel egyáltalán nem rendelkezik.

A szektor 1996-ban mintegy 275 milliárd forinttal gazdálkodott, és gyorsabban fejlődik a gazdaságnál, bár ebben nagy szerep jut a növekvő számú köztestület-

nek, a közhasznú társaságoknak, közalapítványoknak. Ugyanakkor magánszemélyek csupán 18,4 milliárd forint támogatást nyújtottak. A pályázati pénzek pedig a civil szektor bevételeinek 5 százalékát érik el. A önkormányzatok átlagosan 490 ezer forint támogatást nyújtottak egy civil szervezetnek, míg az önkormányzatok 207 millió forintot kaptak a nonprofit szektortól. 1990–96 között 2200 alapítványt, közalapítványt hoztak létre az önkormányzatok.

Idegen nyelvű istentiszteletek a fővárosban

Angol nyelven	Jezsuiták Jézus Szíve-plébánia	Szombat 17.00 óra VIII., Mária u. 25.
	Skót misszió	Vasárnap 11.00 óra VI., Vörösmarty u. 51.
Német nyelven	Német plébánia	Vasárnap 10.00 óra I., Fő u. 43.
	Református templom	2. és 4. vasárnap 10.00 óra V., Alkotmány u. 15.
	Evangelikus imaház	Vasárnap 10.00 óra I., Táncsics u. 28.
Francia nyelven	Mária Missziós Nővérek temploma	Vasárnap 10.30 óra XIV., Hermina út 19.
Latin nyelven	Mátyás-templom Szent István-bazilika	Vasárnap 10.00 óra Vasárnap 10.00 óra

Tanácsadó program

A Menedék Egyesület és a Helsinki Bizottság közös menekültügyi tanácsadó programja keretében július 3-4-én a programban részt vevő ügyvédeknek és joghallgatóknak, valamint a menekültek szociális beilleszkedési programjában dolgozó szociális munkásoknak tréninget tartott.

A rekordot döntő részvételi arány már önmagában is örömteli volt, de talán ennél is fontosabb, hogy a két nap alatt számos jogalkotási, jogalkalmazási kérdést vitattunk meg, valamint jogeseteket elemeztünk. Előadást tartott Ambrus Ágnes, Nagy Boldizsár, Papp Imre és Tóth Judit. Terveink szerint az ott elhangzottakat – annak nagyobb terjedelme miatt – a következő számunkban közzéljük.

Egy ötlet, egy tanács

A Magyar Nemzet és a Külügyminisztérium közös kezdeményezésére pályázat indult, amelyben bárki egy gépet oldal (24-26 sor) leírhatja, milyen elgondolásai, elvárásai, élményei vannak az Európai Unióhoz csatlakozással kapcsolatosan.

A „Magyarország és az EU – Egy ötlet, egy tanács” mottóval meghirdetett pályázat legjobb írásait a Magyar Nemzet EU mellékletében teszi közzé, a szerzőket pedig jutalomban is részesítik.

A beküldési határidő folyamatos (Magyar Nemzet

Kiadvány

Az Amnesty International 1998 júniusában összeállított egy írás jelentést a koszovói emberi jogi, menekültügyi helyzetéről. Az angol nyelvű kiadványt kérésre postázzuk olvasóinknak (Menedék Egyesület, Péterné, fax: 342-9571)

Útilapu Hálózat

Az Útilapu Hálózat (Service Civil International Hungary, 1091 Budapest, Üllői út 103.; ☎ 215-4687) több nyári programot szervezett menekült gyermekeknek (Bicskén a befogadó állomás gyermekeinek, Kecskeméten az Európa Jövője gyermektalálkozón). Másik fontos tevékenységük, hogy a Martin Luther King Egyesülettel pantomim előadással, szórólappal hívták fel a figyelmet egy kampány keretében a hazai lakosság faji előítéletessége, idegengyűlölete elleni fellépésre. A július 26–augusztus 8. közötti rendezvénysorozatot számos külföldi és magyar szervezet, fiatal látogatta meg, például a Diákszigeten. Az Útilapu Hálózat már 1995 óta végzi e felvilágosító munkáját a romákkal, menekültekkel, szociálisan leszakadt csoportokkal kapcsolatos társadalmi szolidaritás erősítésére, 30 országban működő tagszervezettel közösen.

Krónika

A Roma Sajtóközpont (1092 Budapest, Ferenc krt. 22.) és a Helsinki Bizottság (1085 Budapest, József krt. 34.) összefogott és kiadta a „Köznap események krónikája 1997” című hasznos kötetet, elsősorban a romákat ért rendőrségi, önkormányzati jogszérmek időrendi áttekin-

tésével. A gyűjtemény olvasásakor megismerhetjük a hatóságok és a politikusok előítéletességét éppúgy, mint az emberi jogok érvényesítésének helyzetét. A hazai kronológiát kiegészíti a Gallup Intézet által a romákkal kapcsolatos előítéletesség-vizsgálat összefoglalója, valamint az Európai Unió országjelentéséből vett idézet is. A kiadványból tudhatjuk meg azt is, hogy „1997-ben 132 magyar állampolgár fordult panaszával a strasbourgi székhelyű Emberi Jogok Európai Bíróságához. 1995–96-ban több mint 400 ideiglenes aktát nyitottak a magyar panaszosok számára, ám ezzel egy időben a bizottság 200 ügyet elutasított.”

Könyvesbolt

Megnyílt a közhasznú szervezetek működéséről, joglásáról különböző magyar és angol nyelvű kiadványokat árusító könyvesbolt (Budapest, I., Krisztina krt. 34.). Néhány könyv a kínálatból:

- **Non-profit jogi kézikönyv** (Szerk.: Csizmár-Bíró)
- **Adománygyűjtési technikák itthon és külföldön** (Angela Rosati)
- **A közhasznú szervezetek kalauza** (Szerk.: Karácsonyné-Pecze)
- **Alapfokú kézikönyv a civil szervezetek számára** (Szerk.: Török-Vincze)
- **Alapítványok és nonprofit szervezetek leltározása** (Csákvári)
- **Alapítványok és nonprofit szervezetek pénzügyelése, adományok elszámolása és nyilvántartása** (Csákvári)
- **Alapítványok, nonprofit szervezetek és közhasznú társaságok kettős könyvvitele** (Csákvári)
- **Az önkormányzatok és a nonprofit szektor kapcsolata** (Sebestény)
- **Pályázatírás** (Kosztolányi)
- **Szociális nonprofit szervezetek Magyarországon** (Bocz)

A menekültügyi hatóság címjegyzéke

Budapesti ügyosztály	Budapest, Kürt u.6. 1903 Budapest, Pf. 314.	☎ 351-1761 Fax: 3382-643
Bicskei ügyosztály	2060 Bicske, Csabdi út 20.	☎ 06/22-350-907
Békéscsabai ügyosztály	Békéscsaba, Kétegyházi út 10. 5600 Békéscsaba, Pf. 1.	☎ 06/66-326-022 Fax: 06/66-323-231
Debreceni ügyosztály	Debrecen, Sámsoni út 149. 4033 Debrecen, Pf. 13.	☎ 06/52-347-599 Fax: 06/52-347-127
Győri ügyosztály	9026 Győr, Szövetség u. 15-17.	☎ 06/96-317-288/8902
Nyíregyházi ügyosztály	Nyíregyháza, Bessenyei tér 13. 4401 Nyíregyháza, Pf. 044.	☎ 06/42-315-852 Fax: 06/42-311-666/3533
Szegedi ügyosztály	Szeged, Kossuth L. sugárút 24. 6726 Szeged, Pf. 411.	☎ 06/62-423-729

Rendőrség a demokratikus jogállamban

Miközben folyvást a külföldiekkel mint potenciális bűnözőkkel riogatják a hazai közvéleményt, a külföldiekre hárítva a bűnözés terjedését, a rendőrség eredménytelenségét valahogy nem akarják kimondani. Ehelyett ismét lecserélték a rendőrségi vezetőket, sőt az új miniszterek beigérték a rendészeti szervek kezét megkötő jogszabályok módosítását.

A „szigorító jogi csomag” része a rendőrségi törvény, valamint az idegenrendészeti törvény is (1993. évi LXXXVI. törvény). Ez utóbbi egyetlen jogosítványt sem tartalmaz a külföldiek számára, ellenben minden hatósági döntést mérlegelési körbe ad, gyakran pedig parancsként fogalmaz. Mit lehet ezen még szigorítani? Legfeljebb a mérlegelésből mindenütt imperatívuszt lehet csinálni, mert az ügyféli jogok megkurtítására már eleve nincs mód. Hacsak nem az utolsó biztosítékot vonják el, megszüntetve a külföldi azon eljárási jogait, amelyeket az államigazgatási eljárási törvény (1957. évi IV. törvény) biztosít. Ez jól illene a rendészetről alkotott mai felfogáshoz. Reméljük, mielőtt a jogszabály-módosító tervezet elkészül, minden illetékes elolvassa *Szikinger István* könyvét. A COLPI munkatársa ízekre szedi a rendészeti tevékenység alkotmányos elveit, biztosítékait, hatékony működésének feltételeit – és ezek mai szabályozásban, működésben megnyilvánuló hiányait. A júliusban megjelent rendőrkék színű könyv (*Rendőrség a demokratikus jogállamban*. Sík Kiadó, 1998) jó stílusban, világos logikával tárja fel az 1990 óta született jogszabályok jogállamiságnak ellentmondó megoldásait. Rendőröknek és jogvédőknek egyaránt bizonyítja, hogy a közbiztonság javításához nem az egyre nagyobb hatáskört követelő rendészeti szervek alkotmányos biztosítékokat lerontó megerősítésén át vezet az út.

Ajánljuk mindenkinek a könyvet, aki elgondolkodik a választott mottó igazságán: „Aki kész szabadságát a bizton-

ságért feláldozni, az előbb-utóbb mindkettőt el fogja veszíteni.” (Benjamin Franklin)

Maga a szerző a könyv sajtóbemutatóján így ajánlotta művét.

„Amint arra számos példát találunk: a görcsösen rendpárti jogalkotás a hatalomnak nem csupán az értékrendjét, hanem gyakorlati működési alapját is nyújtó alkotmányos elvek félretétele miatt igen gyakran még a legszűkebb szakmai értelemben is több kárt okoz, mint amennyit használ. Jó példa erre a rendőrségi törvény 85. §-ának (1) bekezdése, amely a legfontosabb bűnügyi adatok kiszolgáltatását tiltja meg az érintett személyeknek a büntetőeljárás körén kívül. Hangsúlyozni kell, hogy itt még csak nem is kizárólag titkosan szerzett információkról és nem is csak gyanúsítható személyekről van szó. A szervezett bűnözésre utaló cselekményekben vagy tényállásokban érintett, ámde gyanún felül álló embereknek a felderítés során a róluk megtudott dolgokról semmit sem mondhat a rendőrség. Kérdés, hogy enélkül tudnak-e segíteni a testület munkájában, ami az esetek többségében egyébként közös érdek volna. Itt tehát az információs önrendelkezés jogának teljesen indokolatlan csorbítása közvetlenül egybeesik a bűnügyi munka feltételeinek nehezítésével. A megoldás kizárólag a »bűnözés elleni harc« szó szerint értelmezett logikájával magyarázható, ahol az egyik oldalon a rendőrség áll, a másikon pedig a bűnöző alvilág. Mivel pedig az alkotmányos rendben a bűnözővé minősítés kizárólag jogerős bírói döntés eredménye lehet, a rendőri munkában az ellenség kijelölése jogilag szükségképpen, de ténylegesen is igen gyakran ártatlan emberek megbélyegzését és igazságtalan büntetését hozza magával.”

A könyvből is idézünk egy időszerű gondolatot.

„A rendészetet a magyar jogtudomány a közigazgatás részének tekinti. Sajátosságként a korábbi szakirodalom a szabad belátás széles körét emelte ki,

újabbban azonban a jogi keretek közé szorítás szükségessége kapott nagyobb hangsúlyt, ezen belül elhelyezve a veszélyelhárítás és a hozzá kapcsolódó feladatok megoldását.

A rendőrségi törvény azonban szakít ezzel a felfogással, amennyiben határozottan tagadja a rendészet államigazgatási vagy bármely más jogági meghatározottságát. A 3. § (1) bekezdésében adott fogalom meghatározás a rendészeti feladatokat az államigazgatásiaktól elkülönítve említi, ami önmagában még a kiemelten fontos rész és egész viszonyának rögzítéseként is felfogható volna. A szakaszhoz adott indoklás azonban félreérthetlenné teszi, hogy nem erről van szó, a rendészet a törvény szóhasználatában nem tartozik az államigazgatás rendjébe. »A rendészeti szerv mint ismerv a rendészeti típusú feladatellátásra utal. A rendészeti tevékenység jogérvényesítési módozat, így jogági sajátosságokkal nem rendelkezik. Fő jellegzetessége – szemben a jogalkalmazással – a jogszabályi előírások közvetlen kikényszerítésében nyilvánul meg.«

Elméletileg zavaros és az alapjogok megvalósulás szempontjából rendkívül veszélyes a rendészetfogalom ilyen értelmezése a rendőrségi törvényben. Ez a megközelítés nem csupán a bel- és külföldi szakirodalom általánosan ismert elemi tételeinek mond ellent bármiféle indoklás nélkül, hanem az 1993. évi LXXXVI. (idegenrendészeti) törvény felfogásának is, noha a két jogszabályt ugyanott készítették elő, és az elfogadás időpontjai is közel állnak egymáshoz. Itt jegyzem meg, hogy az idegenrendészeti törvény legalább az 51. §-ában világosan megjelöli viszonyát az Államigazgatási eljárásról szóló törvényhez, a rendőrségi törvény azonban erről nem szól.”

Felelős szerkesztő: dr. Tóth Judit

Felelős kiadó:

Menedék – Migránsokat Segítő Egyesület

A hírlevelet gondozta a Sík Kiadó Kft.

Tipográfia, tördelés: Beck Bojánka

Nyomás: MSZH Nyomda

Kérjük a migránsokat, menekülteket tömörítő, továbbá érdekeiket képviselő társadalmi szervezeteket, helyi önkormányzatokat, hogy működésükről, rendezvényeikről, valamint kiadványaikról tájékoztassák szerkesztőségünket. Célunk az, hogy e szerény hírlevél lehetőségein belül elősegítsük a migrációra vonatkozó információk cseréjét. Információikat, anyagaikat az alábbi címre várjuk: MENEDÉK EGYESÜLET, 1068 Budapest, Benczúr u. 33. Tel./fax: 342-9571.

OLTALOMKERESŐK

A Menedék Egyesület hírlevele a nemzetközi migrációról

IV. évfolyam 9. szám

1998. szeptember

JOGSZABÁLYFIGYELŐ

Tóth Judit:

A menedékjogi eljárás főbb sajátosságai

A Menedék Egyesület és a Helsinki Bizottság júliusi ügyvédi tréningjén elhangzott előadások közül a jogi képviselők számára leghasznosabbat adjuk közre.

1. Mely jogszabályokat kell alkalmazni?

A képviseleti munka szempontjából alapkérdés, hogy az alkalmazandó joganyagot lehetőleg teljes körben ismerjük. Ez a következőket foglalja magában:

- Az Alkotmány 65. §-a, amely csupán a menedékjogról (menekültekről) rendelkezik, és annak feltételeiről rendeli el a törvényi szabályozást. Másutt már szóltunk róla, hogy a felhatalmazás a menedékesek, befogadottak vagy egyéb védelemben részesítendőek meghatározására nem alkalmas, legalábbis nem erre a szakaszra alapozva. Másik megjegyzésem, hogy az alaptörvény egyéb rendelkezéseinek és a kapcsolódó alkotmánybírói határozatoknak az ismerete is hasznos lehet a beadványok elkészítésekor, a bíróság előtti érvelésben.

- Az 1997. évi CXXXIX. tv. (a továbbiakban: Metv.) a menekültekről, befogadottakról és jogállásukról, továbbá a menedékesek absztrakt kategóriájáról, jogairól, kötelezettségeiről rendelkezik.

- A kormány rendelete a menedékesekről, hiszen a Metv.-ben szereplő általános meghatározáshoz konkrét alkalmazási feltételekre is szükség van. Alkotmányossági szempontból a felhatalmazás alapján rendeletet kell kiadni, bár a Metv.-ben „döntés” szerepel.

- Az 1989. évi 15. tvr.-rel kihirdetett genfi egyezmény (1951) és jegyzőkönyve (1967), amely a menekültekről rendelkezik.

- A menedékjogi eljárást részletező 24/1998. (II. 18.) kormányrendelet (a továbbiakban: Korm.r.) a menekültekről, befogadottakról és menedékesekről egyaránt rendelkezik.

- A nemzetbiztonsági szolgálatokról szóló 1995. évi CXXV. tv. tartalmazza a nemzetbiztonsági érdeket sértő, tehát kizáró okokat a menekült, befogadott és a menedékes kategóriából. A törvény 74. §-a meghatározza, mi a nemzetbiztonsági érdek. „A Magyar Köztársaság szuverenitásának biztosítása és alkotmányos rendjének védelme, ennek keretén belül 1. az ország függetlensége, területi épsége elleni támadó szándékú törekvések felderítése; 2. az ország politikai, gazdasági, honvédelmi érdekeit sértő vagy veszélyeztető leplezett törekvések felderítése és elhárítása; 3. a kormányzati döntésekhez szükséges, a külföldre vonatkozó, illetve külföldi eredetű információk megszerzése; 4. az ország alapvető emberi jogok gyakorlását biztosító alkotmányos rendjének, a többpárti rendszeren alapuló képviseleti demokráciának és az alkotmányos intézmények működésének törvénytelen eszközökkel történő megváltoztatására vagy megzavarására irányuló leplezett törekvések felderítése és elhárítása; 5. terrorcselekmények, az illegális fegyver-és kábítószer-kereskedelem, valamint a nemzetközileg ellenőrzött termékek és technológiák illegális forgalmának felderítése és megakadályozása.”

- Az 1993. évi XXXI. törvénnyel kihirdetett római egyezmény (1950) az emberi jogokról, amely az Európa Tanácsbeli tagságunk feltétele, és a téma szempontjából fontos biztosítékokat tartalmaz a kínzás tilalma, a visszafordítás, kiutasítás, a családi élet tiszteletben tartása stb. terén. Érdemes emlékezni az egyezmény által biztosított ideigle-

A TARTALOMBÓL:

- ☐ Védtelenek vagyunk?
- ☐ Statisztika
- ☐ Idegenek Magyarországon
- ☐ Hamis útlevéllel csempészik külföldre a fiatalok lányokat

nes intézkedés lehetőségére, például visszafordításra, kiutasításra váró menekültek esetében. Hasonlóan jelentős a kínzás tilalmát rögzítő, 1988. évi 3. tvr.-rel kihirdetett ENSZ egyezmény, valamint a polgári és politikai jogokról rendelkező nemzetközi egyezségek-mány, amelyet az 1976. évi 8. tvr.-rel hirdettek ki.

- A 23/1990. (II. 7.) MT rendelettel kihirdetett megállapodás az ENSZ Menekültügyi Főbiztosságával – részben visszautalva a genfi egyezményre – a Kormány és a Főbiztosság együttműködését rögzíti. Annak III. cikke kiterjed a jogalkalmazásra és a menekültekkel való közvetlen, zavartalan érintkezésre.

- Az 1996. évi XXXVIII. tv. a nemzetközi bűnügyi jogsegélyről rendelkezik, s azon belül szól a kiadatás feltételeiről, a biztonságos harmadik országok és az üldözött ország megkülönböztetésével.

- Az idegenrendészeti szabályok (1993. évi LXXXVI. tv., 64/1994. (IV. 30.) kormányrendelet, 9/1994. (IV. 30.) BM rendelet) megkísérlik megteremteni a kapcsolatot a Metv.-vel, elsősorban 2. § (3) és 32. §-ukban.

- A határőrizetről szóló 1997. évi XXXII. tv. és annak végrehajtási rendelete [66/1997. (XII. 10.) BM rendelet] rendelkezik a határőrség teendőiről az egyéni és a tömegesen érkező menekültekkel kapcsolatosan.

- A Metv. 47. § (1) bekezdése értelmében az Áe. (Államigazgatási eljárás általános szabályairól szóló törvény), amelynek például a tolmácsra, tanúra, szakértőre, szakhatóságra, kizárásra vonatkozó rendelkezései különösen fontosak az eljárás törvényessége szempontjából. Amennyiben az eljáró rendészeti szervek munkatársai a jövőben

is igen kevésbé lesznek járatosak az Áe. alkalmazásában, nagy esélye van a jogi képviselőnek.

• A Pp. XX. fejezete és a nem peres eljárás szabályai a bírósági felülvizsgálati eljárás során. Itt kell megjegyezni, hogy a tisztességes eljárás egyik feltétele a nyilvános tárgyalás. Az Alkotmány 57. § (1) bekezdése értelmében „A Magyar Köztársaságban a bíróság előtt mindenki egyenlő, és mindenkinek joga van ahhoz, hogy [...] valamely perben a jogait és kötelezettségeit a törvény által felállított független és pártatlan bíróság igazságos és nyilvános tárgyaláson bírálja el.” E törvényhely értelmezése kapcsán az Alkotmánybíróság rámutatott, hogy az államigazgatási határozatok bírósági felülvizsgálatában az első fokon eljáró bíróság a pert csak tárgyaláson bírálhatja el, míg a másodfokon eljáró bíróság tárgyaláson kívüli eljárása nem sérti az 57. § (1) bekezdésében foglaltakat. Az érvelés alapvetően arra épül, hogy a közigazgatásban már két fokon döntöttek, és közérdek a közigazgatási perek elhúzódásának a megakadályozása [26/1990. (XI. 27) AB hat., 38/1991. (VII. 3.) AB hat.]. Am a menedékjogi ügyekben a közigazgatás csak egyfokú. Ezért alkotmányosértő a közvetlenséget, a tárgyalási elvet sértő bírósági eljárás, amely mellözi a nyilvános tárgyalást.

• Egyéb háttérzabályok (a rendőrségi törvény, az ügyészégi, az illetékekről szóló vagy éppen az ügy szempontjából releváns kétoldalú nemzetközi egyezmény, így például a személyek államhatáron történő átadásáról és átvételéről szóló megállapodásokban foglaltak) ismerete.

Mint látható, a menedékjogi eljárás során több jogágba tartozó, anyagi és eljárásjogi rendelkezéseket egyaránt tartalmazó jogszabályokat kell párhuzamosan úgy alkalmazni, hogy azok egymásra tekintettel legyenek. Mindez nem jelenti azt, hogy teljes lenne az összhang e normák között, ám az éppen eljáró hatóság a tapasztalatok szerint csak a szervezetre vonatkozó speciális szabályokat ismeri. Ezért fontos, hogy az általános és a különös rendelkezések összehangolt alkalmazására szorítsa rá a felkészült jogi képviselő az ügyintézőket.

2. A nemzetközi jog nem kötelező erejű, de orientáló szabályai

Ezekre az eljárásban érdemes hivatkozni, mint a nemzetközi közösségben a jogállami követelményeknek eleget tevő államok gyakorlatára.

• ENSZ Menekültügyi Főbiztossága kézikönyve, amelyből az alábbiakban számos eljárási kérdést idézünk.

• Az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága működését és mandátumát meghatározó ENSZ közgyűlési határozatok.

• ENSZ Menekültügyi Főbiztossága Végrehajtó Bizottsága ajánlásai, amelyek a kérelmezők jogait, különösen fogva tartásukat, visszafordításukat, tömeges menekülés esetén védelmüket, a családtagok és a tisztességes menedékjogi eljárást részletezik.

2.4. A felsorolásban szereplő egyezmények értelmezésére, alkalmazására feljogosított szervezetek (ENSZ, ET Emberi Jogi Bírósága) döntései.

3. A menedékjogi eljárás két fő szakasza

Az első szakaszt a tényállás felderítése, a kérelem szempontjából releváns tények felderítése jelenti. A második szakaszban a menekült, menedékes, illetve befogadott definíciójának a tényállásra való alkalmazása adja. Ez három mozzanatot foglal magában: 1. a pozitív alkalmazási feltételek mérlegelése; 2. a kizáró feltételek mérlegelése; vagy 3. a megszüntető feltételek alkalmazása.

Az eljárás két fő szakasza tehát nem cserélhető fel, például oly módon, hogy csak akkor kezdi el a hatóság vizsgálni a tényeket, a meneküléssel kapcsolatos körülményeket, ha megállapítja, hogy nincsenek kizáró okok.

4. A releváns tények felderítése

A következőket ajánljuk a jogi képviseletet ellátók figyelmébe a Főbiztosság kézikönyve, valamint az Áe., a Metv. és a Korm.r. alapján.

• Az Áe. bizonyítási rendszere kötetlen, azaz minden, a tényállás megállapításához és bizonyításra alkalmas eszköz alkalmazható, a bizonyítékokat pedig egyenként, összességében, egyéniesítve kell a hatóságnak megítélnie.

• A bizonyításra nem szoruló tények között számos olyan akad, amely köztudomásúként a kérelmező származási országára vonatkozik, míg a hatóság, szakhatóság nyilvántartásában szereplő adat lehet a korábbi, hasonló eljárással kapcsolatosan keletkezett adat. Az Áe. kommentárja említi meg a köztapasztalatú tényeket is, és a kérelmező menekülési körülményei hitelességének megítélése részben ide tartozik.

• A kérelmező személyazonosságát meg kell állapítani. Ehhez megfelelően képzett ügyintéző, tolmács kell, továbbá előzetesen kitanítási kötelezettség is

terheli az ügyintézőt. Sajnos a személyazonosság megállapításának rendje (például nincs kötelezően bevonandó szakértő, tanú) és felelőssége nem egyértelmű, figyelemmel a vetélkedő ügydöntő- és szakhatósági hatáskörökre a rendőrség, a határőrség és a menekültügyi hatóság között. Fokozza a bizonytalanságot, hogy a személyes adatok kezelése az adatminőség követelménye értelmében csak teljes körű lehet, de tisztázatlan adatokkal is átadják egymásnak a (potenciális) kérelmezőket.

• A személyazonosításban különös jelentősége van a kérelmező állampolgársága vagy hontalansága bizonyításának. Ha állampolgársága bizonytalan, hontalannak kell tekinteni, így üldözéstől való félelmének megalapozásához a szokásos tartózkodás állama lesz releváns.

• Önmagában az útlevele alapján csak vélelmezni lehet, hogy a kérelmező a kibocsátó állam polgára. A vélelem azonban megdönthető.

• A tényálláshoz tartozik, hogy a származási országon belül hol volt a kérelmező korábbi lakóhelye. Az üldözésnek ugyanis nem kell az egész országra kiterjednie.

• A kérelmező családtagjainak (házastársának, eltartott gyermekének) állampolgárságát, a menekültstátusra utaltságát, továbbá a kizáró okok fennállását vizsgálni és bizonyítani kell. A családi egység alapján a státust nem biztosítják automatikusan.

• Alapvetően a kérelmezőnek kell a releváns tényeket bizonyítania, és állításainak, bizonyítékainak hitelességét a hatóság értékeli (például konzisztens-e a története). Ugyanakkor az eljáró hatóságnak meg kell osztania a bizonyítási terhet a kérelmezővel. Ennek eszköze lehet a bizonyítást nem igénylő tények figyelembevétele, a kétség esetén a tényeknek a kérelmező javára értelmezése a szavahihetőség esetén, szakértők bevonása.

• A kérelmezőt igazmondási kötelezettség terheli (ezt kikényszeríthető az Áe. rendbírásával is), továbbá együttműködés a hatósággal a releváns tények feltárásában.

• Önmagában azonban a kérelmező valótlan kijelentése nem alapozza meg a kérelem érdemi elutasítását, a kérelmet az Áe. alapján is annak érdeme alapján kell vizsgálni, és a rendelkezésre álló adatok alapján kell döntenie.

• Az elismerést megalapozó tényeket, körülményeket csak valószínűsíteni kell, míg a kizáró okokat bizonyítani (Korm.r. 16. §).

• Az eljárásban nemcsak kérdőívet kell kitölteni, hanem alkalmat kell nyújtani a személyes meghallgatásra,

hogy a kérelmező szabadon nyilatkozzon, előadja a tényeket, indokait, és ennek során a hatóságnak meg kell nyernie a kérelmező bizalmát (nem fordítva).

- A kérelmező nyilatkozattal pótolhatja a nehezen beszerezhető okiratokat az Áe. értelmében, ha jogszabály másként nem rendelkezik. Erről azonban a Metv. és a Korm.r. hallgat.

- A hatóság feladata az okozati összefüggések feltárása.

- Az ENSZ Menekültügyi Főbiztosságának képviselőjét be kell vonni az eljárásba saját vagy a kérelmező (képviselője) kezdeményezésére, ennek megfelelő mechanizmusát kialakítva. Ezt a szervezet mandátuma, az 1951. évi egyezmény, az 1967. évi jegyzőkönyv és a szervezettel kötött kormánymegállapodás is biztosítja. A Metv. 41. §-a csupán a genfi egyezmény szerinti eljárásra szorítja e jogokat.

- A szakhatóság megkeresése azért, hogy a kizáró okok meglétét megvizsgálja, csak akkor jogszerű, ha a kérelmező ügyével kapcsolatos releváns tényeket és a pozitív feltételeket már megvizsgálták. Ennél szigorúbb feltételt a Metv. 37. §-a sem támaszt az eljáró hatóságnak.

5. Egyéb eljárási sajátosságok

- Célszerű a teljes körű jogi képviselőre vonatkozó meghatalmazást aláírtni a kérelmezővel, mégpedig több példányban. Így elkerülhető, hogy megakadjon valamely eljárási cselekménynél a jogi képviselő munkája (például az iratbetekintésnél, a Korm.r. 13–14. § szerint).

- A kérelmezőt tájékoztatni kell, hogy a jogi képviselő csak vele együtt járhat el (Korm.r. 14. §). Ezért gondosan rögzíteni kell, hogy hol és mely címen, telefonon érhető el a kérelmező, illetve, hogy távozását, utazását miként jelezze képviselőjének.

- A képviselő jelen lehet a kérelmező meghallgatásán, beleértve az első meghallgatást is. Ehhez persze értesülnie kell a meghallgatásról. A jogi képviselőt szervező társadalmi szervezetek feladata, hogy megfelelő kapcsolatot alakítsanak ki a potenciális ügyfelekkel, gyors legyen az információáramlás, legyenek kéznél plakátok, szórólapok az ügyvekről stb. A képviselő még a nemzetbiztonsági szakhatósági eljárásban a meghallgatáson is jelen lehet (Korm. r. 13. § és 20. §), bár nem kell őt erről értesítenie az eljáró szervnek.

- Ha az ügyfél érdekében áll, kérelmezni kell azonos nemű tolmács, ügyművelő bevonását (Korm.r. 4. § (2)

bek.). Ismerve a személyi ellátottságot, ez elhúzhatja kissé az eljárást

- Valamely eljárási cselekmény (például megjelenés) elmulasztása esetén igazolási kérelemmel kell élni, hiszen ezt nem zárja ki a Korm.r. Az eljárás megszüntetése vagy érdemi elutasítása csak az igazolási kérelem sikertelensége esetén jogszerű. Az eltűnt ügyfél képviselője például akkor éljen az igazolási kérelemmel, ha ismeri ügyfele tartózkodási helyét, és valóban sikerül pótolni a mulasztást új hatánapot kérve.

- Az iratbetekintési jog gyakorlása-kor ellenőrizni kell, hogy a menekültügyi szerv nem lépett-e kapcsolatba a származási/üldözö országgal, valamint a személyes adatok jogszerű átadásával, kezelésével kapcsolatos jogszabályok alkalmazását. Célszerű, ha az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága képviselője is rendszeresen él iratbetekintési jogával.

- A nemzetbiztonsági szakhatósági iratokba is betekinthez az ügyfél (képviselője), a ENSZ Menekültügyi Főbiztossága képviselője (Áe. 41. §). Ez alól az Áe. egyetlen kivételt ismer, ha államtitkokról van szó. A Korm.r. ehhez még hozzáteszi a szolgálati titkot is, ugyanakkor az Áe. ez utóbbival kapcsolatosan megfordítja a szabályt, mert betekintést enged, ha az ügyben az érdemi döntést erre alapozták. Nem értjük, miért kellett ezt a szigorító szabályt beépíteni a rendeletbe. Javasoljuk azonban, hogy a titkokká minősítés jogszerűségével kapcsolatosan a jogi/ENSZ MF képviselő forduljon az adatvédelmi ombudsmanhoz. Kérelmében vesse fel a minősítésre jogosultság vizsgálatát vagy a minősítés feloldását. Itt jegyzendő meg, hogy az ENSZ MF jogosítványai az 1951. évi egyezményből fakadnak, és abban nincs államtitkokra vagy egyéb titokra vonatkozó korlátozás a mandátum szerinti jogosultságok gyakorlása terén.

- Az eljáró hatóság jegyzőkönyvezési kötelezettségét az Áe. és a Korm.r. eltérően szabályozza. Ez azonban nem jelenti azt, hogy az Áe. szabályai ne lennének szubszidiáriusak, azaz a minimumot tartalmazó Korm.r. mellett az Áe. kiegészítő szabályait is alkalmazni kell.

- A jegyzőkönyvben rögzíteni kell, így az iratbetekintési jog gyakorlásakor ellenőrizhető, hogy a meghallgatás előtt a kérelmezőt a hatóság kitanította-e (Korm.r. 15. § (2) bek.), különösen pedig a rövidített eljárásról (Korm.r. 24. §).

- Haladéktalanul ügygondnok ki- rendelését kell kérni, ha 1. korlátozottan cselekvőképes ügyfél érdeke ezt kívánja (Áe.); 2. kísérő nélküli kiskorú a kérelmező; vagy 3. az eljárás zavarásától mentes lefolytatása ezt kívánja meg

(Korm.r. 14. §). Ez biztosíthatja a releváns tények objektív feltárását.

- A jogi képviselő kérje tárgyalás tartását, ha együttes meghallgatásra van szükség, például kérdést kell feltenni a szakértőnek, tanúnak, az ENSZ MF képviselőnek (Áe. 36. §). Ez módot nyújt az eljárás valódi menetébe való betekintésre is.

- Indítványozni kellene szakértő ki- rendelését, ha a felmerült kérdésben különleges szakértelem szükséges (Áe. 32. §). Javasolni lehetne, hogy valamely társadalmi szervezet szakértője vagy más független szakember – mint eseti szakértő – kirendelésére kerüljön sor. Ehhez egy listát kellene készíteni például antropológiai, földrajzi, történeti, nyelvészeti, logisztikai stb. szakértőkről, és azt eljuttatni a menekültügyi hatósághoz. A szakértő személyére a képviselő is tehet javaslatot, lehetőleg erről a listáról.

- A határozatot kihirdetéssel kell közölni, és egyidejűleg kötelező a magyar nyelvű határozatot átadni, ha annak tartalma 1. menekültként megtagadó; 2. menedékesként megtagadó; 3. menedékesként megtagadó, de befogadottként elismerő; 4. befogadottként elismerő döntést tartalmaz. Kérdés: vajon a menekültstátust megtagadó határozat és a befogadottként elismerő határozat mi- ért nem egy? E megfogalmazás szerint ugyanis két külön ívet adnak ki.

- Egyéb tartalmú határozatok esetében az Áe. szerint 8 napon belül kell kérni a határozatot, ha azt kihirdetéssel közzétették [46. § (2) bek.].

- A határozat rendelkező részében kötelezően utalni kell arra, hogy a kérelmezőt hivatalból elismerték-e befogadottnak, vagy sem. Az Áe. szerint ugyanis követelmény a határozat teljessége az érdemi kérdésekben. Ennek elmaradása esetén a képviselő kérje a határozat kiegészítését [Áe. 48. § (2) bek.], amely nem jogorvoslat. A kiegészítés megtagadása esetén azonban a bírósági felülvizsgálati kérelmében is szerepeltesse ezt a kifogását. Egyébként a határozat kiegészítésére hivatalból is sor kerülhet.

- A határozat indoklásában ellenőrizni kell, hogy részletesen taglalják-e a figyelembe vett és a figyelembe nem vett bizonyítékokat (Áe. 43. §). Ennek hiánya szintén a felülvizsgálati kérelem tartalmi elemét képezheti.

- Az ügyfelet a képviselő részletesen tájékoztassa a hatósággal való együttműködési kötelezettségéről (például tartózkodási hely, adatközlés, egészségügyi szűrés) és elmulasztásának következményeiről.

- A Metv. és Korm.r. megfelelkezett arról a korábbi szabályról, amely ille-

tékmentessé nyilvánította a menedékjogi eljárást. Ezért az általános illetéket célszerű leróni, nehogy emiatt megakadjon az eljárás. (Tény, hogy a bíróság az ügyfelek iránti előzékenységből eddig „elfelejtett” rendelkezni ítéleteiben az illetékről.)

• A bírósági felülvizsgálati kérelem alapja a jogszabálysértő közigazgatási eljárás, határozat lehet. Ebben célszerű néhány tipikus hibára összpontosítani, azt részletesen kifejezni, indítványt tenni, bizonyítékokat csatolni. A bíróság ugyanis csak a kérelem keretei között tud mozogni, továbbá nincs saját adatbázisa. Ezért a képviselői aktivitás alapvetően meghatározza a bírói döntés végeredményét. 1. A tényállás nem tisztázott (elmulasztották a személyazonosítást, a származási országra vonatkozó adatok feltárását, a menekülést kiváltó okok feltárását stb.). Célszerű ebben az esetben a határozat hatályon kívül helyezését és a közigazgatási szerv új eljárásra utasítását kezdeményezni. Ez leveszi egyébként a bírósági információhiányból adódó terhet is a bíróság válláról. 2. A határozat nem teljes (érdemben vagy a rendelkező/indokló rész tekintetében). 3. Megsértették az ügyfél jogait (iratbetekintés, kitanítási, tájékoztatási kötelezettség elmulasztása, tölmácsolás, szakértő, ügygondnok kirendelésének hiányossága stb.). 4. Elmulasztottak valamely jogszabályt alkalmazni. 5. Téves következtetés levonása, iratellenesség. 5. Határozat közlésével kapcsolatos szabályok megsértése. 6. A személyes adatok teljességére, átadására, általában kezelésére vonatkozó szabályok (rendőrségi tv., idegenrendészeti tv., a személyes adatok védelméről szóló tv., valamint Metv., Korm.r.) megsértése. 7. Eljáró szerv hatáskörének, illetékességének hiánya (a Metv. és a Korm.r. értelmében csak a Menekültügyi és Migrációs Hivatalnak van kiadmányozási joga), szakhatóság bevonásának mellőzése. 8. Kizárt ügyintéző részvétele (elfogultság).

• Célszerű hivatkozni az ENSZ MF Végrehajtó Bizottsága határozatára (EXCOM, 1977), ha a kérelmező eltávolításának veszélye fenyeget. „Biztosítani kell, hogy az ország területén maradjon, amíg kérelméről az illetékes hatóság dönt, hacsak e hatóság nem bizonyította, hogy a kérelmezéssel nyilvánvalóan visszaélnék. Engedélyezni kell továbbá, hogy a fellebbezés vagy a bírósági jogorvoslat idejére az országban tartózkodjon.”

6. A „menekült” meghatározás alkalmazása

A menekültdefiníció legfontosabb fordulatainak tartalmát segít feltárni a következő néhány tudnivaló.

6.1. „az üldözéstől való megalapozott félelem”

• Sokkal inkább a kérelmező állításainak, mintsem a származási országban kialakult helyzet értékelésére van szükség.

• A távozásra késztető okok közül csak egy nevezhető a menekülés indítékának (önmagában az éhínség, a természeti katasztrófa nem releváns).

• A kérelmező személyiségének (egyedi toleranciaszintjének, szavahihetőségének, családi háttérének, faji, vallási, nemzeti hovatartozásának, politikai meggyőződésének, saját helyzetértékelésének, tapasztalatainak, ismertségének, anyagi helyzetének) értékelésére van szükség az eljárásban.

• A kérelmező félelme legyen igazolható (okszzerűen kell alátámasztani, hogy további tartózkodása, visszatérése a menekültdefiníció értelmében elviselhetetlen lenne). De nem kell, hogy az személyes tapasztalatain alapuljon, elegendő, ha rokoniával, az azonos csoporthoz tartozókkal történetekkel bizonyítja a félelem megalapozottságát.

• A származási ország ismerete alapvető a kérelmező szavahihetőségének és állításainak értékelésénél.

• Csoportos menekülés esetén elegendő, ha ellenkező bizonyításig igaznak tekintjük a csoporttal történeteket az egyénekre.

• A nemzeti útlevél megléte eleve felveti, hogy esetleg nem is üldözik a kérelmezőt, szemben az okmányok nélkül érkezőkkel. Ám önmagában az útlevél még nem ássa alá a megalapozott félelmet, hacsak ésszerű ok nélkül ragaszkodik a kérelmező elismerése esetén is a nemzeti útlevél megtartásához.

• Utóbb menekültté válhat valaki saját magatartása eredményeként külföldön, ha például szoros kapcsolatot tart fenn menekültekkel, kifejezi politikai nézeteit hazájával kapcsolatosan, és erről annak hatóságai tudomást szerezhettek. (A Kézikönyv 96. pontja tehát nem vág egybe a Metv. kizáró szabályával.)

• Nem tudja vagy nem kívánja saját állama védelmét igénybe venni (például azt megtagadták tőle; nincs megfelelő konzuli védelem; háború, polgárháború miatt útlevelét nem adják ki, nem hosszabbítják meg, nem fogadják vissza, míg más polgároknak ezt biztosítják).

• Invázió, idegen megszállás esetén, ha a kérelmező bizonyítja, hogy a megszállt területen az üldözéstől való félelme megalapozott, megáll a kérelem (a védelem nem vehető igénybe, nem vé-

dik meg a fegyveres konfliktusban, elmenekült a kormány stb.).

• A dezertáló vagy szolgálatmegtagadó, ha indoka volt az elmenekülésre, mert a definíció őt üldözési okként megjelölték valamelyike miatt aránytalanul súlyos büntetés várna rá; vagy valóban fennáll a katonai akcióban való részvétel esélye, amelyet nemzetközileg is elítéltek; a részvétel merőben elmentes vallási, lelkiismereti meggyőződésével, amennyiben nincs alternatív katonai szolgálat országában, avagy azt éppen az említett öt ok valamelyike miatt zárják el előre.

6.2. „üldözés”

• Nincs egyetlen meghatározás az üldözésre. A kérelmező életének, szabadságának veszélyeztetése azonban – a definícióban szereplő öt ok bármelyike miatt – mindenképpen idetartozik.

• Akárcsak az emberi jogok egyéb súlyos megsértése (például valamely emberi jog gyakorlását köztörvényes cselekménynek minősítik).

• Szintén idetartozhat, ha köztörvényes cselekmény miatt elfogadhatatlanul súlyos büntetéssel sújtanak valakit. Ehhez ismerni kell az adott ország jogszabályait és jogalkalmazását, hogy egybevetessük az emberi jogi követelményekkel.

• Az egyéb jellegű, mértékű zaklatás csak egyéni mérlegelés, a személyiség és a körülmények vizsgálata alapján tekinthető üldözésnek. Ilyen például a diszkrimináció, ha annak jelentősen hátrányos következményei vannak, vagy azt már sokszor átélte a kérelmező; az illegális kiutazás/külföldön maradás miatti büntetés elől is menekülhet valaki, s ez akkor válik üldözéssé, ha a definícióban szereplő öt ok valamelyike miatt menekült el.

• A meghatározás fontos eleme, hogy a hatóság vagy a helyi lakosság hajtja végre az üldözést a hatóság tudtával vagy a védelem biztosításának képtelensége miatt.

6.3. „faja”

• A tudományos magyarázat helyett a közvélemény által annak tartott csoporthoz tartozó hivatkozhat erre.

• Idetartozik a faji diszkrimináció, ha súlyosan megsérti az emberi jogokat (például semmibe veszik az illető emberi méltóságát), illetve ha súlyos következményekkel jár.

6.4. „vallása”

A kérelmezőnek megsértik vallási és lelkiismereti szabadságát, így annak megvallásához, megváltoztatásához, gyakorlásához, oktatásához vagy ép-

pen megvallása mellőzéséhez fűződő jogát.

6.5. „nemzeti hovatartozása”

A kérelmező állampolgársága, etnikai vagy nyelvi csoporthoz tartozása lesz mérvadó, ha az súlyosan negatív megkülönböztetéssel jár, függetlenül a csoport többségi vagy kisebbségi, számbeli helyzetétől.

6.6. meghatározott társadalmi csoporthoz tartozás”

A kérelmező társadalmi státusa, foglalkozása, nemi szokásai, vagyona, nevé szerinti súlyosan hátrányos megkülönböztetés. Ez a csoport társadalmanként eltérő lehet, fontos azonban, hogy valóban jól meghatározható legyen a csoportképzés alapja.

6.7. „politikai meggyőződése”

- A kérelmező származási országában vallott kormányzati politikával ellentétes, a kormányzat, a hatóságok által nem tolerált meggyőződés, amiért akár büntetőjogi következményekkel is számolnia kell.

- E nézetek legyenek tartósak.
- Nézeteik, meggyőződését kifejezésre juttatta, és azokról a hatóságok tudomást szereztek, illetve okszerűen fél az azok tudomásra jutásától, ha hazatérte.

- Lehet köztörvényes cselekmény is a háttérben, ha annak alapvető motivációja politikai meggyőződéséhez kapcsolódik, és ezért aránytalanul nagy vagy önkényes büntetésre számíthat. Ehhez szintén ismerni kell a származási ország jogszabályait és jogalkalmazását.

6.8. A kizáró okok fennállásának bizonyítása

- Remélve, hogy az egyezmény vonatkozó rendelkezéseit az olvasó ismeri, csak rövid utalásokat teszünk. Így jelezzük, hogy nem minden palesztin menekült élvezi az UNRWA védelmét.

- Csak akkor zárható ki a befogadó országban a kérelmező „kvázi állampolgári” védelme, ha védett a kiutasítással, kitoloncolással szemben (Magyarországon például a bevándorolt ez ellen nincsen védve, csak bizonyos korlátozásokkal lehet eltávolítani az országból). Erre is igaz, hogy ismerni kell az érintett ország jogszabályait és jogalkalmazását.

- Alaposan feltételezhető, azaz bizonyítékok állnak rendelkezésre, hogy a kérelmező háborús bűnös vagy veszélyes köztörvényes bűnöző (tehát nincs oksági kapcsolat, vagy túllépte az arányosságot az állítólagos politikai szán-

dék és az elkövetett bűncselekmény között). Amennyiben a bűncselekményt Magyarországon követte el, úgy kiutasítására, visszafordítására jogerős ítélet és annak megállapítása szolgálhat alapul, miszerint az ország lakosságára veszélyt jelent, tehát felelősségre kell vonni. Önmagában a büntetett előélet nem lehet kizáró ok.

- Az elkövető egyéni körülményeinek vizsgálata alapján a terrorista, gépetlítő is e körbe tartozik.

- A Metv. 42. § (1) bek. értelmében a repülőtéren az idegenrendészeti hatóság állapítja meg a kizáró okot, azaz lefolytatja 1. a személy azonosítását; 2. az üldözés és a megalapozott félelem fennállását; 3. meghatározza annak indokát; 4. a származási országra, tranzitországra vonatkozó biztonsági vélelmet. Így mellőzi a beléptetést. Ezt követően a menekültügyi hatóság 1. megállapítja, hogy a kérelmező nem igazolta személyazonosságát; 2. biztonságos harmadik országból érkezett; 3. és a kérelmet elutasítja. Így a kérelmezőt nem léptetik be (Korm.r. 22. §). Érdemes felfigyelni arra, hogy a személy azonosítása, így a személyes adatok kezelése vagy duplikált, vagy mindkét szervezetnél hiányos, tehát jogsértő.

- A Metv. 4. § (1) bek. és Korm.r. 25. §-a értelmében a származási, illetve a tranzitországra vonatkozó vélelmet a kérelmezőnek kell megdöntenie, továbbá valószínűsítene kell, hogy kérelme nem nyilvánvalóan alaptalan. Ez két önálló mozzanat. Sikertelenség esetén alkalmazják a kizárást.

- A Metv. 4. § (2) bek. értelmében kizárják az utóbb menekültté válót, ha saját szándékos cselekménye révén válik üldözötté. Ez a Kézikönyv 96. pontjában írtakkal nem vág egybe. Ezért ennek határozatba foglalt értelmezése fontos fejlemény lesz.

- Végül a kizárást alkalmazják, ha a Metv. 4. és 16. §-a értelmében a kérelmező kötelezettségszegő (tábori tartózkodásra, együttműködésre, közegészségügyi szűrésre vonatkozó előírások), és ezzel az eljárást megghiúsította. Önmagában tehát a kötelezettség megszegése még nem lehet elegendő ok a kizáró szabály alkalmazására.

7. A „menedékes” meghatározás alkalmazása

- A Metv.-ben adott általános definíció (megszállás, háború, polgárháború, etnikai összecsapás, az emberi jogok tömeges megsértésének áldozata) alapján a kormány rendeletben határozza meg az ennek megfelelő csoport

befogadását. Az eljárás során vizsgálni kell, hogy a kérelmező esetében egyéni üldözéstől való megalapozott félelem fennáll-e, mert akkor menekültként elismerésnek van helye. Bizonyítani kell, hogy a rendeletben meghatározott csoporthoz tartozik a kérelmező (Korm.r. 16. §). Csak ezt követően kerülhet sor a kizáró okok vizsgálatára.

- Ha a kérelmező egyéni üldöztetés-től megalapozott félelme valószínűsíthető, akkor kérni kell eljárás közben a menekültként való elismerését. Bár a Korm.r. 17. § szerint nincs az eljáró hatóság részéről automatizmus, mégis érdemes emlékeztetni az Áe. rendelkezésére, amely szerint az ügyet a kérelem tartalma szerint kell elbírálni.

- A kizáró okokat bizonyítani kell. E körbe tartozik, ha a kérelmező 1. alaposan gyanúsítható béke, háborús, emberiség vagy ENSZ elleni bűncselekmény elkövetésével; 2. nemzetbiztonsági érdeket sért; 3. külföldön súlyos, köztörvényes bűncselekményt követett el (és erről ítélet született); 4. menekült, bevándorolt státusa van.

8. A „befogadott” meghatározás alkalmazása

- A kérelmező cselekményét és a várható jogkövetkezményeket együttesen kell felderíteni a tényállás tisztázásának részeként (valóban halálbüntetés, kínzás, embertelen, megalázó bánásmód, büntetés alkalmazása várható visszaküldése esetén). Ehhez az érintett ország jogszabályait és jogalkalmazását alaposan ismerni kell.

- „Bizonyítotttság” esetén a hatóság nem mérlegelhet a státus megadása felett.

- Hivatalból kell dönteni az elismerésről, így a menekültügyi hatóság határozatában minden esetben erről rendelkezni kell.

- A kizáró okokat bizonyítani kell. E körbe tartozik, ha a kérelmező 1. nemzetbiztonsági érdeket sért; 2. alaposan gyanúsítható béke, háborús, emberiség elleni bűncselekménnyel; 3. Magyarországon szándékos bűncselekmény elkövetése miatt jogerősen végrehajtandó szabadságvesztésre ítélték. Itt kell megjegyezni, hogy a kínzás elleni egyezmény nem ismer kizáró okokat. Még durvább, hogy a visszavonás feltételei között szerepel a „Magyar Köztársaság törvényeinek súlyos megszegése”, amely még bizonytalanabbá teszi e státust. Ezért a jogi képviselőnek e fordulaton jogerősen megállapított törvénysértést kellene érteniük. Megfontolandó lenne alkotmánybíró-sági vizsgálatot kezdeményezni a kérdésben.

Felkészületlenek a bírák

Akadozik a fél éve életbe lépett menekültügyi törvény végrehajtása (Magyar Hírlap, 1998. szeptember 9.). A törvény értelmében a Menekültügyi és Migrációs Hivatalban (MMH) határoznak a menekültek sorsáról. A hivatal az ország egyetlen elsőfokú menekültügyi határozatot hozó szerve, így döntései ellen közigazgatási eljárás keretében a bíróságon lehet fellebbezni. A törvény a bíróságoknak 15 napos határidőt ír elő a felülvizsgálati kérelem elbírálására. Az elsőfokú határozatok ellen eddig a Pesti Központi Kerületi Bírósághoz (PKKB) nyújtották be a kereseteket. A PKKB a beadványok egy részét felfüggesztette, esetenként átküldte a fővárosi vagy más megyei szintű bíróságnak. A sokféle intézkedés oka az, hogy az MMH Szervezeti és Működési Szabályzatában nincs egyértelműen meghatározva vidéki irodáinak területi illetékessége.

Ill Márton, a Magyar Emberi Jogvédő Központ igazgatója szerint a törvénnyel kapcsolatban nem csak a bíróságok illetékességével van probléma. A gyakorlatban a menekülteket nem hallgatják meg, ügyükben „dosszié” alapján döntenek. A bírák menekültügyekkel kapcsolatos felkészítésére senki nem gondol.

Lakossági izgalmak Csornán

Csornán nagy lakossági izgalmat okozott a hír, hogy az üresen álló, belügyi tulajdonban lévő laktanyából külföldiek számára szállást szeretne kialakítani a határőrség.

A helyi önkormányzat gyorsan döntött: szociális célokra, reális áron megvásárolná az öt hektáros területet az ingatlanl, de választ még nem kaptak.

A településen pedig terjednek a pletykák a táborlakó idegenekről. A legutolsó hírt a belügyminisztertől hallották győri látogatásakor: közösségi szállássá alakítják a létesítményt. Erre gyorsan megindult az aláírásgyűjtés. Pedig tájékoztatással, a képviselő-testülettel szót váltva talán mind ez megelőzhető lett volna. (Magyar Hírlap, 1998. szeptember 12.)

Védtelenek vagyunk?

1988. szeptember 10-én nyilatkozta a rádióban Straub Ilona doktor, a tisztiorvosi hálózat vezetője, hogy védtelenek vagyunk: Magyarországra is behurcolható lényegében bármely fertőzés külföldről. A környező országokban, sőt Németországban egyre több a tébécés beteg, például a szociális és gazdasági változásokkal összefüggésben. A globális felmelegedés és az El Nino időjárási jelenség miatt pedig nagy az esély, hogy visszatér a malária Európába. Németországban egy év alatt megduplázódott a megbetegedések száma. Az Afrikából behurcolt betegség megjelent Olaszországban, Romániában is. Gondot okoz a nyilatkozó szerint az is, hogy egyre nehezebb a szociális gyógyszerrel fellépni ellenük, mert a kórokozók ellenállóvá válnak. Sajnos óvintézkedésekről nem esett szó.

A fertőző betegségek hazai és külföldi kutatói egyébként szeptember 14-én konferenciára gyűltek össze fővárosunkban. A rendezvényt szervező Lakos András szerint a fertőző betegségek kutatására és megelőzésére a mainál sokkal nagyobb gondot kellene fordítani, „a keleti régiókban különösen fontos ez, mivel éppen az újabb járványok jelentkezésekor kezdik lebontani az ezekkel kapcsolatos intézményeket”.

Ide kapcsolódik, hogy szeptember 10-én járt Romániában az egészségügyi miniszter. Kollégájával folytatott megbeszéléseiről nyilatkozta: számos kérdésben erősíteni kívánják a két ország egészségügyi együttműködését, továbbá a Magyarországra érkező beteggyógyítására 1999-ben nagyobb összeget biztosít a költségvetés. Mint ismert, a Segítő Jobb Alapítvány szervezi a magyarországi keze-

lésre szoruló romániai (magyar) betegek elhelyezését, irányítását. 1998-ban ehhez 120 millió forintot biztosítottak, míg jövőre 150 millió forintot terveztek. Elsősorban égési sérülteket, leukémiás, AIDS-betegeket kezelnek itt, de akad szíami ikerpár szétválasztására is példa.

Statisztika

1998 első felében a határokon elkövetett jogellenes cselekmények száma az előző év azonos időszakához képest némi emelkedést mutat. (Népszava, augusztus 8.)

Eljárás indult

- embercsempész tevékenység miatt 260 fő ellen;
- jogellenes belföldi tartózkodás miatt 233 fő ellen;
- közokirat-hamisítás miatt 1628 fő ellen;
- gépjárműlopással kapcsolatos bűncselekmény miatt 144 fő ellen;
- közlekedési szabálysértés miatt 2111 fő ellen.

Nem a határon, hanem már az ország területén fűleltek le munkavállalási engedély nélküli foglalkoztatás miatt 142 munkáltatót az év első felében. A Munkaügyi Felügyelőség ellenük 80,5 millió forint összegű pénzbírságot szabott ki. (Népszabadság, 1998. július 21.)

Július végéig 2207 fő kért menedéket Magyarországon, míg tavaly egész évben összesen 2109 személy. Szeptember elején a befogadó állomásokon 1307 fő tartózkodott. A táborlakók közül a 14 éven felülieknek az ottani tartózkodás harmadik hónapjától 2500 forint zsebpénzt fizetnek havonta. (Népszabadság, 1998. szeptember 4.)

Magyar nyelvű oktatás a határon túl

Budapesten rendeztek konferenciáját a határon túli magyar nyelvű oktatási vezetők 1998. szeptember 11-én. Az oktatási miniszter jelezte: a jövőben inkább arra áldoz pénzt a kormány, hogy szülőföldjükön tanulhassanak

magyarul a diákok, azaz ne vándoroljanak ezért az anyaországba.

A migrációt is csökkentő célkitűzésnek megfelelően rövidesen létrehozzák az Apáczai Csere János közalapítványt, amely segítséget nyújt a környező országokban élő pedagógus-képzéshez, oktatáshoz, valamint magyar nyelvű felsőoktatási intézmények alapjainak a megteremtéséhez.

Megvizsgálják még a Magyarok Világszövetségének javaslatát, miszerint Debrecenben létre kellene hozni egy magyar nyelvű oktatási központot. Vajon a következő költségvetésben mennyi pénzt adnak a határon túlról érkező diákok ösztöndíjára, egyetemi előkészítésére, kollégiumi díjára?

A hónap idézete

„Összeurópai támogatásra van szüksége Magyarországnak a migrációból adódó nehézségei enyhítésére” – mondta Karl Schlögl Győrben, a magyar belügyminiszterrel a határőrizetről és az idegenrendészetről folytatott megbeszélésén. Az „önsegély” persze nem hiányozhat. „Vezetői módszerem lényege, hogy megfelelő emberekkel kell a feladatokat elvégezni, mindenki a saját munkájával törődjön, mindenki tartsa be a szolgálati szabályzatot és fegyelmet, a munkáját annak rendje alá, és a nyomozás során senkivel se tegyenek kivételt. Ha bűnös volt, rács mögé került a polgármester, az ügyvéd is. Jelszó: rend, fegyelem, törvényesség.” (*Magyar Nemzet*, 1998. szeptember 12.)

Gergényi Péter – kollégái körében egyszerűen csak Duracel tábornok, Bács-Kiskun megye rendőrfőkapitánya – e mondataival nem, csupán a külföldiekkel szembeni fellépése miatt vonta magára az ombudsman figyelmét. Valószínűleg a jelszámban is szereplő három dolog sorrendje miatt.

„Idegenek Magyarországon”

Az MTA Politikai Tudományok Intézete, az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága és a Menekültügyi és Migrációs Hivatal közös könyvbemutatót tartott szeptember 25-én. Az „Idegenek Magyarországon” című tanulmánykötet a migrációval foglalkozó kutatócsoport legújabb „tarisznya” kiadványa, s egyben jól szolgálja a nemzetközi népmozgás és a menekültügy társadalmi nyilvánosságát erősítő kampányt.

Az Európai Unióhoz csatlakozás magyarországi előkészületei mintha ráirányítanák a köz- és a tudományos élet szereplőinek figyelmét a nemzetközi népmozgás sokféle hatására. Ennek előjeleit véltük felfedezni 1997 őszén a menedékjogi törvény vitájában, a határon túli magyarok beutazását akadályozó közösségi vízumszabályok átvétele vagy éppen a külföldiek föld- és ingatlanszerzése körüli diskurzusban.

A kötet első részében azt vizsgáljuk, hogy mi jellemzi a külföldiek helyzetét a mai Magyarországon.

A tanulmányok következő csoportja az idegenek magyarországi létét meghatározó, a szorosabban vett mig-

rációs politika elveit és intézményrendszerét vizsgálja.

Végül a kötet harmadik egységét alkotják azok a tanulmányok, amelyek különböző elemzési módszerek segítségével vizsgálják a külföldieknek a helyi vagy az országos közvéleményre, az előítéletes ségre gyakorolt (vélt?) hatását.

A Sik Endre és Tóth Judit által szerkesztett könyv beszerezhető az intézet titkárságán (1068 Budapest, Beniczúr u. 33.).

Kettős állampolgárság?

A székelyföldi fórum résztvevői felkértek a magyar országgyűlést: teremtsen törvényes keretet az állampolgárság nemzeti alapon való elnyeréséhez – hangzott el a Tőkés László által szervezett alsócsernátoni találkozón.

A kettős állampolgárság bevezetésének a külhoni magyarság körében népsze-

rű ötletét a Magyarok Világszövetsége vetette fel válaszul az esetleges schengeni határproblémákra. Az elképzelésről sok vita folyt azóta. Magyarországon egybehangzó vélemények szerint nem ezen az úton kell a megoldást keresni, a kettős állampolgárság bevezetésének ügye nem időszerű...

Konferencia

Az Európai Katolikus Információs Központ (OCIFE) magyarországi szervezete konferenciát rendez „Ő Európa hány határ” címmel 1998. október 8-9-én a Magyarországi Bolgárok Egyesülete székházában (Budapest, IX. Vágóhid u. 62.). A program főbb témakörei:

1. nap (14.00 – 19.00)

Vitavezető: Balog Zoltán miniszterelnöki tanácsadó

- Az egyház egyetemessége a mai Európában (N. Treanor – Brüsszel)
- Egységesülés és érdekellentétek. Közösség-e az Európai Unió? (Balázs P. bonni nagykövet)
- A nyugati integráció keleti határán. Határváltozások Európában (M. Rosciewski – Varsó)
- Államok és nemzetek, a közép-európai országok új korszak küszöbén (B. Dolezal – Prágai Károly Egyetem)

2. nap (9.00 – 13.30)

Vitavezető: Smaranda Enache (Marosvásárhely)

- Nyugati orientáció és bizánci gyökerek, Románia kettős meghatározottsága (G. Andreescu – Bukaresti Emberi Jogi Központ)
- Határok, etnikumok és emberek a volt Jugoszláviában (Várady T. – CEU)
- Az önálló politizálás lehetősége a volt SZU északnyugati utódállamaiban (J. Isajewicz – Lvov)
- A kisebbségek szerepe a szomszédságpolitikában (Törzsök E. – HTMH)
- Várvédők vagy hídépítők? Az értelmiség az európai politikában (Lengyel L. – Pénzügykutató Rt.)

A konferencia nyelve magyar és francia, szinkrontolmácsolást biztosítanak a szervezők.

Erdélyi Hívogató

Új formátumban jelenik meg szeptember óta az Erdélyi Magyarok Egyesületének (1051 Budapest, Molnár u. 5. ☎338-2515) lapja, az Erdélyi Hívogató. Az erdélyi kulturális hagyományokat ápoló egyesület havi rendezvényeinek címen, helyén kívül annak részletes ismertetőjét, továbbá cikkeket, verseket közöl. A címlapon például azt a kérdést elemzik, vajon az anyaországba áttelepülő erdélyi vagy éppen felvidéki ragaszkodhat-e saját kulturális szokásaihoz, szörfözéséhez, szülőföldjéhez úgy, hogy se társadalmilag, se jogilag ne legyen idegen. A határokon túlra kerültek is a nemzet részét képezik, de al-

kot-e önálló csoportot az anyaországba települt erdélyiek vagy vajdaságiak egyre növekvő, több százezres tábora? Kisebbségnek vagy inkább egy új kategóriának tekintsük őket? Miért diszkriminálják önszerveződésüket, civil szervezeteik támogatási igényét? Mondván, ők nem tartoznak sem a magyarországi kisebbségekhez, sem a határon túli magyarokhoz a pénzosztáskor. Éppen elég sérelmes számukra az idegenrendészeti ügyintézés; otthon kisebbségként, itt pedig külföldiként szenvednek hátrányt. Van-e jó megoldás? Erről indítottak vitát, várva az olvasók véleményét.

Hamis útlevelekkel csempészik külföldre a fiatakorú leányokat

„A Magyarországi Artista Egyesület nemrégiben beadványt intézett a belügyminiszterhez, mert mindenképpen végét akarják vetni annak a túrhetetlen, botrányos állapotnak, hogy lelkiismeretlen vállalkozók különféle külföldi turnék címén ártatlan és tudatlan, kiskorú leányokat toborozzanak, és ily módon gyarapítsák a nemzetközi leánykereskedelem balkáni, ázsiai és dél-amerikai mocsaraiban elsüllyedt szerencsétlen páriák számát. Évek óta figyelhetjük az apróhirdetési rovatokban megjelenő felhívásokat, amelyekben fiatal lányokat, görököket, táncosnőket keresnek külföldi turnéra. Ezeknek a hirtelenében összeállított táncsoportoknak a szervezői felelőtlen üzletemberek, akiknek a legkevésbé sem az a fontos, hogy a hirdetésre jelentkező leányok művészi szempontból valamire is alkalmasak-e, hanem hogy csinosak és különösen fiatalok legyenek. Budapesten az utóbbi esztendőben olyan virágzásnak indult a leánykereskedelem, amilyenre még sohasem volt példa. A Balkán városainak, Málta szigetének, Gibraltárnak, Egyiptomnak, Szíriának, Ciprus szigetének és Dél-Amerikának mulatóiban mindenütt találunk olyan magyar lányokat, akik úgy jutottak ki, mint valamelyik hevenyészett táncsoportnak csillogó ígéretekkel elkápráztatott tagjai, és jutottak a konzumnők sorsára. A vállalkozók a legvakmerőbb trükkökkel játsszák ki a hatóságok figyelmét. Tudvalevő, hogy táncsoportot csak az szervezhet, akinek erre az Artista Egyesülettől engedélye van. A szervezőnek igazolnia kell erkölcsi és anyagi megbízhatóságát, a leszerződött tagokat pedig indulás előtt levizsgáztatják az Egyesület bizottsága előtt. Ezenkívül a tagok vizsgautazásának költségeit is letétbe kell helyezni. Vannak olyanok, akiket a legsötétebb üzleti szándékok vezetnek. Megjelenik tehát a hirdetés: »Fiatal, jó alakú lányokat külföldi táncsoport külföldi turnéra... Jelentkezés...« És kik jelentkeznek? Rendszerint szerencsétlen varróleányok, elárusítók, sápadt kis penészvirágok, akiket az élni akarás, a

nagyravágyás és a nyomor indít el a végzetes útra. A vállalkozó kiválasztja a megfelelő anyagot, és megalkuszik a szülővel. A mama roppant boldog, hogy művésznő lesz a lányából, pláne még keres is a dolgon. A gázsit ugyanis ő kapja kézhez, hiszen a kislánynak arra kint nincs szüksége a ragyogó lehetőségek hazájában, ahol olyan szerencsét csinálhat, mint a pinty. A törvény értelmében táncsoport tagja csak az a lány lehet, aki 16. életévét betöltötte, külföldön pedig csak annak adnak munkavállalási engedélyt, aki elmult 21 esztendő. Oda se neki! A szerződött »tagok« legtöbbször életkora 14–15 év, ám ezt az akadályt ki lehet játszani. Mert mire való a budapesti alvilág? Mindenki számára olyan hamis útlevelet kap a vállalkozó, amelyet akar. Előfordul, hogy a szervező felhajtókkal dolgoztat, akik kimennek a külterki tánciskolákba az »anyagért«. Az »áru« felhajtásáért szabályszerű ügynöki jutalék jár. Majd megkezdődnek a táncleckék, egy-két lépést még a legtrambulibb is megtanul, közben pedig készülnek az útlevelek. Azokból kiderül, hogy a lány 21 éves, foglalkozása háztartásbeli, utazásának célja pedig rokonlátogatás, gyógykezelés vagy tanulmányok folytatása. Kiderül, nem lesz vizsga, mert a főnök igen előnyös szerződést kapott, és gyorsan kell indulni. Szerencsétlen lányok, akiknek érdekeit egyedül az Artista Egyesület tudná megvédelmezni, a káprázatos ígéretek és erősödő utazás-szomjuk hatására mindenbe beleegyeznek. Mindenki tudja a szerepét. A vonaton mindenkit más-más fülkében helyeznek el, nehogy a hatóságok rájöjjenek, összetartoznak. A határon túl aztán már nem kell vigyázni, minden sikerült, a lányok pompás mulatókra, parkettára gondolnak. Majd megérkeznek egy csapszékbe, de akkor már késő. Meg kell találni a módját annak, hogy a leánykereskedelemmel és annak alvilági ügynökeivel végérvényesen le lehessen számolni.”

(A Mai Nap, 1937. november 17.)

Európai Szemmel

Az Európai Szemmel című negyedévente megjelenő folyóirat, amelyet a Soros Alapítvány támogat, 1998/1–2. számában egy januárban tartott strasbourgi konferencia anyagát tette közzé. Ebben kapott helyet például Han-kiss Elemér írása a közép-európai gondolkodás múltjáról, jelenéről és jövőjéről, amelyben szó esik a területi mítoszról, a történelmi jogokról, a nacionalizmusról és a szabadságról is.

Gabriel Andreescu a román-magyar kapcsolatokat elemző cikkében kifejti: „Az európai fejlődés kontextusában a romániai magyar kisebbség a jövőben jelentős szerepet fog játszani. Világosan kell látnunk: az Európai Unió, kihívásával párhuzamosan, egyfajta erőddé alakul. A Schengeni Egyezmény egyszerre hoz létre egy közös európai teret és egy falat, amely e teret elválasztja a kevésbé jómódú és instabilabb külvilágtól. Vajon Magyarország belenyugszik-e abba, hogy magára hagyjon 1,7 millió magyart a nagy fal túlsó oldalán?”

Katus László cikkében a Kárpát-medencében élő népek történelmi emlékezetének kritikus elemeit veszi számba, beleértve a kisebbségi lét konfliktusait.

A folyóiratban olvashatunk még az Európában nemkívánatosá váló menekültekről, azaz a bosnyákokról és Sadako Ogata menekültügyi főbiztos felhívásáról.

A folyóiratot a Balassi Kiadó gondozza, megvásárolható például saját üzletükben (Budapest, II. Margit u. 1.) vagy a nagyobb könyvesboltokban.

Felelős szerkesztő: dr. Tóth Judit

Felelős kiadó:

Menedék – Migránsokat Segítő Egyesület

A hírlevelet gondozta a Sík Kiadó Kft.

Tipográfia, tördelés: Beck Bojánka

Nyomás: MSZH Nyomda

Kérjük a migránsokat, menekülteket tömörítő, továbbá érdekeiket képviselő társadalmi szervezeteket, helyi önkormányzatokat, hogy működésükről, rendezvényeikről, valamint kiadványaikról tájékoztassák szerkesztőségünket. Célunk az, hogy e szerény hírlevél lehetőségein belül elősegítsük a migrációra vonatkozó információk cseréjét. Információikat, anyagaikat az alábbi címre várjuk: **MENEDEK EGYESÜLET**, 1068 Budapest, Benczúr u. 33. Tel./fax: 342-9571.

OLTALOMKERESŐK

A Menedék Egyesület hírlevele a nemzetközi migrációról

IV. évfolyam 10-11. szám

1998. október-november

JOGSZABÁLYFIGYELŐ

Az országgyűlési biztos 1997-es beszámolójában a külföldiek emberi jogaival kapcsolatos jogalkalmazás több visszassága kapott helyet. A könyv terjedelmű beszámoló bőven idézi az 1997-ben lezárult ügyekben kezelt beadványokat és ajánlásokat. Ezek közül tallózunk.

● A panaszos azért fordult az országgyűlési biztoshoz, mert török állampolgár férjét az idegenrendészeti hatóság embercsempészség vétsége miatt kiutasította az országból, és négy évig beutazási és tartózkodási tilalmat rendelt el vele szemben. A panaszos a jogorvoslatot kimerítette. Beadványában arra hivatkozott, hogy megkísérelte férjét követve Törökországban a letelepedést, de az – nyelvi, vallási és családi okok miatt – lehetetlenné vált. Ezért gyermekükkel együtt hazautazott. Az országgyűlési biztos vizsgálta a szabad tartózkodás, a házasság és a család intézményének védelméhez fűződő alkotmányos jogok megsértésének gyanúját. A vizsgálat megállapította, hogy a bíróság bűnösnek találta társtetteségben elkövetett, kilencrendbeli embercsempészség és kilencrendbeli közokirattal való visszaélés vétségében, ezért halmazati büntetésként négy hónapi fogházbüntetésre ítélte. Ezért a szabadságvesztés letöltését követően a mosonmagyaróvári rendőrkapitányság idegenrendészeti osztálya jogszerűen utasította ki, és rendelt el beutazási tilalmat, illetve rendelkezett egyidejűleg annak előzetes végrehajtásáról. Az ügyfél fellebbezését a másodfokú hatóság jogszerűen utasította el. Az indoklásban helyesen szerepel, hogy a magyar állampolgárságú családtagok élhetnek a férj hazájában. A panaszos beadványából az is megállapítható, hogy a család kinti élete a nyelvi, vallási, elhelyezési lehetőségek és a rendelkezésre álló lakás szűkössége miatt lehetetlenné vált. A panaszos időközben újból terhes lett, és leendő gyermekét Magyarországon kívánja megszülni. Férje felülvizsgálati kérelmét az ORFK a korábbi elutasító

döntésre hivatkozva indoklás nélkül elutasította. Az előbbieket alapján megállapítható, hogy az ügyben eljáró idegenrendészeti hatóságok nem vették kellő súlytal figyelembe, hogy a panaszos férje házasságban él, és még a házasság megkötése előtt a panaszossal közös gyermekük született. A család mindent megtett annak érdekében, hogy együtt maradjanak. A családfőt felesége és leánya Törökországba is követte. Az ottani körülmények alapján azonban nem várható el, hogy ott szülje meg gyermekét.

A férj kiutasítása és a beutazási tilalom elrendelése a feleségre és a gyermekre nézve is hátrányos következményekkel járt. Tekintettel arra, hogy Magyarország is csatlakozott az Emberi Jogok Európai Egyezményéhez, a családi élethez való jog sérelme miatt az országgyűlési biztos az adott ügyben alkotmányos visszasságot állapított meg. A belügyminiszternek és az igazságügyi miniszternek tett ajánlásában rámutatott arra, hogy az alkotmányos visszasság megszüntetése a hatályos jogszabályok olyan módosításával valósítható meg, amely figyelembe veszi a házasság jogát az együttélésre, gyermekük nevelésére, továbbá a gyermek jogát a családban való életre. Mindezt a külföldi házastárs ellen – ha az életközösség fennáll, és az érintett szülő kötelezettségeit teljesíti – csak olyan szankciók alkalmazása lehetséges, amely nem jár a családi élet ellehetetlenülésével, és nem sújtja egyúttal a véten házastársat és a közös gyermeket is. Az ajánlásban adott válaszukban a miniszterek arra hivatkoztak, hogy a kormány jogalkotási programjában szerepel az idegenrendészeti törvény módosítása. Az előkészítés során figyelembe veszik az ajánlásban foglaltakat. A törvényjavaslat előterjesztésére azonban nem került sor. (OBH 8712/1996)

● A kínai állampolgárságú panaszos azért fordult az országgyűlési biztoshoz, mert a határőrség megakadályozta az ország elhagyásában. Az országgyűlési biztos az ország területén jogszerűen tartózkodó személyeknek az ország elhagyásához való jogának (Alkotmány

A TARTALOMBÓL:

- ☐ Magyar munkavállalók Ausztriában
- ☐ Ideiglenes védelem a boszniai menekülteknek
- ☐ Kiutasított külföldiek
- ☐ Vándorlás és munkaerőpiac

58. § (1) bekezdés) sérelme gyanúja miatt vizsgálatot indított. A vizsgálat adatai szerint a panaszos 1997. február 8-án reggel 9 óra 5 perckor jelentkezett kilépésre a Ferihegy 1. repülőtérén. A szolgálatban lévő határőr az útlevél ellenőrzése során megállapította, hogy panaszos az ORFK Központi Nyilvántartó Szervének számítógépes adatai szerint beutazási és tartózkodási tilalom hatálya alatt áll. Ezért őt a határőrség hivatalos helyiségében előállította. A panaszos a meghallgatáson elmondta, hogy 1994-ben elrendelték kiutasítását, ezt azonban később visszavonták, így jogszerűen tartózkodik az országban. A határátkelőhely ügyeletese telefaxon az ORFK Központi Nyilvántartó Szervéhez fordult, és kérte adattáruk ellenőrzését. Az ORFK válasza megerősítette a tartózkodási tilalom fennállását. Figyelemmel azonban arra, hogy a panaszos érvényes tartózkodási engedéllyel rendelkezett, az ügyeletese felvette a kapcsolatot a tartózkodási engedélyt kibocsátó BRFK Külföldiek Ellenőrző Osztályával. A BRFK válasza szerint a panaszos ellen elrendelt kiutasítást 1995. szeptember 1-jén valóban visszavonták, azonban ellene büntetőeljárás van folyamatban. A BRFK tájékoztatása alapján az ügyeletese megállapította ugyan, hogy a panaszos jogszerűen tartózkodik az országban, de úgy döntött: tisztázni kell, vajon nem áll-e kiutazási korlátozás alatt. A panaszos felesége 16 óra körül bemutatta az eljáró határőrnek a Budapest V-VIII-XIII. Kerületi Ügyészség határozatát 1,4 millió Ft biztosíték letétbe helyezésének engedélyezéséről. A határozat nem tartalma-

Folytatás 2. oldalon

zott rendelkezést arra vonatkozóan, hogy a panaszos elhagyhatja-e az országot. Ezért az eljáró határőr közölte a panaszossal, hogy az ügyészégi határozat kiegészítését kell kérnie, ugyanis annak szövegéből nem derül ki egyértelműen, hogy a kibocsátó hatóság nem emel kifogást az ország elhagyása ellen. A panaszos és felesége 17 óra körül kaptak engedélyt a határátkelőhely elhagyására.

❖ A vizsgálat megállapította, hogy a szolgálatban lévő határőr jogszerűen járt el, amikor a panaszos iratait az átlépést megelőzően megvizsgálta, továbbá őt a Btk. 214. §-ban meghatározott jogellenes belföldi tartózkodás vétségének alapos gyanúja tisztázására a határőrség hivatalos helyiségében előállította. Ugyanakkor a vizsgálat megállapította, hogy az ORFK Idegenrendészeti Főosztályának vezetője 1995. szeptember 1-jén visszavonta a Komárom Megyei RFK-nak a panaszos kiutasítását elrendelő határozatát. Ezt követően az ORFK Idegenrendészeti Osztálya a kiutasítás törlése céljából értesítette az ORFK Központi Nyilvántartó Szervét, továbbá intézkedett a beutazási és tartózkodási tilalom feloldásáról is. A panaszos neve azért szerepelt mégis a beutazási és tartózkodási tilalom alatt álló külföldiek jegyzékén, mert az ORFK Számítástechnikai Központjának munkatársa a felülvizsgálati adatok rögzítésekor – tévedésből – visszaállította a korábbi állapotot.

Az adatok törlésének elmaradásáról az ORFK csak a határőrség megkeresésekor értesült, és az adatokat a jegyzékről ekkor törölték. Az Itv. végrehajtásáról szóló 64/1994. (IV. 30.) kormányrendelet, továbbá a 9/1994. (IV. 30.) BM rendelet vizsgálatok az országgyűlési biztos megállapította, hogy azok egyike sem rendelkezik a hibás adatok helyesbítéséről, illetve annak határidejéről. Ennek hiánya sértheti a külföldiek jogbiztonságát. Ezért az országgyűlési biztos 1997. május 15-én ajánlást tett a belügyminiszternek, hogy kezdeményezze a kormányrendelet kiegészítését, szabályozva a hibás adatbevitel vagy adattárolás észlelése esetén követendő eljárást. A belügyminiszter 1997. június 30-án kelt levelében az ajánlást elfogadta, és ígéretet tett arra, hogy a tárca elvégzi a kiegészítést a menedékjogról szóló törvény elfogadását követő jogszabály-revíziók során. A Belügyminisztérium 1997. december 18-án küldte meg a kormányrendelet módosításának tervezetét, ám abban az ajánlott kiegészítés nem szerepelt. Ezért az országgyűlési biztos 1998. január 7-én kelt levelében emlékeztette a tárcát a miniszter ígéretére,

ismételten kérve az ajánlás szerinti kiegészítést. Válasz még nem érkezett.

❖ Az ügyészégi biztosíték letétbe helyezéséről szóló határozat vizsgálatakor az országgyűlési biztos megállapította, hogy a biztosíték letételét engedélyező határozatban nem kell külön engedélyezni az ország elhagyását. Különösképpen nem kell az ország elhagyásának engedélyezéséről önálló határozatot hozni. Abban az esetben, ha a büntetőeljárás alatt álló külföldi az országból való kilépésre megjelenik valamely határátkelőhelyen, az eljáró határőr – a jogszabályban előírt nyilvántartások ellenőrzésén felül – mindössze azt jogosult, illetve köteles vizsgálni, hogy a bemutatott útlevél valóban az ő tulajdonát képezi-e, illetve megfelel-e a vonatkozó tartalmi és formai követelményeknek. A külföldi fel tartóztatása olyan körülmények tisztázása, különösképpen olyan okiratok bemutatása, illetve beszerzése céljából, amelyekre jogszabály nem kötelezi, az Alkotmány 2. § (81) bekezdése szerint a jogállam, illetve az abból fakadó jogbiztonság, valamint az 58. § (1) bekezdésében megfogalmazott, a Magyar Köztársaság területén törvényesen tartózkodó személyeknek az ország elhagyásához való jogával összefüggésben eredményez alkotmányos visszasságot. E joggyakorlat megszüntetése céljából az országgyűlési biztos 1997. május 15-én tett ajánlást a határőrség országos parancsnokának, amelyben kérte, hogy körlevélben hívja fel valamennyi határátkelőhely vezetőjének a figyelmét a büntetőeljárás alatt álló külföldieknek az országból való kilépését szabályozó rendelkezések helyes alkalmazására. A határőrség országos parancsnoka az ajánlást elfogadta. Leveléhez mellékelte az országgyűlési biztos ajánlására 1997. május 28-án kiadott körlevele másolatát. (OBH 2523/1997.)

● A panaszos azt sérelmezte, hogy az önkormányzattól kapott helytelen felvilágosításnak következtében honosítási kérelmüket elutasították. Az országgyűlési biztos általános helyettesének vizsgálata megállapította, hogy a BM Állampolgársági Főosztálya több alkalommal írásban megkezdte a panaszost, tájékoztatta ügye elintézésének módjáról, és kérte együttműködését, ami ismeretlen okból elmaradt. A panaszos mulasztása miatt – a törvényi előfeltételek hiányára tekintettel – törvényesen került sor a kérelem elutasítására. A vizsgálat alkotmányos visszasságot sem a BM, sem az önkormányzat eljárásával kapcsolatosan nem talált, ezért ajánlás megfogalmazására sem került sor. (OBH 6457/1997.)

● Egy békéscsabai lakos fordult panasszal az országgyűlési biztoshoz, mert bosnyák állampolgárságú férjét – aki verekedésbe keveredett egy szórakozóhelyen – a rendőrség szabálysértési eljárását követően a Békés Megyei Rendőr-főkapitányság három évre kiutasította az országból, mivel tartózkodási engedélye két éve lejárt, annak meghosszabbításáról nem gondoskodott. A formailag hibátlan eljárás során a hatóság nem vette figyelembe, hogy a kiutasított külföldi házasságban él. A kiutasítás nem csak a férjre, hanem a házastársra nézve is hátrányos következményekkel járt. Az ügyben a családi élethez való jog sérelmének gyanúja miatt az országgyűlési biztos általános helyettese vizsgálatot rendelt el. A vizsgálat ideje alatt a férj helyzete rendeződött, beutazási engedélyt kapott. Az Emberi Jogok Európai Egyezményének esetjoga szerint a családi élet egy házaspár esetében magában foglalja az együttélést is, tehát a családalapítás joga tartalmazza az együttéléshez való jogot. Tekintettel arra, hogy az Emberi Jogok Európai Egyezményéhez Magyarország is csatlakozott, és a Magyar Köztársaság jogrendszere elfogadja a nemzetközi jog általánosan elismert szabályait, a családi élethez való jog (Alkotmány 15. §) sérelme miatt az adott ügyben az alkotmányos visszasság megállapítható volt. Ennek megszüntetésére a biztos általános helyettese 1997. március 19-én ajánlotta a belügyminiszternek az idegenrendészeti törvény olyan módosítását, amely figyelembe veszi a házaspár jogát az együttélésre, és a külföldi házastárs ellen – a súlyos jogsértések esetét kivéve – csak olyan szankciókat alkalmaz, amelyek nem járnak a családi élet ellehetetlenülésével, és nem sújtja egyúttal a vétlen házastársat is. Az ajánlásra a belügyminiszter – adminisztrációs hiba miatt – csak 1997. október 29-én válaszolt. Álláspontja szerint a jogszabály módosítására nincs szükség. Az országgyűlési biztos általános helyettese a választ nem fogadta el, ezért az ajánlást változatlan formában fenntartotta. A belügyminiszter újabb válaszában jelezte, hogy az idegenrendészeti törvény 1998. évre tervezett módosítása kiterjed az ajánlásban javasoltakra is, így az ajánlás elérte célját. (OBH 905/1995.)

● A magyar nemzetiségű román állampolgár azért fordult az országgyűlési biztoshoz, mert a BRFK III. kerületi Rendőrkapitányság Igazgatásrendészeti Osztálya arra hivatkozva, hogy magyarországi megélhetése nem biztosított, tartózkodási engedélyét visszavonta. A panaszos sérelmezte, hogy az ügyében eljáró hatóság a megkérdezése nélkül döntött. A határozat indoklá-

sa nem felel meg a valóságnak, mert a panaszos igazolni tudta volna, hogy pénzbetéttel rendelkezik, amelyből megélhetésének költségeit fedezte volna.

❖ Az országgyűlési biztos az Alkotmány 2. § (1) bekezdésében megfogalmazott jogállam, illetve az ebből eredő jogbiztonság sérelmének gyanúja miatt vizsgálatot indított. A III. kerületi Rendőrkapitányság a Fővárosi Munkaügyi Központ határozata alapján 1995. szeptember 13-án engedélyezte a panaszos magyarországi tartózkodását munkavállalás céljából 1996. július 3-ig. Ezért ideiglenes tartózkodási engedélyt adott ki részére. A panaszos munkáltatója 1996. január 15-én értesítette a rendőrséget, hogy nem állt munkába. A bejelentést követően visszavonták tartózkodási engedélyét, és arra kötelezték, hogy február 21-ig hagyja el az országot. A határozatban tájékoztatták a panaszoszt, hogy fellebbezésnek helye nincs, a határozat felülvizsgálatát a bíróságtól lehet kérni, de annak a végrehajtásra nincs halasztó hatálya. Az indoklás szerint a panaszos a Fővárosi Munkaügyi Központ által engedélyezett munkát nem kezdte meg, ezért megélhetése nem biztosított. A vizsgálat megállapította, hogy az idegenrendészeti hatóság jogszerűen járt el, amikor a bejelentésre megvizsgálta a tartózkodás feltételeit. A tartózkodás céljának megghiúsulásán túl azonban az egyéb feltételeket is együttesen kellett volna megvizsgálnia, ugyanis az engedély visszavonását a jogszabály az említett feltételek együttes fennállásának esetén írja elő. A vizsgálat a rendelkezésre álló iratokban nem talált adatot arra vonatkozóan, hogy az idegenrendészeti hatóság vizsgálta: biztosítottak-e a tartózkodás feltételei a munka megszűnése után. Ez a tény az Alkotmány 2. § (1) bekezdésében megfogalmazott jogállam, illetve az ebből eredő jogbiztonság követelményének összefüggésében valósít meg alkotmányos vizsszásságot. A vizsgálat megállapította, hogy az Itv. 16. §-a a fellebbezés lehetőségét csak a tartózkodási engedély kiadásának vagy meghosszabbításának elutasítása esetére zárja ki, és írja elő jogorvoslatként a bírói felülvizsgálatot az ügyfél számára. A panaszos által kifogásolt esetben az idegenrendészeti törvény biztosítja a fellebbezés jogát, és erre a határozatban fel kellett volna hívni a figyelmet. Ennek elmaradása az Alkotmány 57. § (5) bekezdésében megfogalmazott jogorvoslatához való joggal összefüggésben okoz alkotmányos vizsszásságot. A feltárt vizsszásságok megszüntetésére az országgyűlési biztos 1997. április 21-én ajánlást tett a fővárosi rendőrfőkapitánynak: kezde-

ményezte, hogy a BRFK körlevélben hívja fel az illetékességi területén működő idegenrendészeti hatóságok figyelmét az Itv. 16. §, valamint a 9/1994. (IV. 30.) BM rendelet 19. §-a helyes alkalmazására, különös tekintettel a határozat alapjául szolgáló tényállás tisztázásának kötelezettségére. A rendőrfőkapitány az ajánlást nem fogadta el, egyidejűleg felhívta az országgyűlési biztos figyelmét arra, hogy a pénzügyminiszter az Itv. 64. § (4) bekezdésében előírt jogalkotási kötelezettségének csak részben tett eleget. Az idegenrendészeti jogalkalmazás területén a hiányzó rendelkezések következtében nagyfokú bizonytalanság tapasztalható annak megítélésében, hogy az országban való huzamos tartózkodáshoz milyen összegű anyagi fedezetre van szükség. Az országgyűlési biztos 1997. július 16-án értesítette a rendőrfőkapitányt, hogy ajánlását fenntartja. A rendőrfőkapitány az országgyűlési biztos tájékoztatta, hogy az ajánlásban foglaltak megvitatására a BRFK, az ORFK és a BM képviselői egyeztető megbeszélést tartottak. Annak eredményeként az ORFK Igazgatásrendészeti Főosztályának vezetője körlevélben hívta fel az országban működő valamennyi igazgatásrendészeti szerv vezetőjének a figyelmét: az ideiglenes tartózkodási engedélyek visszavonása tárgyában hozott határozatok ellen fellebbezési jogosultságot kell biztosítani.

❖ Az országgyűlési biztos megvizsgálta a pénzügyminiszter mulasztására vonatkozó észrevételt is. A vizsgálat adatai szerint a pénzügyminiszter az Itv. 64. § (4) bekezdésének végrehajtására kiadta a 11/1994. (IV. 6.) PM rendeletet. A rendelet értelmében a külföldinek az országba történő beutazása alkalmával ezer forinttal vagy annak megfelelő összegű konvertibilis fizetőeszközzel kell rendelkeznie. Így a rendelet csak részben tesz eleget a törvényi felhatalmazásnak, hiszen az országban tartózkodáshoz szükséges anyagi fedezet mértékét nem rendezi. A szabályozás hiánya a jogbiztonság követelménye miatt valósít meg alkotmányos vizsszásságot. Ennek megszüntetésére az országgyűlési biztos 1997. november 17-én ajánlást tett a pénzügyminiszternek.

● Az Afganisztánért Alapítvány kuratóriuma képviselőjében eljáró panaszos azt sérelmezte, hogy négy afgán állampolgár meghallgatásakor a BRFK által igénybe vett – munkavállalási engedély nélküli – tolmács személye elleni kifogást az ügyészség alkotmányos vizsszásságot előidéző módon utasította el. Az országgyűlési biztos a beadványban foglaltak nyomán vizsgálatot folytatott annak meg-

állapítására, hogy a panaszs az Alkotmány 2. § (1) bekezdésében deklarált jogállamiságból fakadó jogbiztonság sérelmével kapcsolatos vizsszásságot takar-e. A vizsgálat megállapításai szerint a panaszos azért tett feljelentést a BRFK KEO kényszerintézkedési és ügyeleti alosztálya állományában szolgálatot teljesítő őrmester ellen, mert több afgán állampolgár meghallgatásakor tolmácsként afgán származású menekültet alkalmazott, aki ellen büntetőeljárást indítottak, továbbá a meghallgatottak nyelvjárását sem beszélte, és nem volt munkavállalási engedélye. Elfogultsága, politikai, szakmai és jogállásbeli összeférhetlenségére tekintettel tolmácsként nem lehetett volna alkalmazni. A Fővárosi Ügyészség Nyomozó Hivatala a nyomozást bűncselekmény hiányában megtagadta. A Fővárosi Főügyészség a nyomozást megtagadó határozat elleni panaszt elutasította. A határozat indoklása szerint a tolmácsként alkalmazott személy ellen büntetőeljárás nincs folyamatban, és arra sem merült fel adat, hogy a meghallgatott afgán állampolgárok kifogást emeltek volna a tolmács személye ellen vagy amiatt, hogy a tolmácsot nem értik. A tolmács személyével kapcsolatban a büntetőeljárás törvényben meghatározott kizáró körülmények tehát nem álltak fenn. Az országgyűlési biztos megállapította, hogy az Itv. 51. §-a szerint az idegenrendészeti ügyekben – az e törvényben írt eltérésekkel – az államigazgatási eljárás általános szabályairól szóló törvény rendelkezéseit kell alkalmazni. Az adott esetben a hivatkozott törvény 4. § (2) és (3) bekezdésében felsoroltak alapján az afgán állampolgárok meghallgatása során igénybe vett tolmács alkalmazásakor nem a büntetőeljárás, hanem az államigazgatási eljárási törvény 34. §-ában írt rendelkezés az irányadó. Eszerint idegen nyelv használata esetén – ha azt az ügyintéző nem beszéli – tolmácsot kell alkalmazni, akire a szakértőre vonatkozó rendelkezések az irányadók. A törvény 32. § (2) bekezdése pedig szakértőként – indokolt esetben – szakértelemmel rendelkező személy közvetlenül is kirendelhető. Az adott esetben ezen rendelkezés alapján igénybe vett tolmács alkalmazása tehát nem ütközik az államigazgatási eljárás idézett szabályaiba. Mindezek alapján a panaszsban leírt sérelem ugyan összefüggésbe hozható a hivatkozott alkotmányos joggal, de nem érinti annak lényeges tartalmát. Ezért az országgyűlési biztos a panaszt az 1993. évi LIX. törvény 19. § (2) bekezdése alapján elutasította.

A hónap egyik idézete

„A kormánynak olyan intézkedéseket kell végrehajtani, hogy a külföldön élő magyarok hazatérését kívánatosá tegye, még akkor is, ha csak töredékük lesz hajlandó a hazatérésre [...] ... néhányan hiába lassítjuk a beolvadási folyamatot, a történelem igazolja, hogy előbb-utóbb minden emigráns beolvad.” Dr. Nádas Gyula, a Magyar Társaság elnöke – Cleveland (*Magyar Nemzet*, 1998. október 24.)

A hónap másik idézete

Belgiumban a jogvédők között nagy tiltakozást váltott ki, hogy a csendőrök kitoloncolás közben megfojtották Semira Adamut, a fiatal nigériai menekült, akit hozzá akartak kényszeríteni negyedik feleségként egy 65 éves férfihoz. A merő tapintatból párnával elkövetett emberölés nem először fordult elő.

„A parlamenti képviselők felszólították a belügyminisztert, hogy tiltsa be a párna alkalmazását. [...] Az a legfontosabb, hogy a törvénykezés megváltozzon, és emberi módon bánjanak a külföldiekkel. Teljesen abszurd, hogy ha valakinek nincs európai útlevele és elegáns ruhája, úgy kezelik, mint egy csomagot, és feltételezik, hogy lop, csal, hazudik. [...] A csendőrség szakszervezetei is közölték, hogy ezentúl nem hajlandók elvégezni a piszkos munkát. Most a politikusoknak kell lépniük. [...] A kitoloncolások többsége erőszakos és szinte teljesen indokolatlan. Ráadásul másfél évente módosítják a bevándorlási törvényt, ami csak bonyolítja a helyzetet. Ez azt mutatja, hogy nincsen semmiféle politikai elképzelés vagy irányvonal az immigrációs ügyekben. Az európai országokkal is egyeztetni kellene.” Georges-Henri Beuthier, a Belga Emberjogi Liga elnöke (*Népszabadság*, 1998. október 26.)

Nem volt párna, csak rövid testi kényszer, amikor 18 koszovói albán felnőttet és 19 gyermeket a készenléti rendőrség 1998. szeptember 28-án eltávolított a kanadai követségről, mert esélytelenek voltak a kanadai menedékkérelre. A tudósító szerint: „Éppen itt, ma Magyarországon nem mutatna jól egy kemény rendőrkéz egy gyenge kölyökkvállon.” (*Népszabadság*, 1998. szeptember 29.)

Koszovói albánok Mosonmagyaróváron

Mosonmagyaróvár képviselő-testülete nyílt levélben fordult a belügyminiszterhez, segítséget kérve a várost elárasztó koszovói albánok miatt. Bár a rendőrséggel való együttműködésben minden tőlük telhetőt megtettek, a balkáni jövevények ellepték a közterületeket, a

vendéglátóhelyeket, nagy a lakosság körében a félelem.

A koszovóiak útlevéllel vagy menedékesigazolvánnyal, tartózkodási engedéllyel rendelkeznek, tehát jogilag minden rendben van. El látásuk, megélhetésük és így huzamos tartózkodásuk viszont megoldatlan.

Magyar munkavállalók Ausztriában

A TÁRKI vizsgálatai szerint a határ menti sávban élő megkérdezettek közül a legtöbben a szomszédos Ausztriába járnak át dolgozni (82%), míg a legkevesebben Ukrajnába (30%) és a volt Jugoszláviába (41%), Románia és Szlovákia tartja jó közepes helyét (56%). Talán meglepő, de nem feltétlenül az itthoni munkanélküliek, hanem a „másodállást” feketén vállalkozók szeretnék a jobb életszínvonal eléréséhez való megkeresni a szomszédban. Az Oszták Munkaügyi Hivatal adatai szerint 8865 magyar dolgozik legálisan Ausztriában, többségük Burgenlandban és Alsó-Ausztriában. (Nem tudjuk, ehhez hozzászámították-e az idén májusban megkötött, az in-

gázó osztrák–magyar munkavállalókra vonatkozó, három határ menti megyére kiterjedő egyezményt. Ennek értelmében 1998-ban 1050 fő kaphat legfeljebb fél évre munkavállalási engedélyt, ha van munkáltatói igénye.)

A vizsgálatban megkérdezettek szerint ugyan Burgenland az osztrák Szabolcs, mégis vonzó a határon szoros jövedelemszint, bár egyre nagyobb a lebukás veszélye. A legálisan külföldön dolgozók lakáshitelt törlesztenek, lakásukat újítják fel, taníttatják gyerekeiket, nagyobb autót vesznek – és a vágyak vágya: igyekeznek osztrák nyugdíjat szerezni. (*Magyar Hírlap*, 1998. október 24.)

Megszűnt a kivándorlás intézménye

1998. szeptember elsejével megszűnt a kivándorlás intézménye, azaz nem tartja nyilván a rendőrség, ha külföldre tesszük át lakóhelyünket. Ugyanakkor senki sem tudja, hány magyar állampolgár él külföldön bevándoroltként, letelepedettként, esetleg újabb állampolgárságot szerezve. A Belügyminisztérium Állampolgársági Főosztályának vezetője szerint csak akkor mondanak le a magyar állampolgárságról a kivándorlók, ha új hazájukban túlalmazzák a kettős állampolgárságot, és ez beil-

leszkedésük, karrierjük útját állja. 1998 első felében 418 személy, 1997-ben 1178 személy mondott le magyar állampolgárságáról. Zömük Németországba, Ausztriába, Svédországba távozott, magasabb jövedelem, kutatási álláslehetőség, családalapítás és jobb életkörülmények reményében. Akik már egyszer lemondtak a magyar állampolgárságról, ritkán térnek vissza. A visszavándorlók jórészt nyugdíjasok, akik a külföldről folyósított nyugdíjuktól itt szépen megélik.

A másik kört az utódállamokban élő, egykori magyar állampolgárok alkotják, akik kérelmezik a magyar állampolgárságukat és a lehetőséget az anyaországban való településre. Végül a korábban állampolgárságuktól megfosztottak (például a Németországba áttelepítettek) egy nyilatkozattal kérhetik vissza magyar állampolgárságukat. (*Magyar Nemzet*, 1998. szeptember 28.)

A polgármester is tudja, hogy szerencsétlen földönfutók, a helyiek mégis tartanak tőlük, és a levélben átfogó kormányzati megoldást sürgetnek, például a vízumkényszer bevezetésének átgondolását. (*Magyar Nemzet*, 1998. október 3.)

Kiutasított külföldiek

Megnőtt a kiutasított külföldiek száma Bács-Kiskun megyében: 1998. július 20. és október 20. között 343 kiutasító határozatot hoztak. Enyhítésképpen a külföldiek által látogatott intézményekben kifüggesztették a MEJOK jogvédelemre vonatkozó felhívását.

Borsod-Abaúj-Zemplén megyében augusztus-október között 190 főt utasítottak ki, míg tavaly ugyanebben a három hónapban csak 170 főt. A rendőrségi határozatokat hiába vizsgálatták felül a bíróságon, azt minden esetben jóváhagyták.

Sok ez vagy kevés? Összehasonlításként említjük meg, hogy a határőrség az év első nyolc hónapjában 17 ezer jogsértés miatt intézkedett, ami 40 százalékos emelkedést jelez.

Tiltott határátlépés kísérlete miatt négyezer ügyben jártak el, 1700 hamis útlevél találtak, 267 embercsempész ellen indítottak eljárást, hatezer külföldit utasítottak ki (ami 25 százalékos növe-

kedést mutat), és hatezer külföldit toloncoltak ki. (*Magyar Nemzet*, 1998. szeptember 15.)

Az EU-csatlakozásra tekint a munkaügyi tárca, hiszen készül a rendelet az uniós polgárok egyéni vállalkozói engedélyének kiadásáról, valamint cégek kulcsembereinek munkavállalási engedély nélküli foglalkoztatásáról. Ezzel párhuzamosan szigorítanak a nem EU-polgárok, azaz a harmadik or-

szágokból érkező munkavállalók jogszerű foglalkoztatását. A mai engedélyezési gyakorlat ismeretében nehéz elgondolni, hogyan lehet még szigorítani a rendeletet.

A tárca kacérkodik a kvótarendszer bevezetésével, amit államközi megállapodásban rögzítenének Romá-

niával és Szlovákiával. Az elképzelés elsősorban a határmenti munkavállalást és a gyakornokok foglalkoztatását segítené.

Zugvarrodák

Arab zugvarrodákban mongol, román és bolgár zugvarrónők készítenek hamisított ruhákat. Ez nem dadaista idézet, hanem a Fővárosi Munkaügyi Felügyelőség jelentésében áll: hat varrodában 46 varrónő szabálytalan foglalkoztatása miatt ötmillió forintnyi bírságot kell fizetnie a működési engedéllyel amúgy sem rendelkező tulajdonosoknak, akikről a rendőrség még a ruhákat is lefoglalta. (*Népszabadság*, 1998. október 3.)

A munkaügyi tárca tervei

Egy hónapos haladék

A kormány 1998. november 30-ig meghosszabbította a délszláv menedékesek tartózkodási engedélyét és szerény ellátását. Az egy hónapos haladék a hatóság szerint arra szolgál, hogy az érintettek rendezzék itteni létükkel kapcsolatosan az ügyeket vagy a hazatérést. Vajon mi változik egyetlen hónap alatt otthoni vagy éppen a további létezés szükséges itteni feltételekben?

Menekültek és menedékesek

1998. szeptember 25-én az 1951. évi menekültügyi egyezmény értelmében 2716 fő tartózkodott elismert menekültként Magyarországon, míg október elején 1700 jugoszláviai menedékes. Szerencsére zömük nem befogadó állomásokon él, hiszen azokban ennyien nem is férnének el. A létszám 1350 fő volt október közepén, közöttük afgánok, irakiak, koszovói albánok, sőt román-

aiak is. Utóbbiak buszokkal érkeztek Debrecenbe, hogy az ottani befogadó állomáson átvegyék az amerikai és kanadai letelepedési engedélyüket.

A bukaresti Cigány Párt bátorítására vágtak neki az útnak. Az elutasított menedékkérelmet többségük tudomásul vette, de néhányan kollektív öngyilkosságra készülnek. (*Magyar Nemzet*, 1998. október 8., 13., 17.)

Ideiglenes védelem a boszniai menekülteknek

A kormány értékelése szerint a boszniai helyzet nem teszi lehetővé, hogy az onnan érkező menekültek biztonságban hazatérjenek.

A délszláv menekültek ügyében döntött a kormány 1998. november 12-én. A döntés más-más módon érinti a Boszniából, a Horvátországból és a Kis-Jugoszláviából érkezetteket.

- Mivel Horvátországban rendezettek a viszonyok, a kormány november 30-ával megszünteti a horvát állampolgároknak biztosított védelmet. Nem kapnak tovább ingyenes szállást és ellátást sem. A horvát állampolgárok addig maradhatnak nálunk turistaként, ameddig útlevelükkel vízummentesen itt tartózkodhatnak.

- A Bosznia területéről érkezettek védelmét a kormány 1998. június 30-ig meghosszabbítja, mivel a boszniai helyzet nem teszi lehetővé a biztonságos visszatérést. A kor-

mány jövő tavasszal újra értékeli a helyzetet, és dönt arról, hogy megszünteti-e vagy fenntartja a boszniai menekülteknek nyújtott ideiglenes védelmet.

- A Kis-Jugoszláviából érkezettek ügyében egyéni elbírálás alapján döntenek. Más megítélés alá esnek a koszovói térségből menekültek, mint azok, akik Jugoszlávia más területéről érkeztek.

Felkai László, a BM közigazgatási államtitkára tájékoztatása szerint hazánkban a BM adatai szerint 1710 délszláv menedékes él (volt olyan esztendő, amikor számuk meghaladta a tízezeret). Egy korábbi kormánydöntés értelmében az ideiglenes védelemben részesülők helyzetét november 30-ig felül kellett vizsgálni. A kormány teljesítette feladatát. Az ENSZ menekültügyi főbiztosa csak azt követően mond véleményt a döntésről, hogy megismerte és áttanulmányozta a hivatalos szöveget.

Vesztegetés

Vesztegetés alapos gyanúja miatt indult büntetőeljárás a Pest Megyei Rendőr-főkapitányság idegenrendészeti alosztályának vezetője és munkatársai ellen október végén. Az őrnagy és kollégái ajándékok fejében adtak ki tartózkodási engedélyeket törvényi feltételek hiányában. A Fővárosi Ügyészség Nyomozó Hivatala tájékoztatása szerint főként az Ukrajnából érkezőknek biztosítottak előnyt a vesztegetésben, például nyugati utazások fejében.

A hét gyanúsított közül három hivatásos tiszt előzetes letartóztatásban várja a folytatást, de az érintettek száma tovább nőhet. (*Magyar Hírlap*, 1998. október 13.)

Hasznos kézikönyv

Megjelent a Hálózat a Demokráciáért (DemNei) program keretében egy újabb kézikönyv: „Együttműködési lehetőségek civil szervezetek és a helyi önkormányzatok számára” címmel. A civil szervezetek és az önkormányzatok munkatársainak különösen hasznos kiadványt Tóbiás László szerkesztette.

A szerzők önálló tanulmányokban dolgozták fel a nonprofit szektor sajátosságait, valamint a működésükre vonatkozó szabályokat, tevékenységi körüket a szociális ellátások, a közművelődés, a környezetvédelem, a foglalkoztatás terén, figyelemmel az önkormányzatokkal való együttműködés kérdéseire. A programról és a kiadványról érdeklődni lehet a 329 2939 telefonszámon.

Toloncegyezmény Jugoszláviával?

Felkai László, a BM közigazgatási államtitkára találkozott Jugoszlávia budapesti nagykövetével. A kapcsolatfelvétel célja az volt, hogy tárgyalásokat kezdjenek a toloncegyezmény mielőbbi megkötéséről.

Magyarország és Jugoszlávia között nincs érvényben toloncegyezmény. A jogellenesen Magyarországon tartózkodó jugoszlávokat nem egyszerű visszaküldeni, mivel – egyezmény hiányában – Jugoszlávia még saját polgárait sem fogadja vissza, ha nem rendelkeznek okmányokkal.

A koszovói albánok nagyobb része menekültstátusért folyamodik, de mivel az üldöztetés tényét nem sikerül elfogadtatniuk, kitoloncolás vár rájuk. Addig is a határőrség közösségi szállásokon helyezi el őket. Míg korábban szinte mindenki kapott kimenőt, aki kérte, ma már egyre inkább korlátozzák szabad mozgásukat: Krisán Attila, a BM Ha-

tárőrség szóvivője szerint indokolt a korlátozás, mert a külföldiek közül mind többen megszöknek, s ezzel megghiúsítják az idegenrendészeti eljárást. A közösségi szállásokon gyakoriak a rendbontások: szökések, éhségsztrájkok s a tiltakozás

más módjai. Kitörési kísérletekre is sor került Győrött, Nyírbátonyban és Szombathelyen.

A kitoloncolási eljárás hosszadalmas, a közösségi szállásokon pedig még azt sem tudják biztosítani, hogy a különféle nemzetiségűeket elkülönítsék. A toloncegyezmény lehetővé tenné, hogy rövid úton visszaküldjék a Magyarországon jogellenesen tartózkodó jugoszlávokat.

Nyolc bangladesit kidobtak egy zuglói erkélyről

Állampolgári bejelentés alapján talált rá a rendőrség nyolc bangladesi menekültre. Pinkóczi József őrnagy, a XIV. kerületi Rendőrkapitányság bűnügyi osztályvezetője feltételezi, hogy a menekülteket egy kamionból rakták

ki, s miután nem tudtak többet fizetni, egyszerűen kidobták őket egy első emeleti zuglói lakás erkélyéről. A menekültek közül három súlyos, egy pedig könnyebb sérüléseket szenvedett, de a kórházi ápolásra nem szoruló másik négy bangladesi is legyengült és kiéhezett állapotban volt. Átmenetileg egy közösségi szálláson helyezik el őket, és idegenrendészeti eljárást indítanak ellenük.

Ingázó munkavállalás

A magyar-osztrák ingázó munkavállalásról szóló egyezmény alapján május óta jelentkezhetnek a Vas, Zala és Győr-Moson-Sopron megyében élők ausztriai munkára. 1998-ban a kvótát 1500 főben határozták meg, és szeptember elejére ennek 80 százaléka már betelt. A munkavállalási engedély legfeljebb hat hónapra szól, ám mód van annak meghosszabbítására. Négy hónap alatt 1100 kérelmezőt regisztráltak, és közöttük elenyésző volt a zalaiak aránya. Az éves kvótát szakmánként osztották fel, a munkavállalók egy része így nem is próbálkozik. Például a vendéglátásban 120 főnek, az iparban és a szolgáltatások terén 180–180 főnek, a mezőgazdaságban 250 főnek adnak ki munkavállalási engedélyt. A pályázatokat a megyei munkaügyi központ-

ban gyűjtik, majd továbbítják az osztrák munkaügyi szervezetek, ahol érkezési sorrendben bírálják el azokat. Az esélyeket növeli, ha a kérelmezőnek már van igénybevétele osztrák munkáltatótól. A vendéglátásban és az ipar-szolgáltató területen nagy a túljelentkezés, míg a mezőgazdaságban még nincs várlista.

Visszafordítás

A Határőrség Országos Parancsnoksága 1998. november 15-i adatai szerint a határőrök az illegális migránsok 70 százalékát feltartóztatják. Az átkelőhelyeken évente hatvanezer jogellenesen belépni kívánó külföldit fordítanak vissza.

Vízügyi nyomás

Miközben Ukrajnában a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség szerint is fenyegető közelségbe került az állam összeomlása, az állami alkalmazottak évek óta nem kapnak fizetést (amely átlagosan havi tíz dollárnak felel meg), és többféle gazdasági nehézséggel is küzdenek. Ez nem jelent migrációs veszélyt a magyar kormány számára, hiszen az ősszel ide látogató ukrán elnökkel nem a vízum bevezetéséről, hanem a beregsurányi határátkelő nemzetközivé tételéről, a kishatárforgalom szerepének megőrzéséről tárgyaltak.

Az árvíz hatására pedig a belügyminiszter kivételt tett a beutazási szabályok alkalmazása alól. Nincs tehát migrációs nyomás, csak vízügyi.

Fertőzések

Bajtay András, Győr-Moson-Sopron megye tisztí főorvosa egy sajtótájékoztatón elmondta: a győri közösségi szálláson nem ritka a tb-es vagy nemi betegségben szenvedő menekült, de még maláriás betegek is előfordulnak. A betegeket magyar intézményekben megfelelő ellátásban részesítik. A menekültek által hazánkba került fertőző betegségek nem jelentenek közvetlen járványveszélyt a határközeli településeken és a közösségi szállások környezetében.

Közhasznú?

A közhasznú szervezetekről szóló törvény értelmében igen sok egyesület, alapítvány kéri a bíróságtól a köznép körében csak egyszerűen nonprofit szervezetként való besorolását. A hírek szerint november elejéig még nem fejezték be az 1998 májusáig beadott kérelmek elbírálását, azaz az 1998. adóévben egyetlen szervezet sem élvezhette a törvény által nyújtott adó-, vám- és illetékkedvezményeket. A szeptember elejéig bejegyzett szervezetek száma a több ezer ké-

relemhez képest elenyészően csekély, mindössze 180 volt. A bíróságok is most tanulják az ügyfeleken a törvény értelmezését és alkalmazását, a kisebb társadalmi szervezetek pedig hordják a honoráriumot az ügyvédeknek, akiket a bíróság kétszer-háromszor is hiánypótlásra rendelt vissza. Qui prodest? A költségvetés megtakarította a közvetett támogatásokat, az ügyvédek pedig kereshetnek. Csak a nonprofit szektor és a bíróság jár rosszul, no meg akiket a közhasznú szervezetek segíteni szeretnének.

Támogatás kérhető

A Miniszterelnöki Hivatalban működő Társadalmi Kapcsolatok Főosztályának vezetője, Várszegi Dóra kormány-főtanácsadó. Nemcsak ide fordulhatnak pályázati pénzekért a társadalmi szervezetek, hanem a Külügyminisztérium EU Politikai Kapcsolatok Főosztályán működő Közvélemény-felkészítési Osztály vezetőjéhez, Várkonyi Mártához is. Támogatnak például kiadványokat, tavaly 22 projekt megvalósulását segítették anyagi eszközökkel. Várkonyi Márta szerint az idén ősszel több pénz áll rendelkezésre a civil kezdeményezések támogatására.

Vajon ebből a közvélemény-felkészítési forrásból mennyit költöttek a nemzetközi vándorlással, a menekültek beilleszkedésével foglalkozó programokra?

Új kiadvány

Az Emberi Jogi Információs és Dokumentációs Központ gondozásában megjelent az „Emberi Jogi mi micsoda” című kiadvány, amely hasznos adatokat tartalmaz a legfontosabb nemzetközi jogvédelmi fórumokról, továbbá a hazai hatósági és civil emberjogi szervezetekről. Rövid összefoglalót kaphatunk a magyarországi hatóságok jogsértését orvosló, az ENSZ-ben és az Európa Tanácsban működő testületekről (a címüket is megtudhatjuk).

Egy másik fejezetben a szerzők kitérnek a bíróság, az ombudsman és az Alkotmánybíróság tevékenységére. Végül az utolsó részben mutatják be azokat a – főként fővárosi – társadalmi szervezeteket, folyóiratokat,

amelyek a nemzetközi szerződésekben vállalt emberi jogok érvényesítését segítik. A központ címe: Budapest, VIII., József krt. 30–32. Tel.: 303-5341, 303-5343. E-mail: embridoc@mail.datanet.hu

Kiállítás

A Mahatma Gandhi Egyesület 1998. október 15–30. között kiállítást és vásárt szervezett afrikai festők alkotásaiból. Az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága által támogatott rendezvényen Frederik Odorige és mások mintegy negyven képével ismerkedhettek meg a látogatók. A megnyitón afrikai táncsoport szórakoztatta a megjelenteket.

Vándorlás és munkaerőpiac

A Valóság szerkesztője az 1998. szeptemberi számban külföldi folyóiratokból válogatott, köztük a *The Economist*-ból is (pontosabb megjelölés nélkül). Hivatkozott továbbá a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet publikációjára (hasonlóképpen annak dátuma nélkül). Az írásból az alábbiakban idézünk. Az ismertető címe: *Globalizáció – a migráció hatásai*.

„A Nemzetközi Munkaügyi Szervezet (ILO) tette közzé Peter Stalker Az idegenek munkája című tanulmányát, amely szerint hozzávetőleg nyolcvanmillió ember él manapság olyan országban, amely nem a szülőhazája. További húszmillió ember került külföldre természeti katasztrófák nyomán vagy politikai elnyomás elől menekülve. Évről évre újabb másfélmillió ember hagyja el hazáját, egymillió pedig átmenetileg kér menedéket külföldön. Történelmi léptékek mérve e számadatok nagynak látszanak abszolút értéküket tekintve, de kicsinek minősülnek a befogadó országok manapság már sokkal nagyobb népességéhez viszonyítva.

Továbbra is az Egyesült Államok a világ legnagyobb befogadó országa. Nagyjából ugyanannyi bevándorlót fogad be, mint a többi ország együttvéve: 1991-ben csaknem kétfélmillió, 1995-ben pedig 720 ezer főt. Európában Németország a listavezető: 1994-ben és 1995-ben egyaránt mintegy 800 ezer bevándorlóval gyarapodott, de a bevándorló fogalmát sokkal tágabban értelmezi, mint Amerika, hiszen bevándorlónak tekinti az átmeneti munkavállalókat is.

A migrációval kapcsolatosan felmerül a kérdés – létezett-e valaha is globális munkaerőpiac? A XIX. században kétségtelenül igen, mert máskülönben az Egyesült Államok képtelen lett volna olyan ütemű expanzióra, amelyet produkált. Manapság azonban nem létezik valódi globális munkaerőpiac, mert igen szigorúak az

érvényben lévő korlátozások. Az idevágó rendelkezések és egyéb kölcsönhatások eredményeként bonyolult migrációs mintázat áll elő. Valamennyi befogadó országnak megvannak a saját forrásai, s a fennálló kapcsolatok hol gazdasági, hol történelmi vagy földrajzi jellegűek. A bevándorlók korábbi nemzedékei hálózatként hoztak létre, amelyek segítik az új bevándorlókat abban, hogy a jogi akadályokat leküzdjék. A ma érvényben lévő szigorúbb szabályok a korábbi elsődleges bevándorlók családtagjaira korlátozzák e jelenséget.

Az Európai Unió polgárai szabadon vállalhatnak munkát az unió bármelyik tagállamában. Ez föltehetőleg előmozdítja a gazdasági okokra visszavezethető bevándorlást az EU-n belül, de nehéz megbizonyosodni e felől. Az egyes tagállamokban tág határok között mozog – Hollandiában 25%-ot, Luxemburgban pedig 89%-ot tesz ki – a bevándorlók összességén belül az unió más tagállamaiból bevándoroltak hányada.

Világszerte a másik új trend a magasan képzett dolgozók migrációjának előtérbe kerülése. Ebben szintén a gazdasági fejlemények és a szabályozás kölcsönhatása érhető tetten. A terjeszkedő multinacionális vállalatok létrehozják belső munkaerőpiacukat a szakképzett munkavállalók számára. A nemzetközi kereskedelem bővülése is lehetőségeket rejt a jól képzett bevándorlók számára, egyrészt köz-

Folytatás a 8. oldalon

Vándorlás és munkaerőpiac

Folytatás a 7. oldalról

vetlenül (a külkereskedelemmel kapcsolatos foglalkozások révén), másrészt közvetett módon (a külfölddel szemben tanúsított attitűd módosítása révén). A kormányok ugyancsak szívesen fogadják a magasan képzett külföldieket, úgyhogy a bevándorlást szabályozó rendelkezések előnyben részesítik a szakképzett munkavállalókat.

Minden jel arra vall, hogy valószínűleg a multinacionális vállalatok térhódításával kezdődik a migráció történetének következő szakasza. Az óriásvállalatok ugyanis azt akarják, hogy szabadon áthelyezhessék dolgozóikat egyik országból a másikba a munkaerőhiány enyhítésére. Emiatt nem annyira mennyiségi változás áll elő (hiszen a kormányok ellenállást fejtenének ki ilyen változással szemben), hanem minőségi jellegű változás, mert a sokoldalúan képzett dolgozók, vagyis az emberi tőke migrációja válik nagyobb mérvűvé. Ha létrejön valaha az igazán globális munkaerőpiac, akkor az minden bizonnyal a maga-

san képzett dolgozók előtt áll majd nyitva.

Az utóbbi időben a migráció vitatottabbá vált. Első pillantásra úgy tetszik, hogy a bevándorlás sok előnnyel jár a befogadó ország számára. Számos gazdag ország esetében fontosnak minősül például a demográfiai szempont. Minthogy a fejlett gazdaságú országok lakosságának az átlagéletkora emelkedik, a többnyire fiatal bevándorlók csökkentik az átlagéletkort. Ez javítja az aktív dolgozóknak a nyugállományúakhoz viszonyított arányát, úgyhogy az adók alacsonyabbak lehetnek annál, amekkorák bevándorlás híján lennének.

Közkeletű vélekedésnek minősül ezzel szemben az, hogy a bevándorlók olyan állásokat illetően támasztanak konkurenciát, amelyeket a helybeliek töltenek be, s ezzel a bevándorlók mérséklék a honi dolgozók bérét és foglalkoztatási kilátásait. Ez az érvelés logikusnak látszik, hiszen a munkaerő-kínálat növekedésének csökkentenie kell a munkanélküliséget. A valóság azonban bonyolultabb ennél.

A bevándorlók ugyanis nemcsak termelők, hanem fogyasztók is egyben, úgyhogy nemcsak elfoglalnak, hanem teremtenek is állásokat. Ráadásul az általuk végzett munka nem megy szűkszerűen a honi dolgozók rovására. A bevándorlók gyakran olyan munkákat vállalnak, amilyenekre a belföldiek semmi pénzért nem lennének kaphatók.

A bevándorlók elősegíthetik olyan iparágak fennmaradását, amelyek nélkülük teljesen eltűnnének, s így módon csökkentik a munkanélküliséget. Erre a végkövetkeztetésre jutottak annak a tanulmánynak a készítői, akik Los Angeles ruházati iparát vizsgálták a hetvenes és a nyolcvanas években. Kiderült, hogy amikor az alacsony bérért dolgozó bevándorlók leszorítják a belföldiek munkabérét, megeshet, hogy mindent egybevetve hozzájárulnak a belföldiek reálbér-növekedéséhez, mert az árak alacsonyabbak lesznek annál, mint amekkorák a bevándorlók nélkül lennének.

Megállapítható tehát, hogy elméletileg bizonytalan a bevándorlásnak a belföldiek bérére gyakorolt hatása. Azok a kutatások nem vezettek egyértelmű eredményre, amelyek azt igyekeztek feltárni, hogy a bevándorlók rontják-e a belföldiek helyzetét. Az idevágó tanulmányoknak csak kismérvű eltéréseket sikerült kimutatniuk. Ha észlelni lehetett valamilyen hatást a bérekre, akkor csak ott, ahol az várható volt a bevándorlás mértékének és az újonnan érkezettek bizonyos területekre való összpontosulásának ismeretében.

Számos tanulmány hasonlított össze a béreket és a foglalkoztatást a sok bevándorlót fogadó körzetekben. Az egyik azt vizsgálta, hogy miként hatottak Miamira a

kubai Mariel kikötőből 1980-ban beáramló menekültek. Az eredmény az lett, hogy a város lakosainak – a szakképzetlen dolgozókat is beleértve – a bére és a foglalkoztatása gyakorlatilag nem változott. Az utóbbi időben készített tanulmányok megkérdőjelezik az ilyesfajta megállapításokat. Kiderült, hogy a bevándorlók bére hosszabb idő alatt emelkedik a belföldi dolgozók bérszintjére, semmint azt feltételezték. Ebből következően a bevándorlás bérleszorító hatású a befogadó ország munkaerőpiacán.

William Cline az 1997-ben megjelent *Kereskedelem és jövedelemelosztás* című könyvében áttekintette a globalizációra és a bérekre vonatkozó szakirodalmat. Habár megállapításai elég pesszimisták, úgy találta, hogy mindazon tényezők közül, amelyet a szakképzetlen dolgozók bérének a szakképzettekhez viszonyított csökkenésében szerepet játszanak, a bevándorlásnak van a legkisebb hatása. Cline becslése szerint a bevándorlás csupán 2%-kal csökkentette a szakképzetlenek bérét, ugyanakkor az irántuk mutató keresletet mérséklő technológiai változás, valamint az azonosítatlan tényezőként említett kategória csaknem 30%-os bércsökkenést idézett elő. Mindezek alapján elmondható, hogy fölöttébb túlzónak tekinthetők a bevándorlás gazdasági hatásához fűződő félelmek.

Ezekre az azonosítatlan tényezőkre említené példaként Hárs Ágnes, a téma hazai szakértője a külföldiekkel szembeni előítéleteket.

Meghívó

A Menedék Egyesület és a Magyar Helsinki Bizottság – az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága által támogatott – Menedékjogi Tanácsadó Projekt keretében ismét szakmai tréninget tart a programban részt vevő ügyvédeknek, joghatalmúaknak és más segítőknek. A tréning időpontja: 1998. december 4–5. Helye: Budapest, VI., Benczúr u. 33. (Fax: 342-9571) A rendezvény programjából:

- a márciusban hatályba lépett menedékjogi törvény, valamint az idegenrendészeti jogszabályok alkalmazásának gondolatai a gyakorlatban,
- találkozó a Menekültügyi és Migrációs Hivatal budapesti és vidéki hatósági ügyintézőivel, vezetőivel,
- a pszichiáter tanácsai a menekültekkel kapcsolatban álló jogvédők és szociális munkások számára, a szociális munkások és a jogvédők együttműködési lehetőségei, a traumatizált menekültek felismerése stb.

A résztvevőknek étkezést és szállást biztosítunk. Kérjük, hogy Bíró Csabánál mielőbb jelezzék a részvételüket, valamint a szállásra vonatkozó igényt. (Tel./fax: 314-0855)

Felelős szerkesztő: dr. Tóth Judit

Felelős kiadó:

Menedék – Migránsokat Segítő Egyesület
A hírlevelet gondozta a Sík Kiadó Kft.
Tipográfia, tördelés: Beck Bojanka
Nyomás: MSZH Nyomda

Kérjük a migránsokat, menekülteket tömörítő, továbbá érdekeiket képviselő társadalmi szervezeteket, helyi önkormányzatokat, hogy működésükről, rendezvényeikről, valamint kiadványaikról tájékoztassák szerkesztőségünket. Célunk az, hogy e szerény hírlevél lehetőségein belül elősegítsük a migrációra vonatkozó információk cseréjét. Információikat, anyagaikat az alábbi címre várjuk: MENEDÉK EGYESÜLET, 1068 Budapest, Benczúr u. 33. Tel./fax: 342-9571.

OLTALOMKERESŐK

A Menedék Egyesület hírlevele a nemzetközi migrációról

IV. évfolyam 12. szám

1998. december

JOGSZABÁLYFIGYELŐ

A menekültügyi határozatok tapasztalatai

A Menedék Egyesület és a Helsinki Bizottság kétnapos jogi tréninget szervezett december 4–5-én. A rendezvényen dr. Pap Imre, az ELTE oktatója a menekültügyi határozatokról tartott előadást. Az előadó az 1998. márciusban hatályba lépett menedékjogi törvény alkalmazásának tapasztalatait foglalta össze, a március–október közötti hatósági aktuskibocsátás sajátosságait elemezte. A vizsgálat arra a mintegy másfélezer határozatra terjedt ki, amelyet a Menekültügyi és Migrációs Hivatal megküldött az ENSZ Menekültügyi Főbiztosságának. Az összes ügyszám mára egyébként meghaladta az ötezeret.

A határozatok általános vonásai

Feltűnő, hogy a határozatok fejléce annyiféle, ahány helyi ügyosztály és írógép működik a menekültügyi hatóságnál. További gondok forrása, hogy gyakran nem állapítható meg, valójában mely szerv járt el, miközben a helyi ügyosztályok közötti illetékességi kört jogszabály – éppen a Menekültügyi és Migrációs Hivatal országos illetékességét kimondó törvény miatt – nem rendezi. A hivatalban nincs központi nyilvántartás az egyes ügyosztályok által indított eljárásokról, így a külföldiek több helyen nyújtanak be kérelmet, bolyongva az országban. A kérelmező jogorvoslati lehetőségeire való felhívása pontatlan, sőt esetenként hibás.

A hatályos rendelkezések szerint mindig a Fővárosi Bíróság volt illetékes a felülvizsgálatra, ám a határozatok sokféle jogorvoslati fórumot jelölnek. A határozatokból nem állapítható meg, hogy mikor és hány esetben hallgatták meg a kérelmezőt személyesen az eljárásban, továbbá mikor került sor a védelemre irányuló nyilatkozat alapján az első meghallgatásra (sikerült-e betartani a törvényes határidőt). Kivételesen precíz ügyintéző működik Bicskén, aki jelzi ezeket az adatokat a határozatban, akárcsak az eljárás meghosszabbítását. Az eljárás elhúzódását furcsa módon azzal magyarázzák, hogy a kérelmező

bizonyítékokat ígért, s arra kellett várni. Az ügyek tekintélyes részében a kérelmezőket nem hallgatták meg, csak kitöltették velük a régről örökölt kérdőívet, illetve az elfogott külföldiekkel készített határőrségi jegyzőkönyveket vették alapul. A menekültügyi hatóság nem alkalmazza a bizonyítási eszközöket, bár az Államigazgatási eljárásról szóló törvény (Áe.) ennek széles körét felkínálja. A forrás alapja általában a kérelmező nyilatkozata, elvéve pedig az ENSZ Menekültügyi Főbiztosságának eljárására, a származási országra vonatkozó adatok, továbbá újságcikkek, MTI hírek, internet-információk és a Külügyminisztérium adatai. Egyetlen esetben vettek igénybe tanút. A határozatok rendelkező része és az indoklás nincs összhangban. Ennek bizonyítéka, hogy az indoklásból nem lehet megtudni a döntés érdemét, a felhasznált és figyelembe vett bizonyítékokat, valamint a valóban releváns jogszabályi hivatkozást. Ezeket öletszerűen alkalmazzák az ügyintézők. Az eljárásban nem alkalmaznak rendszeresen tolmácsot, és kis-korú vagy belátási képességében korlátozott személynek nem rendelnek ki ügygondnokot. Összességében megállapítható, hogy a Hivatal teljesen szabad kezét adott a helyi ügyosztályoknak, nincs felettük szakmai, jogi ellenőrzés, így illúzió az egységes jogalkalmazás.

A TARTALOMBÓL:

- ☐ A menekültügyi hatóság jövője
- ☐ Menekültek, akiket szeretünk
- ☐ A délszláv menedékesek jövője
- ☐ A menekültek egészségügyi ellátása

A menekültként elismerő határozatok

Az elemzés nem terjedt ki azokra a személyekre, akiket korábban az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága ismert el menekültként, hiszen velük csak regisztrációs eljárást folytatott le a magyar hatóság. Az új törvény hatására a korábbi évek elismerési arányához képest drámai csökkenés következett be; különösen akkor, ha figyelembe vesszük, hogy a 33 elismerő határozatból 5 státusos menekült itt született gyermekére vonatkozott, 5 pedig magyar nemzetiségű kérelmezőre. A magyar származásúak korábbi magas elismerési aránya tehát fennmaradt, míg a többi kérelmezőnek 1–2 százaléknyi az esélye az elismerésre. Az elismert menekültek származási országa Kamerun, Irán, Libéria, Irak, Nigéria és Afganisztán. (Érdekes, hogy részben ezekből az országokból kerültek ki a befogadottak is.) A kurta indoklásból az a következtetés vonható le, hogy csak a teljesen bizonyított üldöztetés, személyazonosság alapján ismerik el a kérelmezőt, illetőleg ha a kérelmező már hosszabb ideje Magyarországon él, ide már bizonyos fokig kötődik (például itt volt diák), és a hazatérés esetén üldöztetésnek lenne kitéve. Az elismerésre a családegyesítés szolgálhat még alapul. Sajnos a kedvezően elbírált ügyek kis száma, valamint a határozatok érdemi indoklásának hiánya miatt nem lehet arra válaszolni, milyen zsinórmértéket alakított ki a hazai menekültügyi hatóság az üldözéstől való megalapozott félelemre, a valószínűsítés mércéjére.

(Folytatás a 2. oldalon)

(Folytatás az 1. oldalról)

A befogadottként elismerést kimondó határozatok

Általános gyakorlat, hogy a menekültként való elismerés megtagadása-
kor nem vizsgálják automatikusan a
visszafordítás tilalmát (Itv. 32. §) és a
befogadottként elismerés lehetőségét.
E határozatok indoklásából kitűnik,
hogy az egyik típust azok az ügyek al-
kotják, amelyben „a kérelmező nem
bizonyította” vagy „nem valószínűsítet-
te”, esetleg nem elegendő fokon tá-
masztotta alá jogosultságát a genfi
egyezmény szerinti menekültként való
elismerésre, de a származási országá-
ban általánosan uralkodó viszonyok
alapján befogadottnak minősült. A be-
fogadottak származási országa a követ-
kező: Irak, Szudán, Afganisztán, Szo-
mália, Algéria, Jugoszlávia (Koszovó),
Nigéria, Ghána. A befogadottakról szó-
ló döntések másik típusában a kiadott
határozatban egyáltalán nincs érvelés,
utalás arra, miért nem ismerték el a
külföldit menekültnek, mondhatni
örülhet, hogy befogadott lehet. Kivé-
telt képeznek azok az esetek, amelyek-
ben a menekültügyi hatóság kifejezet-
ten a befogadottként elismerés szabá-
lyait alkalmazta; az esetek többségé-
ben ugyanis csak rendőrségi megkere-
sésre (például a kitoloncolás előtt)
dönt a Menekültügyi és Migrációs Hi-
vatal. A kérelmező személyazonossága
a döntésekben hol tisztázott, hol tisz-
tázatlan. Bár az Áe. 28. §-a biztosítja a
bizonyítási eljárásban az okirat pótlását
az ügyfél nyilatkozatával, ezt csak né-
hány esetben alkalmazták a személy-
azonosítással kapcsolatban. Előfordult,
hogy befogadottként ismertek el idő-
közben eltűnt külföldit.

A menedékkérelmet megtagadó határozatok

A kérelmet érdemben visszautasító
határozatokból csak kevésbé lehet kö-
vetkeztetni a menekültdefiníció ható-
sági értelmezésére. Látható, hogy a
gazdasági vándort, az országot legáli-
san elhagyó, nemzeti útlevéllel rendel-
kező menekültöt vagy a köztörvényes
bűncselekményt elkövetett kérelme-
zőt nem ismerik el. Egyéb, a definíció
tartalmát körülíró jogfejlesztést hiába
keresünk, a hatóság ugyanis elsőként
minden esetben azt vizsgálja, fennáll-
nak-e az elismerést kizáró okok. Ha
igen, úgy az elismerés pozitív feltételei-
nek érdemi elemzése elmarad. Továb-

bi törvényességi kifogás, hogy az eljárás megszüntetése és az érdemi megtagadó határozat teljesen összekeveredik a jogalkalmazók számára. A legtöbb megtagadó határozat apropója a kérelmező eltűnése. A megfordított sorrend és a megszüntetéssel összefüggő megtagadás miatt rosszak a jogszabályi hivatkozások, gyakran egyáltalán nem hívnak fel anyagi jogi szabályra, és meghallgatás nélkül is határoznak a megtagadásról. Ha mégis sor kerül a menekültdefiníció érdemi vizsgálatára, úgy egyetlen mondatra szorítkozik az indoklás magva: a kérelmező „az általa elmondottakat nem tudta igazolni”. Sokszor még ez a rövidke indoklás is elmarad. Az elutasított kérelmekben egyszer fordult elő a nemzetbiztonsági érdek sérelme mint az elismerést kizáró okra való hivatkozás, míg a többi esetben a biztonságos ország klauzula adott hivatkozási alapot a kérelem elutasítására, általában mindennemű érvelés nélkül. Ritka kivételenként előfordult, hogy a hatóság vitába szállt a kérelmező által előadottakkal: 1. tényleges hazugságon kapta a kérelmezőt a személyazonosságával, származásával kapcsolatosan; 2. a kérelmezőt nemzeti útlevéllel birtokában nem is üldözhatték; 3. származási országának más része biztonságos, mehetett volna oda, mindenféle egyéniesítés nélkül (függetlenül attól, hogy egyébként a kérelem elbírálásakor és nem a meneküléskor fennálló helyzetet kell figyelembe venni); 4. nem a hatóság, állami szerv üldözte; 5. a konfliktus etnikai jellegű volt a származási országában; 6. pártja a parlamentben működik; 7. önmagában a

katonai szolgálat megtagadása nem ok a menedékjogi védelemre; 8. Koszovóban minden albánnak rossz a helyzete. A kérelmező szavahihetőségét külön nem vizsgálják, de megkérdőjelezzik, és hivatkoznak rá az elutasítás-
kor, ha a kérelmező csak a második meghallgatáson tárta fel történetét, el-
lentmondásba keveredett, nem ismer-
te a származási országáról a fontosabb adatokat, vagy hamisított okmányt tartott magánál. A repülőtéren és a rövidített eljárásban született határozatok még megalapozatlanabbak, mert a tényállás még zavarosabb, és hiányzik belőlük a jogi alapra való hivatkozás.

Az eljárás megszüntetése

Mint már jeleztük, összekeveredik az érdemi elutasító döntés és a félig-meddig érdemi vizsgálatot eljárási kérdésnek kezelő megszüntetés, különösen a hivatkozott jogszabályok alapján. A megszüntetés oka általában a kérelmező eltűnése vagy a kérelem visszavonása.

A menekültstátust visszavonó határozatok

A visszavonás leggyakoribb esete, hogy honosították a menekültet. Humoros, hogy a honosításról értesülő Hivatal – hónapokkal az állampolgári es-
kü letétele után – határozatában szólítja fel a volt menekültet, a már magyar állampolgárt, hogy „48 órán belül keresse fel a rendőrséget magyarországi tartózkodásának további rendezése érdekében”.

Menedékjogi statisztika

Az ENSZ Menekültügyi Főbiztosságának menedékjogi statisztikája szerint – a hozzájuk megküldött határozatok tükrében – 1998. március 1.–október 31. között összesen 1446 ügyben hozott

határozatot a Menekültügyi és Migrációs Hivatal, illetve annak helyi ügyosztályai. A határozatok 1859 főt érintettek közvetlenül. A döntések megoszlása a következő volt:

Döntések	Ügyszám	Érintettek száma, fő	A döntés aránya az összes ügy %-ában
Eljárás megszüntetése	394	448	27,2
Elismerés megtagadása	930	1208	64,4
Menekültként elismerő	33	46	2,2
Befogadottként elismerő	75	137	5,2
Menekültstátust visszavonó	14	20	1,0
Összesen	1446	1859	100,0

Minden kedves olvasónknak kellemes ünnepeket, a menekülteknek, vándoroknak pedig szerencsés új évet kívánunk!

A határvédelem története

Körmenden működik a Határőrség Központi Múzeuma a Szent László nevű viselő Határrendészeti Szakközépiskola területén. A határvédelem történetét szinte az államalapítástól az elektromos jelzőrendszer felszámolásáig kíséri végig. Reméljük, az elektromos jelzőrendszer újbóli bevezetésére nem kerül sor.

„Nem” a rasszizmusra

1998. november 4-én a debreceni Kosuth Lajos Tudományegyetem aulájában konferenciát rendeztek „Mondjunk nemet a rasszizmusra” címmel. Előadást tartott Furmann Imre (NEKI), és Ill Márton (MEJOK) is.

50. évforduló

A Humanista Mozgalom – a hazai társadalmi szervezetekkel közösen – az Emberi Jogok Nyilatkozata elfogadásának 50. évfordulója alkalmából megemlékezést szervez december 10-én 18.00 órától. A rendezvény helyszíne a Kosuth tér, ahol lesz zene, fáklyás vonulás, és szórólapokat is osztogatnak. A tervek szerint a menekülteket segítő szervezetek nevében a Mahatma Gandhi Egyesület képviselője beszél, a Martin Luther King Egyesület a külföldiekkel kapcsolatos diszkrimináció megnyilvánulásairól szól.

Együttműködési megállapodás

Együttműködési megállapodást írt alá – a régebbi meghosszabbításával – a Győr-Sopron-Moson megyei tisztiorvosi szervezet és a határőr igazgatóság. Az együttműködés megújításának különösen a győri közösségi szállás közegészségügyi helyzete miatt van nagy jelentősége.

A menekültügyi hatóság jövője

A szervezett bűnözés elleni harc célpontjává nemcsak általában a külföldiek váltak, hanem a menedéket kérők is. Az Országgyűlés Emberi Jogi, Kisebbségi és Vallásügyi Bizottsága egy héten belül tárgyalta az emberi jogok melletti elkötelezettséget ünneplésen kinyilvánító parlamenti nyilatkozat tervezetét (november 25.) és a menedékjogi törvényt (1997. évi CXXXIX. tv.), valamint az idegenrendészeti törvényt (1993. évi LXXXVI. tv.) érintő, a szervezett bűnözés elleni harc elemévé tett jogszabály-módosító csomagot. Míg az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata ötvenedik évfordulója alkalmából tett ünnepélyes nyilatkozat kiemelte a menekültek védelmének szükségességét, sőt javasolta, hogy csatlakozzunk ahhoz az ENSZ egyezményhez, amely védi a vendégmunkások és családtagjaik szociális biztonságát, továbbá sürgette az Európai Szociális Charta mielőbbi ratifikálását, a bizottság pár nap múlva (december 3.) éppen e szociális és polgári jogokat kurtító törvényjavaslatot tárgyalta. Nyilván nem először alakult ki efféle ellentmondás a parlamenti munkában, de még újabbakkal is tértétek.

Az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága budapesti képviselője a parlamenti bizottságnak és a kormánynak is eljuttatta a törvénymódosítást érintő kifogásait. Az egyik kifogása, hogy a menedéket kérő külföldieket a menekültstátus elbírálásának végéig, a menekültként elismerő döntésig gyakorlatilag zárt intézményben tartanak, korlátozva mozgásszabadságukat. A kérelmezők zömét nem befogadó állomáson, hanem a határőrségi szállásokon helyezik el, ahol ma sem megfelelőek a körülmények. A másik kifogása, hogy a módosítást követően a jogorvoslati jog tovább szűkülne a határőrség döntésével szemben, s ez sérti az Európai Emberi Jogi Egyezményt is.

A parlamenti bizottság elnöke szerint a főbiztos egybecseng az ellenzék véleményével, miszerint a módosítások egy része nem segíti az ország EU-csatlakozását.

A kétharmados törvények tervezett módosítását az ellenzék – a parlamenti vizsgálóbizottságok feletti nézetkülönbségek miatt – nem fogadja el, a pártközi egyeztetések is megszakadtak.

Ez a késlekedés az egyetlen jó hír az utóbbi időben a menedéket kérőknek. Csekély vigasz számukra, hogy az ENSZ Kínzás Elleni Bizottsága is aggályosnak minősíti az idegenrendészeti gyakorlatot, a határidő nélküli szabadságkorlátozást a közösségi szállásokon, figyelemmel a rossz körülményekre és a gyermeki jogok mellőzésére.

Hírlik az is, hogy a belügyi tárca szervezetalakítási gondolatait kitalálta egy képviselő, amikor módosító indítványt nyújtott be a szervezett bűnözés elleni csomaghoz, amelyben felvázolta az illegális (?) migráció elleni fellépés új országos szervezeti rendjét. Lehet, hogy a képviselő csak egyszerűen figyelmesen elolvasta az asztalon fekvő törvénymódosítási javaslatot, amelynek értelmében a menedéket kérő, illetve nemzetközi jogi kötelezettség szerint védelemben részesítendő külföldi felett teljhatalmat kap a határőr, és csak akkor irányítja a legközelebbi befogadó állomásra, ha fel sem merül benne, hogy nem kéne beléptetni. Ennél persze bonyolultabb a szöveg, de lényegében azt a gyakorlatot legalizálja, amelyben semmi sem biztosítja a menedéket kérő külföldi hozzáférését a menedékjogi eljáráshoz, a visszafordítási tilalmat hivatalból vizsgáló eljáráshoz. Ez pedig azt jelenti, hogy a statisztika szerint rövidesen senki sem kér menedéket, illetve nem minősül olyan ügyfélnek, akinek kérelmére meg kellene vizsgálni: megsértünk-e nemzetközi szerződést a visszafordításával. Ha pedig nem lesznek kérelmezők és ügyfelek, a menekültügyi hatóságra sem lesz szükség.

Érdemes lenne megvizsgálni: a menekültügyi határozatok között akad-e olyan, amely a menedékjogi és a határőrizeti törvényben (1997. évi XXVII. tv.) részletesen meghatározottak szerint úgy indul, hogy az illegálisan belépő külföldi menedékjogot kér, és őt közvetlenül a menekültügyi hatósághoz irányítják. Ha száz határozatból egy ilyet sem találnak, akkor már csak azt kell megvárni, hogy a legálisan beutazó külföldieknek a szigorítás hírére eszébe se jusson a menedékjog. Ekkor áll elő a valódi döntési helyzet: ugyan mire való egy önálló menekültügyi hatóság? Jöjjön a szervezeti reform! Most lesz idő a töprengésre, legalábbis a parlamenti vizsgálóbizottsági affér végéig.

Házi feladat

Az Európai Unióhoz csatlakozás nemzeti programjában azokat a jogalkotási, intézményfejlesztési és képzési feladatokat, valamint a hozzájuk tartozó költségvetést kell meghatározni, amelyek nélkülözhetetlenek a felvételhez. Nehéz a lecke, mert például a bírói karnak – az orosz nyelvet tudókkal együtt is – csupán tizenkét százaléka beszél valamilyen idegen nyelven. Az ország számára legfontosabb teendőket előíró EU-összefoglalóban is kiemelik a bírói rendszer fejlesztését, a migrációs politika összehangolását és a menedékjogi eljárások végrehajtásának szempontjait. A kormánynak részletes, négy évre szóló tervet kell ennek alapján kidolgoznia, részletes kiadási (költségvetési) mellékletekkel. Brüsszel csak ennek jó-

vághatása esetén nyújt támogatást a programhoz. 1999-ben a költségvetés 1,2 milliárd forintot tervez a felkészülésre, valamint 1,8 milliárdot a csatlakozási tárgyalásokkal közvetlenül összefüggő kiadásokra. A tervezet persze a tárcák szintjén kellett volna részletezni, de például a BM ennek nem tett eleget. Talán nem akar csatlakozni?

Eredményes fellépés

A jogvédő társadalmi szervezetek és az emberi jogok parlamenti biztosa közös fellépése eredményeként az országos rendőrfőkapitány utasítására szabályozták a külföldiek tartózkodási engedélyének kiadását. Az egységes szabályozás iránti igényt a Bács-Kiskun megyei főkapitány szigorító rendelkezései váltották ki: a főkapitány a megyében elrendelte, hogy ideiglenes tartózkodási engedélyt maximum egy hónapra lehet kiadni.

A délszláv menedékesek jövője

November elején az országba érkezett délszláv menedékesek közül még 1700-an tartózkodtak Magyarországon. A kormány döntése értelmében 1998. november 30-ig élveztek itt védelmet.

A kabinet mielőbbi távozásra hívta fel a horvátországi menedékeseket, akik egyébként a menedékesek harmadát teszik ki. A belügyi nyilatkoza-

tok szerint differenciált elbírálásra kerül sor. A Horvátországi Magyarok Demokratisztikus Községének (HMDK) elnöke úgy nyilatkozott,

hogy a fiatalok számára itt nincs munka, és a menedékesek megélhetése sem Baranyában, sem Kelet-Szlavóniában nem biztosított. A horvátországi helyzet normalizálódott, ezért decembertől megvonják az onnan menekülttől a menedékes státust, nem kapnak semmilyen ellátást.

Bosznia viszont még mindig nem biztonságos terület, ezért oda senkit sem küld vissza a hatóság. A bosnyákok 1999 júniusáig maradhatnak, és addig anyagi támogatásra is számíthatnak. Jövő nyáron majd újra döntene a sorsukról.

A mintegy 600 főnyi jugoszláviai menedékes ügyében egységes döntés nem született. A menekültügyi hatóság dönt majd egyedileg az ideiglenes védelemről.

A differenciált bánásmód azt is jelenti, hogy senkit sem kényszerítenek a távozásra, és csak a külföldiekre vonatkozó általános szabályokat alkalmazzzák a tartózkodási engedélyek kiadásakor. A HMDK elnöke szerint a menedékesek gazdasági okokból nem térnek haza, a fiataloknak nincs reményük otthon a munkára, és a magángazdálkodók sem tudnak megélni. Terményeiket nem veszik meg, vagy csak hosszú idő után fizetik ki az árat. Elfoglalt házaikból a szerbek fokozatosan kiköltöznek, így lassacskán mindenki fedélhez jut. (Magyar Hírlap, 1998. november 14.)

A bevándorlási kérelmekről

Március óta a bevándorlási engedélyeket a közigazgatási hivatalok adják ki. A kérelmezők mintegy hetven százaléka Budapesten kíván letelepedni, ezért a Fővárosi Közigazgatási Hivatalban a legnagyobb az ügyfélforgalom. Dr. Hangya Kálmán, a hivatal igazgatási osztályának vezetője szerint a legtöbben családegyesítés miatt, illetve magyar nemzetiségűként kérvényezik a bevándorlást.

A törvényben meghatározott feltételeket bármivel lehet igazolni, ami bizonyítékként értékelhető. Fontos, hogy a megélhetés fedezete legális forrásból származzon, például a kérelmező adóköteles jövedelméből vagy külföldi nyugdíjából. Az oroszok és a kínaiak leggyakrabban gazdasági társaságot alapítanak, de még a bizonyított lottónyereményből származó megélhetési forrást is elfogadják.

A kérelmezőt nem ellenőrzik, de a rendőrségtől tájé-

kozódnak. A bevándorolni szándékozók többsége határon túli magyar (Romániából, Ukrajnából, Jugoszláviából), de érkeztek Kínából, Oroszországból, Szlovákiából, Vietnamból, Németországból és Szíriából is. A 120 napos eljárási határidőt nem tudják betartani, sok a kérelmező és bonyolultak az ügyek. A költségek magasak: a tízezer forintos illetéken kívül pénzbe kerül a

fordítás, az orvosi vizsgálatok; a költségek együttesen akár a százezer forintot is elérhetik.

A Fővárosi Közigazgatási Hivatalban 1998. március 1.–november 5. között 1896 kérelmet adtak be. Ugyanebben az időszakban a hivatal által elintézett ügyek állampolgárság szerinti megoszlása a Népszabadság adatai szerint a (1998. november 12.) a következő volt:

Állampolgárság	Engedélyezve, ügy/fő	Elutasítva, ügy/fő
Román	277/297	72/93
Kínai	75/86	14/15
Ukrán	40/42	4/5
Jugoszláv	34/34	5/6
Orosz	24/30	3/3
Vietnami	17/23	4/11
Szlovák	13/13	3/3
Német	8/9	1/1
Szír	8/8	4/4
Egyiptomi	7/7	0/0

Rendbontások a közösségi szállásokon

A határőrség közösségi szállásainak teljes befogadóképessége eredetileg ötszáz fő volt, november végére azonban az elszállásoltak száma 1750-re nőtt. December elején az elszállásoltak létszáma 1500 fő volt. Az elhelyezettek zöme jugoszláviai, pontosabban koszovói albán. Közülük 236 nő és 233 gyermek él meglehetősen zsúfolt körülmények között. A közösségi szállás elhagyására vonatkozó szigorítást augusztus közepétől alkalmazták (a határőrség és a rendőrség vezetőjének 46/1998-as közös intézkedése értelmében).

A korlátozás nemcsak a lakóknak, hanem a személyzetnek is egyre több gondot okoz: az országban jogellenesen tartózkodó külföldi, ha személyazonosságát nem tudja hitelt érdemlően bizonyítani, csak kivételesen hagyhatja el a közösségi szállást. Kivételes ok lehet az orvosi kezelés, a konzulátus felkeresése. Az intézkedés zárttá tette a szállásokat, nő az összezártság érzése és csökken a (nem legális) továbbutazás valószínűsége, amely eddig lecsapolta a létszámot (1994 márciusa óta 800 fő nem tért vissza a kimenőről).

A határőrök nyilatkozatai szerint egyre többször kell nyugtatni, fegyelmezni vagy egyenesen kényszerítő eszközökkel megfékezni a külföldieket. Például Nyírbátorban háromnegyed órás kiabálással, fütyüléssel, randálrozással reagáltak, amikor két szökött férfit visszakisér-

tek a körletbe. Pár nappal később a közösségi szállás kapujáról lefeszítették a lakatot, így 113 lakó szabadította ki magát. Szombathelyen székekkel és padokkal szakították ki a rácsot, aztán egy algériai és egy kínai férfi verekedett össze, és a kitört zendülést csak könnygázzal és kutyákkal tudták megfékezni. Néhány napon belül a nagykanizsai és az orosházi szálláson bangladesiek kezdtek éhségsztrájkot. Kiskunhalason november 13-án egy kazah férfi felakasztotta magát, eszméletlenül állapotban szállították a városi kórházba, ahol öt nap múlva meghalt. Egy nigériai férfi szökni próbált: lepedőből font kötéleről szakadt le a kiskunhalasi szállás ablakából, egyik lábát eltörte, a másikat kifecskendezte.

Feltehetően a jövőben is megismétlődnek az ilyen események. Sürgősen javítani kellene a szállásokon tar-

tottak életkörülményein: csökkenteni kellene a zsúfoltságot, a gyermekes családokat más szállásokon kellene elhelyezni, továbbá javítani kellene az ellátást, bővíteni a felszerelést, süríteni az egészségügyi ellenőrzést. Sokkal több tolmácsra, szociális munkásra lenne szükség, továbbá idegen nyelvű tájékoztatókra, és persze meg kellene adni a lehetőséget a kimenőre. A felsoroltak valóra váltása is csak tűzoltás volna. Mert azoknak, akik rövid időn belül nem térhetnek haza

(például, mert országuk nem hajlandó nekik utazási okmányt kiadni), perspektívát kellene nyújtani.

A Menedék Egyesülethez és a Helsinki Bizottsághoz is eljuttatott levélben a kiskunhalasi lakók felpanaszolták, hogy kétszázukra négy zuhanyozó jut, és naponta csak két órát használhatják, a nők és a gyermekek blokkjában rosszak a lefolyók, terjeng a bűz, a WC-be nem lehet száraz lábbal bejutni. Nincs mód a levegőzésre, a rácsos ablakokat nem lehet kinyitni.

A felcser egészségügyi vizsgálata nem elegendő, alapos orvosi ellenőrzésre lenne szükség. A HVG cikkírója így foglalta össze a helyzetet: „a közösségi szállások járványügyi és közbiztonsági szempontból is potenciális bombák”. (1998. december 5.)

Rühmentesítés

Október végén egy éjszaka nyolc bangladesi férfit vittek a szombathelyi közösségi szállásra. A felcser ugyan megvizsgálta őket, de csak a másnap délelőtti orvosi vizsgálat derítette ki, hogy mindegyikük rühös. Ilyen

esetben különleges egészségügyi intézkedésekre van szükség. A szálláson lezárták azt a szintet, ahol a nyolc férfi tartózkodott, és megkezdtek a nyolcvan főt érintő fertőtlenítést. A lakóknak anyaszült meztelenre kellett vetkőzniük, és egy szál lepedőbe burkolózva kellett lemenniük a rendelőbe a kezelésre. A kezelték zöme azonban koszovói albán nő és gyermek volt, akik még pár lépést sem akartak megtenni lepedőben az orvosi rendelőig.

A lepedős túra után mindenki zöld terepruhát kapott, és a másik szinten helyezték el őket. Egy hétig nélkülözték saját holmijukat, a határőrség ruházatát viselték. Ez csak a kisebbik gond ahhoz képest, hogy az eredetileg ötvenfős szálláson november végén hatszázan élnek. (Országhatár, 1998. november 30.)

Menekültek, akiket szerettünk

Október elején a TV2 *Szép új világ* magazinműsorában az 1989-es NDK-s menekültekre, a határnyitásra emlékeztek és arra az eufóriára, amelyet – ha más okból is, de – mindenki átélt.

„Mi mindenesetre azóta büszkéek vagyunk arra, hogy voltak itt egyszer olyan menekültek, akikkel talán nem bántunk rosszul, és ezt maga a világ sem gondolta másképp. A régi felvételekből kiderül: védenecink szépek voltak, kék szemükben csillogott a jövő. Ha Trabanttal jöttek is, akárki kinézhetett belőlük a jövő Mercedes-tulajdonosait... Ők voltak az elsők, akikkel szabad volt nagyvonalúnak lenni. És az utolsók. Először néztek

félre éber határőreink, de utoljára járt érte dicséret nyugatról. Ugyanezért jár ma a dorgálás. A kilencvennyolcas menekült nem szőke, nem kék szemű. Baj, ha továbbmegy, baj, ha marad, kár, hogy itt van. Amúgy ugyanoda igyekezne, ahová a nyolcvankilences... ahol ócska segédmunka az ígélet, hozzá olyan őshonosok megvetése, akik esetleg ott integráltak ezeken a kilencéves felvételeken.

Bizony, akkor talán kézen is fogták volna őket. Akkor és ott, kilenc évvel ezelőtt Burgenland kapujában. Akkor lett volna jó balkáni menekültnek lenni, kreol bőrű zastavásnak a szőke trabantosok között.” (Hirsch Tibor, *Népszabadság*, 1998. október 9.)

Hibás útlevelek

Aki 1998. szeptember 1–17. között kapott útlevelet, jól teszi, ha külföldre indulása ellenőrzési okmányát a BM Adattfeldolgozó Hivatala ügyfélszolgálatánál (Budapest, V. ker. Alkotmány u. 15.). Miután többeket nem engedtek beutazni más országokba friss magyar útleveleikkel, kiderült a hiba: a biztonsági jel nem látható. A gyári hibás útleveleket illetégmentesen, soron kívül kicserélik; így a költségeket a gyártó, a Pénzjegynyomda Rt. vállalja.

Az ellenőrzést a rendőr-főkapitányságok igazgatásrendészeti osztályán is elvégzik.

Tanárképzés Kárpátalján

Egy 1996-os budapesti felmérés szerint (Balázs Ferenc Intézet) a Kárpátalján élő magyar nemzetiségű családok negyven százalékának jövedelme többé-kevésbé a határon keresztül folyó kereskedelemről származik (árvíz előtti adat). Így elmondható, hogy batyuzás, cserélés és vásárlás nélkül megállna az élet.

A szellemi életet segíti a határon túli együttműködés, amelynek értelmében a nyíregyházi Bessenyei György Tanárképző Főiskola Beregszászon működött kihelyezett tagozatot. A Kárpátaljai Magyar Tanárképző Főiskola évente mintegy hétmillió forintot támogatásban részesül. Óvodapedagógusokat, tanítókat, földrajz-, angol- és történelemtanárokat képeznek. Évente körülbelül hetven ösztöndíjast fogadunk Kárpátaljáról, mert otthon – a kihelyezett tagozaton kívül – csak Ungváron, az Állami Egyetemen lehet magyar nyelven tanulni, kizárólag a magyar szakon.

A megfigyelők szerint a nálunk tanulók zöme nem tér vissza szülőföldjére.

Mi az a PTSD?

A menedékjogi tanácsadó és a szociális beilleszkedést segítő programban dolgozó ügyvédek, joghallgatók és szociális munkások egyaránt nagy érdeklődéssel hallgatták Dr. Hardi Lilla előadását (Menedék Egyesület, december 5.) a traumát átélte menekültek poszt-traumás stressz szindrómájáról (PTSD). A Cordelia Alapítvány egyedülálló módon, 1996 óta foglalkozik – egy 144 országra kiterjedő nemzetközi hálózat magyar tagjaként – a traumatizált áldozatok kezelésével. A módszert a dániai Megkínzott Áldozatok Nemzetközi Rehabilitációs és Kutató Központja dolgozta ki, és azt az alapítvány munkatársai fejlesztették tovább a nonverbális terápia (művészeti, mozgásterápia) kimunkálásával. Az évente mintegy kétszáz menekültre kiterjedő program tapasztalatai szerint a szindrómában szenvedők legalább kétharmada igen gyorsan, látványosan meg-

gyógyul, részben az alapítvány mozgó központjában dolgozók szakmai felkészültségének köszönhetően, részben pedig azért, mert a PTSD az *abnormális élményekre adott normális személyiségű személy természetes reakciója*.

A menekült a menekülés és a befogadás következtében elgyökértelenedik, felszámolja a múltját, talaját veszti, és egy idegen országban kell beilleszkednie. A traumát átélte személy tünetei egyidejűleg fizikai és pszichés jellegűek. Vegetatív tünetként jelentkezik a kipiruló arc, a verejtékezés, a gyors szívverés, a száj kiszáradása, az állandósuló diszkonform érzés. Ehhez társul a jellegzetes roskatag testtartás, az átélte traumák miatti stresszek sora, a feszült tartással járó görcsös izomfájdalmak, a gyomorfekély, a cukorbetegség, a fogyás, az alvászavar stb. A személyiség szinte darabokra hullik, és a

menekült nem hajlandó felidézni az átélte fájdalmas eseményeket, érdeklődése és érzelmei beszűkülnek, másoktól elidegenedik, a jövő iránt érdektelenné válik.

A terápia alapvetően képzett, kompetens és állandó szupervízió alatt tartott tolmács bevonásával folyik, a menekült anyanyelvén. A terapeuta beszélgetései, illetve a kezdeti kapcsolatfelvétel során a nonverbális foglalkozás együttesen képes feloldani, feldolgozni a szindrómát: a menekült kinyílik, érdeklődővé válik, és megindulhat a beilleszkedés útján. A következő táblázatok a tüneteket és a szindróma kialakulását foglalják össze. Megismerésük hasznos segítséget nyújt a szociális munkásoknak, a jogi képviselőknek és a tolmácsoknak, hogy megértsék a menekültek „szokatlan reakcióit”, motyogó beszédét, hullámzó hangulatát vagy éppen történeteik ellentmondásosságát.

Traumák	A PTSD-hez vezető élmények	Tünetek	A gyógyítás célja
Erőszak, gyilkosság, fenyegetés, személyek eltűnése, nyomor	Krónikus félelem, a szervezet riasztása (alarm), a menekülés lehetetlen, váratlan események	Szorongás, a megkapaszkodás elvesztése, az önuralom elvesztése	A biztonságérzés és a kontroll helyreállítása, a félelem és a szorongás csökkentése
Halál, szeparáció, izoláció, kitelepítés, a hagyományok gyakorlásának tiltása	A kapcsolatok összeomlása (család, vallás, társadalom, kultúra)	A kapcsolatok elvesztése (gyász, depresszió)	Megkapaszkodás és az emberi kapcsolatok helyreállítása
Az emberi jogok korlátozása, tömeggyilkosság, mértéktelen brutalitás	Az emberi értékrend összeomlása	Értelmét veszti a humanizmus, a bizalom és a méltóság	Az élet értelmének és céljának helyreállítása
A személyes énkorlátok megsértése, a privát szféra megsértése, az egyén lehetetlen választások elé állítása, bántalmazások	Megalázás, degradálás	Bűntudat, szégyen	A méltóság és az értékrend helyreállítása, a bűntudat és a szégyen csökkentése

A PTSD tüneteinek részletezése:

Szorongásos tünetek	Kerülő magatartás
	Kényszer gondolatok
	Félelmek (testi tünetektől, helyzetektől)
	Kényszer cselekvések
	Pánik attackok
	Félelem az otthon elhagyásától
	Aggódás, szorongás
Magatartás	Agresszió, düh
	Antiszoциális magatartás
	Dezorganizált magatartás
	Nyugtalanág
	Öngyilkossági kísérlet
Energiaháztartás	Fáradékonyság
A gondolkodás és a beszéd zavarai	Körülményeskedés
	Gondolatszökellés
	Az asszociációk elvesztése
	Préselt beszéd
	Érintőlegesség
Hangulati és érzelemzavarok	Harag, apátia
	Érzelmi tompaság
	Megalománia/egalodiastole
	Reménytelenség
	Irritabilitás, ingerültség
	Az érdeklődés és az aktivitás csökkenése
Munkahelyi és szociális teljesítmény	Hiányos szociális szerep
	A munkatranszmisszió csökkenése
	Rossz szocializáció
Az érzékelés zavarai	Hibás énkép
	Depersonalizáció
	Derealizáció
	Testérzésbeli zavarok (hallás stb.)
	Hallucinációk
	Illúziók, kóros érzetek
Személyiségjegyek	A kapcsolatok kerülése
	A kapcsolatok elvesztésének tolerálhatatlansága
	Mások iránti közöny
	Nincs közeli barát
	Nincs stabil kötődés
	A feladatokat kerülő, elfelejti
	A munka megszűnt
	Határozatlan
	Perfekcionista
	Krónikus üresség, unalom
	Dicséretet vár
	Az érzelmek túlzott kifejezése
	Énközpontú
	Félelem az egyedüllétől
	Hozudós
	A sikerre depresszióval és büntudattal reagál
	Önmagát leértékelő feladatokat vállal
Testi tünetek (vegetatív)	Szédukenység
	Szájszáradás
	Elpirulás
	Szűk vagy tág pupillák
	Veritékezés
	Mellkasi nyomásérzés
Álászavar	Túlalvás vagy alváshiány
	Rémálmok
Szomatikus jelenségek	Fájdalom
	Idegrendszeri, emésztési, urológiai, genitális, anális stb.

A hónap idézetei

December 10. az emberi jogok napja, sőt idén ünnepe-
lünk az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata elfogadásá-
nak 50. évfordulóját. A Nyilatkozat 14. cikke kimondja:
„Minden személynek joga van az üldözés elől más or-
szágban menedéket keresni és a más ország nyújtotta
menedéket élvezni. Erre a jogra nem lehet hivatkozni kö-
zönséges bűncselekmény miatti, kellőképpen megalapo-
zott üldözés, sem pedig az Egyesült Nemzetek céljaival és
elveivel ellentétes tevékenység keretében.”

Az évfordulón az egyetemes emberi jogokkal össz-
hangban illene nyilatkozni a külföldiekről is, például ef-
félét a Nyilatkozat 1. cikkéből: „minden emberi lény
szabadon születik és egyenlő méltósága és joga van... ész-
szel és lelkiismerettel bírván” – ám az ünneplést kissé
megzavarja a napi politika.

„Nekünk sem kellene a migránsok, és abban sem va-
gyunk érdekeltek, hogy a különféle úton-módon beszi-
várgott csoportokat mintegy zsákként felfogva orszá-
gunkban megtartsuk, ellátásukról gondoskodjunk. Bizo-
nyára érthető az álláspontunk, hiszen a migránsok vég-
célja nem Ukrajna.” (Klémpus Oreszt ukrán nagykövet –
Országghatár, 1998/24.)

„Az Európai Unió országai szükség esetén vízumkén-
yszer bevezetésével is védekeznek a gazdasági migráció
ellen. Magyarország sem vállalhatja magára a kelet-euró-
pai térségek megoldatlan társadalmi problémái miatt ke-
letkezett terheket. Hazánk uniós csatlakozási esélyeit ra-
dikálisan rontaná, ha a társadalom összetétele alaposan
megváltozna.” (Pokol Béla, az Alkotmányügyi Bizottság
elnöke – *Magyar Nemzet*, 1998. november 5.)

A menekültek
egészségügyi ellátása

A Jogi Továbbképző Intézetben szerveztek orvosok számá-
ra olyan szakosító képzést, amely – ha jogászokat nem is
farag belőlük – segíti őket a meglehetősen szabályozott
egészségügyi jog és igazgatás világában való eligazodás-
ban. Dr. Vojczek László dolgozatából idézünk, amely a me-
nekültek egészségügyi ellátásának szabályozását tekintette
át a nemzetközi szerződések és a hazai jog szempontjából.

„A menekültek egészségügyi
ellátásában három csoportra
bonthatjuk az élethelyzetük-
kel összefüggő körülménye-
ket.

1. A meneküléssel és el-
szakadással mint traumával,
válsághelyzettel létrejött tes-
ti-lelki betegségek. 2. Az uta-
zással, beilleszkedéssel, kör-
nyezetváltozással, kulturális,
etnikai mássággal kapcsola-
tos testi-lelki megterhelések,
devianciák miatt jelentkező
betegségek, balesetek. 3. A
személyazonosítással, kór-

előzménnyel, egészségügyi
dokumentációval és a töme-
ges elhelyezéssel, annak
közegészségügyi követke-
zményeivel kapcsolatos kihí-
vások az egészségügyi intéz-
mények, gyógyítók számára.
Ez a gyógyítás-megelőzés
minden területét, minden el-
látási formát egyaránt érintő
jelenség.

A nemzetközi egyezmé-
nyek az egészségügyi ellátás
biztosítása szempontjából a

(Folytatás a 8. oldalon)

A menekültek...

(Folytatás a 7. oldalról)

következő rendelkezéseket különböztetik meg:

1. Az állam joghatósága alá tartozó bármely személyre alkalmazandó rendelkezéseket, így az ott-tartózkodó menekültekre is. Itt kell felhívni a figyelmet azokra a rendelkezésekre, amelyek nem az egészségügyi ellátás tartalmát, hanem módját érintik, különös tekintettel a menekültek emberi méltóságára, a diszkrimináció tilalmára és a személyes adatok védelmére. Az orvosi hivatás gyakorlásának jogi és etikai parancsa, hogy az őrizetben lévő vagy zárt intézményben lévő (közösségi szállás, befogadó állomás, büntetés-végrehajtási intézet, fogda) fogva tartottal, így a menedékjogot kérővel kapcsolatosan is érvényesítse a kínzás, embertelen, megalázó bánásmód tilalmát.

2. Az állam területén tartózkodó bármely külföldre alkalmazandó rendelkezéseket, figyelemmel a külföldi sajátos élethelyzetére, s e körbe a menekültek is belefoglaltnak. Ezek alkalmazásakor előnyben kell részesíteni az államközi értesítésekre vonatkozó rendelkezésekkel szemben a menekültek védelem iránti igényét.

3. Az állam területén élő, tartózkodó, nemzetközi védelmet igénylő külföldiekre (menekültek) alkalmazandó rendelkezéseket.

4. A bilaterális egyezményeket az orvosi ellátás biztosítására az egymás államaiban tartózkodó állampolgárok érdekében, amely általában nem alkalmazható a szerződő fél menekült állampolgárára.

A magyarországi szabályozás megkülönbözteti az egészségügyi ellátáshoz való jog szempontjából

1. a minden természetes személyre és betegre kiterjedő rendelkezéseket,

2. a csak külföldiekre alkalmazandó szabályokat, amelyek azért lesznek relevánsak a menekültek számára, mert beutazásuk idején még nem fedik fel kiletüket,

3. kifejezetten a menekültek egy-egy csoportjára kialakított szabályokat,

4. intézményi rendelkezéseket, függetlenül attól, hogy kik a bentlakók/betegek,

5. csak a magyar állampolgárokra vonatkozó rendelkezéseket, amelyek meglehetősen öletszerűen zárják ki egyes ellátásokból a menekültek többségét, kivéve a menekülteként elismerteket.

A hazai jogi szabályozás, ha kissé megkésve is, de reagált a nemzetközi népmozgás növekedésével járó jelenségekre. Ugyanakkor ez a szabályozás nem illeszkedett bele a nemzetközi migrációra vonatkozó közép- és hosszú távú kormányzati migrációs politikába. Ennek következtében a menekültek nincsenek beillesztve a hazai ellátórendszerbe.

A egészségügyi ellátásra vonatkozó jogszabályok jelentős része minden természetes személyre – így a menekültekre is – kiterjed, egészségügyi állapotukat figyelembe véve. A jogszabályok másik csoportja kifejezetten a külföldre terjed ki, beleértve a menekülteket is. Ezek egy része ... eltér a magyar állampolgárokra vonatkozó jogoktól és kötelezettségektől, azokhoz képest sajátosságokat tartalmaz. A sajátosságokon belül azonban a szabályok egy csoportja egyértelmű, konzisztens szabályozási cél nélkül zárja ki a menekülteket a számukra egyébként fontos ellátási formákból, például a bevándoroltakhoz képest. Így teljes jogegyenlőségről nem beszélhetünk a menekültek és

az állampolgárok, illetve a menekültek és a többi külföldi között. Ennél is nagyobb gondnak érzem, hogy a menekültek élethelyzetéből és testi-lelki egészségügyi állapotából fakadó sajátos ellátási formák, illetve szakmai szabályok nem születtek meg, a speciális rendelkezések jelentős része hiányzik a szabályozásból.

A magyarországi intézményi háttér fejlesztésekor sem vették figyelembe e csoport sajátos igényeit, és a kapacitások sem bővültek. Ettől aligha választható el, hogy az egészségügyi személyzet szakmai felkészítése is hiányos. Ez elsősorban a traumatizált (megkínzott, háborús körülményeket átél, krízisben lévő, depressziós stb.) betegek szakellátásában, a járványügyi ellátás és szűrés gyengeségében, a közösségi intézmények minimális közegészségügyi, szociális működési követelményeinek rendezetlenségében érezhető. A menekültekkel való kommunikáció, a betegjogok érvényesítése, a szenzitív és más személyes adatok jogszerű kezelése e körben jelentős felkészülést követelne. Kevés az egészségügyi dolgozók ismerete az etnikai, kulturális másságról. Szintén szakmai kérdés, milyen alapelveket fogalmazunk meg a menekültekkel érkező egészségügyi dolgozók gyógyító munkájával kapcsolatosan a jogi szabályozásban.

A fentiek alapján feltétlenül átgondolásra szorulnak a külföldi orvosok ideiglenes működésére, a menekülteket befogadó állomások, szálláshelyek, közösségi szállások létesítésének, fenntartásának, közegészségügyi ellenőrzésének rendjére, a járványügyi dokumentáció pótlására, a menekült családoknak a védőnői hálózatba és általában az alapellátásba való bekapcsolására vonatkozó szabályok. Időszerű lenne egyes diszkriminatív rendelkezések megszüntetése (például a terhesség-megszakítással, a munkaképességet helyreállító rehabilitációval kapcsolatosan). Indokolt lenne sajátos, kiegészítő rendelkezéseket kimunkálni a járványügyi, a pszichiátriai gondozás, az anya- és csecsemőgondozás, -ellátás területén.

A magyarországi szabályozás összehangolása a társadalmi igényekkel és a nemzetközi jogi kötelezettségekkel, az ellátórendszer fejlesztése és az egészségügyi szakszemélyzet felkészítése egyszerre megoldandó, nehéz, de szép feladatok. További halogatásuk a menekültek társadalmi beilleszkedésének akadályává és az idegengyűlölet fokozójává válhat. Csökkenteni kell az ezzel járó emberi erőforrások pazarlását. Jogi szempontból ki kell emelni, hogy a hazai jogon belüli elmentmondások, a nemzetközi jogi vállalásokkal való összehangolás hiánya nem egyeztethető össze a jogállamisággal. A szabályozás korszerűsítését sürgeti Magyarország tervezett csatlakozása az Európai Unióhoz. Az unióban a vándorlás és a személyek szabad mozgása stratégiai kérdés, s ezt a csatlakozásra váró ország kormányának is világosan látnia kell. Ezért úgy vélem, a menekültek egészségügyi ellátása és annak jogi szabályozása a jövőben a mainál sokkal fontosabb kérdéssé válik – remélhetőleg Magyarországon is. Talán megfogadjuk Martin Luther King javaslatát e kérdésben is: "Az erkölcsöt nem lehet törvénybe foglalni, de a magatartást lehet szabályozni." (1963)

Felelős szerkesztő: dr. Tóth Judit

Felelős kiadó:

Menedék – Migránsokat Segítő Egyesület
A hírlevelet gondozta a Sík Kiadó Kft.
Tipográfia, tördelés: Beck Bojanka
Nyomás: MSZH Nyomda

Kérjük a migránsokat, menekülteket támogató, továbbá érdekeiket képviselő társadalmi szervezeteket, helyi önkormányzatokat, hogy működésükről, rendezvényeikről, valamint kiadványaikról tájékoztassák szerkesztőségünket. Célunk az, hogy e szerény hírlevél lehetőségein belül elősegítsük a migrációra vonatkozó információk cseréjét. Információikat, anyagaikat az alábbi címre várjuk: **MENEDEK EGYESÜLET**, 1068 Budapest, Benczúr u. 33. Tel./fax: 342-9571.

